

PRZEWODNIK DLA NAUCZYCIELA

Pracownia
Pedagogiczna
i Wydawnicza sp. z o.o.

Autorki

Janina Korzańska, Małgorzata Strękowska-Zaremba

Współpraca autorska

Bożena Jenda, Hanna Kamieniarz, Renata Mreńca

Redakcja i korekta

Emilia Grzeszczak, Magdalena Marczewska

Skład

Multiserwis

Przewodnik do zestawu podręczników *Moje abc* kl. III. cz. 1.: Podręcznik dopuszczony do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania i wpisany do wykazu podręczników przeznaczonych do kształcenia ogólnego – zintegrowanego na poziomie klasy III szkoły podstawowej, na podstawie opinii rzeczników: mgr Teresy Kustry, dr Beaty Oelszlaeger, mgr Zuzanny Zbróg, mgr. Wacława Wawrzyniaka.

Nr dopuszczenia: 101/06

ISBN 83-60194-41-6

© Copyright by Pracownia Pedagogiczna i Wydawnicza sp. z o.o.
Warszawa 2006

Pracownia Pedagogiczna i Wydawnicza sp. z o.o.
Warszawa, tel./faks (0) 22 851 50 83
ppiw@ppiw.com.pl, www.ppiw.com.pl

Spis treści

Wstęp	7
I OŚRODEK TEMATYCZNY NA WAKACJACH, W DOMU, W SZKOLE	
Umiejętności ucznia	8
Do widzenia, wakacje!	10
Polskie krajobrazy	12
Z plecakiem po Polsce	14
Rzeki i ich dopływy	16
Jak zadbać o bezpieczeństwo własne i innych	18
Rowerem po... drogach czy chodnikach?	20
Co wiem o sobie – jaki jestem	22
Wszystko znajdziesz w książce	24
II OŚRODEK TEMATYCZNY W POLU I W LESIE	
Umiejętności ucznia	28
Na kontynencie afrykańskim	30
Polarne krainy	32
Co to jest las	34
Co się czym żywí	36
Zboże czy ziarno?	38
Od rośliny do kłębka	40
Od uprawy do spożycia – rośliny oleiste	42
Z pola na stół	44
Co to jest reklama	46
III OŚRODEK TEMATYCZNY CO NAS ŁĄCZY, CO NAS DZIELI...	
Umiejętności ucznia	48
Samorząd klasowy	50
Głosujemy, wybieramy...	52
Kto u nas rządzi	54
Co nas łączy	56

IV OŚRODEK TEMATYCZNY JAK SIĘ PORUSZAJĄ NA LĄDZIE

Umiejętności ucznia	58
W kocim państwie	60
Zabawy zwierząt	62
Stępem, kłusem i galopem	64
W jaki sposób porusza się człowiek	66
Sport dla zdrowia i dla przyjemności	68

V OŚRODEK TEMATYCZNY SPOSÓBY PODRÓŻOWANIA PO LĄDZIE

Umiejętności ucznia	70
Komunikacja miejska	72
Podróżowanie autostradami	74
Koleją w świat	76
Wyścigi i rajdy	78
Psie zaprzęgi	80

VI OŚRODEK TEMATYCZNY JAK SIĘ PORUSZAJĄ W POWIETRZU

Umiejętności ucznia	82
W górze nad nami	84
Obserwujemy ptaki	88
Latać jak ptaki	90
Marzenia o lataniu	92
Świat widziany z góry	94

VII OŚRODEK TEMATYCZNY DZIEJE POLSKI

Umiejętności ucznia	96
1 listopada	98
Ważne daty	100
Co pamiętają nasi dziadkowie	102
Ślady historii	104
Ważne rocznice	106
Król Jan III Sobieski	108
Zwycięstwo pod Grunwaldem	110
Kazimierz Wielki zastał Polskę drewnianą...	113
Król Bolesław I Chrobry	116

Dokumentaliści	118
Bursztynowy szlak	120
 VIII OŚRODEK TEMATYCZNY MIESZKAŃCY WÓD	
Umiejętności ucznia	122
Co potrafi pływać	124
Wyjątkowi pływacy	128
Wszystko o rybach	130
Dary morza	132
Jak głębokie są oceany	134
Tyle stali – a pływa	136
Oj, żeglujże, żeglarzu!	138
Nad brzegiem morza	140
 IX OŚRODEK TEMATYCZNY W ŚWIETCIE INFORMACJI	
Umiejętności ucznia	142
Wróżby	144
Prasa – dzienniki i czasopisma	146
Klasowa gazeta	148
Jak powstaje nagranie	150
Czym jest internet	152
Prezentowanie polskiej kultury i tradycji	154
Przygotowanie występu estradowego o zimowej tematyce	156
 X OŚRODEK TEMATYCZNY ZIMOWE SMUTKI I RADOŚCI	
Umiejętności ucznia	158
Co słychać u naszych przyjaciół	160
Świat zmienił kolory	162
Nowa pora roku	164
Rodzinne związki	166
Świąteczne zwyczaje	168
Świąteczny stół	170
Hej, kolęda!	172
Wigilijna gwiazda	174
Boże Narodzenie w Europie	176

XI OŚRODEK TEMATYCZNY I ZNÓW NOWY ROK!

Umiejętności ucznia	178
Nowy Rok nastaje, każdemu ochoty dodaje	180
Nowy kalendarz	182
Kalendarz chiński i nie tylko...	184
Trzej królowie ze Wschodu	186
Jaka to pora roku	188
Zimowe utrapienia	190

XII OŚRODEK TEMATYCZNY KARNAWAŁ NA PARKIECIE I NA ŁODZIE

Umiejętności ucznia	192
Taniec to poważna sprawa	194
Tańce ludowe i narodowe	196
Tańce na łodzie	198
Kartka z mojego pamiętnika	200
Zimowe zawody sportowe	202
Zakończenie semestru	204

TEKSTY DODATKOWE

Kodeks piechura... czyli o czym piechur musi pamiętać!	206
Rowery	206
Zabawa z kostką	207
Zabawa matematyczno-zręcznościowa	207
Insygnyjne wojskowe	208
O wdowim groszu	208
Przed obrazami Jana Matejki	209
Dzwonki sań	210
Szopki krakowskie	211
Legenda o chińskim kalendarzu	211
Taniec zmarzlaków	212

Drodzy Państwo!

Przewodnik dla nauczycieli korzystających z zestawu podręczników *Klasa III Moje abc* porządkuje treści kształcenia zgodnie z zasadą programu zintegrowanego.

Każdy dzień pracy poświęcony jest wybranemu problemowi. Propozycja dotyczy rozwiązania tego problemu z zastosowaniem odpowiednich środków dydaktycznych i uruchomienia określonych form aktywności ucznia. Od pomysłowości Państwa, możliwości i zainteresowań uczniów oraz warunków pracy zależy przebieg zajęć umożliwiających kształtowanie umiejętności i osiąganie założonych celów.

W Przewodniku zostały również zamieszczone uwagi dotyczące alternatywnych sposobów realizacji zajęć. Warto jednak zawsze nawiązywać do wcześniejszych doświadczeń uczniów, umożliwiając im korzystanie z wykonanych w poprzednich latach nauki albumów, prac plastycznych, napisanych tekstuów, zgromadzonych informacji. Przed wprowadzeniem nowych treści warto odwoływać się do tego, co już jest dzieciom znane i stanowi podstawę rozszerzenia nowych treści.

Koncepcja nauczania zintegrowanego, którą prezentuję, stawia nauczyciela w roli dyskretnego organizatora sytuacji edukacyjnych, dzięki którym uczeń bez przeszkód będzie mógł się uczyć, podejmując samodzielnie różne działania – wybór tych działań powinien być dokonany przez ucznia zainspirowanego i zachęconego przez nauczyciela.

Janina Korzańska

I OSRODEK TEMATYCZNY NA WAKACJACH, W DOMU, W SZKOLE

Umiejętności ucznia

Mówienie i słuchanie

Wypowiada się na temat zaobserwowanej sytuacji. Opowiada o zdarzeniach, w których uczestniczył.

Czytanie

Czyta wiersze z intonacją stosowną do treści. Czyta informacje z mapy i kalendarza.

Pisanie

Układa i zapisuje dialogi. Używa form grzecznościowych w dialogach. Stosuje znaki interpunkcyjne przy zapisywaniu dialogów. Pisze z pamięci zdania. Pisze nazwy geograficzne. Zapisuje układane przez siebie opowieści.

Stosowanie wiedzy i umiejętności

Ocenia postępowanie bohatera na podstawie zdarzeń. Porównuje zachowania pozytywne i negatywne. Wskazuje skutki i przyczyny zdarzenia. Układa zdania–hasła. Układa zdania na określony temat. Układa opowieści. Grupuje wyrazy pokrewne. Grupuje książki i poznaje sposoby korzystania z nich. Tworzy różnotematyczne katalogi książek. Oblicza obwody prostokątów. Oblicza odległości. Porównuje odległości podane w kilometrach i metrach oraz wysokości podane w metrach. Dodaje i odejmuje wyrażenia dwumianowane bez przekroczenia progu dziesiątkowego. Układa zdania na podany temat, używając liczb. Wykorzystuje kalendarz i zegar do obliczeń matematycznych. Zna oznaczenia stosowane na mapie.

Odczytuje informacje z mapy fizycznej i turystycznej. Określa położenie miejscowości na mapie z wykorzystaniem nazw kierunków geograficznych. Umie wskazać na mapie główne miasta i rzeki. Wie, jaką rolę odgrywają rzeki w gospodarce człowieka. Interpretuje tekst w różnorodny sposób (praca pisemna, plastyczna, scenka dramatyczna).

Rozwiązywanie problemów

Zna niektóre znaki drogowe i ocenia bezpieczeństwo niektórych sytuacji w ruchu drogowym. Wskazuje różne sposoby unikania niebezpieczeństw. Zadaje pytania dotyczące sposobu obliczania. Planuje w zespole czynności, aby rozwiązać problem. Gromadzi dane liczbowe i dobiera odpowiednie działania w celu rozwiązywania problemu. Ustala kolejność wykonywania działań matematycznych. Korzysta z innych źródeł informacji niż podręcznik. Szuka argumentów, zachęcając do przeczytania określonej książki.

Zadania dodatkowe

Założenie Drużyny Uprzejmych Rycerzy:

- stworzenie kodeksu uprzejmego rycerza i wybranie Wielkiej Rady Drużyny;
- wymyślenie znaku i pieczęci do pieczętowania dokumentów potwierdzających zachowania zgodne z kodeksem;
- systematyczne odbywanie zebrań Wielkiej Rady, omawianie sytuacji prezentowanych przez członków drużyny i tworzenie księgi Uprzejmych Zachowań;
- ustanowienie sposobów wyróżniania osób, które są kandydatami do tytułu Uprzejmego Rycerza, np. nadawanie stopni na wzór stopni wojskowych.

W ośrodku I można wykorzystać scenariusz zajęć „Rzeki i ich dopływy” (w:) Scenariusze zajęć zintegrowanych dla klas I-III, cz. 1., PPiW, Warszawa 2000.

Do widzenia, wakacje!

Zapis w dzienniku

1. Poznawanie poszczególnych książek zestawu podręczników.
2. Wypowiadanie się na temat wakacyjnych przeżyć i zdobytych doświadczeń.
3. Posługiwanie się kalendarzem.

Środki dydaktyczne

s. 3., 4. i 5. w *Podręczniku Olka*, s. 3. i 4. w *Kartach pracy* część 1., s. 3.–5., 122.–124. w *Wypisach*, wiersz Wandy Chotomskiej *Do widzenia, wakacje!* s. 6. w *Wypisach*, zdjęcia, pocztówki, „skarby” przywiezione z wakacji, pudełko z wieczkiem do wykonania „walizki wakacyjnych wspomnień”, mapa fizyczna Polski, atlas *Świat wczoraj i dziś, Gry i zabawy w szkole* Doroty Bąk

Sytuacje edukacyjne

- ◆ Oglądanie podręczników i pomocy szkolnych przeznaczonych dla klasy III – odczytywanie tytułów, autorów, spisu treści; ustalanie sposobu korzystania z poszczególnych książek; przeglądanie i wybieranie atrakcyjnych fragmentów.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 3.
- ✓ *Karty pracy* s. 3.
- ✓ *Wypisy* s. 3.– 5., 122.–124.
- ✓ Wiersz *Do widzenia, wakacje!* s. 6.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 4. i 5.
- ◆ Prezentowanie wakacyjnych „skarbów”. Wykonanie do nich odpowiednich metryczek: oznaczanie miejsca i czasu ich pozykania.
- ✓ *Atlas Świat wczoraj i dziś*.

Uwaga

Dzieci na pewno będą uczestniczyć we wspólnych lub indywidualnych wycieczkach. Z każdej wyprawy przyniosą materiały, które mogą w odpowiedni sposób opisywać i klasyfikować, gromadzić w pudełkach, segregatorach itp. Do zgromadzonych przedmiotów mogą dołączać kilkuzdaniową notatkę zawierającą ważne informacje.

- ✓ *Gry i zabawy w szkole* s. 76.
- ✓ *Karty pracy* s. 4.

Objaśnienia oznaczeń w „Podręczniku Olka”

Wiadomości Olka

Olek dzieli się z tobą swoją wiedzą, przemyśleniami i pomysłami.

Notatnik obserwatora przyrody

Notatki przyrodnicze, które zbierał Olek, obserwując otoczenie.

Ciekawostki Olka

To są interesujące informacje, które warto poznac.

Zapamiętaj

Te wiadomości powinieneś zapamiętać.

Zagadka

Rozwiąż zagadki, które przygotował dla ciebie Olek.

Doświadczenie

Wykonując te doświadczenia, pogłębiasz swoją wiedzę.

Słownik Olka

Wysławienie wyrazów, przy których jest ten znak, znajdziesz na końcu książki.

Do widzenia, wakacje!

Dzień dobry, pamiętacie nas? Od dzisiaj jesteśmy klasą IIIc. Tak się zmieniłyśmy, że trudno nas poznać, ale nikogo nie brakuje. Jest Dorota, Kasia i Franek... dwudziestu jeden trzecioklasistów, i oczywiście pani Ewa.

Na wakacjach, w domu, w szkole

1. Napisz na kartkach z kalendarza brakujące dni i miesiące lub nazwy świąt.
2. Napisz pod każdą kartką, w jaki sposób obchodzimy ten dzień, i narysuj znak, który go wyznacza.

Pierwszy dzień roku szkolnego	Święto Niepodległości
26 maja	

4.

Gry i zabawy w szkole

dla dzieci od 6 do 10 lat

- Wymienianie nazw świąt przypadających podczas roku szkolnego i podczas wakacji.

Spis treści

Do widzenia, wakacje!	.....
Maczugę Herkulesa czy Sokola Skalą?	.....
Sabat czarownic	.....
Odra	.....
Bezpieczne miasto	.....
Rower	.....
Ballada o uprzejmym rycerzu	.....
Milośniczka książek	.....
Elza jedzie nad morze	.....
Poszła w las nauka	.....
Czyje to nogi?	.....
Jak boschen chleba w kamieniu się zamienił	.....
Len	.....
Piękne borówki	.....
Czarodziej zapach	31
Szelmostwa lisu Witalisa	32
Zeszły się cztery koty	34
Kość niezgody	35
Konik polny i konik morski	36
Silacz	37
Skakanka	38
Bajka o dawnych czasach	39
Wyścig	40
Martha	41
Labędź i wrona	44
Pilot marzyciel	45

- Zabawa bieżąca z pozdrowieniem *Dzień dobry, sąsiadzie!*, s. 76.
Układanie uprzejmego i/lub zabawnego powitania na wzór tego podanego w opisie zabawy, np. *Dzień dobry, Olku, jak było w górach?*

- Wskazywanie na mapie Polski miejsc wakacyjnych pobytów.

Polskie krajobrazy

Zapis w dzienniku

1. Odczytywanie z map informacji dotyczących ukształtowania powierzchni. Pisanie nazw geograficznych.
2. Układanie tekstu pozdrowień dla kolegi oraz układanie opowieści na wzór legend.
3. Obliczanie czasu z wykorzystaniem modelu zegara.
4. Zamiana minut na godziny – dodawanie liczb dwu- i trzycyfrowych.

Środki dydaktyczne

s. 6., 7. i 169. w *Podręczniku Olka*, s. 5. i 6. w *Kartach pracy* część 1., opowiadanie *Maczuga Herkulesa czy Sokola Skała?* s. 7. w *Wypisach*, fizyczna mapa Polski, atlas *Świat wczoraj i dziś*, mapy turystyczne, widokówki i zdjęcia, składanka *Maluję i opowiadam. Sztuka w nauczaniu zintegrowanym** (ilustracje do opowiadania *Skąd się wzięły góry?*), materiały potrzebne do malowania krajobrazowej mapy Polski

Sytuacje edukacyjne

- ✓ Podręcznik *Olka* s. 6. i 169.
- ◆ Oglądanie widokówek i zdjęć z różnych miejsc. Nazywanie i określanie charakterystycznych cech krajobrazów przedstawionych na mapie fizycznej Polski.
- ◆ Charakteryzowanie wybranych krain geograficznych: miejscowości, szczyty lub wzniesienia, rzeki i inne zbiorniki wodne, charakterystyczna roślinność, występujące zwierzęta.
- ✓ Podręcznik *Olka* s. 7.
- ✓ Opowiadanie *Maczuga Herkulesa czy Sokola Skała?* s. 7.
- ✓ Składanka *Maluję i opowiadam*.
  - ◆ Opowiadanie na podstawie ilustracji (głównie 4A i 4B), jak wyglądają góry. Wybieranie odpowiedniej techniki plastycznej do modelowania kształtu gór.
  - ◆ Malowanie krajobrazowej mapy Polski kolorami stosowanymi na mapach.
- ✓ Karty pracy s. 5. i 6.

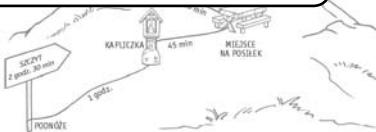
Maczuga Herkulesa czy Sokola Skała?

- Wykonanie z plasteliny, gliny lub innych materiałów makiety skalnego krajobrazu (parku krajobrazowego) – skała o różnych kształtach. Układanie na ich temat opowieści.

* *Maluję i opowiadam. Sztuka w nauczaniu zintegrowanym* Elżbiety Roli – propozycje wykorzystania ilustracji są dostępne na stronach internetowych www.ppiw.com.pl. Zestaw ilustracji znajduje się w ofercie handlowej PPiW i wchodzi w skład pakietu *Moje abc* od klasy I.

- Odszukiwanie innych miast w różnych krainach geograficznych. Określanie położenia z wykorzystaniem nazw kierunków (z. 1.).
- Ustalenie nazwy krainy geograficznej, w której mieszkają dzieci.
- Wyszukiwanie na mapie krainy geograficznej, w której położona jest Szczawnica.

a. Oblicz w minutach, ile czasu przewidziano na wejście:

od podnóża do	<input type="text"/>
od podnóża do	<input type="text"/>
od % na	<input type="text"/>

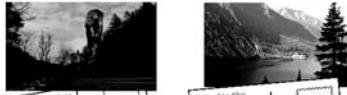
b. Po jakim czasie od rozpoczęcia wędrówki dzieci zdążą posiąć, jeśli skorzystają z wyznaczonego miejsca dopiero w drodze powrotnej?

<input type="text"/>

Na wakacjach, w domu, w szkole

1. Polskie krajobrazy

Mam przed sobą widokówkę, które otrzymałem od kolegów. Czytam ją i zastanawiam się, czy ktoś ze mnie zażartował: gó nad morzem, a Morskie Oko w górach?

- Porównywanie wysokości szczytów górskich wymienionych na mapie – obliczanie różnic.

Zadania dodatkowe

Szukanie informacji o krainach geograficznych, do których poznania dzieci zostały zaciącone i które chciałyby poznać podczas następnych wakacji.

Polskie krajobrazy

Na mapie Polski znajdziesz nazwy i oznaczenia kolorystyczne różnych krańców geograficznych. Są w nich często słowa: góry, wyżyna, morze, nizina. Jest to związane z ukształtowaniem powierzchni tych krańców.

1. Odszukaj na mapie Polski podane niżej miejscowości i napisz według wzoru.

Etykiety: góry, wyżyna, morze, nizina w nazwach geograficznych pisanym zwykle wielką literą: Morze Bałtyckie, Wyżyna Śląska, Góra Świętej Anny, Nizina Małopolska.

Katowice	wyżyna	Wyżyna Śląska
Kalisz		
Lublin		
Kielce		

2. Olka, podobnie jak Ania i Adam, był podczas wakacji w górach. Podróż autobusem dalekobieżnym z Gliwic do Szczawnicy trwała 7 godzin i 20 minut. Zaznacz na zegarach i napisz, o której godzinie rodzina Olki dotarła do celu, jeżeli wyruszyła w podróz o godzinie 8.00.

- Ustawianie na modelu zegara podanych godzin oraz wcześniejszych lub późniejszych niż podane.

- Wykonanie z plasteliny modelu wznieśienia i terenu poniżej poziomu morza. Porządkowanie i grupowanie widokówek wg ustalonych kryteriów.

169.

Z plecakiem po Polsce

Zapis w dzienniku

1. Opowiadanie legend i pisanie opowieści – opowiadanie twórcze.
2. Odczytywanie z mapy informacji i danych do wykonania zadania.
3. Odczytywanie liczb trzycyfrowych i pisanie ich w tabeli dziesiętnej.

Środki dydaktyczne

s. 8. i 9. w Podręczniku Olka, s. 7. i 8. w Kartach pracy część 1., legenda Sabat czarownic ze zbioru Jerzego Stankiewicza *Legendy świętokrzyskie* s. 8. w Wy-pisach, tekst Kodeks piechura (w Przewodniku s. 206.)

Uwaga

Do realizacji zadań 2. i 3. dnia pracy niezbędne są różne rodzaje map: fizyczna, samochodowa, turystyczna itp.

Sytuacje edukacyjne

- ◆ Oglądanie różnych rodzajów map, określanie, do jakich celów służą, w jakich sytuacjach są używane; wskazanie różnic między nimi i charakterystycznych cech poszczególnych map (sposoby oznaczania obiektów, liczba szczegółów, kolorystyka itp.).
- ✓ *Karty pracy* s. 7. i 8.
- ◆ Wypowiadanie się na temat ulubionego przez dzieci rodzaju turystyki: piesza, rowerowa, samochodowa, wodna itp.
- ◆ Ustalanie najważniejszych zasad bezpieczeństwa podczas pieszych wędrówek. Czytanie tekstu z *Przewodnika* s. 206. Porównywanie wypowiedzi uczniów z *Kodeksem piechura*.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 8. i 9.
- ✓ Legenda Sabat czarownic s. 8.

Sabat czarownic

Nad Górami Świętokrzyskimi, wysoko w chmurach, krętując szczyt Lysiej Góry. W miejscu tym – jak mówią ludowe przekazy – odbywały się spotkania czarownic, zwane sabatami. Podeczas tych zjazdów diabły

- Wymienianie utworów, w których wystąpiły czarownice, czarodzieje, diabły i wróżki; porównywanie ich i ustalanie, czy siły magiczne służą wymienionym postaciom do czynienia dobra czy zła.
- Rysowanie obok siebie postaci, które są uosobieniem zła i dobra; dobieranie dla nich rekwizytów symbolizujących dobro albo зло.
- Wymyślanie zaklęcia dla dobrej czarownicy.
- Jeśli jest taka możliwość, zorganizowanie wycieczki do muzeum, np. w Łęczycy – „siedziby” jednego z najpopularniejszych diabłów polskich, Boruty.

nazieni diabły masy, kamienie w płachcie. Były już blisko celu, gdy usłyszeli na klasztornym podwórku goki, zhubdzone lopatem i gwarem w powietrzu, zaregaty na alarm. Halas wyrywał ze snu jednego z zakonników, który

2. Z plecakiem po Polsce

Jak dobrze mieć przyjaciół! Od dzieci ze Szkoły Podstawowej w Sterdyni dostaliśmy jeszcze przed wakacjami list i zdjęcia z wycieczki w Góry Świętokrzyskie. Dowiedzieliśmy się z nich, że to najstarsze, ale i najniższe góry w Polsce. A dzięki dzieciom z Nowej Stupi poznaliśmy legendę o Emeryku. Ich miejscowości również jest znana i odwiedzana przez turystów.

dąb Bartek - pomnik przyrody

ruiny zamku w Czajcach - pomnik architektury

Legenda o Emeryku

Dawna deszczowa leśna nigdy nie zasychająca rzeka. Był leśniczym, który dnia poruszał się po lasach, zasypał i podkładał ludzkomieszcza do urozmaicania i rozbawiania, mimo, że był nagle zatrzymany, celował w niego i u grodu ziemnego po dwoje postrzelonych.

Kiedy przyszedł do Nowej Stupi, duchy nie miały już żadnego zamieszkania, ze względu na głębokim, ciężkim i mroźnym zimą, a w grodu ziemnym po dwoje postrzelonych.

- Grupowanie informacji odczytywanych z mapy, nazywanie ich rodzajów: rzeki, drogi, obiekty turystyczne (pomniki).
- Określanie położenia miejscowości za pomocą głównych i pośrednich kierunków geograficznych.

3. Przypomnij sobie poznane legendy.

- Wpiswanie do tabeli układu pozycyjnego dowolnych liczb trzycyfrowych i porównywanie ich ze sobą.
- Obliczanie długości wybranych tras z wykorzystaniem mapy samochodowej regionu, w którym mieszkają dzieci. Określanie czasu potrzebnego na ich pokonanie na podstawie danych podobnych do tych w z. 1.

8.

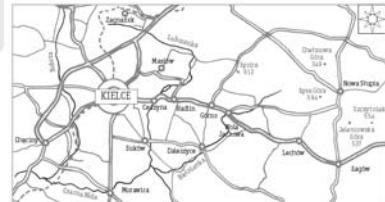
- Szukanie wiadomości na temat najnowszych odkryć grototwarzów (z dziedziny speleologii).

9.

- Szukanie informacji o współczesnych i historycznych obiektach Górz Świętokrzyskich, np. dymarkach.
- Zachęcenie dzieci do poznawania, poszukiwania i pisywania legend najbliższej regionu.
- Organizowanie zabawy dramowej przygotowującej dzieci do wypowiedzi pismennej (z. 2.).

7.

Z plecakiem po P

Okazało się, że oprócz Olka, Ani i Adama w górach był również Paweł. Napisz o tym zagadkę i dołącz fragment mapy turystycznej.

1. Podkreśl zdania zawierające prawdziwe informacje, które możesz odczytać z mapy Pawła.

Z Czajcza do Górnego droga prowadzi przez Radlin. Czarna Nida przepływa przez Morawice. Łagów jest największym miastem. Chętnie są położone na południowy zachód od Kielc. Na mapie zaznaczono cztery szczyty, których wysokość przekracza 500 m n.p.m. Nowa Stupia leży nad Bobrą.

a. Napisz, w jakich górach był Paweł.

wg – według

2. Odczytaj z mapy nazwy i wysokości szczytów górskich i przepisz je w kolejności od najwyższego do najbliższego. Zapisz te liczby wg wzoru.

	s	d	j	
1. Lysica	6	1	2	600 + 10 + 2
2.	—	—	—	— + — + —
3.	—	—	—	— + — + —
4.	—	—	—	— + — + —
5.	—	—	—	— + — + —

Rzeki i ich dopływy

Zapis w dzienniku

1. Określanie biegu rzeki – nazywanie krajów geograficznych i miast.
2. Układanie krótkich wypowiedzi na temat miast leżących nad rzeką.
3. Pisanie z pamięci tekstu z wyrazami z rz.
4. Porównywanie liczb trzycyfrowych, odejmowanie bez przekraczania progu dziesiątkowego.

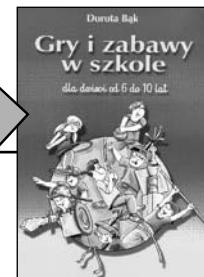
Środki dydaktyczne

s. 10., 11. i 169. w *Podręczniku Olka*, s. 9. i 10. w *Kartach pracy* część 1., wiersz Jerzego Kiersta *Odra* s. 9. w *Wypisach*, atlas *Świat wczoraj i dziś*, mapa fizyczna Polski, słownik języka polskiego, zgromadzone informacje i wiersze o polskich rzekach, składanka *Maluję i opowiadam. Sztuka w nauczaniu zintegrowanym* (ilustracje do opowiadania *Z tamtej strony Wisły*), *Gry i zabawy w szkole* Doroty Bąk

Sytuacje edukacyjne

- ✓ Podręcznik *Olka* s. 10., 11. i 169.
- ◆ Wskazywanie na mapie poszczególnych odcinków rzek i wyjaśnianie terminów: źródło, bieg i ujście rzeki, rzeka główna, dopływ, delta, tama, zapora.
- ✓ Składanka *Maluję i opowiadam*.
- ◆ Na podstawie ilustracji 2A i 2D opowiadanie, jak wygląda rzeka, okolica rzeki. Wypowiadanie się dzieci, jaką techniką plastyczną najlepiej można oddać charakter rzeki.
- ✓ Wiersz *Odra* s. 9.
- ◆ Przygotowanie zabawy pod nazwą „Wycieczka statkiem po Odrze”. Uczniowie dzielą się na grupy, każda grupa zbiera wiadomości o jednym mieście nadodrzańskim. Na ziemi lub na podłodze uczniowie układają ze wstążek, sznurka lub skakanek trasę wycieczki w kształcie płynącej Odry. Przygotowują i ustawiają znaki informacyjne: nazwę miasta, powitalne hasło. Każda grupa wyznacza pilota wycieczki, piloci opowiadają turystom o zwiedzanych miastach.
- ◆ Wykonanie albumu miast leżących nad głównymi rzekami Polski.
- ✓ Karty pracy s. 9. i 10.
- ✓ *Gry i zabawy w szkole*.

- *Huśtanie na linie, zabawa nr 2., s. 22.*

- Wyszukiwanie na mapie Polski rzek i wskazywanie ich źródeł, biegu i ujścia. Szukanie informacji o długości poszczególnych rzek. Wskazanie miast leżących nad tymi rzekami. Szukanie informacji na temat miast nadodrzańskich.
- Co to są kanały i jaką rolę odgrywają Kanał Notecki i Kanał Gliwicki, kanały w półn.-wsch. Polsce?

Rzeki i ich dopływy

- Przeczytaj nazwy rzek oraz ich długości. Odszukaj te rzeki na mapie.
- Wistoka - 164 km
Buga - 587 km
Driewca - 207 km
Bzura - 166 km
- Uzupełnij zdania.
Najkrótszą z powyższych rzek to _____, a najdłuższą _____.
Wieża _____ pości ma _____.
Długości mają _____.
- Odpowiedź i wypełnij tablicę.

- Układanie przykładów dodawania liczb dwu- i trzy-cyfrowych sposobem pisemnym bez przekroczenia programu dziesiątkowego.
- Wyszukiwanie na mapie rzek, gór i jezior.

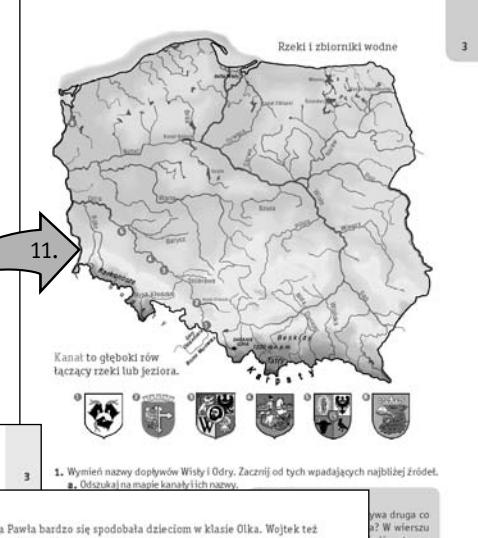
$$32 + 235 = \underline{\hspace{2cm}}$$

$$32 + 253 = \underline{\hspace{2cm}}$$

$$242 + 31 = \underline{\hspace{2cm}}$$

a. Wykonaj obliczenia i sprawdź swoje rozwiązania.

443   443   164   207

3

Zagadka Pawła bardzo się spodobała dzieciom w klasie Olka. Wejtej też przygotował zagadkę.

- Przeczytaj podane nazwy geograficzne i odszukaj je na mapie Polski w „Podręczniku Olka” na s. 11.

Wisła Tatry Warta Karkonosze

- Pogrupuj odpowiednio te nazwy i po-

góry

jeziora

rzeki

- Przeczytaj wiersz i powiedz, przy jakim

Płynie, wieje się rzeka
Jak błyszcząca wstążeczką
Tu się srebrzy, tam złoczy

A tam złoczy, tam srebrzy

- Wysokość rzeki może wyglądać

10.

- Wypowiadanie się dzieci na temat przyczyn i skutków powodzi.

- Porównanie słownictwa użytego przez autora wiersza ze słownictwem zastosowanym przez dzieci w ich wypowiedzi (z. 3.).

- Obliczanie łącznej długości prawych dopływów Odry.
- Na pytanie 2. pod tekstem nie ustalamy jedynej właściwej odpowiedzi. Zostawiamy interpretację dzieciom. Zwracamy jedynie uwagę na określenie, które go użył poeta.

Jak zadbać o bezpieczeństwo własne i innych

Zapis w dzienniku

1. Prezentowanie przez dzieci zachowań w sytuacjach zagrożenia – indywidualnie i zespołowo.
2. Układanie tekstu – wezwanie pomocy skierowane do odpowiednich służb.
3. Odczytywanie numerów telefonicznych i poprawne ich zapisywanie.

Środki dydaktyczne

s. 12. i 13. w *Podręczniku Olka*, opowiadanie Krystyny Drzewieckiej *Bezpieczne miasto* s. 10. w *Wypisach*, książki telefoniczne, informatory

Sytuacje edukacyjne

- ✓ Opowiadanie *Bezpieczne miasto* s. 10.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 12.
  - ◆ Wypowiadanie się na temat służb ratowniczych znanych dzieciom z najbliższego otoczenia i z mediów. Odszukiwanie w książkach telefonicznych informacji o nich.
  - ◆ Wypowiadanie się na temat różnych sytuacji zagrażających bezpieczeństwu dzieci, wskazywanie różnych sposobów unikania niebezpieczeństwa.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 13.
  - ◆ Ustalenie sposobu postępowania w sytuacji zagrożenia: układanie dialogu związanego z przekazaniem komunikatu o zagrożeniu. Zwrócenie uwagi na wybór informacji najważniejszych, gwarantujących uzyskanie właściwej i jak najszybszej pomocy.
  - ◆ Prezentowanie scenek dotyczących niebezpiecznych sytuacji, w których dzieci mogą się znaleźć i pokazujących właściwe zachowania, np.:
    - dzieci są same w domu, do domofonu dzwoni mężczyzna podający się za kolegę taty, mówi, że tata prosił o zabranie ważnych dokumentów;
    - dzieci są same w domu, dzwoni telefon i ktoś pyta o rodziców, ich pracę, porę powrotu do domu itp.;
    - na podwórku osiedlowym do dzieci bawiących się na placu zabaw podchodzi mężczyzna i zaprasza na lody lub daje cukierki, proponuje przejażdżkę samochodem.
  - ◆ Dyskusja na temat zasad bezpiecznego zachowania w szkole: na korytarzu, w klasie, na boisku, w sali gimnastycznej, w szatni.

- Tworzenie notatnika telefonicznego na potrzeby dzieci – zapisywanie numerów telefonów w odpowiednim układzie: numer operatora, numer kierunkowy, wspólne części numeru dla dzielnicy, miejscowości, kilku miejscowości. Uczenie się na pamięć numerów telefonicznych – szukanie skojarzeń ułatwiających zapamiętywanie.

Jak zadbać o bezpieczeństwo własne i innych

W szkole byli panowali policjanci. Mówili o tym, jak się zachować, kiedy grozi nam niebezpieczeństwo, i kogo wezwąć na pomoc. Każdy z nas otrzymał ulotkę.

Prwy telefon przewodowy wynalazł Alexander Graham Bell w 1876 r. Prwy telefon komórkowy pojawił się w 1982 r. Był wielkości cegły i waga ok. 1 kg.

z tata i przeszła w jakichś służbowych sprawach. Stał speszony i trochę przestraszony i powiedział, że spotkał mnie już przed południem i był bardzo zdziwiony moim zachowaniem. Przeszedł wyjasnić, bo się okropnie wstydzłem, że nie poznalem tego pana. Ze strachu chyba rozum mi się pomyślał.

Mama powiedziała, że to wstęp nie poznawałam sąsiadów. Sam wiejm, to wstęp. I muszę rozróżnić ludzi obcych od znajomych, i ze sumie to może dobrze zrobić, ale przedtem należało się lepiej przyjeździć „napastników”, szczególnie, że działo się to na dworze, gdzie kręci się dużo ludzi z naszego bloku.

Powiedziałam, że to pewnie przez te zajęcia w szkole o bezpieczeństym mieście. Mama uznała, że to bardzo pozytywna akcja, bo wiele dzieciaków zachowuje się bardzo głupio, ale jak poszedłem do swojego pokoju, to słyszałam, że się rodzice z tym sąsiadem okropnie śmiały. Ciekawie z tego?

Mówię wam, że był straszny dzień, chociaż wszyscy się dobrze, a nawet przyjemnie skończyli, bo wieczorem pojechaliśmy z tatusem na rowerach na lody.

Krystyna Drzwińska
„Dzień z Zuzanką”

- Wypowiadanie się na temat „strasznych dni” przeżywanych przez dzieci lub ich najbliższych.

- Szukanie przykładów zagrożeń występujących w miejscu zamieszkania i przebywania dzieci.
- Weryfikowanie tekstów: czy wszystkie komunikaty zostały skierowane do odpowiednich służb (na ratunek kotu powinna przyjechać straż pożarna, a nie policja).
- Przypomnienie, żeby dzieci nie informowały nikogo, że są w domu same. Powinny jednak mieć zaufanie do służb ratowniczych, ponieważ w przypadku wzywania pomocy taka informacja jest uzasadniona.
- Scenki dramowe – układanie prawnych komunikatów.

Rowerem po... drogach czy chodnikach?

Zapis w dzienniku

1. Ustalanie zasad poruszania się dzieci na rowerach, rolkach i deskorolkach w miejscach publicznych.
2. Objaśnianie znaków drogowych obowiązujących pieszych i uczestników ruchu drogowego.
3. Dodawanie i odejmowanie liczb trzyfrowych z przekroczeniem progu dziesiątkowego.
4. Stopniowanie przymiotników i stosowanie ich w zdaniach.

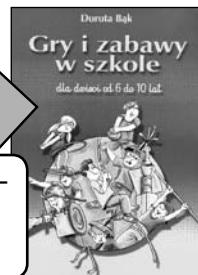
Środki dydaktyczne

s. 14. i 15. w *Podręczniku Olka*, s. 11. i 12. w *Kartach pracy* część 1., tekst Jean'a Jacquesa Sempégo i René Goscinnego *Rowers*. 12. w *Wypisach*, kodeks rowerzysty i kodeks drogowy, tekst *Rowery* (w *Przewodniku* s. 206.), *Gry i zabawy w szkole* Doroty Bąk

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Karty pracy* s. 11.
- ◆ Wypowiadanie się na temat doświadczeń dzieci związanych z jazdą na rowerze, rolkach, deskorolce, na temat przygotowania sprzętu do bezpiecznej jazdy. Szukanie źródeł informacji na ten temat.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 14. i 15.
- ◆ Poznawanie kodeksu rowerzysty i wyjaśnianie, czemu służą wymienione w nim zasady. Czytanie przepisów dotyczących ruchu drogowego – wykorzystanie kodeksu drogowego.
- ◆ Wybieranie informacji o zasadach bezpiecznego poruszania się pieszych i rowerzystów.
- ✓ Czytanie tekstu *Rowery* z *Przewodnika* s. 206.
- ✓ *Karty pracy* s. 12.
- ◆ Wykonanie planu najbliższego skrzyżowania – zaznaczenie poziomych i pionowych znaków drogowych. Opisywanie skrzyżowania i rozmowa na temat: Czy jest bezpieczne dla pieszych i kierowców, czy czynią na nim niebezpieczeństwa, jeśli tak – jakie?
- ✓ Opowiadanie *Rowers*. 12.
- ✓ *Gry i zabawy w szkole*.

- Ćwiczenia z laskami gimnastycznymi – *Kwadrat z laską*, s. 24.

5 Rowerem po... drogach czy chodnikach?

Dziadek kupił mi „Poradnik rowerzysty”. Mówi, że każdy, kto chce jeździć na rowerze, powinien przeczytać poradnik ten. Ciekawe, czego wiem, co powinien wieść poradnik rowerzysta. Najważniejszy jest według mnie ten fragment:

14.

Zanim wsiądziesz na rower, poszukaj w bibliotece poradnika i zapoznaj się zasadami poruszania się rowerzystów w miejscach publicznych.

15.

1. Powiedz, co oznacza znaki przedstawione na rysunkach.

● Wypowiadanie się na temat: Co to znaczy bezpieczeństwo na drodze?

12.

Rower (fragment)

Kiedy dziś przyszłem do domu, zobaczyłem tatę i mamę: czekali na mnie w ogrodzie i uśmiechali się od ucha do ucha.

- Many mospodziałkę dla naszego dużego syna! – powiedziała mama i oczy jej się śmiały.
- Tata poszedł do garażu i wyprowadził z niego – nie żadniego co – rower! Rower czerwony i srebrny, błyszczący, z reflektorem i dzwonkiem. Pycha! Zaczęłam biegać w kółko, a potem pocałowałam mamę, pocałowałam tatę i pocałowałam rower.
- Musisz przyczyć, że będziesz ostrożny – powiedział tata – i że nie będziesz robił sztuk!
- Przyrzekłam (...).
- Tata został ze mną w ogrodzie.
- Czy wieś – powiedział – że byłem kiedyś mistrzem kolarskim i że gdybym nie poznal swojej mamy, może poszedziałbym na zawodowca?
- Tego akurat nie wiedziałem. Wiedziałem, że tata był mistrzem w futbolu, w rugby, w pływaniu i w boksie, ale w jeździe na rowerze – to było coś nowego.
- Pokaż ci – powiedział tata, wsiadł na moj rower i zaczął jeździć naokoło ogrodu. Naturalnie rower był za mały dla taty i tata nie wiedział, co robić z nogami, bo kolana miał pod brodą, ale jakos dawał sobie radę.
- To jest najkomiczniejsze widowisko, jakie oglądłam od czasu, jak ostatnio widziałem!
- Tak powiedział pan Blédurt!, który wyjrzał sponad ogrodzenia Blédurt to nuss sąsiad, który bardzo lubi przekomarzać się z tatą.
- Cicho bądź! – odpowiadał tata. – Nic się nie znaś na rowerach!
- Co takiego? – krzyknął pan Blédurt. – Wiedz, nadzyn ignorantce, że byłem międzynarodowym mistrzem amatorów i że poszedziałbym na zawody, gdybym nie poznal mojej żony!
- Tata zaczął się śmiać.
- Ty miszrem! – powiedział. – Można pęknąć ze śmiechu! Ludwie się umieszczać na trzykolewym rowerku!
- To się nie podobało panu Blédurtowi.
- Zaraz zobaczyś – powiedział i przeskoczył przez siatkę. – Daj ten rower!

Blédurt – czysty bludir (dialekt „C”)

● Jakie rodzaje kół można dostrzec w najbliższym otoczeniu? Wskazywanie ekologicznych sposobów poruszania się ludzi.

● Gromadzenie informacji na temat turystyki rowerowej i sportów rowerowych (wyścigi kolarskie).

● Jak trzeba przygotować rower do bezpiecznej jazdy (z. 3.)?

● Dzielenie się doświadczeniami i spostrzeżeniami związanymi z użytkowaniem roweru.

● Określenie nastroju sytuacji, w jakiej znalazły się dorosły bohater opowiadania.

● Układanie scenek, w których dzieci występują w roli dorosłych, np. przedstawiają rozmowę kierowcy z policjantem, strażaka z dziećmi, ratownika z kąpiącymi się itp. Ocenianie, która scenka była najzabawniejsza i dlaczego.

Co wiem o sobie – jaki jestem

Zapis w dzienniku

1. Prowadzenie rozmów z zachowaniem zasad dobrego wychowania
– zapisywanie dialogów.
2. Mnożenie liczb jednocyfrowych.
3. Nazywanie cech charakteru ujawniających się w różnych sytuacjach.

Środki dydaktyczne

s. 16. i 17. w *Podręczniku Olka*, s. 13. i 14. w *Kartach pracy* część 1., wiersz Wiery Badalskiej *Ballada o uprzejmym rycerzu* s. 15. w *Wypisach*

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Karty pracy* s. 13.
- ◆ Rozmowa na temat zachowania się nacechowanego szacunkiem i życzliwością do drugiego człowieka oraz zgodnego z zasadami dobrego wychowania.
- ◆ W jaki sposób stosowanie zasad dobrego wychowania pomaga w życiu i jak postrzegają nas inni, kiedy te zasady stosujemy?
Prezentowanie przez dzieci rzeczywistych sytuacji, opowiadanie wymyślonych zdarzeń i ocena zachowania osoby uczestniczącej w zdarzeniu, np.:
  1. Robiliśmy album wakacyjnych podróży. Jasiak nie miał żadnej widokówki i nie był nigdzie na wakacjach. Kasia zaproponowała mu, żeby wybrał sobie widokówki z jej zbioru i zrobił album podróży, w jaką chciałby pojechać. Jaśka album okazał się najładniejszy, Kasia się bardzo z tego cieszyła i nawet się nie pochwaliła, że to dzięki niej. Zawstydziła się nawet, kiedy Jasiak to głośno powiedział.
(życzliwość, koleżeńskość, skromność)
  2. Dostałem piękny plecak na nowy rok szkolny. Byłem z niego taki dumny, że przez cały pierwszy dzień pobytu w szkole pokazywał go każdemu i wychwałyłem jego zalety.
(brak wrażliwości na sytuację innych osób)
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 16. i 17.
- ✓ Wiersz *Ballada o uprzejmym rycerzu* s. 15.
- ◆ Odszukiwanie w tekście fragmentów odpowiadających sytuacji przedstawionej na ilustracji.
- ✓ *Karty pracy* s. 14.

- Oglądarki ilustracji i opowiadanie o przedstawionych na nich sytuacjach w 1. os. lp. Formułowanie zasad dobrego zachowania.
- Upowszechnianie mody na zachowania zgodne z zasadami savoire-vivre'u – organizowanie konkursu na Rycerza Uprzejmości i Damską Uprzejmość, zbieranie punktów (guziczków, kamykówek, medali – zasuszonych listków).

Dzięciny! Przakowi i Pawełki zaledwie na moment zdenerwują mnie! Olek? Ze nie nadaje się na bratka? Nie mogę uwierzyć, że popelniłem taką podstępstwą błąd. Czy trenet ze mnie mi zaufać jeszcze raz? Będę śledził na ławce, zamast, stąd w bramce. To był okropny dzień! Iwonka:
„Ciągle tylko Dorotka i Dorotka. Jest najlepszą! Popisuje się ciekawostkami, pisze wiersz! Już trzy razy nie zentrumała się w klasie!

- Nauczyciel zapisuje na tablicy liczbę, np. 7. Rzuca kostką do gry. Dzieci mnożą liczbę 7 przez liczbę oczek wyrzuconych na kostce. Zapisują na kartach wynik lub układają odpowiednią liczbę z kartoników.
- Wykorzystanie kostek do gry w celu powtórzenia w parach tabliczki mnożenia.

Uwaga

Pamiętajmy, aby od początku roku szkolnego dostarczać uczniom okazji do ćwiczeń w pisaniu, w których będą mieli okazję używać wyrazów z ói u, żi rz, hi ch itd. Mogą to być samodzielnie pisane teksty – śmieszne, niekoniecznie logiczne, nawet absurdalne – oraz teksty na określony temat (patrz: *Przewodnik dla nauczyciela Klasa II Moje abc, PPiW*).

6 Co wielem o sobie – jaki jestem
Ciekawy jestem, czy wszyscy zachowaliby się tak samo
Ewie, że często nie wychowuję się dobrze

16. Spójkanie na zjednoczenie

6. Franek zastanawia się, jakie jest jego życie. Wyszedł z domu, aby poznaczyć się z innymi. Wszyscy go spotykają i pytają go o jego życie. Franek jest bardzo zmartwiony, bo nie wie, co powiedzieć. W końcu jedna dziewczynka mówi mu, że jest on bardzo ciekawy i interesujący. Franek jest bardzo zadowolony i czuje się lepiej.

- Prezentacja w parach: wyrażanie słowami, okazywanie gestami, mimiką uprzejmości, szacunku, życzliwości, współczucia, niezadowolenia, lekceważenia, gniewu, złości – ocenianie, jak się czujesz, kiedy ktoś przyjmuje wobec ciebie taką postawę. Zachowuj się tak, jak chciałbyś, aby wobec ciebie zachowywali się inni.

1. Przygotuj się do spotkania z rycerzem. Wykonaj zadania, które znajdują się w poniższej części strony. 6 Ballada o uprzejmym rycerzu START 14.

Za wielką, stromą górą w czasach niesmiernie dawnych żył pewien meżczyzna, który zawsze był uprzejmy. Niewzykli ludzie, którzy go spotykali, zawsze go doceniali, bo był on bardzo uprzejmy (co się nie powtarza). Niczego nie żądał, nikogo nie obrażał, nikogo nie krzywił. Grzecznie rozmawiał z każdym, z którym się spotykał, mimo że brzydkich nie uwielbał, mimo że widział nim goskiem na zamku króla był...

15.

- W czym się przejawia uprzejmość rycerza? Odgrywanie scenek: spotkania z uprzejmym rycerzem w różnych miejscach z różnymi osobami. Pisanie humorystycznej rozmowy z uprzejmym rycerzem – stosowanie wyszukanych zwrotów, świadczących o jego uprzejmości. Można zaproponować narysowanie innej ilustracji do wiersza.

z 4, 5, 6, 7, 8, 9. Zagraj jeszcze raz

Wszystko znajdziesz w książce

Zapis w dzienniku

1. Poznawanie sposobów korzystania z książek różnego rodzaju.
2. Tworzenie katalogu książek o różnej tematyce.
3. Grupowanie wyrazów pokrewnych i uzupełnianie tekstu odpowiednimi wyrazami.
4. Ustalanie kolejności wykonywania działań matematycznych.

Środki dydaktyczne

s. 18. i 19. w *Podręczniku Olka*, s. 15. i 16. w *Kartach pracy* część 1., tekst Roalda Dahla *Miłośniczka książek* s. 18. w *Wypisach*, kartoniki do wykonania klasowego katalogu książek, książki wypożyczone z biblioteki i przyniesione przez dzieci

Sytuacje edukacyjne

- ◆ Prezentowanie przez dzieci przeczytanych książek w sposób zachęcający innych do ich przeczytania. Gromadzenie opinii uczniów, czyja prezentacja była najbardziej przekonująca. Sprawdzenie, np. po 2 tygodniach, ile spośród zaprezentowanych książek zostało przeczytanych przez inne dzieci. Potem wybranie najlepszego sposobu zachęcania innych do czytania.

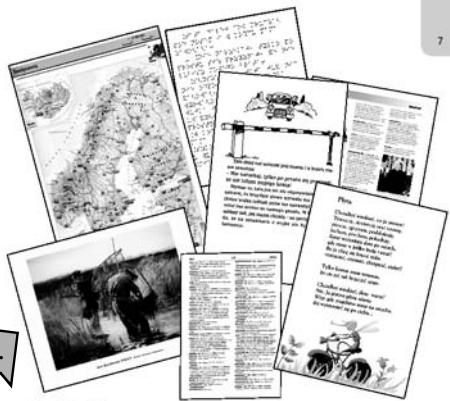
Uwaga

Wymiana opinii i sądów powinna często towarzyszyć działaniom rozbudzającym zainteresowania czytelnicze. Sprawdzanie skuteczności podejmowanych działań powinno być stosowane zawsze, kiedy tylko możemy tę skuteczność sprawdzić – analizowanie, co wpłynęło na skuteczność i upowszechnianie takiego działania.

- ◆ Klasyfikowanie książek zgromadzonych w klasie. Wskazanie kategorii, z których uczniowie korzystają najczęściej.
  - ◆ Zakładanie katalogu książek zgromadzonych w klasowej bibliotece lub kontynuowanie prac nad nim. Ustalenie kategorii podziału zgromadzonych książek. Zapisywanie w dowolny sposób informacji na temat przeczytanych książek, aby po jakimś czasie móc zaprezentować w klasie jedną z nich.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 18. i 19.
- ◆ Zapoznanie się z budową książki, katalogowaniem zbiorów bibliotecznych i przechowywaniem książek. Posłużenie się listą autorów, których książki dzieci poznały w klasie II, czytanie innych książek tych autorów. Kontynuowanie prac nad listą autorów i tytułów książek.
  - ✓ *Tekst Miłośniczka książek* s. 18.
  - ✓ *Karty pracy* s. 15. i 16.

- Ustalenie sposobów korzystania z książek, utrzymywania kontaktów z bibliotekami – stałe godziny spotkań uczniów w bibliotece, np. raz na miesiąc.
- Dzielenie się informacjami o tym, czego dowiedzieliśmy się w ciągu ostatniego miesiąca i do czego wykorzystamy zdobytą wiedzę.
- Nazywanie działań bibliotecznego, w których znajdują się pokazane na ilustracjach książki. Sprawdzenie w bibliotece, jakie książki znajdują się w księgozbiorze podręcznym, jakich najczęściej szukają uczniowie.

19.

Zadanie i pytania

1. Wybierz dowolną znana ci książkę i opowiedz o niej, nie podając tytułu ani autora. Twój koleżdy powinni ją znać. Gdyby się jednak okazało, że nikt nie zna tej książki, podaj jej tytuł oraz autorę.
2. Z jakich książek są strony przedstawione na rysunku?
3. Kto kiedy i w jakim celu korzystał z takich książek?
3. Zapoznaj się z tematyką zajęć szkolnych na najbliższe dni i wskaz, które książki przedstawione powyżej mogłyby wykorzystać.

Wypisy

O jakiej książce Matylda pojętała panią bibliotekarkę? Rco zapoznat się z tekstem „Miliszonka książek”, zna odpowiedź na to pytanie.

- Opowiadanie o tym, jak są rozmieszczone książki na półkach w klasie lub w bibliotece. Grupowanie i przeliczanie książek wg wybranych kryteriów.
- Wykonanie ilustracji do ostatnio przeczytanych książek, wyszukanie odpowiednich cytatów do tych ilustracji (z. 2.).
- Sprawdzanie w bibliotece, jakie nowości zakupiono ostatnio.

7

1. Opowiedz, jak zagospodarowano w bibliotece półki z nowościami.
a. Sprawdź, czy podane działania odpowiadają liczbie książek na regatach.

3 - (4 + 5)
(3 · 4) + 5
2 · (4 + 5) + 9
(3 · 4) + (3 · 5)
3 - 9

2. Oblicz, ile ilustracji wykonano do poszczególnych książek i ile ilustracji wykonała

3. Kolejność wykonywania działań:
– mnożenie i dzielenie
– odejmowanie i dodawanie
– w takiej kolejności, jakiej są zapisane.

16.

Pod koniec każdego miesiąca pani bibliotekarka przygotowuje wystawę ilustracji, które wykonaly dzieci do przeczytanych książek.

2. Oblicz, ile ilustracji wykonano do poszczególnych książek i ile ilustracji wykonała

Zadania dodatkowe

[IIIb](#) [IIa](#) [IIb](#) [Izba ilustracji](#)

Gromadzenie wiedzy o książce – oglądanie książek i wyróżnianie formatu, rodzaju oprawy, sposobu ilustrowania, ocenianie, dla jakiego czytelnika są przeznaczone lub z jakiej okazji można je komuś podarować. Porównywanie informacji na okładkach, na grzbietach, na kartach tytułowych, rodzaju i wielkości czcionki. Wskazywanie odpowiedniej czcionki wg własnych upodobań.

II OŚRODEK TEMATYCZNY W POLU I W LESIE

Umiejętności ucznia

Mówienie i słuchanie

Słucha wypowiedzi kolegów, tekstów czytanych przez nauczyciela. Słucha nagrania piosenki *Pięknie żyć*. Układa wypowiedzi na podany temat. Uzupełnia podane fragmenty zdań.

Czytanie

Czyta baśnie, legendy, fragmenty książek, notki encyklopedyczne, wiersze, informacje znajdujące się na opakowaniach po różnych produktach.

Pisanie

Zapisuje wyrazy z podwójną spółgłoską, z głoskami miękkimi, zdania w czasie teraźniejszym, przyszłym i przeszonym, pytania, hasła reklamowe. Przepisuje wyrazy, uzupełnia zdania. Pisze nazwy miejsc upraw przemysłowych roślin egzotycznych.

Stosowanie wiedzy i umiejętności

Porównuje i odejmuje liczby dwu- i trzycyfrowe. Określa i porównuje szybkości, z jakimi poruszają się różne zwierzęta. Stosuje algorytm dodawania i odejmowania pisemnego z przekroczeniem progu dziesiątkowego.

Stosuje porównywanie różnicowe. Mnoży pełne dziesiątki i setki przez liczbę jednocyfrową. Rysuje prostokąty o określonych wymiarach i układą z nich inne prostokąty o wymiarach zwielokrotnionych. Porównuje powierzchnie o różnych długościach boków. Rozróżnia wyrazy z głoskami miękkimi (zmiękczonymi literą *i* lub kreseczką). Układa zdania z zastosowaniem stałych związków frazeologicznych, hasła reklamowe. Rozpoznaje liście drzew i ich owoce. Wyróżnia cechy egzotycznych roślin i zwierząt.

Układa łańcuch żywieniowy w różnych środowiskach. Wymienia warstwy lasu i przyporządkowuje im zwierzęta i rośliny. Rozróżnia i nazywa rośliny zbożowe i otrzymywane z nich produkty. Wskazuje na mapie (globusie) miejsca upraw roślin i występowania określonych zwierząt. Rozróżnia rodzaje produktów oleistych pochodzenia roślinnego znajdujących się w do-

mu. Nazywa czynności zвязane z pracami w polu i w miejscowościach przetwarzania zboż. Opisuje wykonywane lub obserwowane doświadczenia. Planuje pracę nad tworzeniem albumów zwierząt, zielenika. Śpiewa piosenkę *Pięknie żyć*. Wykonuje lalkę wg rysunkowej instrukcji.

Rozwiązywanie problemów

Grupuje rośliny i zwierzęta wg ustalonego kryterium. Wymienia niebezpieczeństwa zagrażające zwierzętom egzotycznym, poszukuje rozwiązań pozwalających je chronić. Ustala w zespole sposoby wykorzystania zgromadzonego materiału i pracuje wg przygotowanego planu. Określa stosunek człowieka do środowiska naturalnego. Szacuje i obniża ceny poszczególnych produktów przeznaczonych do sprzedaży i wyprzedaży. Przygotowuje prezentacje wybranych produktów. Mówią o skuteczności oddziaływania reklamy. Rozwiązuje rebusy i krzyżówki.

W ośrodku II można wykorzystać scenariusz zajęć „W stepie afrykańskim” (w:) Scenariusze zajęć zintegrowanych dla klas I–III, cz. 2., PPiW, Warszawa 2002.

Uwaga

II Ośrodek tematyczny W POLU I W LESIE

Planując pracę w tym ośrodku tematycznym, warto wcześniej przygotować się do zajęć przewidzianych w jego ostatnich dniach, a mianowicie:

- nawiązać kontakt z różnymi firmami z branżą spożywczej: hurtowniami, paczkowymi, przetwórniami;
- zgromadzić okazy roślin zbożowych i okopowych, półprodukty i gotowe produkty w trwałej postaci;
- zebrać opakowania stosowane do przechowywania produktów roślinnych (ryż, bawełna, kakao, buraki, ziemniaki, marchew);
- zaplanować wycieczkę do młyna lub zakładu produkcyjnego wykorzystującego ziarna zboż, np. do piekarni, lub miejsca związanego z omawianymi w tym ośrodku zagadnieniami;
- wycieczkę połączyć z pobytom w lesie lub zaplanować drugą umożliwiającą poznanie lasu; podczas wycieczki uczniowie powinni być wyposażeni w przewodniki roślin i zwierząt, zeszyty, ołówki.

Wycieczka do lasu ma na celu:

- rozpoznawanie i nazywanie drzew, krzewów, krzewinek;
- odszukiwanie w przewodnikach okazów nieznanych dzieciom; odczytywanie informacji o nich;
- obserwowanie warunków życia poznanych roślin (gleba, nasłonecznienie);
- rozróżnianie warstw lasu i nazywanie zwierząt żyjących w poszczególnych warstwach lasu;
- omówienie przystosowania roślin do rozsiewania i przechowywania nasion;
- zapisywanie nazw oglądanych roślin i zwierząt, opisywanie zaobserwowanych na wycieczce zjawisk;
- zbieranie liści i owoców drzew oglądanych podczas wycieczki, które będzie można wykorzystać do wykonania zielnika (strona działowa przed 2. ośrodkiem tematycznym w *Kartach pracy*).

Ostatniego dnia w II ośrodku tematycznym przewidujemy zorganizowanie klasowych lub międzyklasowych targów. Z myślą o nich należy:

- każdego dnia gromadzić materiały potrzebne do wykonania stoisk;
- przemyśleć, jakie rekwizyty będą potrzebne, aby dokonać prezentacji tego, co będzie tematem najbliższych dni;
- planować szczegóły organizacyjne całej imprezy z dnia na dzień.

Proponujemy również zbieranie żołędzi i kasztanów, które będzie można wykorzystać do tworzenia eksponatów galerii „Cztery pory roku”. Jej powstanie proponujemy zainicjować jeszcze jesienią. Wszystkie prace wykonywane przez uczniów należy okresowo wystawiać pod hasłem wymyślonym dla każdej pory roku. W ten sposób w ciągu całego roku uczniowie będą tworzyli prace plastyczne zarówno z materiałów dostępnych w danej chwili, jak i zgromadzonych wcześniej. Prace przygotywane do galerii „Cztery pory roku” powinny też odzwierciedlać zmiany zachodzące w przyrodzie.

W grudniu planujemy wykonywanie ozdób z wykorzystaniem słomy. Musimy zadbać o jej poszukiwanie już teraz i przechować ją zarówno w postaci krótkich rurek, jak i rozpraszonych źdźbeł różnej długości.

Notatki

Na kontynencie afrykańskim

Zapis w dzienniku

1. Wyróżnianie charakterystycznych cech egzotycznych roślin i zwierząt.
2. Odejmowanie liczb dwucyfrowych od trzycyfrowych. Porównywanie liczb.
3. Pisanie wyrazów z zakończeniem *-uje* oraz z podwójną spółgłoską.

Środki dydaktyczne

s. 20., 21. i 170. w *Podręczniku Olka*, s. 19. i 20. w *Kartach pracy* część 1., tekst Joy Adamson *Elza jedzie nad morze* s. 20. w *Wypisach*, album *Świat wokół mnie* (plansza *Sawanna* oraz karty *Zrób sam*), atlas *Świat wczoraj i dziś*, mapa fizyczna świata, albumy roślin i zwierząt stepu afrykańskiego

Sytuacje edukacyjne

- ✓ Podręcznik *Olka* s. 20. i 170.
- ◆ Wyszukiwanie w albumach wiadomości o zwierzętach i roślinach kontynentu afrykańskiego.
- ✓ Podręcznik *Olka* s. 21.
- ✓ Album *Świat wokół mnie*.
- ◆ Każdy z uczniów wybiera jedno ze zwierząt afrykańskich, które chciałby sfotografować podczas safari, i przygotowuje na jego temat zagadkę w dowolnej formie: dwu- lub czterowiersz, krótki tekst informacyjny dotyczący wyglądu, zachowań zwierzęcia, sytuacji, w jakiej może się znaleźć – redagowanie wypowiedzi w 1. os. lp.
- ✓ Atlas *Świat wczoraj i dziś*.
- ✓ Tekst *Elza jedzie nad morze* s. 20.
- ✓ Karty pracy s. 19. i 20.
- ◆ Wypowiadanie się uczniów na temat warunków życia zwierząt egzotycznych w zoo. Opisywanie postawy ludzi wobec zwierząt w zoo, wymienianie możliwości niesienia im pomocy. Włączenie się, jeśli to możliwe, do akcji opieki nad mieszkańcami zoo, np. „adoptowanie” wybranego zwierzęcia – w warszawskim zoo można zadbać o gromadzenie zapasów żywności, np. dzieci zbierają żołędzie dla dzików.

- Obejrzenie – w miarę możliwości – filmu nakręconego na podstawie książki „Elza z afrykańskiego buszu”.

Elza jedzie nad morze (fragment)

Elza miała już rok i zmieniły się. Pozwoliła mi nawet wyrwać sobie jeden mleczny kiel i przy tej operacji trzymała leb bardzo mocno. Do odgryzania mięsa używała zwykłe zębów trzonowych, siekaczy, zaś bardzo szorstki język słyszał jej do zeskrobywania esas z kości. (...) Zbliżał się nasz miesięczowy urlop i zamierzaliśmy spędzić go nad morzem, na odległej części wybrzeża położonej blisko granicy z Somalii i niedaleko małej wioski rybackiej Bajrun. Najbliżsi przedstawiciele białej ludności mieszkali w Lamu, sto pięćdziesiąt kilometrów bardziej na południe. Dla Elzy miejsce było wymarzone, bo mogliśmy robić obóz na plaży, z dala od ludzi, w otoczeniu

- Rysowanie konturu mapy Afryki na kartkach z bloku i na dużym arkuszu szarego papieru. Pokrywanie plasteliną mapy na kartkach i malowanie na dużych arkuszach (praca w grupach) – zadania do wyboru.

- Wyszukiwanie zwierząt charakterystycznych dla kontynentu afrykańskiego i wiedomości o nich. Czytanie notek encyklopedycznych na temat roślin i zwierząt egzotycznych. Wycięcie zwierząt z kart albumu *Zróbsam*, ustawianie ich na tle planszy *Sawanna*.

- Przypomnienie znaczenia skrótu: km/h, stosowanie go w wypowiedziach.
- Określanie i porównywanie szybkości, z jakimi poruszają się zwierzęta, ludzie i pojazdy.
- Dobieranie w pary zwierząt, które w wyścigu miałyby podobne szanse (z. 1.).

2. Oblicz.

58	99	467	285
- 42	- 64	- 42	- 33
—	—	—	—

3. Oblicz sposobem pisemnym.

483 - 71	374 - 63	262 - 51	155 - 50
—	—	—	—
—	—	—	—

20

Na polu i w lesie

kontynentem afrykańskim

zwierząt afrykańskich, bo zanim poszedłem do 20. czytałem o nich bajki, na przykład o stoniu i o zyrafie. Nie wiem, że opowada się o nich bajki. Są takie niezwykłe i mieszkały w egzotycznych miejscach: na sawannach, gdzie wśród traw rosną tylko pojedyncze drzewka, albo na stepach lub w buszu tak gęstym, że trudno sobie wyobrazić. Źródółek i zielonej oazy na środku pustyni też nie mogę sobie wyobrazić. Dorota mogłaby napisać o tym bajkę.

Także ta sawanna jest zasadnie piękna.

Liczba dzikich zwierząt stale maleje. Aby nie dopuścić do ich całkowitego wyginięcia, zakłada się parki narodowe. Strażnicy parków nie noszą broni, a turyści odbywają bezkrawowe fotograficzne łowy. Zagrożone wyginięciem dzikie zwierzęta trafiają również do ogrodów zoologicznych, gdzie ludzie dbają o ich zdrowie i bezpieczeństwo.

21.

- Układanie i zapisywanie informacji o wybranych zwierzętach afrykańskich w 1. os. lp.

Głodny lew wynalazę zdobyczny. Leży nieruchomo. Wygląda jak kamienny posąg. Z uwagi ..... okolice. Nie zadowoli go pokarm roślinny. Właśnie stado antylop ..... do wodopoju. Antylopy nie domyślają się, że ..... na nie głodny lew. Wtem z wody wyrzuca się senny hipopotam. On nic nie ..... Nie boi się lwa. Lew zwykłe ..... na młode lub chore zwierzęta. Zwinnie antylopy uciekają. A lew ..... złowrgo, aż budzi się skoczek pustynny.

a. Co wspólnego ma zwierzęta z napisami na głowach? poznajemy zwierzęta

- Wskazywanie Afryki na mapie świata. Określenie jej położenia względem innych kontynentów. Odczytywanie informacji z mapy fizycznej Afryki.

1

19.

Polarne krainy

Zapis w dzienniku

1. Ciche i głośne czytanie książki. Wyszukiwanie odpowiednich fragmentów tekstu.
2. Planowanie pracy – gromadzenie wiadomości na temat roślin i zwierząt polarnych.
3. Wyróżnianie głosek miękkich w wyrazach – podział głosek na samogłoski i spółgłoski.
4. Stosowanie algorytmu dodawania pisemnego liczb trzycyfrowych z przekroczeniem progu dziesiątkowego.

Środki dydaktyczne

s. 22. i 23. w *Podręczniku Olka*, s. 21. i 22. w *Kartach pracy* część 1., książka Aliny i Czesława Centkiewiczów *Zaczarowana zagroda* (lub inna poświęcona życiu zwierząt polarnych), album *Świat wokół mnie*, atlas *Świat wczoraj i dziś*, mapa świata, globus, słowniki, albumy i ilustracje lub film o zwierzętach polarnych

Sytuacje edukacyjne

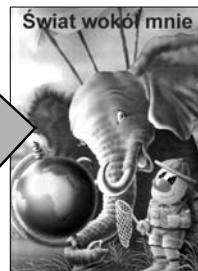
I

- ◆ Wypowiadanie się uczniów na temat sposobów zdobywania i gromadzenia informacji o odległych krajach i ich mieszkańców. Oglądarka i czytanie książek o tematyce polarnej i oglądanie wybranego filmu. Szukanie krajów polarnych na globusie i na mapach. Wymienianie charakterystycznych roślin i zwierząt. Określanie zależności pokarmowych między roślinami i zwierzętami w strefie polarnej.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 22. i 23.
- ✓ Album *Świat wokół mnie*.
- ✓ *Karty pracy* s. 21. i 22.
- ◆ Tworzenie słownika wyrazów charakterystycznych dla krajów polarnych – wykorzystanie zdjęć, rysunków. Praca w grupach – podział czynności wg przyjętego planu.

II

- ◆ Wspólne czytanie książki Aliny i Czesława Centkiewiczów *Zaczarowana zagroda*.

- Czytanie notek encyklopedycznych na temat zwierząt polarnych.

- Wyszukiwanie informacji o stacjach badawczych znajdujących się w Arktyce.
- Wyszukiwanie dwuczłonowych nazw zwierząt, np. wieloryb grenlandzki. Wyjaśnianie roli przymiotnika w tych nazwach.

- Szukanie informacji o wyprawach polarników, w tym słynnego Polaka Marka Kamińskiego i niepełnosprawnego chłopca Jasiusza Meliego (wycinki prasowe z lat 2004–2005, informacje z internetu).

- Pisanie wyrazów z głoskami miękkimi – zaznaczanie liter, które po nich występują.
- Rysunek koła (w klasie II wykorzysty wholemy w tym celu kwadrat) obrazuje procentowy rozkład powierzchni pokrytej lodem. Nie podajemy dzieciom definicji procentu – Figielek wyjaśnia, jak należy rozumieć procenty.

- Rozwiązywanie: 1. tekst – Arktyka, 2. tekst – Antarktyda, 3. tekst – Arktyka. Zapisywanie innych informacji charakterystycznych dla obu kontynentów (z. 3.).

2-3 Polarne krainy

Białe niedźwiedzie żyą w Arktyce czy na Antarktydzie? Czytałem książkę „Anaruk chłopiec z Grenlandii” – ale nie pamiętam. Tam było zimno, a słońce świeciło w dniu i w nocy – tak mi się wydaje. Pisalem list do Marka Kamińskiego, tego podróżnika, żeby mi opisał bieguny Ziemi, bo był na obu, ale jeszcze nie mam od niego odpowiedzi. Spytałem dziadka, jak mam te bieguny rozróżnić, a on dał mi książkę „Zaczarowana zagroda”. To książka o pingwinach, a ja przecież pytałem o bieguny.

22.

Głównym pokarmem większości zwierząt żyjących na obu biegunach są ryby, małe zwierzęta żyjące w wodzie, a także glony. Na terenach polarnych trudno o inne pozywienie, ponieważ są to głównie obszary zwane lodowymi pustyniami, na których nie ma żadnej roślinności. Jednak nie wszędzie łódź pokrywa ziemię. Tam, gdzie go nie ma, pojawia się uboga roślinność, która stanowi pokarm dla zwierząt. W Arktyce rosną nawet karbowane drzewa.

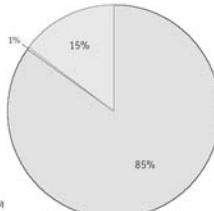
23.

Polarne krainy

1. Największą wyspą świata jest Grenlandia należąca do Arktyki. Powierzchnia Grenlandii jest w 85% pokryta lodem.

Co to znaczy?
Na karcie kratkowanego papieru narysuj kwadrat o boku 1 cm. Podziel go na 100 małych kwadracików, każdy o boku 1 cm. Wybrał sobie, że będzie to powierzchnia Grenlandii. Zanurz 85 takich kwadracików jasnobielątką kredką – będą oznaczały powierzchnię lodową, a pozostała pola kredka zieloną – będą to tereny, na których lód topnieje i pojawia się roślinność.

2. Zaznacz w alfabetie samogloski.

Koło można podzielić na 100 równych części. Każda z nich to 1% całej powierzchni kuli.

2-3

1. Co miesiąc są uzupełniane zapasy żywności dla polarników z Arktyki. Oblicz i wpisz do tabeli, ile sztuk poszczególnych produktów jest teraz w magazynie.

nowa produkcja wyprodukowana	mięso	ryby	pieczywo	warzywa
zapasy pod koniec miesiąca	16	27	14	35
produktów zakupionych na rynku	125	236	347	328
rażem	141	263	361	363

2. Oblicz.

$$\begin{array}{r} 237 \\ + 145 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 326 \\ + 258 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 119 \\ + 614 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 425 \\ + 348 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 137 \\ + 716 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 236 \\ + 125 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 328 \\ + 236 \\ \hline \end{array}$$

3. Przeczytaj teksty i napisz, skąd polarnicy wysiąli listy.

Co to jest las

Zapis w dzienniku

1. Rozpoznawanie liści drzew i ich owoców oraz zwierząt żyjących w lesie.
2. Rysowanie, wycinanie i składanie prostokątów wg instrukcji – wykonywanie projektów mebli.
3. Nauka słów i melodii piosenki *Pięknie żyć* – ćwiczenia rytmiczne.

Środki dydaktyczne

s. 24. i 25. w *Podręczniku Olka*, s. 17., 18., 23., 24. i 103. w *Kartach pracy* część 1., wiersz Jana Brzechwy *Poszła w las nauka* s. 22. w *Wypisach*, album *Świat wokół mnie*, albumy, ilustracje zwierząt żyjących w naszych lasach, okazy traw, zuboż, torebki z nasionami, nagranie i słowa piosenki *Pięknie żyć*

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Karty pracys.* 17.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 24. i 25.
  - ◆ Porządkowanie wiadomości, spostrzeżeń zgromadzonych podczas wycieczki lub na podstawie obejrzanego filmu, ewentualnie materiału ilustracyjnego. Opisywanie, jakie warunki muszą być spełnione, aby lasy rosty i były ostoją zwierząt i roślin. Poszukiwanie odpowiedzi na pytanie: Co to jest las?
- ✓ *Karty pracys.* 18.
  - ◆ Wybieranie liści drzew i wiadomości o nich – przygotowanie materiałów do zrobienia zielnika.
  - ◆ Sposoby rozsiewania się i przechowywania nasion roślin w naturalnych warunkach (na podstawie obserwacji poczynionych w trakcie wycieczki) oraz metody stosowane przez człowieka (prezentowanie torebek z nasionami).
- ✓ *Karty pracys.* 23.
- ✓ Wiersz *Poszła w las nauka* s. 22.
  - ◆ Nazywanie skupisk leśnych znanych dzieciom i znajdujących się w najbliższym otoczeniu.
  - ◆ Słuchanie, czytanie i nauka słów piosenki *Pięknie żyć*. Wypowiadanie się uczniów na temat urody życia opisanej w piosenke.
- ✓ *Karty pracys.* 24. i 103.

- Warto się uczyć: nauka nie idzie w las! Co o tym sądzisz?
- Wybieranie odpowiednich fragmentów wiersza w odpowiedzi na pytanie 2.

22. ...za srebrnobiałą,
...się stymą stała,
...im sok pod korą stodki.
Olecha niezbyt okazała
Opowiada leśne plotki...

Patrzy na nią grab wyniosły:
, „Po co olchy te wyrósły?
Lewdo na nie wiatry dmuchają.
A już z olch się robi pręchno!”

- Rozróżnianie i nazywanie różnych kompleksów leśnych: gaj, zagajnik, las, bór, puszcza.
- Oglądanie drzew rosnących w lasach i ich liści w albumach przyrodniczych.

yraz – ekosystem! Wiem, co to znaczy! Miejsca, w których roślinom i zwierzętom. Mają tam wszystko, czego potrzebują, by żyć. Jescza to np. las, jezioro, pustynia – to są właśnie

tym Frankowi, a Tereska usłyszała i pobiegła do Ali: Wiem, co to jest ekosystem! – Dorota się śmieci – nawet echo powtórzyły poprawnie.

24.

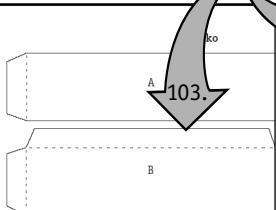
Tartak to fabryka desek, ale nie tylko. Kiedy drewno rozpolowuje się tam beki i deski, a spod płyty leżą trociny. Czy widzieliście kiedyś, jak to wygląda? Pewnie nie, bo nie wszędzie są tartaki.

Do tartaku trafiają tylko te drzewa, które leśnicy przeszczypali do wycięcia. Nawet jeśli drzewo rośnie na prywatnym podwórku, a ma więcej niż pięć lat, trzeba mieć zgodę na jego ścieśnięcie.

25.

- Projektowanie zestawu mebli również wg własnego pomysłu. Obliczanie, ile potrzeba na nie desek o wymiarach 120 x 30 cm (lub pomniejszonych dziesięciokrotnie, czyli 12 x 3 cm).
- Wytnij z kartonu prostokąt o wymiarach 12 x 3 cm. Sprawdź, ile takich prostokątów potrzeba do wypełnienia narysowanego poniżej prostokąta.

24.

3. Z prostokątów oznaczonych literami:
– sklej prostokąty oznaczone literą A
– sklej prostokąty oznaczone literą B
– zagnij skrzynkę znajdującej się na bokach biurka i przyczepią boki na obu jego końcach.

Masz do dyspozycji 10 desek o wymiarach 6 cm x 6 cm.

Narysuj na papierze kratkowanym do wykonania biurka i ławy.

Wytnij prostokąty ze s. 103. Z wykonań biurka wypisz:

– sklej prostokąty oznaczone literą A
– sklej prostokąty oznaczone literą B
– zagnij skrzynkę oznaczoną literą C

– sklej prostokąty oznaczone literą D
– sklej prostokąty oznaczone literą E
– sklej prostokąty oznaczone literą F
– sklej prostokąty oznaczone literą G
– sklej prostokąty oznaczone literą H
– sklej prostokąty oznaczone literą I
– sklej prostokąty oznaczone literą J
– sklej prostokąty oznaczone literą K
– sklej prostokąty oznaczone literą L
– sklej prostokąty oznaczone literą M
– sklej prostokąty oznaczone literą N
– sklej prostokąty oznaczone literą O
– sklej prostokąty oznaczone literą P
– sklej prostokąty oznaczone literą Q
– sklej prostokąty oznaczone literą R
– sklej prostokąty oznaczone literą S
– sklej prostokąty oznaczone literą T
– sklej prostokąty oznaczone literą U
– sklej prostokąty oznaczone literą V
– sklej prostokąty oznaczone literą W
– sklej prostokąty oznaczone literą X
– sklej prostokąty oznaczone literą Y
– sklej prostokąty oznaczone literą Z

- W jaki sposób można chronić lasy? Jak mogą to robić dzieci? W jakim celu zbiera się makulatura? Ile kg makulatury zebranej w szkole w ostatnim czasie: miesiącu, kwartale, roku? Porównywanie liczby kilogramów zebranych przez poszczególne klasy i dzieci.
- Ile osób potrzeba, żeby utworzyć koło o obwodzie 11 m i 20 cm? Czy liczba osób tworzących takie koło będzieawsze jednakowa (z. 1.)?
- Przyporządkowywanie warstwom lasu następujących roślin i zwierząt: grab, sasanka, jagoda, brzoza, buk, przyłasznica, malina, jodła, jarzębina, czeremcha; sarna, łoś, dzięcioł, sowa, żmija, wąż, chrząszcz, borsuk, ryś, kos, zieiba, wiewiórka, jeż, żaba, lis, motyl.
- Wyobraź sobie, że jesteś drzewem lub krzewem – o co poprosiłbyś dzieci, gdybyś mógł mówić?

Co się czym żywí

Zapis w dzienniku

1. Układanie łańcucha pokarmowego organizmów leśnych.
2. Grupowanie zwierząt ze względu na sposób odżywiania się.
3. Stosowanie algorytmu odejmowania pisemnego z przekroczeniem progu dziesiątkowego.

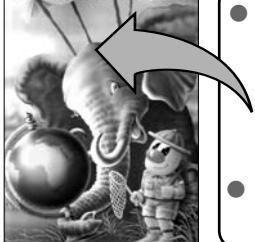
Środki dydaktyczne

s. 26. i 27. w *Podręczniku Olka*, s. 17., 18., 25. i 26. w *Kartach pracy* część 1., tekst Witali Bianki *Czyje to nogi?* s. 23. w *Wypisach*, album *Świat wokół mnie* (plansza *Las i sylwetki zwierząt z modułu Zrób sam*), *Gry i zabawy w szkole* Doroty Bąk

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Karty pracys.* 18.
- ◆ Kontynuowanie pracy nad zielenikiem.
- ✓ Tekst *Czyje to nogi?* s. 23.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 26. i 27.
- ◆ Gromadzenie wiadomości na temat zwierząt żyjących w pobliżu szkoły/miejsca zamieszkania dzieci: czym się żywią (ustalanie łańcucha pokarmowego), dzięki komu i czemu mogą żyć w naturalnych warunkach. Jaki wpływ ma człowiek na warunki życia roślin i dzikich zwierząt?
- ✓ *Album Świat wokół mnie*.
- ✓ *Karty pracys.* 25. i 26.
- ✓ *Gry i zabawy w szkole*.
- ◆ Opowiadanie o zdarzeniach, które określają stosunek człowieka do środowiska naturalnego i postawę wobec zwierząt żyjących razem z człowiekiem, np. pielęgnowanie zieleni, mycie i parkowanie samochodów w miejscach dozwolonych (żeby nie zanieczyszczać rzek i trawników), hodowanie i pielęgnowanie zwierząt.

Świat wokół mnie

- Wykonanie sylwetek zwierząt leśnych i ustawianie ich na planszy *Las* w odpowiednie łańcuchy pokarmowe. Wygrywają ci, którzy ułożą najdłuższy łańcuch, jeżeli w klasie jest więcej plansz; jeśli plansza jest jedna, zabawa odbywa się bez rywalizacji.
- Czytanie notek encyklopedycznych na temat wybranych roślin i zwierząt.

- Na ilustracji są następujące łańcuchy pokarmowe: poziomka ← mrówka ← jeż; drzewo ← kornik ← dziecioł; orzech ← wiewiórka ← lis; trawa ← świerszcz ← mysz ← sowa; ślimak ← jaszczurka ← jeż.
- Wymienianie powiązań między roślinami i zwierzętami na podstawie gatunków zaobserwowanych w najbliższym otoczeniu.

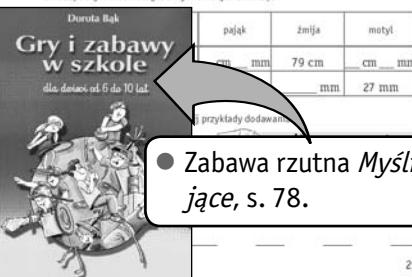
- Wykonywanie dowolnych obliczeń sposobem pisemnym z przekroczeniem progu dziesiątkowego.
Wykonywanie działań odwrotnych.

Co się czym żywi

- Wpisz w puste pola nazwy zwierząt lub roślin zapisane poziomkami.
- ... z jasnoróżowymi żółtymi łapami, ... z nimi łańcuch mysza, ... mysza, ... ziarno zbóż, ... jastrzębia mysza

25.

- Co daje wymiana wyrazów, np. *drapieżny na groźny*? (osłabienie poziomu zagrożenia, złagodzenie opisanej sytuacji) (z. 3.).

25

5 Co się czym żywi
Dziadek spytał mnie, co wspólnego mają drzewo, kornik i dziecioł. Wiedziałem to już w pierwszej klasie: kornik zjada drzewo, a dziecioł zjada korniki, przecież jest lekarzem drzew. I raz, zaraz... to znaczy, że gdyby zabrakło drzew, korniki nie miałyby co jeść, a gdyby nie było korników, dziecioły padłyby z głodu? A jak są korniki, to może zabraknąć drzew. To może z innymi roślinami i zwierzętami też jest tak samo?

26.

Czyje to nogi?

Skowronek latał wysoko nad ziemią pod obłokami. Spoglądał w dół, z góry widział ogromną przestrzeń – i śpiewał:

Latam hen, pod obłokami
Nad polami, nad łąkami,
Widzę wszysko, co podle mna,
Czy w dzień jasny, czy w noc ciemna.

Przerwał piosenkę, sfrunął na ziemię i usiadł na kopczyku, aby odpocząć.

Spod drzewa wypelzł Padalec i mówił:
– Zobacz, widziałeś wszystko, to prawda. Ale z dołu nie poznasz nikogo. Widziałeś? – spytał. – O – obrazil się Skowronek – Poznam z pewnością.

23.

- Uczniowie przygotowują nieparzystą liczbę kartek. Każdy uczeń dostaje dwie karteczki. Na jednej zapisuje nazwę zwierzęcia wg własnego wyboru, a na drugiej najbardziej charakterystyczną cechę tego zwierzęcia. Nieparzystą kartę przygotowuje nauczyciel. Gra odbywa się na zasadach gry w Piotrusia. Na koniec Piotruś z pomocą nauczyciela sprawdza, czy wszystkie pary zostały prawidłowo dobrane.

26.

- Przeczytaj. W lesie na spodek spotkały się dwa zwierzęta, które kiedyś przybyły do naszego kraju. Nie wolią się ze sobą. a. Napisz, jaka z nich zmieniała się wraz z czasem.

- Uzupełnij wuj wzoru zdania o mrówce, drziku, sówce, motyle, dzieciołe i pajaku.

Wiewiórka gromadzi w dziupli orzechy.
poluje na .....
zbiera pod dębami .....
zności do kopca .....
spija z kwiata .....
łapie .....
wydziobuje .....

Zboże czy ziarno?

Zapis w dzienniku

1. Rozróżnianie i nazywanie roślin zbożowych i otrzymywanych z nich produktów.
2. Nazywanie czynności związanych z pracami w polu i miejscami przetwarzania zbóż.
3. Tworzenie przymiotników od rzeczowników.
4. Stosowanie porównywania różnicowego.

Środki dydaktyczne

s. 28. i 29. w *Podręczniku Olka*, s. 27. i 28. w *Kartach pracy* część 1., tekst Hanny Kostyrko *Jak bochen chleba w kamień się zamieniłs.* 26. i wiersz Jacka Krakowskiego *Czarodziej zapach* s. 27. w *Wypisach*, składanka *Maluję i opowiadam. Sztuka w nauczaniu zintegrowanym* (ilustracje do tekstu *Co to jest chleb?*), rośliny zbożowe i ich nasiona, produkty zbożowe lub opakowania po nich, ilustracje maszyn rolniczych, roślin z zawiązkami owoców lub nasion, *Gry i zabawy w szkole* Doroty Bąk

Sytuacje edukacyjne

- ◆ Wypowiadanie się na temat zgromadzonych ilustracji – nazywanie roślin i wyróżnianie ich części oraz maszyn rolniczych przeznaczonych do zbioru zbóż. Wymienianie sposobów przetwarzania różnych roślin (dawniej i współcześnie).
- ◆ Szukanie odpowiedzi na pytania: Co to są zboża jare i ozime? Kiedy są wystawiane?
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 28.
- ◆ W jakim celu uprawia się zboża? Ile to jest ar i hektar? – kształcenie wyobrażeń dzieci dotyczących powierzchni mierzonych w hektarach i arach: odmierzanie na boisku kwadratu o powierzchni 100 m².
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 29.
- ◆ Co to są ekologiczne uprawy? Jakie są bezpieczne dla środowiska sposoby odżywiania gleby?
- ✓ *Karty pracy* s. 27. i 28.
- ✓ *Gry i zabawy w szkole*.
- ✓ Tekst *Jak bochen chleba w kamień się zamieniłs.* 26.
- ✓ Składanka *Maluję i opowiadam*.
- ◆ Wykorzystanie propozycji pracy z ilustracjami opisanych w broszurze *Maluję i opowiadam*. Czy któraś z ilustracji pasuje do tekstu z *Wypisów*?
- ◆ Czytanie informacji z opakowań po produktach otrzymywanych z roślin zbożowych. Grupowanie produktów ze względu na rodzaj zboża, z jakiego zostały otrzymane.

- Porównanie kwiatostanów zbóż: kłosa, wiechy, kolby, grona. Porównanie ziaren zbóż – kształtu, barwy, smaku.

Żaby uzyskały wysokie plony, trzeba dostarczać roślinom pożywienia. Siedlanki odizycone przeznaczone dla roślin muszą być rozpraszane w wodzie. Rośliny, za pomocą korzeni, czerpią pożywienie wraz z wodą z ziemi. Sprawdźcie, jak się to odbywa, wykonując doświadczenie.

- Z jakiego zboża otrzymuje się kaszę manną?
- Jakie produkty otrzymujemy ze zbóż i ziarna, a jakie z przetworzonych ziaren zbóż (z. 1.)?

Zadania i pytania

1. Które spośród ziół przedstawionych na rysunkach kulinarnie i produkty spożywcze?

- 6-7
- W gospodarstwie rolniczym Stasia zebrane zboże wypisuje się do 100-kilogramowych worków, które wieńce się do młyna samochodami ciągnymi. Oblicz, ile kilogramów zboża wieńce każdy samochód. Napisz, ile to kwintal lub ton.

28.

- Co to jest ładowność samochodu? Jaką ładowność mogą mieć inne pojazdy?

1. samochód i 2. samochód   2. samochód i 3. samochód

600 kg -

600 kg -

6. Obok każdego działania wpisz o której, który oblicza.

$$40 + 40 + 10 =$$

$$2 \cdot 40 + 2 =$$

Dorota Bąk
Gry i zabawy w szkole

$$30 + 30 + 40 =$$

$$3 \cdot 40 =$$

- Zabawa bieżno-zwinnościowa *Gospodarz i Figiellki*, s. 70.
- Zabawa bieżna z przekomarzaniem *Rolnik i niedźwiedź*, s. 73.

Zboże czy ziarno?

Zeczytaj w gazecie, że na świecie są jeszcze głodni ludzie. Jak to możliwe? Przecież jest tyle jedzenia. Niektóre dzieci w szkole wyrzucają kanapki do kosza na śmieci. Gdyby przeczytały tę gazetę, może przestanąby to robić.

Czym nakarmić głodujących?

Członkowie organizacji walczących z głodem na świecie zastanawiają się, jak zwiększyć liczbę pól uprawnych w krajuach, w których jest najwięcej głodujących.

Ryż spopularyzował się na świecie. Najlepiej rosnący w Afryce i w Azji.

Z zboża wyrabia się mąkę, a z mąki pieczę chleb. Chleb jest żytni albo pszenny. Ale rzyżowy i gorzacz? Tego nie wieǳiałam!

29.

- Wyobrażenia dzieci związane z wielkością powierzchni i miarą stosowaną do jej określenia. Porównywanie powierzchni o różnych dłużokościach boków: blaty stołu, biurka, podłoga, kortarz szkolny, boisko, ogródek, pole.

Zboże czy ziarno?

6-7

1. Do nazw produktów dopisz przyrostki utworzone od nazwy zboża, z którego otrzymuje się ten produkt.

mąka _____
kasza _____
płatki _____
otrewu _____

Jak bochen chleba w kamień się zamienił

Były

dwieście

wielki g

zboża n

Bogat

pieniądz

bogactwo

jeszcze

działalo si

przymie

A była

dwadzieś

i głośne

go nie m

Wysz

dla swy

pipotka

ki b

zostan

Skarp

co dzia

ciały z

zalewa,

ciężar

26.

bie

Cun

g

się

co

co

co

ciężar

- Nie należy uciekać od tematu biedy i bezrobocia, jednak nie wolno omawiać go na przykładzie osób z klasy czy najbliższego otoczenia dziecka. Należy podkreślić, iż przyjmowanie pomocy od innych nie jest niczym wstydliwym, a osoba przyjmująca pomoc może również stać się osobą niosącą pomoc (np. zgłaszając się jako wolontariusz).

Od rośliny do kębka

Zapis w dzienniku

1. Ustalanie kolejnych etapów przetwarzania lnu na podstawie baśni Hansa Christiana Andersena.
2. Pisanie swobodnych tekstów indywidualnie lub w grupach.
3. Stosowanie algorytmu dodawania i odejmowania pisemnego.

Środki dydaktyczne

s. 30. i 31. w *Podręczniku Olka*, s. 29. i 30. w *Kartach pracy* część 1., baśń Hansa Christiana Andersena *Lens* s. 28. w *Wypisach*, składanka *Maluję i opowiadam. Sztuka w nauczaniu zintegrowanym* (ilustracje do tekstu *Jak to ze lнем było*), słownik pisarzy, broszura *Edukacja przyrodnicza w kształceniu zintegrowanym – Materiały* (PPiW), albumy roślin egzotycznych, ziarna roślin, opakowania po dostępnych egzotycznych roślinach, skrawki materiałów bawełnianych, lnianych, album *Świat wokół mnie*, mapa świata ukazująca rozmieszczenie upraw, atlas *Świat wczoraj i dziś*, encyklopedia, słownik języka polskiego, *Gry i zabawy w szkole* Doroty Bąk

Sytuacje edukacyjne

- ✓ Baśń *Lens* s. 28.
- ◆ Przypominanie informacji o Andersenie.
- ✓ Składanka *Maluję i opowiadam*.
- ◆ Która ilustracja najbardziej pasuje do treści baśni?
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 30.
- ✓ *Atlas Świat wczoraj i dziś*.
  - ◆ Gromadzenie wiedomości o egzotycznych roślinach przemysłowych, układanie o nich informacji wg określonego planu, np. jak wygląda, jakich warunków uprawy potrzebuje, gdzie jest uprawiana, co się z niej wytwarza itp.
- ✓ *Gry i zabawy w szkole* s. 19.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 31.
- ◆ Oglądanie różnego rodzaju nici, np. do szycia ręcznego, do wykonywania koronek, szydełkowania, haftowania, nici wieloelementowych, skręcanych (mulina, kordonek).
- ◆ Doświadczenia:
  - próba wyciągania i skręcania nitki z waty bawełnianej;
  - ukazujące właściwości tkanin (opisane w broszurze PPiW *Materiały*).
- ✓ *Karty pracy* s. 29. i 30.

8 Od rośliny do kłębka

Mama uważa, że wie najlepiej, w co się powinieneś ubiegać, zachwala len i bawełnę, bo to naturalne tkaniny. Nie wieś mądry naturalne, ale wtem, w co chciałbym się ubierać. Szkółki, ukienniki, ale i okna Indianie, len i bawełna. Wszystko jest prawdziwe, ale nie jestem mądry.

- Tworzenie przepisów kulinarnych na wykonanie potraw z zastosowaniem owoców roślin egzotycznych (kakaowca, orzecha kokosowego).

1. W pudełku znajdują się 5 szpulek nić w różnych kolorach i o różnej długości:
białe – 185 m   koralewne – 264 m   ruda – 356 m
czarne – 320 m   zielone – 112 m   niebieskie – 332 m

Porównaj długości nici na każdej szpule.

a. Oznacz każdą szpulkę literą i napisz, które szpulek z którymi można porównać.
Sprawdź, ile jest takich możliwości.

wzór B/C

- Postużenie się miarą krawiecką w celu wykonania pomiarów w klasie pozwalających zrozumieć sposób wykonania zastonki. Wykonanie obliczeń dotyczących podobnych czynności, szycie zastonki potrzebnej w klasie lub w domu.

- Opowiadanie, jak wygląda len przedstawiony na ilustracji; układanie zdań opisujących jego poszczególne części i kolory, kształty i podobieństwo do innych roślin.

Dorota Bąk

Gry i zabawy w szkole

dla dzieci od 6 do 12 lat

30.

Najbardziej...
...cienna. Z...
...mniej...
...cienna. Wykonaj!

31.

29.

Zadanie i pytania

1. Napisz, jakich wyrobów Indiany i bawelnianych używasz i jakie znajdują się w twoim domu.

a. Według tkaniny i len i bawełny i porównaj ich miękkość, gęstość, gładkość, nasączliwość, odporność na gnicie.

b. Czym się różnią tkaniny z włókna naturalnego i sztucznego?

c. Jakie składki przetwórstwa znajdują się w twojej okolicy? Dowiedz się, co wybarwiają.

d. Jakie barwy reprezentacyjne znane są dzieciom klubów sportowych?

30.

8. 1. Okno w pok. zastony man...
okna oraz o...
Óblizc, jakie w...

3. Znasz...
...nieważne

100 cm - wysokość

Len

Len zakwił. Miał słicze, niebieskie kwiatki, miękkie jak skrzydła ptaków, ale jeszcze o wiele od nich delikatniejsze. Słoneczko świeciło nad lenem, zraszały go deszczowe chmury, a sprawiało mu to taka przyjemność jak dzieciom, kiedy po umyciu całuje je matka: stają się wtedy o wiele ładniejsze. Tak też było i z lenem.

– Ludzie mówią, że doskonale wyglądam – powiedział len – jestem bardzo wysoki, więc będzie ze mnie spora sztuka płotu. Jakże jestem szczęśliwy! Jestem na pewno najszczęśliwszy na świecie! Tak mi dobrze! I będzie coś ze mnie. Jakże cieszy mnie promień słońca i jak mi smakuje orzeźwiający deszcz. Jestem niezwykle szczęśliwy, najszczęśliwszy!

– Tak, tak – mówił kolek w płacie – wcale nie znasz życia, ale my za to znamy. Mamy przecież sekry – i jęknął żałosnie:

– Ma, ma,

- Ćwiczenia ze skakankami
Nawijanie i rozwijanie nitki ze szpulki, ćw. 12., s. 19.

- Wskazywanie miejsc upraw przemysłowych roślin egzotycznych na mapie świata.

Od uprawy do spożycia – rośliny oleiste

Zapis w dzienniku

1. Rozróżnianie produktów oleistycznych – ustalanie ich pochodzenia.
2. Dodawanie i odejmowanie pisemne z przekroczeniem progu dziesiątkowego.
3. Wykorzystywanie stałych związków frazeologicznych w wypowiedziach ustnych i pisemnych.

Środki dydaktyczne

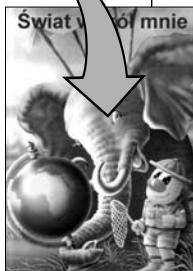
s. 32., 33. i 171. w *Podręczniku Olka*, s. 31. i 32. w *Kartach pracy* część 1., ilustracje przedstawiające rośliny przemysłowe, album *Świat wokół mnie*, encyklopedia, naczynia do przelewania płynów

Sytuacje edukacyjne

- ✓ Podręcznik Olka s. 32. i 33.
- ✓ Podręcznik Olka s. 171. i album *Świat wokół mnie*.
- ◆ Uzupełnianie wiadomości o roślinach oleistycznych z dostępnych źródeł, miejscu ich występowania. Gromadzenie informacji na temat różnorodnych gatunków olejów: przemysłowych, leczniczych i spożywczych.
- ✓ Karty prac s. 31. i 32.
- ◆ Tworzenie słownika wyrazów związanego z miejscami, w których przetwarza się rośliny: młyny, olejarnie, przetwórnio owoców, suszarnie itp., nazwy osób, maszyn, czynności, opakowań itp.
- ◆ Zastosowanie zgromadzonego słownictwa w tekście na temat np. przetwórni owoców.

- Wskazywanie na mapie miejsc występowania roślin oleistycznych, nazywanie tych miejsc.

171.

● Wypowiadanie się dzieci na temat znaczenia produktów roślinnych w odżywianiu człowieka.

9 Od uprawy do spożycia – rośliny oleiste

Miałem kupić olej, ale zapomniałem jak olewy z oliwek, oleje sojowe, kukurydziane, rzepakowe, słonecznikowe, arachidowe, z pierwiosków i sezamu. tloczone na zimno, na gorąco, i na wszystkich etykietach jest przepis na potrawy z olejem! Mama często robi surówkę, ale do czego teraz potrzebuje oleju? Nie wiem! Ale czę to nie wszystko jedno?

Najpopularniejsze oleje otrzymujemy z nasion przedstawionych roślin.

rapeseed

słonecznik

kukurydza

soja

ożenek ziemny

W jednym słoneczniku może się znajdować 1200 kwiatów. To znaczy, że może też być tyle ziaren. Korzenie słonecznika mogą sięgać nawet dwóch i pół metra, a todyga dochodzić do czterech metrów wysokości. ► Oliwki to owoc drzewogłówca drzewa oliwnego. Gałązki oliwne są symbolem pokoju i pojednania.

Od uprawy do spożycia – rośliny oleiste

1. Bo jednego ze sklepów dostrzegam różne gatunki oleju w litrowych butelkach. Oblicz, ile litrów każdego oleju sprzedano w ciągu miesiąca.

rodzaj oleju	dostarczono	zostało
słonecznikowy	584 l	25 l
rzeppakowy	367 l	139 l
sojowy	475 l	247 l
z pestek winogron	436 l	118 l

2. Wybierz po jednym określeniu spośród podanych: słonecznikowy, opał, sezamowy, jadalny, lniany, napędowy, kamforowy, parafinowy, rzeppakowy. Jaki rodzaje oleju skojarzysz:

- ze stacją benzynową .....
- z ogrzewaniem pomieszczeń .....
- z sałatką jarzynową .....
- z okładami leczniczymi .....

3. Babci Franki przygotowuje sałatkę z gotowanych warzyw. Dodaje do niej również surowe jabłka i cebulę. Sałatka wzmacnia kwaszonymi ogórkami i konserwowym groszkiem. Jako główną przyprawę stosuje majonez. Cokolwiek doprawia do smaku solą i pieprzem. Gotową sałatkę z smakiem zajada Franka.

Jakimi innymi czasownikami można zastąpić podane niżej czasowniki?

- przygotowuję ..... wzmacnia .....
dodaje ..... stosuje .....
doprawia ..... zajada .....

Większość roślin włóknistych, np. len, bawełna, konopie, dostarcza owoców i nasion, z których uzyskujemy także olej używany do celów przemysłowych. Z owoców lub nasion roślin oleistych uzyskujemy oleje spożywcze.

ożenek ziemny

ożenek słonecznikowy

zera

1. Do stołu z wodą dodaj tyżkę oleju. Zakręć stołek i wstrząsnij kilka razy. Odstaw stołek na chwilę i zaobserwuj, czy woda i olej się wymieszają.

2. Przyjmij kilka różnych kawałków materiału z naturalnych

– z sześciu różnych kanin. Na każdym z nich zrobi tłustą plamę. Zaobserwuj, jak ona wygląda na każdym materiale.

3. Sprawdź, w jaki sposób można usunąć tłuste plamy z tych kanin:

- zimną wodą;
- gorącą wodą;
- wodą z proszkiem do prania;
- płynem do mycia naczyń.

4. Powiedz, które sposoby są skuteczne.

9 Kąpiel i pytanina

Powieść, co można wyprodukować z roślin przedstawionych na ilustracjach.

- a. Z jakich części roślin otrzymujemy artykuły spożywcze, a z jakich artykuły trwałe, użyteczne?

Sprawdź w słowniku języka polskiego, co może być oleiste, a co olejne.

Zastanów się i powiedz, w jakich sytuacjach użyjesz z wrotów lub wyrażej: „mieć olej w głowie”, „zmyć jak fiszki z olejem”, „dodać oleju do ognia”, „prawda jak oliwa zawsze na wielech wypływa”.

33

9	długość	masa	pojemność
	1 cm = 10 mm	1 dag = 10 g	1 l = 1000 mililitrów
	1 dm = 100 mm	1 kg = 100 dag	1 hektolitr = 100 l
	1 m = 100 cm	1 q = 100 kg	stuleitr = ml
	1 km = 1000 m	1 t = 1000 kg	hektolitr = hl

1. Do jakich produktów stosuje się wymienione jednostki miary? Wymień przykłady produktów poznanych w ciągu ostatnich dni.

długość .....

masa .....

pojemność .....

2. W aptece sprzedaje się olej parafinowy w buteleczkach po 100 ml. Jedna buteleczka oleju parafinowego kosztuje 3 zł. Ile będzie kosztował 1 litr oleju parafinowego kupionego w buteleczkach o pojemności 100 ml?

- Co jeszcze może być kwaszone, konserwowe lub marynowane (z. 3.)?
● Układanie przepisów na inne sałatki warzywne.

10 t = ... l

32

43

Z pola na stół

Zapis w dzienniku

1. Podział poznanych roślin na zbożowe, oleiste, włókniste, okopowe.
Wymienianie produktów z nich otrzymywanych.
2. Stosowanie w wypowiedziach czasowników w różnych czasach gramatycznych.
3. Wykonywanie działań na liczbach mianowanych.

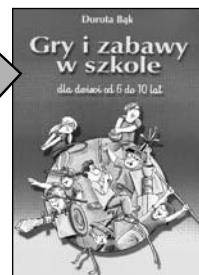
Środki dydaktyczne

s. 34. i 35. w *Podręczniku Olka*, s. 33. i 34. w *Kartach pracy* część 1., rośliny okopowe i produkty z nich otrzymywane, informacje na temat uprawy i przetwórstwa roślin okopowych, encyklopedia, album *Świat wokół mnie, Gry i zabawy w szkole* Doroty Bąk

Sytuacje edukacyjne

- ◆ Oglądanie i nazywanie roślin okopowych oraz ich części, wyróżnianie części roślin wykorzystywanych w przetwórstwie.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 34. i 35.
- ✓ *Gry i zabawy w szkole*.
- ◆ Układanie zdań na temat wyglądu, smaku, zastosowania roślin okopowych w żywieniu ludzi i zwierząt.
- ✓ *Karty pracy* s. 33. i 34.
- ◆ Podział poznanych roślin: zboża, okopowe, oleiste, włókniste. Wskazywanie wśród nich tych, które są uprawiane w najbliższej okolicy.
- ◆ Ustalanie, co można przygotować ze znanych dzieciom roślin, jak zaprezentować produkty z nich wytwarzane, np. układanie przepisów na potrawy, degustacje potraw, układanie haseł reklamowych, sposobu przygotowania prezentacji.

- Zabawa z mocowaniem
Rzepki, s. 74.

- Wypowiadanie się na temat innych znanych gatunków roślin uprawnych i ich zastosowania w żywieniu.

Ziemniaki są najpopularniejszą rośliną okopową w Polsce. Z wykopanymi wiążę się pieczęć ziemniaków, a także buraków cukrowych. Wogniskach spala się wysuszona na ziemniaczana, rozgrzewa się wogni połne kamieniela, a potem na kamieniach układają się ziemniaki i przysypane je gorącym popiołem.

Co każdy powinien wiedzieć o rozpalaniu ogniska?
1. Na ognisko wybieramy miejsce oddalone od drzew i zabudowań.

34.

- Układanie kilku zdań na temat prac wykonywanych aktualnie w ogrodach – w czasie teraźniejszym. Przekształcanie tych samych zdań, żeby odpowieǳieć na pytania: jak o tych pracach powiedziałby ktoś 2 miesiące temu i 2 miesiące później.

a. Zaznacz samochód, który wiezie najwięcej buraków.

b. W gospodarstwie rodziców Stasza zbierano buraki pastewne przez 6 dni. Oblicz w kwintaliach i w kilogramach, ile buraków zebrano każdego dnia.

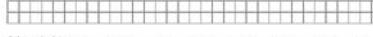
1. dnia 450 kg = ___ q ___ kg	4. dnia 600 kg = ___ q ___ kg
2. dnia 830 kg = ___ q ___ kg	5. dnia 540 kg = ___ q ___ kg
3. dnia 720 kg = ___ q ___ kg	6. dnia 960 kg = ___ q ___ kg

c. Oblicz, ile kwintali buraków zebrano w ciągu 6 dni, i napisz, ile razy trzeba przejechać z przyjezdu o ładowności 10 q, aby zwieźć buraki z pola.

Odpowiedź: _____

d. W gospodarstwie potrzeba 50 q buraków na paszę dla zwierząt. Oblicz, ile buraków trzeba dokupić.

Odpowiedź: _____

Z pola na stół

34. Mowa powiedział, że gdyby nie Indianie z Ameryki, nie jedlibyśmy ziemniaków, bo w Europie dłucho nikto nie znał takiej rośliiny. To co jedli w Europie? Placki ziemniaczane są takie pyszne. Ziemniaki przywiódł do Europy Krzysztof Kolumb, ten sam, który odkrył Amerykę. A do Polski sprowadził je król Jan III Sobieski, gdy wracał z bitwy pod Wiedniem. Sam król sprowadzał ziemniaki? Powinni się tym zająć kupcy, a nie król!

Rosło

- Wielkopoleśnianin nazwie ziemniaki: kartofle, pyry; góral – grule. Jak nazywa się ziemniaki w regionie, w którym mieszkasz?
- Dowiedz się, jak się nazywają najpopularniejsze odmiany ziemniaków i czym się między sobą różnią (z. 1.).

33.

Z pola na stół

Czasownik informuje o tym, że lokalny gospodarstwo rolnicze w czasie teraźniejszym, odbywało się w czasie przeszłym lub będzie się odbywać w czasie przyszłym.

1. O czym informują podane zdania? Wpisz z tych zdań czasowniki i określ ich czas.

- Mierzenie 1-kilogramowej torebki mąki/cukru (wysokość, szerokość i długość podstawy), żeby obliczyć, ile miejsca zajmie 1 q mąki/cukru w torebkach 1-kilogramowych, jeśli ustawimy torebki:

- jedna obok drugiej – jakie wymiary będzie miała powierzchnia zastawiona 100 torebkami;
- jedna na drugiej w dwóch warstwach – jakie wymiary będzie miała powierzchnia zastawiona 50 torebkami.

- Obserwowanie i liczenie w dużych sklepach, ile kwintali mąki/cukru stoi w zgrzewkach, np. 1 q, 5 q. Jakkie produkty zajmą mniej miejsca od mąki/cukru?

Co to jest reklama

Zapis w dzienniku

1. Planowanie pracy zespołowej.
2. Układanie haseł reklamowych – spisywanie korzyści wynikających z posiadania, spożywania lub użytkowania wybranych produktów.
3. Szacowanie i obniżanie cen poszczególnych produktów przeznaczonych do sprzedaży i wyprzaży.

Środki dydaktyczne

s. 36. i 37. w *Podręczniku Olka*, tekst Małgorzaty Strękowskiej-Zaremby *Piękne borowiki* s. 30. w *Wypisach*, książka Astrid Lindgren *Dzieci z Bullerbyn* (rozdział *Wiśniowa spółdzielnia*), materiały zgromadzone przez uczniów i nauczyciela potrzebne do prezentacji produktów

Sytuacje edukacyjne

I

- ✓ Tekst *Piękne borowiki* s. 30.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 36. i 37.
- ◆ Wybór zabawowej formy prezentacji określonej grupy produktów przygotowanej przez poszczególne grupy dzieci:
  - organizowanie stoiska;
  - przygotowywanie potraw i degustacja;
  - sprzedawanie zdrowej żywności.Możemy także zaprosić pracownika zakładu produkcyjnego, sklepu czy hurtowni, aby zaprezentował otrzymywane z roślin produkty, które można nabyć za jego pośrednictwem, i omówić, z czego te produkty powstały.
- ◆ Tworzenie katalogu tekstowo-rysunkowego zawierającego informacje o wartościach odżywczych wybranej rośliny, sposobie jej uprawy, produktach z niej otrzymywanych itp.
- ◆ Prezentowanie wybranych roślin i produktów z nich otrzymywanych.

II

Jeśli nie mamy możliwości przygotowania promocji wybranych przez dzieci produktów, proponujemy na ten dzień temat *Chwasty na naszych polach*.
Może to być:

- wycieczka i gromadzenie roślin do zielenika;
- oglądanie chwastów na planszach i ilustracjach;
- wyszukiwanie informacji na ich temat w encyklopediach, słownikach itp.;
- szukanie sposobów ich rozpoznawania podczas wykonywania prac w ogródkach.

- Udział dzieci w targach, wystawach rolniczych, turystycznych itp. organizowanych w lokalnym środowisku. Można ten dzień przeznaczyć na wycieczkę do zaprzyjaźnionego rolnika lub do ogródków działkowych.
- Wskazywanie, jakie cechy charakteru i umiejętności powinien mieć dobry sprzedawca. Wyjaśnianie, co to jest konkurencja. Czy dzieci mogą między sobą konkurować i na czym to konkurowanie może polegać?

Czego się można dowiedzieć z rek

Znakomita metoda zapamiętywania znaku żadu kieszonkowego! Dzieci nas otrzymają świadectwo

Z nami nigdy nie będzie się nudzić! Wszystko, co chcesz, to ty!

Spiegelowy niezbędnik dla dzieci potrzebuje! Wytańczy nosić go przez wiele lat, bez uciążliwych treningów! Sto

dziecko z

Buty treningowe najnowszej generacji osiągnąć cel - dobre buty to łatwe

nawet nie poczujesz, że intensy

37.

wniejszość. Wyjaśnij, co zdecydowało o twoim wyborze.

Zadania i pytania:

1. Spójrz dwóch reklam znajdujących się na poszczególnych stoiskach wybierz te, która budzi twoje zaufanie. Wyjaśnij, co zdecydowało o twoim wyborze.

ama
gotować ulotkę reklamową zachęcającą do zakupów tego kiermaszu. Przyniosiem dwie ulotki, żebyśmy ją wzorować.

36.

się, czym się
reklamowe.

Adas powiedział, że pierwszy

- Zabawa w klasie w producentów, handlowców i konsumentów:

- ustalenie listy produktów, które będą sprzedawane;
- zaplanowanie, na ilu stoiskach będą wystawiane;
- zaprojektowanie wystroju stoisk i sposobu wystawienia produktów (hasła reklamowe, ceny, sposób ułożenia produktów).

- Wymień artykuły, których reklamy widzisz, idąc do szkoły. Co możesz powiedzieć o reklamowanych produktach? Czy to, co głosi reklama, odpowiada rzeczywistej jakości produktu?

Piękne borowiki

- Rozmowa o zagrożeniach, jakie niesie powszechna u nas i z pewnością znana dzieciom forma sprzedaży na poboczach uczęszczanych tras drogowych.
- W książce *Dzieci z Bullerbyn* należy wyszukać rozdział *Wiśniowa spółdzielnia* i odczytać fragment poświęcony sprzedaży wiśni. Następnie porównać go z opowiadaniem *Piękne borowiki* i porozmawiać o zagrożeniach, jakie niesie takie zachowanie. Należy podkreślić, iż obecnie to zagrożenie jest znacznie większe, ponieważ ruch samochodowy wzrósł od czasów, kiedy powstała książka Astrid Lindgren.
- Dyskusja może być zakończona pracą plastyczną: znak drogowy własnego pomysłu zakazujący handlu przydrożnego.

je do cioci Ani
ominika. Chłopiec lubił
jsem, najlepszym kolegą
adal, bo gdy tylko
li się wracał,
i na rowerach, sedziemy
w zbijaku
była

30.

nia.

e jak zawróciłeś. Gdy tylko

miej i Dominik od razu

rzykując się.

ciał się Dominik,

wnie Daniel i z przejęciem

maszu używanych

n, jak zanotili „az 14

szwybów! I żadnej plamki

minik. – Zaradni jesteśmy.

III OŚRODEK TEMATYCZNY CO NAS ŁĄCZY, CO NAS DZIELI...

Umiejętności ucznia

Mówienie i słuchanie

Wypowiada swoje poglądy dotyczące zjawisk życia społecznego szkoły. Układa w dowolnej formie informacje o przedsięwzięciach podejmowanych na rzecz klasy i szkoły. Zabiera głos w dyskusji. Stosuje związki frazeologiczne w wypowiedzi ustnej. Słucha i śpiewa hymn.

Czytanie

Czyta fragmenty tekstu *Konstytucji RP i Ordynacji wyborczej*, plakaty i listy wyborcze (w okresie wyborów). Czyta tekst z podziałem na role.

Pisanie

Rozpoznaje zdania oznajmujące i rozkazujące. Układa proste hasła, wierszyki.

Stosowanie wiedzy i umiejętności

Zna hymn narodowy i inne symbole państwowego. Rozumie cele ich stosowania, zna miejsca i sposób ich używania. Rozumie istotę wybierania przedstawicieli określonych grup ludzi (partii, mieszkańców danego terenu). Wie, co to znaczy wybierać przedstawicieli do sejmu i samorządu. Rozumie i określa cel organizowania wyborów do samorządu klasowego. Rozróżnia władze parlamentarne i lokalne samorządowe. Określa pożądane cechy osób pełniących funkcje w życiu społecznym. Układa zdania na temat różnych funkcji pełnionych przez człowieka w życiu społecznym. Wykonuje cztery podstawowe działania na liczbach trzycyfrowych. Posługuje się pieśniadzmi.

Rozwiązywanie problemów

Ustala wspólnie z rodzicami plan działań podejmowanych razem z rówieśnikami. Organizuje czas wolny sobie i kolegom. Uczestniczy w przygotowaniach do wyborów do samorządu klasowego i bierze w nich udział. Ustala listę zadań do realizacji i sposoby ich realizacji. Przygotowuje prezentację własnej osoby.

Notatki

Samorząd klasowy

Zapis w dzienniku

1. Prowadzenie dyskusji na określony temat i uczestnictwo w niej z zachowaniem ustalonych reguł.
2. Zbieranie informacji na temat szkolnych i pozaszkolnych organizacji dziecięcych.
3. Tworzenie sumy wieloskładnikowej i dzielenie liczby dwucyfrowej przez 2, 3, 4 i 5.
4. Stosowanie związków frazeologicznych w wypowiedzi ustnej.

Środki dydaktyczne

s. 38. i 39. w *Podręczniku Olka*, s. 37. i 38. w *Kartach pracy* część 1.

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 38. i 39.
- ◆ Podejmowanie działań na wzór dzieci z klasy Olka; zgłaszanie inicjatyw, spisywanie ich na kartkach i prezentowanie w klasie, poddanie ich pod dyskusję. Zabieranie głosu w dyskusji nad propozycjami zgłoszonymi przez kolegów; stosowanie wyrażeń: moim zdaniem..., myślę, że..., zgadzam się..., nie zgadzam się...
- ◆ Wybieranie jednej z propozycji i uzasadnianie wyboru. Wyjaśnianie, dlaczego tę propozycję warto zrealizować, jaki będzie miał skutek i dla kogo.
- ◆ Wyjaśnianie, na czym polega działalność samorządu uczniowskiego w szkole. Zaproszenie na zajęcia przedstawiciela samorządu szkolnego – ucznia ze starszej klasy; przeprowadzenie z nim wywiadu.

Uwaga

Scenariusz zajęć tego dnia zależy od pomysłu nauczyciela i uczniów. Ważne jest, aby dzieci uświadomiły sobie swoje potrzeby wynikające z życia w grupie oraz wspólnie z nauczycielem określiły sposoby i plan realizowania zadań. Koniecznie trzeba dobrze przygotować i wykonać każde z zadań ujętych w planie. Nie należy podejmować zadań niemożliwych do wykonania i decydować się na pozorne lub niedokładne ich wykonanie.

- ◆ Układanie i pisanie ogłoszeń wyborczych i planu działania samorządu klasowego.

Uwaga

Zadania te realizujemy niezależnie od tego, czy samorząd klasowy będzie rzeczywiście działał, czy też robimy to tylko na potrzeby realizacji niniejszego ośrodka.

- ◆ Stosowanie różnych rodzajów zdań i odpowiednich znaków interpunkcyjnych.
- ◆ Układanie wiersza, który mógłby być zwrotką, refrenem piosenki (hymnu) klasy. Projektowanie znaku klasy (godła).
- ✓ Karty pracy s. 37. i 38.

- Układanie tekstów prezentujących indywidualne zamierzenia uczniów i możliwości działań podejmowanych na rzecz grupy szkolnej, innych osób spoza szkoły, społeczności lokalnej.
- Elementy porządkujące dyskusję:
  - zachowanie kolejności wypowiedzi;
  - słuchanie wypowiedzi innych dyskutantów;
  - zadawanie pytań w wypadku niezrozumienia czyjejś wypowiedzi;
  - zgłaszanie inicjatyw i omawianie sposobów ich realizacji;
  - zakończenie dyskusji wnioskami (uporządkowanymi ustaleniami).
- Nazywanie spotkań ludzi organizowanych w celu przedyskutowania, załatwienia określonych spraw (np. wywiadówka szkolna), rozwijania zainteresowań (np. konferencja naukowa) itd.

- Wykonanie obliczeń na podstawie danych liczbowych ze swojej szkoły (z. 1.).

- w klasie IIIb jest o dwóch uczniów więcej niż w klasie Ia;
 - w klasie IVa jest o czterech uczniów więcej niż w klasie IIc;
 - w klasie Va jest tyle samo uczniów co w klasie Vc;
 - w klasie VIIb jest o jednego ucznia więcej niż w klasie VIc.

Uzupełnij w tabeli brakujące dane o liczbie uczniów w poszczególnych klasach.
 Obliczenia wykonaj sposobem pisemnym lub w pamięci.

klasa	I	II	III	IV	V	VI
a	19		18			17
b		22			23	
c	20			25		
razem	60	66	63	78	71	54

nas łączy, co nas dzieli...

owy

Koleżanki i Koleź z klas 3! Wszyscy z Długoży dźwięki z głosami maja głosów aby okawię spędzić czas. Wszyscy samorząd podczas swego powitania dla nowych uczniów powiedzieli, że nowi uczniowie powinni być przyjazni i pozytywni dla siebie. Jeden z nich powiedział, że my też powinniśmy być przyjazni i pozytywni dla nowych uczniów od nich gorsi. Każdy, kto ma jakieś pytania i propozycje do tej talki, skierujemy je do Anny. Oba.

38.

Frank

Przemówienie znamy i inne jednoznaczne dla ludzi i będących nimi ludzi. Znamy jednoznaczne dla ludzi i ludzi, którzy mają dobre mopsie, żebrysie, żebry.

Frank

Cześć chłopaki i dziewczynki! Wszystkich chętnie zapraszam do udziału w konkursie "Znajdź i ukaż się przedtem". Znajdźmy się w biurku do tych artystów!

Frank

Wólate, że bardziej lubicie rysunek czy malowanie? W obu kategoriach są wiele konkurencji. Nauczę was technikach wykorzystywanych w rysunku i malowaniu. Młodzież będzie mogła zobaczyć jak przygotować się do konkursu.

Frank

Marie-Claire

Wólate, że bardziej lubicie rysunek czy malowanie? W obu kategoriach są wiele konkurencji. Nauczę was technikach wykorzystywanych w rysunku i malowaniu. Młodzież będzie mogła zobaczyć jak przygotować się do konkursu.

Frank

Renata

Wszyscy wiecie, że nasze propozycje są ciekawe. Renata, by wybrać najciekawsze, Iwonka stwierdziła, że propozycje Franka i Ani podobają się jej i nie wymagają długich przygotowań. Ania dodała, że trzeba szybko przystąpić do realizacji propozycji Stasi.

Ania

wzór

Wszyscy propozycje są ciekawe – powiedziała pani Ewa.

Wybierzcie najciekawsze! – zaproponowała Renata.

Ewa

Renata

Dorota

Bogusław Wam przewiduję, że wiele słabuchów stanie się nieważne, kiedy zaczniesz Panieć się żartami. Zorganizujmy raz w miesiącu spotkanie z panią Ewą, aby móc dowiedzieć się, co zajmuje się nami na utworzonych spotkaniach.

Dorota

38.

1

37.

2.

Pani Ewa głowa

2. Połącz

Mama

wiele

aby w p

do któr

jej córk

książek

- Zadanie dotyczące pisania dialogu na podstawie tekstu ciągłego powinno być poprzedzone rozmowami, np. dyskusją między dwoma osobami (z. 1.).

Głosujemy, wybieramy...

Zapis w dzienniku

1. Zapisywanie słownictwa związanego z wyborami.
2. Układanie planu działań podejmowanych na rzecz klasy.
3. Przeprowadzenie wyborów; przeliczanie głosów – tworzenie sumy wieloskładnikowej.

Środki dydaktyczne

s. 40. i 41. w *Podręczniku Olka*, s. 35., 36. (części dotyczące ordynacji wyborczej), 39. i 40. w *Kartach pracy* część 1., pudełko i materiały do przygotowania urny wyborczej, opis zabawy matematycznej w *Przewodniku* s. 207.

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 40. i 41.
- ✓ *Karty pracy* s. 35., 36., 39. i 40.
- ◆ Przeprowadzenie wyborów wg wzorów z *Podręcznika Olka* lub innych zaobserwowanych w najbliższym otoczeniu.
- ◆ Ustalanie listy zadań do realizacji w klasie w całym roku szkolnym, określanie sposobów realizacji, wyznaczenie osób odpowiedzialnych za ich realizację. Dyskusja nad przyjętym planem i możliwościami jego realizacji.

Uwaga

Pierwsze zebranie samorządu klasowego – zatwierdzenie planu pracy, umieszczenie w nim zadań ważnych dla klasy. Inicjatywa powołania sejmiku najmłodszych uczniów, składającego się z samorządów klas I–III.

- ✓ Zabawa matematyczna – opis w *Przewodniku* s. 207.

Głosujemy, wybieramy...

2

39.

- Układanie hasł wyborczych, które mogłyby być zastosowane w każdej klasie, i takich, które mogą dotyczyć tylko klasy/miejscowości dzieci.

- Odtworzenie wg wzoru z Podręcznika Olka lub przeprowadzenie autentycznych wyborów do samorządu klasowego zgodnie ze wspólnymi ustaleniami – przygotowanie programu działań na rzecz klasy, szkoły, środowiska.
- Dowiedz się, jakie organizacje działają na terenie twojej szkoły:
  - W czym przejawia się ich działalność?
  - Czy chciałbyś należeć do którejś z nich?

Propozycja Pawła

Ogłoszenie

Oglądam konkurs na najciekawszą historię, jaką mogła się zdarzyć w dawnych czasach w ruinach naszego zamku. Wystarczy, aby było to coś niezwykle niezwykłe i nieprzewidywalne, tajemnicze i z udziałem sil magicznych. Ocenimy tytuły te oponieściel, do których zostaną wykonane kolorowe ilustracje. Autorów jednej pracy może być dwóch – jednej najpiękniej, a drugiej za zdolniejszej. Ale musi też razem robić wszystko. Termin oddania prac upływa na dwa tygodnie.

Paweł

Twoje
w swoim
i klaszenia
klasy IIIc

Kiosk
z wyjątkowym
posiadaniem

szczególnie
znamy w klasach
nasze pomocy
do tego poleżeszymy
dzięki dyplomu na
tych ustan.

Olej

41.

- Wybieranie komisji, które przeprowadzą wybory. Opracowanie „małej ordynacji wyborczej”, np.:
  - ktoś, kto liczy głosy, nie może być wybierany;
  - na liście wyborczej powinno być więcej kandydatów niż osób wybieranych;
  - wybór rodzaju głosowania: jawne czy tajne;
  - skład nowo wybranego samorządu;
  - wyznaczony termin pierwszego posiedzenia.

Zadania i pytania

1. Jak siedzieli, co wpłynęło na to, że Olek, Marie-Claire, Dorota, Ania i Staś otrzymali największą liczbę głosów?

a. Na kogo spośród kandydatów głosowały, gdybyś był w klasie Olka?

2. Czy Paweł przewidział wszystko, co jest potrzebne do przeprowadzenia międzyszkolnego konkursu? Jeśli o czymś zapomniał, powiedź o tym.

41.

Ordynacja wyborcza (fragment)

Rozdział 2.
Prawo wyborcze
Art. 6.

za wybieraniem posłów i senatorów ma każdy obywatel polski, który niepóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat.

Rozdział 8.
Przebieg głosowania
Art. 59.

głosowanie odbywa się w lokalu obwodowej komisji wyborczej między 6.00 i 20.00.

Art. 68.

Przed przystąpieniem do głosowania wyborca okazuje obwodowej komisji wyborczej dowód osobisty.

Wyborca otrzymuje od komisji karte do głosowania właściwa dla przeprowadzanych wyborów.

Po otrzymaniu karty do głosowania wyborca udaje się do miejsca zapewniającego tajność głosowania.

Karta do głosowania wyborcza wraca do urzędu.

36.

- Obliczanie w podobny sposób wyników z własnej klasy (z. 1.).

jest 25 uczniów. Wszyscy wzięli udział do samorządu klasowego. Każdy otrzymał daniom kandydatów, którzy zgłosili się do samorządu. głosów oddali wszyscy głosujący, jeżeli każdy głosował

a. Oblicz, ile głosów otrzymali pozostali kandydaci, jeżeli wiesz, że:

- głosy Antka – to wynik odejmowania 125 – 112;
- głosy Mirki – to liczba 1 i większa od liczby głosów Antka;
- pozostałe głosy przypadają na Saszę i Kubę – każda liczba jest wynikiem mnożenia przez 3 i jest większa od 11, a mniejsza od 19. Kuba zdobył więcej głosów niż Sza.

Mirka	Bartek 16
Antek	Tomek 17
20	Sasha
15	Kuba

40.

2. W głosów powinny otrzymać razem wszyscy kandydaci. Sprawdź, czy nie popełniony błąd przy obliczaniu głosów oddanych na każdego kandydata.

2. Przeczytaj tekst i podkreś w nim wyrazy z.

Julia została przewodniczącą samorządu. Toczyłem długi spór na jej temat. Mój kolega twierdził, że zachowuje się jak królewna i jest uparta. To nie jest w końcu nowość dla kłotni, ale ja myślę, że to nie jest under – Julia umie

Kto u nas rządzi

Zapis w dzienniku

1. Ocenianie bohaterów wiersza i odtwarzanie ich rôle własnymi słowami.
2. Wycieczka do lokalnego urzędu – gromadzenie informacji na temat organizacji państwa.
3. Wybieranie sposobów prezentowania własnych zalet – planowanie wypowiedzi ustnej.

Środki dydaktyczne

s. 42. i 43. w Podręczniku *Olka*, s. 36. (część dotycząca Konstytucji RP) w *Kartach pracy* część 1., wiersz Jana Brzechwy *Szelmostwa lisa Witalisa* s. 32.
w *Wypisach*, składanka *Maluję i opowiadam. Sztuka w nauczaniu zintegrowanym* (ilustracje do wiersza *Szelmostwa lisa Witalisa*), mapa administracyjna Polski, wydania książkowe *Ordynacji wyborczej*

Sytuacje edukacyjne

- ✓ Wiersz *Szelmostwa lisa Witalisa* s. 32.
- ◆ Wypowiadanie się na temat podobieństw i różnic między wyborami opisanymi a rzeczywistymi, znany dzieciom z obserwacji życia społecznego.
- ◆ Prezentacja własnej osoby (np. podczas zabawy w kampanię wyborczą)
– pokazywanie swoich mocnych stron: co potrafię robić najlepiej, nad czym mógłbym jeszcze popracować. Wypowiedzi mogą być dla nauczyciela wskazówką, w jakiej dziedzinie dziecko chciałoby być lepsze; być może czuje się niedocenione i trzeba mu pomóc.
- ✓ Składanka *Maluję i opowiadam*.
- ◆ Praca z ilustracjami do wiersza – propozycje opisane w broszurze *Maluję i opowiadam*. Wykonywanie przez dzieci ilustracji o jeszcze innym charakterze, w jeszcze innym stylu niż te ze składanki.
- ◆ Wykonanie metryczki wiersza. Prowadzenie dziennika przeczytanych książek. Ustalenie formy zapisów i prezentacji lektury – zawsze z reklamą promującą książkę, nawet wtedy, jeśli książka nie podoba się, nie trafia w gust czytelnika, należy poszukać jej dobrych stron, które mogą znaleźć uznanie u innych czytelników.
- ✓ Podręcznik *Olka* s. 42. i 43.
- ◆ Omówienie sposobu przeprowadzania demokratycznych wyborów do parlamentu i samorządów terytorialnych. Gromadzenie słownictwa związanego z wyborami.

- ◆ Wypowiedzi uczniów: kto pełni władzę, jakie są funkcje w rządzie, parlamentie, w lokalnych samorządach itp.
- ◆ Tworzenie słowniczka wyrazów dotyczących państwa, władz państwowych i samorządowych.
- ✓ Karty pracy s. 36.
- ◆ Czytanie wybranych fragmentów *Konstytucji*. Oglądanie dokumentów regulujących organizację życia społecznego.

- Poznawanie podziału terytorialnego Polski, sytuowanie własnego miejsca zamieszkania; dane adresowe instytucji administracji państwowej i samorządowej znajdujących się w miejscowości dzieci.

3. Kto u nas rządzi

42.

Wys, w pierwszej klasie, byliśmy u burmistrza w Urzędzie zoologiczny, ale byliśmy niemadry! Chociaż, w ważnych sprawach powinno się chodzić do urzędu miasta. Tata chodził tam po nowy dób osobiasty, bo stary zgubił. A dziadek chodził w sprawie naszej drogi, na której zrobiły się dziury. Poszedł prosto do rady miasta, to przecież radni decydują, co zostanie zrobione. Przy okazji sprawdził na tablicy ogłoszeń, gdzie będzie nasz punkt do głosowania, bo niedługo odbędą się wybory do rady miasta. Dziadek i rodzice wybiorą tych, którzy będą rządzić w Głębokiem.

Liczba województw w Polsce zmieniała się kilkakrotnie – najwięcej było ich 49, a najmniej 14.

42

Szelmostwa lisa Witalisa (fragment)

Jak co rok w Zielone Świąte
Zgromadziły się zwierzęta
Dla obioru prezydenta.

Jest to taka ważna sprawa,
Że zwierzęce wszystkie prawa
Dzierią ten czynią dniem przyjiera:
Zwierz na zwierza nie uderza...

Lis Witalis, wielki szelm,
Łypie białkiem swego bielma,
Pręży ogon znakomity,
Zwisający na kształt kity,
I w tyrolskim kapeluszu'
Krąży pełen animusu'.

Tu do wilka sie przymili
I coś szepnie, tam o chwili
Do niedźwiedzia chytkiem sunie,
Jakie słówko rzuci kundie,
Chytrze mrugnie do jelenia,
Jeża muśnie od niechcenia,
Mysz ogonem polaskocze,
Mimochodem, Bóg wie o czym,
Porozmawia chwilę z rysem.
– Świętne, lisie Witalise!
Wszyscy myślą: „A to szelm!
Jakiś w tym, widocznie, cel ma”.

¹tyrolski kapelusz – kapelusz z orłem piórem noszony przez mieszkańców Tyrolu (regionu Austria)
²animus – zapusz, odwaga

32

32.

- Ocena przemówienia lisa, jego dokonań, złożonych obietnic, słownictwa, jakim się posługiwał. Jakie byłoby twoje przemówienie, gdybyś był na miejscu lisa?
- Inscenizowanie wybranych fragmentów, czytanie z podziałem na role.

Co nas łączy

Zapis w dzienniku

1. Słuchanie i śpiewanie hymnu – uczenie się słów na pamięć.
2. Wyszukiwanie informacji na temat dawnych i obecnych symboli narodowych.
3. Co wyróżnia nasz kraj spośród innych? – prezentacja.
4. Tworzenie ciągów liczbowych wg określonego warunku.

Środki dydaktyczne

s. 44. i 45. w *Podręczniku Olka*, s. 41. i 42. w *Kartach pracy*, nagranie i słowa hymnu, encyklopedia, falsyfikaty banknotów i monet

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 44.
  - ◆ Przypomnienie legendy o białym orle. Wskazanie na mapie miejsc związanych z legendą. Opisywanie godła państwa polskiego, miejscowości, w których godło i inne symbole narodowe są stosowane.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 45.
  - ◆ Słuchanie nagrania hymnu. Historyczne zdarzenia i nazwiska wymienione w hymnie – szukanie w encyklopedii informacji na ten temat.
  - ◆ Szukanie informacji na temat okoliczności powstania *Mazurka Dąbrowskiego* – rozszerzenie wiadomości umieszczonej w ramkach. Wskazywanie na mapach miejsc związanych z osobami i zdarzeniami: Legionami Polskimi we Włoszech, gen. Janem Henrykiem Dąbrowskim, Józefem Wybickim.
  - ◆ Oglądanie – w miarę możliwości – obrazów prezentujących najważniejsze i najdawniejsze zdarzenia historyczne; szukanie na nich symboli narodowych, np. na obrazie Michała Stachowicza *Przysięga Kościuszki* – biało-czerwona kokardka, przysięga na sztandar; Jana Matejki *Bitwa pod Grunwaldem* – motywy barw narodowych, cyklu *Poczet królów i książąt polskich* – orzeł przy każdej postaci.
  - ◆ Właściwe zachowania wobec symboli państwowych. Ich miejsce podczas uroczystości i w codziennych sytuacjach.
- ✓ *Karty pracys.* 41. i 42.

- Co łączy ludzi mieszkających w granicach jednego państwa? Co łączy, a co różni państwa tworzące UE?
- Flaga opuszczona do połowy masztu jest znakiem żałoby.

4. Co nas łączy

W naszej szkole co roku są organizowane dni wiedzy o Polsce i innych krajach Unii Europejskiej. Dzięki temu dużo już wiemy. 44. W skład Unii Europejskiej wchodzi wiele państw i różnią się one między sobą: mają własne godła, flagi, hymny, swoją tradycje, sztukę, swoje zabytki. Pani Ewa powiedziała, że te różnice są bardzo ważne, bo flaga, hymn czy godło mówią, skąd pochodzimy. To dobrze, bo one łączą ludzi z tego samego kraju. Nawet tych, którzy wyjechali za granicę.

flaga polska

godło III Rzeczypospolitej z 1990 r.

bandera polska

godło piastowskie z 1295 r.
z czasów króla Przemysła II

godło z czasów
Władysława Łokietka

godło Polskiej Rzeczypospolitej
Ludowej z 1952 r.

- Tworzenie ciągów liczbowych – liczenie dziesiątkami, setkami (z. 1.).
- Wykonywanie chorągiewek zgodnych z wymiarami (z. 2.).
- Układanie i zapisywanie zdań z wybranymi określeniami (z. 2a.).
- W jakich okolicznościach używany jest szkolny sztandar?

Co nas łączy

Wojtek, Paweł i Staś usłyszeli w telewizji, że flaga państowowa, którą leży się na budynku, powinna mieć bardzo dokładne wymiary: 120 cm x 80 cm, a jeśli ma być mniejsza lub większa, to trzeba zachować proporcje. Jakie wymiary powinna mieć flaga, jeśli ktoś chciałby mieć mniejszą chorągiewkę, żeby ją przyczepić do samochodu, motocykla lub roweru? Pomóż chłopcom ustalić wymiary pomniejszonych flag lub chorągiewek. Uzupełnij szeregi liczb, odpowiednio je zmniejszając.

1. Co powiesz o Polsce dzieciom mieszkającym w innych krajach? Uzupełnij informacje.

nazwa państwa _____

flaga _____

godło _____ stolica _____

imię i nazwisko prezydenta _____

hymn _____

waluta _____ język _____

2. Które kraje sąsiadujące z Polską _____

a. „Mazurek Dąbrowskiego” jest hymnem Polski. Wszyscy uczynią się polskiego hymnu. Zwróci uwagę na pisownie wyrazów w podkreślonych wyrażenach.

b. Podkreśl odpowiednie przyimki określające nastąej melodię polskiego hymnu. wolny szybki dynamiczny uroczyście melodyjny rytmiczny skoczny poważny wesoły gitarzysta przyjemny podniósły lekki cieki spokojoj żywy dramatyczny patetyczny

2. Wstaw brakujące liczby.

$$\begin{array}{r} 142 \\ + \underline{\underline{2}} \\ \hline 243 \end{array} \quad \begin{array}{r} 78 \\ - \underline{\underline{2}} \\ \hline 479 \end{array} \quad \begin{array}{r} + 316 \\ \hline 324 \end{array} \quad \begin{array}{r} 785 \\ - \underline{\underline{1}} \\ \hline 575 \end{array} \quad \begin{array}{r} + 1 \\ \hline 575 \end{array} \quad \begin{array}{r} 679 \\ - \underline{\underline{5}} \\ \hline 2,8 \end{array}$$

a. Wybierz najmniejszą z tych liczb i dowiedz się, co mógłby kupić za tyle złotówek, a co za taką samą liczbę euro.

42

- Układanie jednolitego tekstu lub folderu tekstowo-graficznego o Polsce (z. 1.).
- Inne znamiona państwowości: znaki na banknotach i monetach. Obliczenia pieniężne.

Wyszukiwanie nazw walut obowiązujących w innych krajach, głównie w UE.

IV OŚRODEK TEMATYCZNY JAK SIĘ PORUSZAJĄ NA LĄDZIE

Umiejętności ucznia

Mówienie i słuchanie

Używa związków frazeologicznych w zdaniach i dłuższych wypowiedziach. Stosuje czasowniki w czasie teraźniejszym, przeszłym i przyszłym. Opowiada wysłuchaną lub przeczytaną historię. Śpiewa piosenkę *Zakochany kotek*.

Czytanie

Czyta teksty informacyjne, regulaminy obowiązujące w miejscu zamieszkania, ogłoszenia, wiersze i opowiadania.

Pisanie

Potrafi napisać ogłoszenie, dbając o umieszczenie w nim wszystkich potrzebnych informacji. Pisze teksty kilkuzdaniowe na podany temat.

Stosowanie wiedzy i umiejętności

Zna różne gatunki kotów i sposób poruszania się oraz warunki życia kota domowego. Zna budowę kończyny ssaka. Odróżnia formy zdrobniałe nazw zwierząt od nazw młodych zwierząt. Wyróżnia istotne elementy ogłoszenia. Określa warunki wzrastania młodych i nowo narodzonych zwierząt. Posługuje się algorytmem dodawania i odejmowania pisemnego. Stosuje liczby trzycyfrowe w czterech działaniach matematycznych. Stosuje w obliczeniach nawiasy. Zamienia minuty na sekundy, porównuje czas wyrażony w sekundach. Porównuje długości, zamienia jednostki długości. Zna znaczenie ruchu dla zdrowia i wyglądu człowieka. Posługuje się nazwami konkurencji sportowych. Posługuje się mapą fizyczną Europy: rozpoznaje ukształtowanie powierzchni, odszukuje podane miejsca. Rejestruje wyniki uzyskane w zawodach sportowych. Wykonuje prace plastyczne z gliny.

Rozwiązywanie problemów

Rozważa zasady współżycia zwierząt i ludzi w skupisku ludzi (w bloku mieszkalnym). Dobiera odpowiednie formy zachowań gwarantujące zwi-

rzeciu dobre warunki życia i zabawy bez narażania ludzi i innych zwierząt na konfliktowe sytuacje. Proponuje rozwiązania sytuacji konfliktowych.

Notatki

W kocim państwie

Zapis w dzienniku

1. Układanie opowieści o kotach.
2. Dodawanie liczb trzycyfrowych z przekroczeniem progu dziesiętnego.
3. Wykonanie portretów kotów dowolną techniką.
4. Śpiewanie i inscenizowanie piosenki *Zakochany kotek*.

Środki dydaktyczne

s. 46. i 47. w *Podręczniku Olka*, s. 43., 45. i 46. w *Kartach pracy* część 1., wiersz Ludwika Jerzego Kerna *Zeszły się cztery koty* s. 34. w *Wypisach*, album *Świat wokół mnie*, albumy o kotach, fotografie, foldery z wystaw kocich piękności, nagranie i słowa piosenki *Zakochany kotek*, *Gry i zabawy w szkole* Doroty Bąk

Sytuacje edukacyjne

- ◆ Oglądanie albumów, ilustracji i zdjęć kotów dzikich i domowych.
- ◆ Nazywanie ras kotów, czytanie informacji o nich, określanie ich cech.
- ◆ Układanie zabawnych, nawet absurdalnych, historyjek na temat kotów.
- ◆ Wyjaśnienie pisowni użytych wyrazów.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 46. i 47.
- ✓ Wiersz *Zeszły się cztery koty* s. 34.
- ◆ Wykonanie dowolną techniką mapy kocich państw, wpisywanie nazw krajów, miejscowości, znaków topograficznych, opracowanie legendy mapy.
- ◆ Słuchanie, czytanie i uczenie się melodii i słów piosenki *Zakochany kotek*.
- ✓ *Karty pracy* s. 43., 45. i 46.
- ◆ *Gry i zabawy w szkole*.

Zeszły się cztery koty

*Zeszły się cztery koty
z czterech stron świata.
Z Mrukoty, z choty,
z yszkowa
y Drapata.
Przez fotelach
powę*

*y surow
34.
zaznaczam,
z zekazywały*

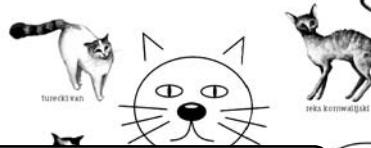
*Ze wszystkich na świecie języków,
Najłatwiejszy jest język koci.*

- Zabawa słowami – układanie słownika zabawnych nazw dotyczących życia kotów z objaśniami, np. miasto Pazurkowo, szczyt Biała Mysz, Ocean Pełen Mleka, rzeka Miau-Miau itp. Naśladowanie kociego chodu i zabawa dramatyczna „stop-klatka”. Układanie wierszyków o kotach i kocich zabawach. Przypominanie znanych przystów na temat kotów, śpiewanie piosenek.

Jak się poruszają na lądzie

1 W kocim państwie

- Szukanie informacji o dzikich kotach zagrożonych wyginięciem.
- Wymiana informacji na temat opieki nad kotami domowymi: określanie ich miejsca w życiu ludzi, ponoszenie odpowiedzialności za szkody spowodowane przez zwierzęta domowe.

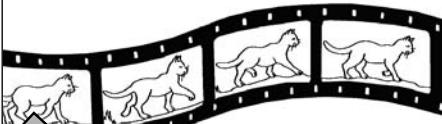
- Układanie innych przykładów dodawania i odejmowania liczb trzycyfrowych sposobem pisemnym (z. 1.), np. gdyby:
  - każde dziecko w szkole lub w klasach I, II i III miało po dwa koty..., to ile kotów miałyby razem;
  - wśród tych kotów było ... kotów perskich, to ile byłoby pozostałych kotów itp.
- Szukanie informacji o największych w Polsce wystawach kotów.

45.

2. Napisz, jakie imiona najbardziej pasują do kotów przedstawionych w „Podróży kota”.

46.

Zdrowy kot żyje od dziesięciu do dwudziestu lat. W Polsce koty domowe żyją średnio 13 lat. Pierwsze sześć miesięcy życia kota to tyle, co dziesięć lat życia człowieka. 2-letni kot to jak 21-letni człowiek, a 21-letni kot, jeśli przeżyje tyle lat, to jak 100-letni człowiek.

47.

„...i, wiele wieków temu, prześladowano czarne koty, ponieważ

...i, wiele wieków temu, prześladowano czarne koty, ponieważ

- Wnikliwe obserwowanie poruszania się czworonogów – kolejność przenoszenia łap w ruchu do przodu i do tyłu. Naśladowanie kocich ruchów w chodzeniu na czworakach.

- W zdaniu: Były przyjaciółkami, a teraz się kłócą. – równorzędu „wciąż drą ze sobą koty”, zwrócenie uwagi, że zaimki (zwłaszcza „się”, ale nie tylko) nie powinny znajdować się na końcu zdania. Układanie zdań, np. Napisał bardzo mało, tyle, co kot napłakał. (z. 1.)

46.

dorosły osobnik	zdrowie/niezdrowie dorosłego	młode	kocię	lwię	tygrysie	tygrysiątko
.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....

mają ze sobą następujące zwierzęta: lew, gepard, lampart, k. pantera, tygrys, ryś, puma? Dokonaj zdanie.

wymienione

- Zabawa z wirowaniem Kotek i myszka, s. 62.

Zabawy zwierząt

Zapis w dzienniku

1. Opowiadanie o zabawach zwierząt na podstawie rysunków i obserwacji.
2. Określanie zasad układania ogłoszenia na dowolny temat.
3. Wykonanie kota zabawki wg instrukcji.
4. Dodawanie i mnożenie pełnych dziesiątek.

Środki dydaktyczne

s. 48. i 49. w *Podręczniku Olka*, s. 44., 47. i 48. w *Kartach pracy* część 1., opowiadanie Jana Strękowskiego *Kość niezgody* s. 35. w *Wypisach*, nagrania odgłosów różnych zwierząt i rozpoznawanie ich, kostki do gry, opis zabawy matematyczno-zręcznościowej (w *Przewodniku* s. 207.), materiały do wykonania kota zabawki, *Gry i zabawy w szkole* Doroty Bąk

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 48.
- ✓ Opowiadanie *Kość niezgody* s. 35.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 49.
  - ◆ Wykonywanie scenki: kłotnia psów o kość – dialog wg własnego pomysłu. Pozostali uczniowie wcielają się w rolę rozjemców i usiłują uspokoić i pogodzić skłóconych. Należy zwrócić uwagę na spokojny ton, jaki powinien przyjąć rozjemca, i podkreślić fakt, iż krzyk – i to po obu stronach – tylko pogłębia konflikt.
  - ◆ Odgrywanie podobnych scenek dotyczących innych konfliktów znanych dzieciom z własnego doświadczenia.
  - ◆ Opracowanie regulaminu konkursu na najciekawszą historię o kotach/psach lub innych zwierzętach. Każda historia może być przedstawiona w dowolnej kategorii: opowieść, komiks, historyjka obrązkowa itd.: rozstrzygnięcie konkursu powinno nastąpić w każdej kategorii oddzielnie.
  - ◆ Wypowiadanie się na temat życia, warunków stwarzanych zwierzętom przez ludzi – rola małych zwierząt w gospodarstwie wiejskim i w miejskich domach.
  - ◆ Spotkanie z weterynarzem; zwrócenie uwagi na żywienie zwierząt domowych – czego nie można wprowadzać do jadłospisu kotów, psów, żółwi itp. Szkodliwość przypraw stosowanych przez człowieka dla organizmu zwierząt.
- ✓ *Gry i zabawy w szkole*.
- ✓ *Karty pracy* s. 47. i 48.
- ✓ *Karty pracy* s. 44.
- ✓ Zabawa matematyczno-zręcznościowa – opis w *Przewodniku*, s. 207.

- Prezentowanie znanych dzieciom sytuacji dotyczących kotów żyjących w miej- scu zamieszkania dzieci; przestrzeganie przepisów dotyczących ich obecności w miejscach publicznych.
- Pisanie na tablicy użytych przez dzieci czasowników i określenie czasu, w jakich zostały użyte (z. 1.).

Dzikie koty drapieżne żyjące w Polsce to rysie i żbiki. Jedynym kontynentem, na którym nie występują dzikie koty, jest Australia. Przedstawicielem drapieżników na tym terenie jest dzidzic pies dingio. Psom dingio grozi wyginięcie. Największym katem jest tygrys syberyjski. Waży do 290 kg i ma ok. 3 m długości.

Zadania i pytania

1. Nadaj imiona psom na ilustracji i opowiedz:
– co robią teraz;
– co mogły być przedtem;

Franek zawsze chciał mieć psa, a jego siostra Magda – kota. Ale w domu mogło być tylko jedno zwierzątko. Ułożyły grę, żeby losowo dokonać wyboru. Przygotowali kostkę do gry i ustalili, że liczby parzyste oznaczają kota, a nieparzyste – psa oraz że każdemu z nich przystępuje 10 rzutów. Każdy następny rzut jest wyżej premiowany.

Żbik, jakie zwierzę zebrało się w domu Franka i Magdy, aby miały zdecydować o tym wyniki gry.

2.

47.

- Pisanie opowiadań w róż- nych czasach.

Zabawy zwierząt

Olek i Wojtek opowiadali o swoich zwierzętach: Olek o kocie Ogry. Wojtek o psie Azorze. Anna opowiadzała o zwierzątku, które chciała:

mówić, śpiewać – Nie wiem, kto i kiedy to robi.
Frank i kota. Anna śpiewała.

Wiem, że Franki robi to teraz, a Anna robiła to wcześniej.

1. Wypowiedź dzieci zmień tak, aby podkreślone czasowniki wystąpiły:

- a. w czasie trwającezym

Ogryzek **był** leniwym katem. On **leżał** całymi dniami na parapecie i spał. Jedynie na widok wróbi zrywała się i goniła za nim.

- b. w czasie przyszłym

Ażor **budzi** mnie każdego dnia i **zachęca** do zabawy. Podawać mi do żółka zabawki, ściągać ze mnie koldre, merdać ogonem i szczekać.

- c. w czasie przyszły

Moje zwierzątko **być** nieduże. **Zamieszkać** w moim pokój własny kacik. **Dostać** ode mnie koszyczek i ciepli kocyki.

47.

48.

rzut	1.		2.		3.		4.		5.		6.		7.		8.		9.		10.		Wszelkie pkt
	K	P	K	P	K	P	K	P	K	P	K	P	K	P	K	P	K	P	K	P	
1	X			X			X		X		X		X		X		X		X		
2		X			X			X		X		X		X		X		X		X	
3	X			X			X		X		X		X		X		X		X		
4		X			X			X		X		X		X		X		X		X	
5	X			X			X		X		X		X		X		X		X		
6		X			X			X		X		X		X		X		X		X	
7	X			X			X		X		X		X		X		X		X		
8		X			X			X		X		X		X		X		X		X	
9	X			X			X		X		X		X		X		X		X		
10		X			X			X		X		X		X		X		X		X	

Je punktrów mon- psa lub tylko kota
Przeczytaj ogłoszenie

- Zabawa z mocowaniem
Pieski do kąpieli, s. 73.

- Sprawdzanie na szkolnej tablicy ogłoszeń, jakie ogłoszenia zamieszczono i do kogo są skierowane.
- Układanie ogłoszeń na różne tematy – zwrócenie uwagi na zgromadzenie wszystkich potrzebnych informacji, tworzenie krótkich tekstów.
- Pisanie ogłoszenia na temat własnego albo znanego psa.
- Układanie dowolnych przykładów mnożenia pełnych dziesiątek.

Stęmem, kłusem i galopem

Zapis w dzienniku

- Opisywanie sposobów poruszania się zwierząt określonego gatunku.
- Tworzenie związków wyrazowych i układanie z nimi zdań.
- Porównywanie czasu – zamiana jednostek czasu.

Środki dydaktyczne

s. 50. i 51. w *Podręczniku Olka*, s. 49. i 50. w *Kartach pracy* część 1., wiersz Stanisława Karaszewskiego *Konik polny i konik morski* s. 36. w *Wypisach*, album *Świat wokół mnie*, atlas *Świat wczoraj i dziś*, ilustracje, zdjęcia, albumy koni (w tym rasowych) i innych zwierząt, stoper

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 50.
- ◆ Określanie różnic między zwierzętami (rasa i umaszczenie).
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 51.
- ◆ Sposoby poruszania się zwierząt (oglądanie albumów, filmu) – nazywanie ich i grupowanie: latające – ptaki, owady; pływające – ryby, nieliczne ssaki.
- ◆ Naśladowanie sposobów poruszania się zwierząt, wymienianie ruchomych części ciała człowieka podobnych do tych, które umożliwiają poruszanie się zwierzętom. Ćwiczenia gimnastyczne rąk i nóg proponowane przez dzieci. Jak zmienia się ułożenie kończyn i postawa człowieka w trakcie ćwiczeń? Wykonywanie tych samych ruchów z unieruchomionym stawem kończyny górnej lub dolnej. Mogą być znane dzieciom zabawy, np. kulawy lisek, skoki zajęcze.
- ◆ Ustalenie cech wspólnych kilku różnych zwierząt i szukanie między nimi różnic.
- ✓ Wiersz *Konik polny i konik morski* s. 36.
- ✓ *Karty pracy* s. 49. i 50.

Konik polny i konik morski

Na brzegu, przy morskiej toni
spotkały się raz... dwa konie.

– Przepraszam, czy można spytać,
gdzie pan zapodział kopyta?

– A pan – nie stęmem lub kłusem
biegnie, lecz skacze... susem?

– Jeżeli już o to chodzi,
to... czemu pan siedzi w wodzie?

Tak się spierały bezetrosko
kon polny z konikiem morskim.

Gdy nagle – obok nich, biegiem,
zwykły kot przebiegł brzegiem.

– Hej, ty tam... gdzie tak gonisz!

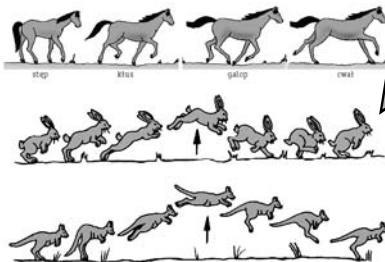

- Spisywanie wyrazów wieloznacznych (zamek, igła, klucz, gwiazda, kostka).

36.

- Łączenie farb w różnych kolorach w celu uzyskania barw odpowiadających maściom końskim. Dobieranie odpowiednich nazw kolorów do nazw określających мастi konia.

Są aż cztery rodzaje chodu konia: step, kłus, galop, cwał.

- Nadawanie imion koniom. Spisywanie imion w kolejności alfabetycznej.
- Mierzenie czasu wykonywania ćwiczeń gimnastycznych w sekundach: ile podskoków można wykonać np. w ciągu 15 s, ile sekund trwa wykonanie 10 przysiadów itp.
- Obserwowanie dwóch sposobów porównywania czasów: odejmowanie dwumianowanych liczb lub sprowadzanie danych do jednej jednostki miary (z. 1. i 2.).

4. Oblicz w pamięci.

$491 - 291 = \underline{\hspace{2cm}}$

$534 - 134 = \underline{\hspace{2cm}}$

$579 - 309 = \underline{\hspace{2cm}}$

$474 - 170 = \underline{\hspace{2cm}}$

$453 - 153 = \underline{\hspace{2cm}}$

$666 - 606 = \underline{\hspace{2cm}}$

$818 - 508 = \underline{\hspace{2cm}}$

$329 - 20 = \underline{\hspace{2cm}}$

$273 - 270 = \underline{\hspace{2cm}}$

$999 - 900 = \underline{\hspace{2cm}}$

$311 - 101 = \underline{\hspace{2cm}}$

$991 - 901 = \underline{\hspace{2cm}}$

50.

Stepem, kłusem i galopem

– Kiedy jeździ na koniu dla przyjemności, a jego kuzyn nie tylko. Gdzie konia zapisał mu lekarz. Spytałem mamę, czy to możliwe. – Lekarze stosują jazdę konną jako wspomagającą metodę leczenia – powiedziała. – Tę metodę nazywamy hipoterapią. A Staś powiedział, że w czasie jazdy na koniu ćwiczy nie tylko mięśnie, ale i mózg, bo taka jazda pomaga utrzymywać równowagę. Nic dziwnego, że on wiecie nie robi z lalek ciekawych ćwiczeń równowagi.

51.

- Opisywanie na podstawie ilustracji sposobu poruszania się konia. Ile nóg unosi jednocześnie: galopując, cwałując, kłusując, a ile w stępie?

- Jaką pozycję przyjmują zwierzęta w fazie skoku oznaczonej strzałką?

- Jedno z nich pada na przednie łapy, a drugie na tylne.
- Jednemu z nich ogon pomaga w zachowaniu równowagi, drugiemu druga para nóg.

49.

Stępiem,

wzór 4 t

4

1. Oblicz w

4 min

–

2. W miejs-

ce odbywa

Orio, P.

Wpisz do

a. Podkreśl

b. Ustal, kt

1. bieg

4

5 min 14 s

4 min 42 s

5 min 25 s

5 min 47 s

4 min 41 s

4 min 53 s

zajęte

miejsce

50.

- Szukanie informacji o stosowaniu hipoterapii o stadninie znajdującej się najbliżej miejsca zamieszkania dzieci.

W jaki sposób porusza się człowiek

Zapis w dzienniku

1. Nazywanie części ciała człowieka umożliwiających poruszanie się.
2. Ćwiczenie prawidłowej postawy przy siedzeniu, chodzeniu i odpoczynku.
3. Mierzenie i porównywanie długości – zamiana jednostek długości.
4. Lepienie z gliny sylwetki sportowca.
5. Opisywanie sylwetki sportowca.

Środki dydaktyczne

s. 52. i 53. w *Podręczniku Olka*, s. 51. i 52. w *Kartach pracy* część 1., wiersz Zbigniewa Lengrena *Siączs. 37.* w *Wypisach*, plansza z układem kostnym człowieka, rzeźby lub zdjęcia rzeźb (przedstawiające sylwetkę człowieka, najlepiej antyczne), glina do wykonania pracy plastycznej (można ją naać w sklepach z materiałami dla plastyków lub w cegielni), miary krawieckie (centymetry) dla każdego dziecka

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 52. i 53.
- ◆ Dobieranie i wykonywanie ćwiczeń gimnastycznych pozwalających sprawdzić, które części ciała człowieka są ruchome, czemu to służy (czy tylko do przemieszczania się), od czego zależy obszerność wykonywanego ruchu.
- ◆ Spotkanie z lekarzem ortopedą, pielęgniarką szkolną, nauczycielem gimnastyki korekcyjno-kompensacyjnej lub przeprowadzenie zajęć, podczas których zwrócimy uwagę na prawidłowe siedzenie, chodzenie, noszenie plecaka, spanie – w związku ze zmianami, jakie dokonują się w układzie kostnym dziecka podczas wzrostu.
- ✓ *Karty pracy* s. 51. i 52.
- ◆ Mierzenie ciężaru i długości własnego ciała oraz poszczególnych jego części (długość nogi, ręki, obwód bioder, klatki piersiowej). Zapisywanie otrzymanego wyniku w metrach i centymetrach, zamiana metrów na centymetry.

Uwaga

Podobne ćwiczenia można powtórzyć pod koniec klasy III, by każde dziecko mogło zaobserwować zmiany w swoim rozwoju.

- ◆ Wykonanie modelu wybranej sylwetki sportowca z gliny.
- ✓ Wiersz *Siączs. 37.*

- Przyjmowanie przez dzieci różnych pozycji, np. sportowców, i opisywanie słowami położenia określonych części ciała w pozycji miotacza (kulomiota, młociarza, oszczepnika, dyskobola). Opisywanie sylwetek sportowców.
- Wypowiadanie się na temat różnych konkurencji sportowych, wskazywanie części ciała, które trzeba ćwiczyć, aby osiągać dobre wyniki.
- Wypowiadanie się na temat obrazu zdjęć rentgenowskich i sposobu ich wykonywania.
- Obserwowanie ruchu nóg człowieka idącego, truchtającego, biegającego.

W jaki sposób porusza się człowiek

1. Idąc do szkoły, Franek pokonuje odległość 200 m. Olek pokonuje 2 razy większą odległość niż Franek, a Dorota 5 razy większą. Oblicz, jaką odległość pokonuje każdy z nich z domu do szkoły i z powrotem.

Franek

Olek

Dorota

a. Stał dojedź do szkoły dwa i pół kilometra. Oblicz, ile to metrów.

$$2 \text{ km} = 2 \cdot 1000 \text{ m} = \underline{\hspace{2cm}} \text{ m}$$

pół kilometra to   m

1 km = 1000 m

- Porównywanie odległości, jaką pokonują dzieci do szkoły. Zamiana kilometrów na metry.
- Zapisywanie dowolnych liczb czterocyfrowych w układzie pozycyjnym.

51.

W jaki sposób porusza się człowiek

52. My byłem młodszy, dziadek mówił, że ja i Franek wciąż biegamy, bo mamy za dużo energii. I od tego czasu myślałem, że człowiek porusza się właśnie za dużo już tak i... Człowiek, bo ma się i miesiąc zaplątać, anatomiczny, czyli przewód krvotoków, wtykany w twardzonych

- Zanim dzieci zorganizują zawody, powinny mieć możliwość poćwiczyć chód i dostrzec różnicę między chodem i biegiem (z. 3.).

53.

Sprawdź, co jest odpowiednie dla twojego kręgosłupa.

1. Usiądź tak, jak osoby przedstawione na rysunkach. Zaznacz, jak powinieneś siedzieć.

2. Wykonaj polecenia i zaznacz, która czynność jest dla ciebie łatwiejsza do wykonania.

- a) Wez do ręki cieką torbe.
b) Rozłoż cieką po równo do dwóch torb i wez każdą w oddzielną rękę.

- a) Usiądź przy stole i podejrz głowę jedną ręką.
b) Siądź przy stole i oprzyj obie dłonie na blacie.

- a) Pochyl się i podnieś jedną ręką papierek leżący na podłodze.
b) Zrob przysiad, aby podnieść papierek z podłogi.

Silacz

Mam straszną siłę, choć się nie chwale, lecz dorosłego także powale; dwa ręce proste, jeden sierpowy, stach, prach i facet leży gotowy.

Gdybym kowbojem był z Ameryki, tobym do stobu powalał byki; byka za rogi, teb mu wyginam i już byk leży jak wołownia.

A gdybym magle spotkał niedźwiedzia, tobym do stobu coś mu powiedział: skoczybym na mnie, lecz wnet by runał, bo znam się także na chwybach dżudo;

lwy do mnie słabutkie dzieci...
– Tomku, zruje na dół kubek śmieci; nim oęgi odepjese, mleko gotuje...
– Ha, mam, słabo się czuję.

37.

- Przygotowanie zestawu ćwiczeń dla „Silacza” – w skład zestawu powinny wejść również prace użytkowe (sprzątanie, porządkowanie księgozbioru itp.).

1. Co możesz dla...
2. Wymień...
3. Wymień...
4. Wymień...

Sport dla zdrowia i dla przyjemności

Zapis w dzienniku

1. Stosowanie w wypowiedziach czasowników w różnych formach gramatycznych.
2. Rejestrowanie wyników osiąganych podczas minizawodów klasowych.
3. Porównywanie osiąganych wyników – obliczanie różnic.
4. Mnożenie i dodawanie liczb – łączenie działań w jednym zapisie.

Środki dydaktyczne

s. 54. i 55. w *Podręczniku Olka*, s. 53. i 54. w *Kartach pracy* część 1., wiersz Juliana Tuwima *Skakanka* s. 38. w *Wypisach*, informacje prasowe na temat wyników osiąganych w biegach, skokach, chodzie, *Gry i zabawy w szkole* Doroty Bąk

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 54. i 55.
- ◆ Znaczenie ruchu i uprawiania sportu dla zdrowia człowieka (również dla kształcania ładnej sylwetki), potrzeby podnoszenia sprawności fizycznej. Jaką dyscyplinę sportu chciałby dzieci uprawiać w przyszłości? Czym ona się charakteryzuje? Które części ciała najbardziej angażuje? Jakić ćwiczenia, przyrządy i przybory są niezbędne do jej wykonywania?
- ✓ *Karty pracy* s. 53. i 54.
- ✓ Wiersz *Skakanka* s. 38.
- ✓ *Gry i zabawy w szkole*.
  - ◆ Organizowanie minizawodów w biegach, rzutach lub skokach na boisku. Rejestrowanie osiąganych wyników i porównywanie ich. Stosowanie obliczeń punktowych dla osób, które brały udział w kilku dyscyplinach. Zamiana metrów na centymetry i milimetry.
  - ◆ Odczytywanie danych dotyczących wyników w biegach, skokach i chodzie podanych w prasie.

Uwaga

Pamiętajmy o rozstrzygnięciu konkursu na najciekawszą historię o kotach/psach, gromadzeniu i przechowywaniu wykonanych prac, wyborze jury, terminie ogłoszenia wyników.

- Układanie i pisanie wypowiedzi na temat „Sport to zdrowie”.
- Jaka jest różnica między sportem wyczynowym i rekreacyjnym? Podawanie przykładów dyscyplin sportowych, które można uprawiać wyczynowo i rekreacyj-

- Zwracanie uwagi na różnice między prozą a poezją. Wykonywanie różnorodnych zabaw ze skakanką aż do zmęczenia. Wypowiadanie się uczniów na temat wysiłku fizycznego oraz samopoczucia po serii męczących ćwiczeń i po odpoczynku.

„Żeby kózka nie skakała,
Toby nogi nie złamała”.
Prawda!
Ale gdyby nie skakała,
Toby smutne życie miała,
Prawda?
Bo figlował – bardzo miło.
A bez tego – tyto bylo
Nudno...”

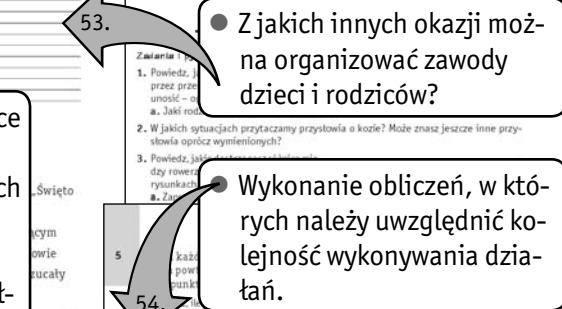
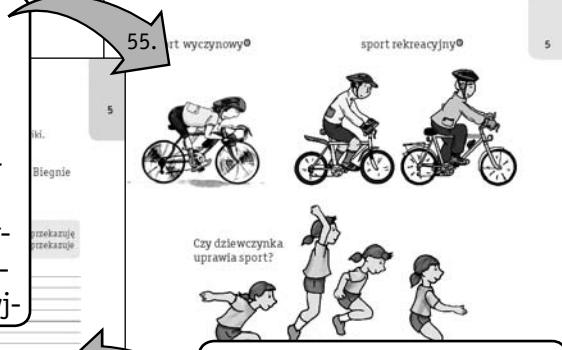
Chociaż teraz musi płakać,
Potem znów będzie skakać!
Trudno!
Wieć gdy cię dorosły straszą,
że tak będzie, jak z tą naszą
Kozą.

Najpierw grzecznie ich wysłuchaj,
Potem powiedz im do ucha
prozą:

„A ja znam może dwadzieścia innych kózec, co od
skakali i zdrowe są, i wesołe, i nic im się nie stało.
Grunt, żeby się nie bać! Tak skakać, żeby się nie bać.
Bo inaczej, co by za życie było? – Prawda?”. I skac
podoba. Niech dorosły zobaczą, jak się to robi!

Uwaga

Polecamy samodzielne czytanie książki Romana Pisarskiego *Opśpie, który jeździł koleją*.

Imię dziewczki	Dorota	Kamil	Ila	Kasia	Robert
ilosc pokonanych przeszkód	6	—	8	—	5
ilosc powtarzań	5	6	7	4	4
ilosc omijanych przeszkód	4	1	2	3	
ilosc zdobytych punktów					
uzyskane miejsce					

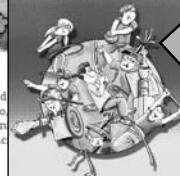
Regulamin rzutów do kosza
Panie rzucali piłką koszykową do 3 koszy. Każdy kosz był zawieszony na innej wysokości. Za celne rzuty do każdego z nich przyznawano inną liczbę punktów.

2. Oblicz, ile punktów zdobyły panie. Znak X oznacza liczbę trafień. Ustal kolejne miejsca zajęte przez panie.

Imię rzutu	5 pkt	7 pkt	9 pkt	ilosc zdobytych punktów	uzyskane miejsce
Anna Piętra	XXX	XXX	XX		
Anna Kasi	X	XXXX	XXX		
Anna Oli	XXXX	XX	XX		

Gry i zabawy w szkole

dla dzieci od 5 do 10 lat

- Podskoki i skoki, ķw. 8., 9. i 10., s. 33.

V OSRODEK TEMATYCZNY SPOSÓBY PODRÓŻOWANIA PO ŁĄDZIE

Umiejętności ucznia

Mówienie i słuchanie

Nazywa osoby kierujące różnymi rodzajami pojazdów. Wyjaśnia znaczenie związków wyrazowych – stosuje je w wypowiedziach. Układa opowiadanie z wykorzystaniem zgromadzonego słownictwa. Słucha piosenki *Pies na medal*, śpiewa ją.

Czytanie

Czyta samodzielnie książki i odnajduje w nich odpowiednie fragmenty. Odczytuje informacje z mapy i rozkładu jazdy. Czyta liczby czterocyfrowe w układzie pozycyjnym.

Pisanie

Przedstawia bohatera książki, stosując narrację w 1. os. lp. Układa opowiadanie na określony temat. Pisze wyrazy zakończone gloską dźwięczną.

Stosowanie wiedzy i umiejętności

Grupuje różne pojazdy ze względu na środowisko, w jakim się poruszają. Rozróżnia rodzaje komunikacji obowiązującej w środowisku. Grupuje wyrazy związane z podróżami. Rozróżnia kolejowy transport towarowy i osobowy. Ocenia zachowania uczestników ruchu drogowego. Ustala kolejność zdarzeń. Układa zdania o charakterystycznych cechach psów wybranej rasy. Dodaje liczby trzycyfrowe – dopełnia do 1000. Zapisuje liczby czterocyfrowe w układzie pozycyjnym. Porównuje liczby czterocyfrowe. Oblicza czas z wykorzystaniem tarczy zegara. Planuje trasy podróży po Włoszech, oblicza ich długości. Posługuje się mapą fizyczną i samochodową Polski, Europy. Posługuje się rozkładem jazdy pociągów. Zamienia godziny i minuty na minuty. Potrafi wykonać maskotkę z drutu i wełny wg podanej instrukcji.

Rozwiązywanie problemów

Poznaje znaki drogowe obowiązujące na autostradach. Porównuje i grupuje różne rodzaje środków transportu. Typuje najłatwiejsze sposoby poruszania się w swojej miejscowości. Wyszukuje w różnych źródłach informacje dotyczące komunikacji kolejowej.

Notatki

Komunikacja miejska

Zapis w dzienniku

1. Ustalanie zasad zachowania się w publicznych środkach komunikacji.
2. Pisownia wyrazów z częstką *au*.
3. Dodawanie liczb trzycyfrowych – dopełnianie do 1000.

Środki dydaktyczne

s. 56. i 57. w *Podręczniku Olka*, s. 57. i 58. w *Kartach pracy* część 1., tekst Brigitte Noder *Bajka o dawnych czasach* s. 39. w *Wypisach*, film o zasadach poruszania się po drogach, kodeks drogowy, plansze ze znakami drogowymi, album *Świat wokół mnie*, aktualne informacje o budowie autostrad w Polsce, *Gry i zabawy w szkole* Doroty Bąk

Sytuacje edukacyjne

- ◆ Rozpoznawanie i grupowanie znaków drogowych znajdujących się na drodze z domu do szkoły (korzystanie z plansz ze znakami drogowymi). Porządkowanie informacji o znakach: kogo obowiązują, o czym informują, jakie mają wymiary, kształty, kolory.
- ◆ Prowadzenie dyskusji na temat: Czy bezpieczna droga dla samochodów jest również bezpieczną drogą dla pieszych?
- ◆ Oglądanie filmu ukazującego zasady poruszania się po drogach. Rozpoznawanie konkretnych sytuacji w ruchu drogowym, określanie zasad bezpiecznego poruszania się pojazdów i pieszych.
- ✓ Opowiadanie *Bajka o dawnych czasach* s. 39.
- ◆ Sporządzanie listy miejsc lub mapy najbliższej okolicy z zaznaczeniem miejsc (znakami lub kolorami wybranymi przez uczniów), w których przyroda może się rozwijać, i takich, w których została zniszczona.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 56. i 57.
- ✓ *Gry i zabawy w szkole*.
- ◆ Opisywanie informacyjnego znaku drogowego. Każdy uczeń wybiera dowolny znak; nie pokazując go i nie podając nazwy, opisuje, jak wygląda, w taki sposób, aby słuchający mogli szybko się zorientować, o jaki znak chodzi.
- ✓ *Karty pracy* s. 57. i 58.

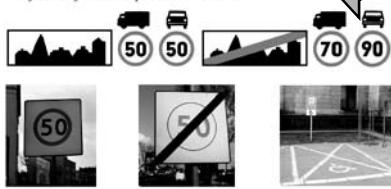
- *Drogi szybkiego ruchu,*
s. 31.

- Obserwowanie ruchu pojazdów na drodze poza miejscowością i w terenie zabudowanym – ocena zachowania kierowców.
- Wyjaśnienie, co to jest pojazd (autobus) niskopodłogowy i z myślą o kim został tak skonstruowany.

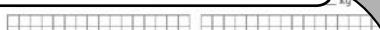
O czym każdy kierowca powinien wiedzieć

Zawieraj i pisziesz

1. Porównaj, ile autobusów linii 179 odjeżdża w godzinach 16.00–19.00 z przystanku Metro Kabaty w dniu powszedni, a ile w soboty i w święta.
2. Jaki zasób dobrego wychowania obowiązuje, tworząc zdanie, pasażerów publicznych środków komunikacji?
3. Objasñ, jakie informacje zawiera przedstawione znaki i jakie zagrożenie

- Co powinno decydować o wyborze okresowego biletu komunikacji miejskiej (z. 2.)?

2. Samochód ciężarowy przewozi kontenery o ładowności 5 ton i 10 ton. Jele kileogramów może jeszcze zabrać, kiedy z samochodów, jeżeli załadowano już towary o podanej wadze?

3. Napisz odpadnięte wyrazy. W zapisie każdego z nich występuje taka sama częstotliwość

dopuszczalna do szybkiego ruchu samochodów
miasto
także fiksa

podróżując na kolejce, po jazdy filmowej na fotografii
wielosilowy pojazd
patron europejskie

nad chmurami, ścieżki gąsienicowe
kontynent - wyspa
pionowe krzyżki

56.

Sposoby podróżowania po lądzie

Komunikacja miejska

Nasze miasteczko jest małe, jeżdżą tu tylko dwa miejskie autobusy. Jedynym prywatnym busem jest jeszcze gibus, ale wozi tylko uczniów. W wielkich miastach jest inaczej. Ale czy lepiej? Działek Paweł uważa, że gorzej. Wien nawet, dlaczego tak uważa. Kiedyś pojechałem z nim PKS-em do miasta, w którym pracuje tata. Na ulicy Mieszcza I mieliśmy dojechać autobusem miejskim nr 108. Wsiadliśmy w 108 i... Tata twierdzi, że pojechaliśmy w przeciwną stronę, ale ja do dzisiaj nie rozumiem dlaczego.

179 - LINIA DŁUGA	
ROZJAZD	ROZJAZD
1. Linia: Warszawa	2. Linia: Warszawa
2. Linia: Warszawa	1. Linia: Warszawa
3. Linia: Warszawa	4. Linia: Warszawa
4. Linia: Warszawa	3. Linia: Warszawa
5. Linia: Warszawa	6. Linia: Warszawa
6. Linia: Warszawa	5. Linia: Warszawa
7. Linia: Warszawa	8. Linia: Warszawa
8. Linia: Warszawa	7. Linia: Warszawa
9. Linia: Warszawa	10. Linia: Warszawa
10. Linia: Warszawa	9. Linia: Warszawa
11. Linia: Warszawa	12. Linia: Warszawa
12. Linia: Warszawa	11. Linia: Warszawa
13. Linia: Warszawa	14. Linia: Warszawa
14. Linia: Warszawa	13. Linia: Warszawa
15. Linia: Warszawa	16. Linia: Warszawa
16. Linia: Warszawa	15. Linia: Warszawa
17. Linia: Warszawa	18. Linia: Warszawa
18. Linia: Warszawa	17. Linia: Warszawa
19. Linia: Warszawa	20. Linia: Warszawa
20. Linia: Warszawa	19. Linia: Warszawa
21. Linia: Warszawa	22. Linia: Warszawa
22. Linia: Warszawa	21. Linia: Warszawa
23. Linia: Warszawa	24. Linia: Warszawa
24. Linia: Warszawa	23. Linia: Warszawa
25. Linia: Warszawa	26. Linia: Warszawa
26. Linia: Warszawa	25. Linia: Warszawa
27. Linia: Warszawa	28. Linia: Warszawa
28. Linia: Warszawa	27. Linia: Warszawa
29. Linia: Warszawa	30. Linia: Warszawa
30. Linia: Warszawa	29. Linia: Warszawa
31. Linia: Warszawa	32. Linia: Warszawa
32. Linia: Warszawa	31. Linia: Warszawa
33. Linia: Warszawa	34. Linia: Warszawa
34. Linia: Warszawa	33. Linia: Warszawa
35. Linia: Warszawa	36. Linia: Warszawa
36. Linia: Warszawa	35. Linia: Warszawa
37. Linia: Warszawa	38. Linia: Warszawa
38. Linia: Warszawa	37. Linia: Warszawa
39. Linia: Warszawa	40. Linia: Warszawa
40. Linia: Warszawa	39. Linia: Warszawa
41. Linia: Warszawa	42. Linia: Warszawa
42. Linia: Warszawa	41. Linia: Warszawa
43. Linia: Warszawa	44. Linia: Warszawa
44. Linia: Warszawa	43. Linia: Warszawa
45. Linia: Warszawa	46. Linia: Warszawa
46. Linia: Warszawa	45. Linia: Warszawa
47. Linia: Warszawa	48. Linia: Warszawa
48. Linia: Warszawa	47. Linia: Warszawa
49. Linia: Warszawa	50. Linia: Warszawa
50. Linia: Warszawa	49. Linia: Warszawa
51. Linia: Warszawa	52. Linia: Warszawa
52. Linia: Warszawa	51. Linia: Warszawa
53. Linia: Warszawa	54. Linia: Warszawa
54. Linia: Warszawa	53. Linia: Warszawa
55. Linia: Warszawa	56. Linia: Warszawa
56. Linia: Warszawa	55. Linia: Warszawa
57. Linia: Warszawa	58. Linia: Warszawa
58. Linia: Warszawa	57. Linia: Warszawa
59. Linia: Warszawa	60. Linia: Warszawa
60. Linia: Warszawa	59. Linia: Warszawa
61. Linia: Warszawa	62. Linia: Warszawa
62. Linia: Warszawa	61. Linia: Warszawa
63. Linia: Warszawa	64. Linia: Warszawa
64. Linia: Warszawa	63. Linia: Warszawa
65. Linia: Warszawa	66. Linia: Warszawa
66. Linia: Warszawa	65. Linia: Warszawa
67. Linia: Warszawa	68. Linia: Warszawa
68. Linia: Warszawa	67. Linia: Warszawa
69. Linia: Warszawa	70. Linia: Warszawa
70. Linia: Warszawa	69. Linia: Warszawa
71. Linia: Warszawa	72. Linia: Warszawa
72. Linia: Warszawa	71. Linia: Warszawa
73. Linia: Warszawa	74. Linia: Warszawa
74. Linia: Warszawa	73. Linia: Warszawa
75. Linia: Warszawa	76. Linia: Warszawa
76. Linia: Warszawa	75. Linia: Warszawa
77. Linia: Warszawa	78. Linia: Warszawa
78. Linia: Warszawa	77. Linia: Warszawa
79. Linia: Warszawa	80. Linia: Warszawa
80. Linia: Warszawa	79. Linia: Warszawa
81. Linia: Warszawa	82. Linia: Warszawa
82. Linia: Warszawa	81. Linia: Warszawa
83. Linia: Warszawa	84. Linia: Warszawa
84. Linia: Warszawa	83. Linia: Warszawa
85. Linia: Warszawa	86. Linia: Warszawa
86. Linia: Warszawa	85. Linia: Warszawa
87. Linia: Warszawa	88. Linia: Warszawa
88. Linia: Warszawa	87. Linia: Warszawa
89. Linia: Warszawa	90. Linia: Warszawa
90. Linia: Warszawa	89. Linia: Warszawa
91. Linia: Warszawa	92. Linia: Warszawa
92. Linia: Warszawa	91. Linia: Warszawa
93. Linia: Warszawa	94. Linia: Warszawa
94. Linia: Warszawa	93. Linia: Warszawa
95. Linia: Warszawa	96. Linia: Warszawa
96. Linia: Warszawa	95. Linia: Warszawa
97. Linia: Warszawa	98. Linia: Warszawa
98. Linia: Warszawa	97. Linia: Warszawa
99. Linia: Warszawa	100. Linia: Warszawa
100. Linia: Warszawa	99. Linia: Warszawa

57.

- Na jednej z fotografii jest rysunek przedstawiający windę zastępującą osobom na wózkach schody do metra, pociągów, wysokich pięter w budynkach.

Komunikacja miejska

1. Klasa IIIc ze szkoły w Giełbokiem wybiera się na wycieczkę autokarową. Przed wyjazdem uczniowie zapoznali się z niektórymi przepisami regulaminu dla podróżnych. Uzupełnij zdania, odczytując informacje zawarte na rysunkach.

Półka przeznaczona .....

Nie otwieraj .....

Podczas jazdy .....

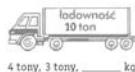
Smieci .....

Współczesny transport

- Stosowanie w jednym zapisie dodawania i odejmowania liczb do 1000 (z. 1.).
- Układanie i zapisywanie zdań z wybranymi wyrazami z dyftongiem – użycie w jednym zdaniu dwóch lub więcej wyrazów (z. 3.).

58.

2. Samochód ciężarowy przewozi kontenery o ładowności 5 ton i 10 ton. Jele kileogramów może jeszcze zabrać, kiedy z samochodów, jeżeli załadowano już towary o podanej wadze?

3. Napisz odpadnięte wyrazy. W zapisie każdego z nich występuje taka sama częstotliwość

dopuszczalna do szybkiego ruchu samochodów
miasto
także fiksa

podróżując na kolejce, po jazdy filmowej na fotografii
wielosilowy pojazd
patron europejskie

nad chmurami, ścieżki gąsienicowe
kontynent - wyspa
pionowe krzyżki

Podróżowanie autostradami

Zapis w dzienniku

1. Planowanie podróży po Włoszech, obliczanie długości tras – prezentacja kraju.
2. Odtwarzanie kolejności zdarzeń – ustalanie związku przyczynowo-skutkowego.
3. Obliczenia czasu z wykorzystaniem modelu zegara.
4. Nauka piosenki *Pies na medal*.

Środki dydaktyczne

s. 58., 59. i 172. w *Podręczniku Olka*, s. 55., 59. i 60. w *Kartach pracy* część 1., książka Romana Pisarskiego *O psie, który jeździł koleją*, album *Świat wokół mnie*, atlas *Świat wczoraj i dziś*, atlas samochodowy Europy, *Gry i zabawy w szkole* Doroty Bąk

Sytuacje edukacyjne

- ◆ Gromadzenie wiadomości na temat Włoch i szukanie znanych dzieciom związków między Polską i Włochami, miejsce Włoch na kontynencie.
- ✓ Atlas *Świat wczoraj i dziś*
- ◆ Gromadzenie słownictwa związanego z przemieszczaniem się człowieka: lecieć, chodzić, jechać, płynąć; stosowanie czasowników w 1. os. lp.: lecę, chodzę, jadę, płynę.
- ✓ Album *Świat wokół mnie*.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 58., 59. i 172.
- ✓ *Karty pracy* s. 59. i 60.
- ◆ Nauka słów i melodii piosenki *Pies na medal*.
- ✓ *Gry i zabawy w szkole*.
- ✓ Książka *O psie, który jeździł koleją*.
- ◆ Gromadzenie informacji o autorze. Zapisywanie informacji o książce z wykorzystaniem doświadczeń z klas I i II.
- ◆ Wyszukiwanie i czytanie odpowiednich fragmentów książki *O psie, który jeździł koleją* informujących o usytuowaniu na mapie Europy kraju, w którym toczy się akcja, jego kształcie itp. Wskazywanie na mapie Włoch miejscowości związanych z podróżami Lampo, odczytywanie ich nazw, tworzenie mapy wędrówek psa.

Uwaga

Dobrze byłoby, gdyby uczniowie dysponowali rozkładem jazdy pociągów/autobusów odjeżdżających z ich miejscowości lub miejscowości znajdujących się w pobliżu miejscowości zamieszkania.

2

Podróżowanie autostradami

Tata często wyjeżdża za granicę, bo jest zapraszany na międzynarodowe konferencje naukowe. Ostatnio najechał we Włoszech. Mówi, że się zakochał w tym kraju. Obiecał, że wiosną zabraź nas tam na narty i że przejedziemy się najszynniejszą włoską autostradą – Autostrada Słońca – która łączy Mediolan z Neapolem i prowadzi obok znanych włoskich miast: Bolonii, Florencji i Rzymu.

Gdy obok Głębockiego budowano trasę szybkiego ruchu, tata protestował, bo miała przeciąć drogę, którą co roku wędrują żaby do jeziora. A teraz zachwyca się włoską autostradą?

58.

- ▶ Pierwsza autostrada wybudowano ponad 80 lat temu we Włoszech. Łączy Mediolan z Varese.
- ▶ Pierwsze autostrady wybudowano na ziemiach polskich ok. 70 lat temu. Były to odcinki dróg w okolicach Szczecina i Gliwic.

- Zaznaczanie na mapie kolorowymi kredkami trasy z Mediolanu do wybranych miejscowości. Ustalanie innych tras o długości np. do 1000 km.

1. Wyjście Leosia z domu.

- Rozwieszenie ogłoszeń o zaginięciu psa.
- Powrót Doroty ze szkoły.
- Poszukiwanie Leosia przez Dorotę i jej przyjaciół.
- Wręczenie nagrody znalezacy.
- Radosna wiadomość.
- Spotkanie z Leosem i jego znalazcą.

2. Napisz, co pomyślał Leo, kiedy zobaczył uchylone drzwi. Skorzystaj z opisując jego przygody.

Czego zapagnął? .....

59.

Podróżowanie autostradami

1. Przeczytaj nazwy włoskich miejscowości.

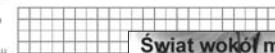
- Turyn – Mediolan – 188 km
- Turyn – Genua – 175 km
- Piza – Marittima – 154 km
- Piombino – Marittima – 30 km
- Neapol – Reggio – 289 km
- Weneja – Mediolan – 290 km
- Mediolan – Genua – 146 km

- Pisanie opowiadania o przygodzie Leosia (z. 2.).

a. Oblicz, jak daleko jest:

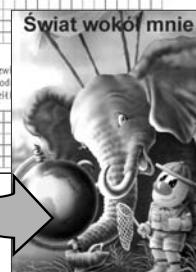
z Rzymu do Reggio

z Turynu do Weneji

Świat wokół mnie

Wyświetl na ekranie

- Czytanie notek encyklopedycznych o wybranych środkach lokomocji.

- Biegi wspólne, s. 32.

Koleją w świat

Zapis w dzienniku

1. Rodzaje transportu kolejowego.
2. Posługiwianie się rozkładem jazdy pociągów.
3. Tworzenie słowniczka wyrazów związanych z koleją.
4. Obliczanie czasu podróży, zamiana jednostek czasu.

Środki dydaktyczne

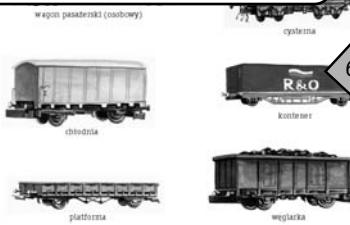
s. 60. i 61. w *Podręczniku Olka*, s. 61. i 62. w *Kartach pracy* część 1., książka Romana Pisarskiego *O psie, który jeździł koleją*, atlas *Świat wczoraj i dziś*, mapa Włoch, encyklopedia, kartoniki do uzupełnienia klasowego katalogu książek lub dzienniczki lektur prowadzone w poprzednich latach, rozkłady jazdy pociągów

Sytuacje edukacyjne

- ✓ Książka *O psie, który jeździł koleją*.
- ◆ Wspólne czytanie wybranych fragmentów książki *O psie, który jeździł koleją*. Wyszukiwanie fragmentów umożliwiających wykonanie zadań. Odczytywanie fragmentów opisujących postać głównego bohatera. Wyszukiwanie potrzebnych wyrazów i zwrotów. Opowiadanie psa Lampo o sobie: wyglądzie, przyzwyczajeniach, zachowaniu w różnych sytuacjach – narracja w 1. os. lp.
- ✓ *Karty pracy* s. 61. i 62.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 60. i 61.
- ◆ Dzielenie się przez dzieci doświadczeniami związanymi z podróżowaniem koleją, nazywanie różnych rodzajów pociągów.
- ◆ Posługiwianie się rozkładem jazdy pociągów, obliczanie czasu przeznaczonego na podróż do wybranej miejscowości.

● Wyszukiwanie rozkładów jazdy w internecie.

Rozpoznawanie oznaczeń (legendy) w rozkładach jazdy.
Z jakiego powodu zmienia się częstotliwość kursowania środków komunikacji w różnych porach roku?

Publiczne środki komunikacji to autobusy, trolejbusy, tramwaje, pociągi, samoloty, metro itp., przewożące wielu pasażerów.

Zadania i pytania

● Obliczanie, ile czasu trwała podróż każdym rodzajem pociągu w obie strony na trasie Marittima – Piombino, Marittima – Rzym. Wykonywanie obliczeń czasu trwania podróży na podstawie rozkładu jazdy.

dworzec, pospieszny, lokomotywny, sypialny, służbowy, zawiadowcowa, ochrona kolei, restauracyjny, tor, ekspresowy, z miejscami do leżenia (kuszetka), towarowy, peron, bagażowy, kierownik pociągu, pocztowy, konduktor, IC, osobowy, osoby związane z koleją .....

rodzaje pociągów .....

rodzaje wagonów .....

miejscza odjazdów i przyjazdów pociągów .....

3. Dopusz wyrazy pokrewny do podanych wyrazów.

podróż .....

pasażer .....

bagaż .....

miejsce .....

62

3 Kolej w świat

Rodzice dzieci z klas III zdobywali, że na wycieczkę do Krakowa pojedziemy pociągiem InterCity, bo jest wygodny i szybki. Najpierw autokarem dojadziemy do Warszawy, bo stamtąd odjeżdża nasz pociąg. W Warszawie z parkingu autokarów do Pałacu Kultury i Nauki pojedziemy tramwajem. Potem pojedziemy do stacji metra i przejdziemy się nim w obie strony, bo nie wszyscy jeszcze jeździli podziemną kolejką. Wreszcie, na dworcu kolejowym ponaszerujemy piechota, bo to blisko stacji metra.

60.

● Porównywanie różnych rodzajów wagonów kolejowych i wskazywanie, w czym są do siebie podobne. Jaki transport jest bardziej przydatny: kolejowy czy drogowy?

Kolej w świat

1. Postępując się podanym niżej rozkładem jazdy pociągów, oblicz, jak długo trwa podróż tam i z powrotem na trasie Marittima – Piombino we Włoszech. Jetis cytatałeś książkę „O pociągach jedź z koleją”, to wieś, z czym są związane te miejscowości.

Marittima – odjazdy pociągów

godzinny odjazdów	rodzaj pociągu	przyjazdy do stacji pośrednich i końcowych
7.30	pospieszny	Piombino – 7.46, Rzym – 13.40
8.50	osobowy	Piombino – 9.12, Rzym – 17.55
9.45	osobowy	Piombino – 10.07, Rzym – 18.50
10.10	ekspres	Rzym – 13.10
11.15	pospieszny	Piombino – 12.31, Rzym – 18.25
12.20	ekspres	Rzym – 20.20

pociąg osobowy

pociąg pospieszny

Do której godziny należy wyjechać z Marittimi, aby dotrzeć do Rzymu:

zgodziną 14.00 około 18.00 przed godziną 19.00

● Możemy zaproponować dzieciom zamianę minut na godziny i odwrotnie, np. 245 min – ile to godzin i minut? 3 godz. 48 min – ile to minut? Tego typu przykłady traktujemy jednak jako zadania na zadanie z resztą.

62.

3

Wyścigi i rajdy

Zapis w dzienniku

1. Obliczanie czasu podróży – prędkość poruszania się pojazdów.
2. Pisanie wyrazów zakończonych głośką dźwięczną.
3. Organizowanie zawodów wg zasad sportowej rywalizacji.

Środki dydaktyczne

s. 62. i 63. w *Podręczniku Olka*, s. 63. i 64. w *Kartach pracy* część 1., wiersz Włodzimierza Scisłowskiego *Wyścig* s. 40. w *Wypisach*

Sytuacje edukacyjne

- ✓ Podręcznik *Olka* s. 62. i 63.
- ◆ Wymienianie różnych form rywalizacji: konkursy, zawody sportowe, w tym wyścigi; inne znane dzieciom wyścigi, rajdy, różnego typu pojazdy.
- ◆ Poszukiwanie zależności między odległością a czasem i prędkością różnych pojazdów – roweru, motocykla, samochodu, pociągu. Ustalanie bezpiecznej prędkości, z jaką mogą się poruszać te pojazdy w określonych warunkach: drogowych i sportowej rywalizacji.
- ✓ Karty pracy s. 63. i 64.
- ✓ Wiersz *Wyścig* s. 40.

Wyścig

Raz żółw się ścigał ze ślimakiem
i drwiny zerą urządzał takie:

Może być szybciej побieg racy?/
Wstydzisi siebie ród ślimaczys!

A może muszla masz za cięzką?
Nie uchroni cie przed kleską!

A może dać salaty lisic ci,
abyś ukonczył jakos wyścig?

A ślimak na to: świata pót wie,
że z powolności styną żółwie!

Może skorupę masz za cięzką?
Nie uchroni cie przed kleską!

A może jesteś sam za gruby,
aby wytrzymać trud tej próby?

I tak wciąż sobie docinali
owi biegacze doskonali.

Dobrze pocą sie, niestety,
eszczecie być u mety.

Włodzimierz Scisłowski

- Zorganizowanie wyścigów w chodzie do tyłu. Przed wyścigiem uczniowie przygotowują treść gratulacji (wg własnego pomysłu), a po wyścigu składają je zwycięzcom.

1. Jak odniosili się do siebie żółw i ślimak? Czy można ich nazwać przyjaciółmi?
2. Co to znaczy „docinać sobie”? Może masz inne wyrazy, które mają podobne znaczenie?

- Obliczanie, ile lat upłynęło od najdawniejszych wyścigów.

Kto będzie pierwszy?

Dzieci lubią współzawodniczyć ze sobą. Oto przykłady zabawnej rywalizacji.

A czy próbowałeś kiedyś współzawodniczyć w takich konkurencjach, jak:

- bieg z rękami przyklejonymi do tułowia;
- szybki marsz z książką na głowie;
- kto dojdzie ostatni na metę? Uwaga: nie wolno się zatrzymywać ani chodzić do tyłu!

Kto pierwszy dotrze do celu: ślimak i żółw czy zaję?

Zwierzęta i rybaki

1. Wymień rodzaje pojazdów, jakimi ludzie ścigają się w konkurencjach sportowych lub dla przyjemności.

- a. W jakich konkurencjach biorą udział dzieci przedstawione na ilustracjach? Z jakich okazji organizuje się takie wyścigi?

2. Co to znaczy „śle jak żółw”? I „wleć się w ślimacznę temple”?

3. Wybrać sobie, że jesteś sprawozdawcą z wyścigu, w którym uczestnikami są –

Wypieki

O co spirala się ślimak z żółwiem?
Kto przekrocał dystans „Wojciech”?

Wyścigi i rajdy

1. Napisz, jak nazywamy osoby kierujące podanymi pojazdami i obsługujące podróże.

pociąg _____

tramwaj _____

autobus dalekobieżny _____

2. Na trasie rajdu samochodowego zostały wyznaczone 2 punkty kontrolne, na których sprawdzano czas zawodników. Lider wyścigu minał 1. punkt kontrolny po 70 minutach. 2. punkt – trzy kwadranty później, a odległość od 2. punktu kontrolnego do mety pokonał w 130 minut. Zaznacz na zegarach i napisz, o której godzinie kierowca minał kolejne punkty kontrolne i zakończył rajd.

data ukończenia rajdu
na całej trasie

- Zwrócenie uwagi na zjawisko ubezdźwięcznienia spółgłosek znajdujących się na końcu wyrazów.

Przypomnienie wyrazów znanych dzieciom, zwłaszcza gromadzonych w ostatnich dniach.

Wyścigi i rajdy

lubię rozmawiać o zwierzętach, a Franek o samochodach. Statnio przeczytał mi artykuł o najtrudniejszym rajdzie świata.

Pustynny rajd

Od wielu lat, na początku roku uwage kibiców sportu samochodowego przykuwa jeden z najtrudniejszych maratonów świata – Rajd Dakar. Jest to mordercza próba dla maszyn i ludzi. Ten rajd jest cięka

także dla tego, że oprócz motocykli i samochodów osobowych biorą w nim udział również ciężarówki. Maszyny są dostosowane do wyjątkowo trudnych warunków, jakie panują na pustyni, i żadna z nich

- Samochód osobowy spala 8 l benzyny, aby przejechać 100 km, przewieźć 5 osób oraz 200 kg bagażu. Czy ten sam samochód spali tyle samo benzyny, jeśli przewiezie jedną osobę bez bagażu na odległość 100 km?

- Jak można chronić środowisko przed zanieczyszczeniem spalinami?

1. Przeczytaj

Proszę.
Pojazdy
jazdy p.
Właśnie
las dębu
dinosaury
grzyby?

2. Przypisz

rajdy – rajd

---

2. Co słyszysz na końcu wyrazów: Łódź, Paryż, Wrocław, Kraków, podróż, samochód, łew, lew, jeż, paw?

Sporządz stworniczek wyrazów wg wzoru: Paryż – Paryża. Uzupełniaj go, dopisując wszystkie nowe wyrazy, które będziesz poznawał aż do końca.

---

3. Rozwiąż zagadki.

Polska to nasz ..... X + d ..... po = wy .....

64.

Psie zaprzęgi

Zapis w dzienniku

1. Wyjaśnianie znaczenia stałych związków wyrazowych z wyrazem *pies*.
2. Układanie pisemnej wypowiedzi na podany temat.
3. Czytanie i zapisywanie liczb czterocyfrowych w układzie pozycyjnym.
Porównywanie tych liczb.
4. Wykonanie maskotki z drutu i wełny wg podanej instrukcji.

Środki dydaktyczne

s. 64. i 65. w *Podręczniku Olka*, s. 56., 65. i 66. w *Kartach pracy* część 1., książka Romana Pisarskiego *O psie, który jeździł koleją*, albumy psów rasowych i nierasowych, album *Świat wokół mnie*, giętki drut, biała, czarna, szara lub brązowa wełna do wykonania maskotki psa

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 64. i 65.
- ◆ Oglądanie ilustracji, wypowiadanie się na temat ras psów, porównywanie ich ze sobą. Wyszukiwanie wśród nich ras, które pełnią szczególne funkcje i odgrywają ważną rolę w życiu ludzi.
- ◆ Opisywanie poprawnych relacji między właścicielami zwierząt i zwierzętami oraz właścicielami zwierząt i pozostałymi ludźmi.
- ✓ *Karty pracy* s. 65. i 66.
- ◆ Propozycje zabaw (mogą dotyczyć nie tylko psów):
  - Każdy uczeń wymyśla imię dla swojego psa i zastanawia się, jakie niezwykłe zdolności mógłby on posiadać. Nauczyciel rozpoczyna opowiadanie o psach, które spotkały się w klubie dla niesamowitych czworonogów. Dzieci kolejno włączają się do tworzenia opowieści na ten temat.
  - Głośne powtarzanie przez kolejnych uczniów wymyślonych imion dla psów: pierwszy uczeń mówi imię swojego, czyli pierwszego psa, drugi uczeń – powtarza imię psa pierwszego i drugiego, trzeci – pierwszego, drugiego i trzeciego psa itd.
- ◆ Pisanie opowiadania o swoim ukochanym lub wymarzonym psie, stosowanie określeń: merdać ogonem, podkulić ogon, strzyc uszami, postawić uszy, warczeć, powarkiwać – charakterystycznych tylko w opisywaniu zachowań psów i niektórych innych zwierząt. Zwrócenie uwagi na wyrazy, których pisownię należy zapamiętać, np.: kotów, psów, wśród, krótkie itp.
- ✓ *Karty pracy* s. 56.

- Wskazywanie charakterystycznych cech i potrzeb psów wybranej rasy.
W jaki sposób psy porozumiewają się między sobą?

W skrócie: pies syberyjski husky, który pierwszy pokonał tę odległość i dostarczył lekarstwo, był Balto.

Osobiste momenty poszukiwania ludzi pod gruzami.
Są często przewodnikami osób niewidomych.

Małomocny piesek to pies specjalnie do transportu ludzkich członków do dużej odległości, są zwane „lokomotywą północy”.

Górale zaprzęgów to psy wykorzystywane do zaprzęgów, są często przewodnikami osób niewidomych.

Ludzie mają trudności wędrującymi po śniegu do wykrycia narkotyków i materiałów wybuchowych.

Pieski poszukują do przetransportowania paczek, płatów, stali zete- i rat hodołowanych, głównie świnie.

Bikarzy – pies opisywany i wesoły uproszczenie; znakomity piesek towarzyszący dziecięcym zabawom.

Zadania i pytania

- Wymień sytuacje, w których psy pomagają człowiekowi. Opowiedz o jednej z nich.
- Czym należy się kierować, podejmując decyzję o wyborze rasy psa, który ma znaleźć w naszym domu?
- Przypomnij sobie, jakie marzenie miał Franek. Jakie warunki musiałby stworzyć psi, abyby jego marzenie się spełniło?

*retrevery – czyli retrever

Psie zaprzęgi

- Oznaczaj podane wyrażenia? Dokonuj rozpoczęte zdania.

pogoda pod psem – Mówimy tak o pogodzie wtedy, kiedy .....

pou z gardła wyjęte – Powiemy tak o ubraniu, które .....

65.

jak pies ogrodnika – Powiemy tak o zachowaniu się ....., kto .....

podchodzić do czegoś jak pies do jeża – Chciałbym to zrobić, ale .....

życi z kimś jak pies z kotem – Nie mogę dogadać się z moim kolegą .....

- Psy, zależy od rasy i wieku, ważą od 80 dag do 80 kg. I tak np. jammiki ważą 5 kg, labradorzy – 25 kg, dobermány – 38 kg, szetery – 43 kg. Waga wymienionych psów podaj w dekagramach i gramach. Wpisz liczby gramów do tabeli.

najcięście 80 kg = 8000 dag = 80 000 g
najcięście 80 dag = ____ g

8	0	0	0	0
---	---	---	---	---

tysiące		jedności			
s	d	j	s	d	j
8	0	0	0	0	0

- Obliczanie na podstawie mapy samochodowej odległości między wybranymi miejscowościami (z. 1.).

5 Psie zaprzęgi

Kiedy pies syberyjski husky otwiera pyszczek, wydaje się, że się uśmiecha. Chciałbym mieć takiego psa, bardzo!!! To wspaniały pies, silny i wytrwały. Tam, skąd pochodzi, jest bardzo zimno i leży z głową śniegu. Są tam ogromne przestrzenie, które dawniej było zamieszkałe przez plemiona, które przemierzały tylko dzięki psim zaprzęgom. Husky pomagały im, ciągnąc takie zaprzęgi.

ale kazali mi się dowiedzieć czegoś na temat takiego psa.

Utrzymanie – trudne! Nie jest to pies, który czuje się dobrze w mieszkaniu. Jest hodowany specjalnie do wyścigów psich zaprzęgów, dlatego potrzebuje wiele ruchu. Jeśli nie trenuje i nie startuje w wyścigach, należy w innym sposób zapewnić mu ruch na dworze. Musi mieć duży wybór – najlepiej zagrodę z mocnym ogrodzeniem.

Gdy przeczytałem tę informację, sam sobie powiedziałem „nie”.

64. Ćwiczenia w mówieniu – rozumienie znaczenia wyrażeń (z. 1.):

- pieskie życie – nędzne, marne życie; życie kogoś, kto ma bardzo wiele ograniczeń, czuje się jak pies uwiązanego na łańcuchu;
- goić się jak na psie – to znaczy bardzo szybko;
- nie dla psa kiełbasa, nie dla kota sadło – ktoś nie zasługuje na coś;
- ni pies, ni wydra – trudno rozpoznać, co to może być;
- wierny jak pies – nie opuszcza na krok swojego pana.

tysiące		jedności			
s	d	j	s	d	j
—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—

- Porównaj szczyty Alaski. Napisz ich wysokości od najwyższej do najniższej.

--	--	--	--	--	--

- Wpisz odpowiednie liczby i znaki.

$$\begin{array}{r}
 2507 < \underline{\quad} < 2857 \qquad 2816 > \underline{\quad} > 2761 \\
 4016 < \underline{\quad} < 4996 \qquad 1353 \dots \underline{\quad} < 5044 \\
 6050 \dots \underline{\quad} = 5044 \qquad 4996 \dots \underline{\quad} = 6194 \\
 1353 \dots \underline{\quad} = 2507 \qquad 2761 \dots \underline{\quad} = 2507
 \end{array}$$

VI OŚRODEK TEMATYCZNY JAK SIĘ PORUSZAJĄ W POWIETRZU

Umiejętności ucznia

Mówienie i słuchanie

Wygłasza z pamięci wiersz, słowa piosenki, zwracając uwagę na siłę, ton głosu, tempo dobierane odpowiednio do treści. Formułuje zdania, używając określeń: o ile mniej, o ile więcej.

Czytanie

Czyta teksty samodzielnie cicho i głośno, ze zrozumieniem. Czyta teksty różnych gatunków literackich.

Pisanie

Spisuje wyniki obserwacji. Stosuje zasady pisania listu. Uzupełnia zdania nazwami zwierząt. Pisze wyrazy z ó, ż, rz.

Stosowanie wiedzy i umiejętności

Dostrzega i nazywa fazy lotu ptaka. Wyróżnia podstawowe części skrzydła. Dokonuje obserwacji podczas doświadczeń. Rozpoznaje niektóre ptaki, porównuje je, zna warunki i tryb ich życia. Wymienia, czym wyróżniają się bajki, baśnie, legende, mity. Rozpoznaje wyrazy bliskoznaczne. Oblicza koszty, porównuje ceny. Tworzy związki wyrazowe rzeczownika z czasownikiem. Układa kompozycje z figur geometrycznych. Rysuje plany najbliższej okolicy. Stosuje rozdzielność dodawania względem mnożenia. Oblicza obwody figur. Posługuje się kalendarzem w celu obliczenia różnic czasu. Układa opowiadanie twórcze. Kopiuje obrazy lub tworzy własne odwzorowujące rzeczywistość. Wykonuje latawce wg wzoru.

Rozwiązywanie problemów

Posługuje się słownikiem języka polskiego. Poprawia własny tekst, posługując się słownikiem ortograficznym. Nazywa umiejętności potrzebne do wykonania różnych zadań, ocenia, jakie wynalazki mogą być przydatne w XXI w.

Notatki

W ośrodku VI można wykorzystać scenariusze zajęć: „Ptasie pióra” i „Samoloty na start” (w:) Scenariusze zajęć zintegrowanych dla klas I–III, cz. 1., PPiW, Warszawa 2001.

Jak się poruszają w powietrzu

Zapis w dzienniku

1. Badanie właściwości ptasiego pióra, poznawanie budowy skrzydła.
2. Tworzenie związków wyrazowych rzeczownika z czasownikiem.
3. Układanie kompozycji różnych figur geometrycznych – obliczanie obwodu kompozycji.
4. Wykonywanie modelu nietoperza – łączenie sznurkiem papierowych elementów.

Środki dydaktyczne

s. 66. i 67. w *Podręczniku Olka*, s. 68., 69., 70., 105. i 107. w *Kartach pracy* część 1., opowiadanie Frances Hodgson Burnett *Martha* s. 41. w *Wypisach*, album *Świat wokół mnie*, inne albumy, ilustracje, eksponaty ptaków, albumy zwierząt wykonywane w I i II klasie, teksty popularnonaukowe dotyczące poruszania się zwierząt, pióra, woda i świeczka do wykonania doświadczeń, materiały do wykonania nietoperza

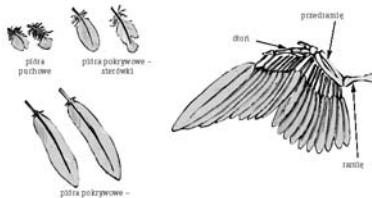
Sytuacje edukacyjne

- ✓ Opowiadanie *Martha* s. 41.
- ◆ Przygotowanie i przeprowadzenie ankiety o przyjaźni: Czy masz przyjaciela? Czy chciałbyś go mieć? Które z wymienionych cech powinien mieć twój przyjaciel: uczynny, wyrozumiały, wesoły, dowcipny...? Co ja mogę zaoferować mojemu przyjacielowi: uczynność, tolerancję, pomoc w potrzebie...? Następnie dzieci wypełniają anonimowo ankiety. Odpowiedzi na pytania sumują na tablicy. Jeśli okaże się, że np. dwadzieścio dzieci wypełniło ankety i jeden ankietowany nie ma przyjaciela, to można przyjąć, że co dwudzieste dziecko jest z wyboru samotne albo nie może znaleźć przyjaciela. Można o tym porozmawiać, ale nie szukając przykładów w klasie. Dlaczego ktoś nie znajduje przyjaciela? Dlaczego ktoś chce być samotny? Czy można się narzucać ze swoją przyjaźnią?
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 66. i 67.
- ◆ Gromadzenie informacji o sposobach poruszania się ptaków, budowie skrzydła nietoperza i ptaka, porównywanie ich skrzydeł. Wykorzystanie zgromadzonych tekstów popularnonaukowych do wykonania zadań i modelu nietoperza.
- ◆ *Karty pracys.* 68., 69., 105. i 107.
- ◆ Wyszukiwanie w dostępnych źródłach informacji o ptasich piórkach, np. dotyczących ich warstwowego układu, ochrony przed zamoczeniem.
- ✓ *Karty pracys.* 70.

Jak się poruszają w powietrzu

1-2 W górze nad nami

Kiedy moja mama się przebiera, by wyjść z tatą na przyjęcie, to trwa to bardzo długo. Zaktada jedną sukienkę, drugą sukienkę i wciąż jest niezadowolona ze swojego wyglądu. A tata się niecierpli. Dziedzic mówi wtedy, że orły potrzebują na zmianę upierzenia aż roku, a mama zmienia strój dopiero od godziny, więc nie jest to wcale tak dugo. Nie wiedziałem, że ptaki zmieniają pióra, chociaż chyba nie powiniem się dziwić. Przez całą północną się tak samo jak ubrania. Wiem od taty, że zmiana piór następuje się pierzeniem. Kaczki, gęsi i flamingi zrzucają pióra jednego dnia, a potem się ukrywają do czasu, aż wyrósą im nowe. Inne ptaki mają lepiej, pióra wypadają im stopniowo i od taz w ich miejscu wyrastają nowe.

66. Ile ptaki potrafią latać. Niektóre żaby, skurki, wiełorki też potrafią szybować. Niekasy rezerwat nietoperzy w Polsce znajduje się w bunkrach niedaleko Miedzyrzecza. Żyje tam ok. 30 tysięcy zwierząt.

- Odszukiwanie na mapie rezerwatów nietoperzy i miejsc, gdzie znajdują się punkty ich obserwacji.
- Wyszukiwanie w albumach zwierząt fruwających, opisywanie ich wyglądu, wyróżnianie charakterystycznych cech, porównywanie ich z ptakami.
- Zapisywanie w zeszytach zdań dotyczących zjawisk zaobserwowanych w trakcie przeprowadzonych doświadczeń. Wyniki doświadczeń:
  - polewanie pióra wodą: pióra nie przepuszczają wody, chronią ciało ptaka przed przemakaniem;
  - dmuchanie na płomień świecy przez pióro: pióra nie przepuszczają powietrza, chronią ciało ptaka przed utratą ciepła.

Owady i nietoperze także mogą fruwać – mają skrzydła jak ptaki, ale nie mają piór.

Pierwszy w Polsce i jeden z pierwszych w Europie punkt obserwacyjny nietoperzy znajduje się na stachu ponadstuletniej szkoły w Kopankach i nosi nazwę Batmanówka.

1. Weź pióra ptasie (lotki), wodę i zapaloną świecę.
2. Wylewaj powoli krople wody na trzymane poziomo pióra.
3. Trzymaj pióro pionowo przed zapaloną świecą i dmuchaj w nie. Co zauważyles? Czy udało ci się zdymuchnąć płomień?

Zadania i pytania

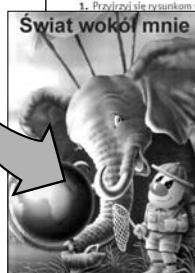
1. Przyjrzyj się rysunkowi w „Podręczniku Olka” i powiedz, czym się różnią skrzydła ptaka i nietoperza.

2. „Obrośnięte piórkami” i „lekkiejskie piórko”; „rozwinąć skrzydła”, „opadają komus skrzydła”?

3. Napisz, gdzie ujęte obok ptak, siedząc. Wielkopolska.

Wypisy

Dlażczęgo bohaterka opowiadania „Marthia” zaprzyjaźniła się z rustkiem?

Martha⁺
(fragment)

(...)

– Ale do tego ostatniego ogrodu już nie ma furtki – rzekła Mary.
– Do jakiego ogrodu? – powiedział ostro, przerywając na chwilę kopanie.
– No, do tego po tamtej stronie muru – odparła Mary. Tam są drzewa, widziałam czołki. Na jednym z nich siedział ptaszek z czerwonym gardzielkiem i śpiewał.

Ku swemu zdziwieniu Mary dostrzegła, że szorszka, poroarna zmarszczkami twarz zmieniała nagle swój wyraz. Słaby uśmiech rożnął oblicze i stary ogrodnik zmienił się nie do poznania. Pomyślała, że z uśmiechem wygląda całkiem sympatycznie. Przedtem nigdy jej to nie przyszło do głowy.

Ogrodnik zwrócił się w stronę sardu i zaczął cichutko, lagodni gwiadkać. Nie mogła pojąć, jak taki szorszki człowiek umie tak wabić ptaszka.

W tejże chwili stało się coś zadziwiającego. Usłyszała cichy lot w powietrzu. Ptaszek z czerwonymi piórkami pierś sfru na ziemi i usiadł na grudzie tuż przy nogach ogrodnika.

– Jesteś tut! – zasniał się stary, po czym zaczął przemawiać do ptaszka jak do człowieka: – Gdzieś ty się podziwiał, lobuzi. Dlugo się nie pokazywał. Na zalecanki wyleciałeś? Tak weź Zony sobie szukasz?

Ptaszek przeszyli głowę na bok i patrzył na starego, a oczki świeciły mu się jak duże, czarne perły. Miał się wrażenie, że jest bardzo oswojony i nie boi się zupełnie. Skakał z grudy na i dziołach zawsze, szukając ziarenek i owadów.

Dziwne uczucie zrodziło się w sercu Mary: taki był śliczny i drobny, ale tłuszczoś, dziób miał krótki i cienkie nozki.

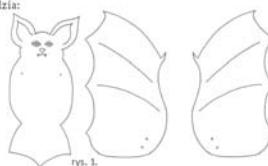
– Czy zawsze przytluje zwawianie? – zapytała szepcza. A śmiały nie przylecieli! Poznaliem tego lobuzia, jak jeszcze był wypierzony. Wyleciał z gniazda w tamtym ogrodzie, przelatując nad mur, ale był za słaby, żeby połamać z powrotem, i od tego zaczęła się nasza przyjaźń. A jak po kilku dniach wrócił do gniazda, to już puste, więc znowu przyleciał do mnie.

41.

- Wypożyczenie z biblioteki książki *Tajemniczy ogród* i czytanie innych jej fragmentów. W miarę możliwości oglądanie filmu nakręconego na jej podstawie.

Nietoperz

Materiały i narzędzia:
igła, gruba nitka,
nożyczki, kredki.

rys. 1.

Wykonanie:

1. Pomaluj poszczególne elementy nietoperza na stronie 105. i 107. w „Kartach pracy”, a następnie wyciągnij je (rys. 1.).

2. Następnie igłą gruba nitka,
nożyczki i nitki zawiść skrzynie
w miejscu, gdzie skryty
(rys. 2.).

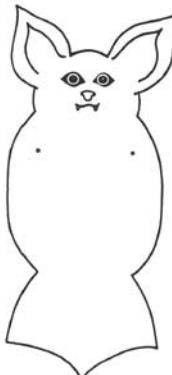
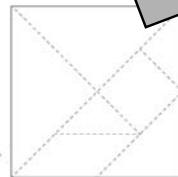
68. Ileż nitka oba skrzynie
w skrzyni (rys. 2.).

- Wykonanie modelu nietoperza – malowanie wyciętych elementów przed ich połączeniem.

105.

107.

- Kwadrat do wycięcia w dniach 3.–4.

107

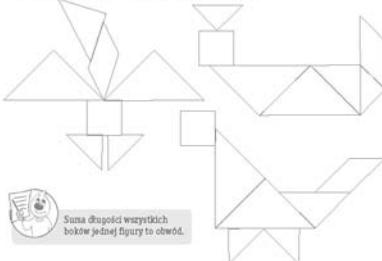
105

69.

- Układanie w grupach kompozycji wg własnych pomysłów, np. pt. „Ptasi sejm” (z. 1.):
  - przygotowanie makiety przedstawiającej wymyśloną sytuację, tworzenie tekstu;
  - malowanie, wyklejanie, obrysowywanie, nazywanie, nadawanie tytułu, układanie historyjek.
- Mierzenie długości odcinków, obliczanie obwodu figur (z. 2.).

W górze nad nami

1. Wytnij kwadrat ze s. 105, i rozetrój go wzdłuż przerywanych linii. Z otrzymanych elementów ułóż kompozycje przedstawione na rysunkach. Która z nich przypomina ci lecącego ptaka? Jaki to mógłby być ptak? Ponajdź go.

2. Znierz pozarzębowe boki narysowanej figury i oblicz w milimetrach, ile wynosi ich łączna długość.

1-2

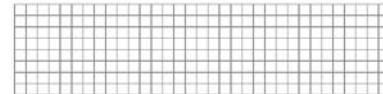
1. Do podanych czasowników dopasuj nazwy ptaków: kaczka, jastrząb, struś, wrona, pingwin, wróbel, żuraw, orzeł, czapla, gęś.
 szybuje ..... brodzi .....
 biega ..... skacze .....
 nurkuje ..... pływa .....

2. Oblicz, o ile kilometrów więcej przeleć w ciągu godziny podane ptaki.

$$\begin{array}{ll} \text{sokół wędrowny} - 320 \text{ km/h} & \text{jerzyk} - 250 \text{ km/h} \\ \text{orzeł przedni} - 160 \text{ km/h} & \text{nurogęć} - 130 \text{ km/h} \end{array}$$

70.

$$\begin{array}{ll} \text{sokół od nurogęci} & 320 = 130 + \quad 320 - 130 = \quad \\ 320 - 130 & \quad 320 = 160 + \quad 320 - 160 = \quad \\ \text{orzeł od orła} & 320 = 160 + \quad 320 - 160 = \quad \\ \text{jerzyk od orła} & 250 = 160 + \quad 250 - 160 = \quad \\ \text{jerzyk od sokola} & 320 = 250 + \quad 320 - 250 = \quad \end{array}$$

a. Oblicz, o ile kilometrów mniej przeleć w ciągu godziny podane ptaki.

$$\begin{array}{ll} \text{nurogęć od sokola} & 320 - \quad = 130 \quad 130 + \quad = 320 \\ \text{orzeł od sokola} & 320 - \quad = 160 \quad 160 + \quad = 320 \\ \text{orzeł od jerzyka} & 250 - \quad = 160 \quad 160 + \quad = 250 \\ \text{sokół od jerzyka} & 320 - \quad = 250 \quad 250 + \quad = 320 \end{array}$$

- Nazywanie sposobów poruszania się ptaków (z. 1.).

Zadania dodatkowe

Słuchanie utworu muzycznego, np. Mikołaja Rimskiego-Korsakowa *Lot trzmiela* – szukanie odpowiedzi na pytanie: Jaki jest lot trzmiela? Określenia do wyboru: wolny, szybki, dynamiczny, melodyjny, rytmiczny, beztroski, skoczny, wesoły, smutny, przyjemny, niepokojący, lekki, ciężki, spokojny, niespokojny, głośny, cichy.

Jakie inne określenia oddają charakter tej muzyki? Jakie przeżycia może wywołać taka muzyka? Przedstaw ruchem to, co słyszysz. Jakich barw użyłbyś, malując farbami nastrój tej melodii?

Obserwujemy ptaki

Zapis w dzienniku

1. Wyróżnianie charakterystycznych cech wybranych gatunków ptaków.
2. Posługiwanie się kalendarzem do obliczania różnic czasu.
3. Tworzenie wyrazów bliskoznacznych.

Środki dydaktyczne

s. 68. i 69. w *Podręczniku Olka*, s. 67., 71. i 72. w *Kartach pracy* część 1., bajka *Łabędź i wrona* s. 44. w *Wypisach*, album *Świat wokół mnie*, inne albumy, ilustracje ptaków, informacje zgromadzone przez uczniów, nagranie i słowa piosenki *Uciekła mi przepióreczka* (w *Kartach pracy*, s. 67.), *Gry i zabawy w szkole* Doroty Bąk

Sytuacje edukacyjne

I dzień

Wycieczka obserwatorów ptaków, żeby poznać ptaki zamieszkujące najbliższą okolicę – obserwowanie sylwetek ptaków siadających (lądujących), wznoszących się i siedzących na gałęziach, w gniazdach itp. Określenie zadań obserwatora ptaków, ustalenie listy potrzebnych mu narzędzi. Omówienie narzędzi i przedmiotów: lornetka, aparat fotograficzny, magnetofon, album ptaków.

- ◆ Ustalenie sposobów zapisywania spostrzeżeń, uwag i pytań dotyczących obserwowanych ptaków, ich zachowań, zdarzeń z nimi. Przygotowanie planszy do notowania wyników obserwacji życia ptaków: gatunki ptaków, zachowania, pory pojawiania się na parapecie itp. Ustalenie, jak długo będzie prowadzona obserwacja, o jakiej porze dnia, ile razy w ciągu dnia, w jakich miejscach (może w kilku).
- ◆ Jakie cechy powinien mieć dobry obserwator?

II dzień

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 68. i 69.
- ◆ Gromadzenie informacji na temat sposobów poruszania się ptaków, wymiana spostrzeżeń i obserwacji poczynionych przez dzieci: jak wygląda ptak lądujący, startujący do lotu i szybujący w powietrzu?
- ✓ *Karty pracy* s. 67.
- ◆ Przedstawienie poszczególnych faz lotu ptaka w zabawie ruchowej przy piosence *Uciekła mi przepióreczka*. Czytanie słów piosenki i słuchanie jej nagrania. Nauka słów na pamięć.
- ✓ *Karty pracy* s. 71. i 72.

- ◆ *Gry i zabawy w szkole.*
- ◆ Wprowadzanie informacji o nowo poznanych ptakach do albumów, które były prowadzone przez dzieci w młodszych klasach.
- ✓ Bajka *Łabędź i wrona* s. 44.

Uwaga

Przypominamy o zapisywaniu nowych wyrazów na kartonikach lub w słowniczkach prowadzonych przez dzieci. Podtrzymujemy zasadę niesugerowania uczniom, że pisownia może stwarzać trudności, jedynie zachęcamy do poszukiwania sposobów umożliwiających zapamiętanie poprawnej pisowni. Nazwy ptaków to okazja do przy-
pomnienia pisowni wyrazów z utratą dźwięczności w wygłosie (żuraw, cietrzew).

- Przypomnienie informacji z klasy II (V ośrodek tematyczny – Odloty ptaków) o przelotach ptaków i miejscowościach ich przebywania.
- Gromadzenie informacji o centrum występowania przelotnych gęsi w Polsce – Park Narodowy „Ujście Warty”, dawniej rezerwat „Słońsk”.
- Najdłuższy lot bez lądowania odbywa białorzytka grenlandzka, przelatuje tak 4100 km.

Rok 1929. 16 lutego kieruję się na południe.

Nie jest sosną, ale nazywa się sikora ...

Nie szkli okien, ale nazywa się jaskółka ...

Nie roznica ptomieni, ale nazywa się sowa ...

3. Odgadnij, jakie to zwierzęta. Wpisz wyrazy i odczytaj hasło. Napisz to hasło.

- Zabawa bieżna *Ptasznik*, s. 63.

3-4 Obserwujemy ptaki

Byłem w kinie i mogłem powiedzieć, że film był odlotowy. Jego bohaterami były sami najlepsi lotnicy – wreszcie natrapzyłem się na lecące ptaki. Dotąd obserwowałem z tata ptaki, ale zwracałem uwagę na ptaki, które latały samodzielnie. Wtedy zauważyłem, że ptaki latały z różnych stron świata.

68.

Obserwujemy ptaki Jesienią

1. Uzupełnij

15 X – rozpoczęty obserwacje.

– 9. dzień: odlatują pleszki.

4 XI – ____ dzień: ____ dni po odlocie

w okolicy pierwsze jemiołuszki.

71.

- Przed dokonaniem wyboru odpowiednich czasowników do uzupełnienia tekstu należy napisać na tablicy tekst z czasownikami *obserwowałem* i *zaobserwowałem*, a potem porównać go z tekstem uzupełnionym w *Kartach pracy* (z. 1.).

Latać jak ptaki

Zapis w dzienniku

- Przyjmowanie roli bohatera wiersza – pisanie listu.
- Obliczanie z zastosowaniem rozdzielności dodawania względem mnożenia.
- Typowanie umiejętności potrzebnych człowiekowi w XXI w.
- Malowanie obrazu z natury lub kopowanie obrazu.

Środki dydaktyczne

s. 70. i 71. w *Podręczniku Olka*, s. 73. i 74. w *Kartach pracy* część 1., wiersz Zdzisława Szczepaniaka *Pilot marzyciel* s. 45. w *Wypisach*, książka Gabrieli Pauszer-Klonowskiej *Historie nie wymyślone*, informacje o Leonardzie da Vinci, słownik języka polskiego

Sytuacje edukacyjne

- Czytanie rozdziału *Metalowe skrzydła Leonarda da Vinci* z książki *Historie nie wymyślone* lub fragmentu innej książki o podobnej tematyce.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 70. i 71.
- ◆ Rysowanie projektów lub robienie modeli (układanie z patyczków) różnych pojazdów i maszyn latających.
- ✓ Wiersz *Pilot marzyciel* s. 45.
- ◆ Pisane listów w imieniu marzyciela – wybieranie spośród napisanych listów takiego, w którym najlepiej została przedstawiona prośba marzyciela.
- ✓ *Karty pracy* s. 73. i 74.

- Jak pomóc realizować się marzeniom? Aktywna postawa jest tajemnicą sukcesu. Co to znaczy aktywna postawa?
- Rola marzeń w życiu człowieka: pozwalają rozwijać wyobraźnię, czynią z nas twórców (malarzy, pisarzy, inżynierów, architektów itp.), wskażają cele do realizacji.

Pilot marzyciel

Czym będę? To jaśnie – pilotem.
Gdzie poleci? Tam... i z powrotem.
Do nieba, wysoko, nad chmurą.
A potem do domu – przez dziury.
Dziury w chmurach, ma sie rozumieć.
Tylko latać trzeba by umieć...
I samolot trzeba mieć duży.
Żeby nie bał się wiatru i burzy.
Żeby latał najwyżej! KONIECZNIE!
Żeby mógł latać bezpiecznie.
Żeby... 45. ... trygodynie siedział
I wszyscy... ... trzeba, wiedział
O latach... ... le, slinku,
... się tak jak w dżojstiku.

Wiec napiszę list do fabryki,
Że w nauce mam niesłe wyniki,
Że ... tak bardzo bym chciał, moi mili,
Byście dla mnie samolot zrobili..."

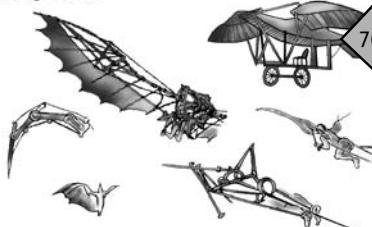
Ale może w fabryce już wiedzą
I od dawna się nad tym już biedzą,
Żeby zrobić samolot wspaniały,
Który ze mną przeleci świat cały.
Tak jak ten, który w chmurach gdzieś huczy
I już wkrótce mnie latać nauczy...

Zdzisław Szczepaniak

5 Latać jak ptaki

Jakoś wcześniej nie pomyślałem, że niektóre wynalazki powstały dzięki podpatrywaniu zwierząt. Zauważyłem to dopiero wtedy, gdy pani Ewa opowiadała nam o włoskim malarzu i naukowcu – Leonardzie da Vinci – który marzył o latańiu. Aby wynaleźć maszynę, która uniosaby człowieka w powietrze, obserwował ptaki i poznawał sekrety ptasich lotów. Zaprojektował wiele różnych maszyn latających, między innymi tzw. ornitoptery – mechanizmy z ruchomymi skrzydłami. Przez cztery wieki nie pamiętaano o wynalazkach Leonarda i dopiero w XX w. wynaleziono lotnię, która przypomina urządzenie projektowane przez zdolnego Włocha.

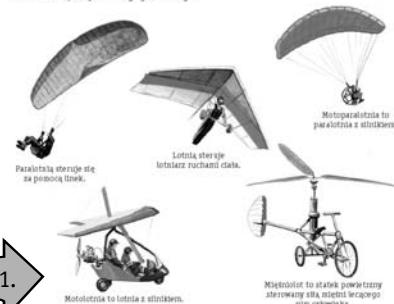
rysunki maszyn latających wzorowane na rysunkach Leonarda da Vinci

Leonardo da Vinci lubił piątać figie – zaprojektował niezwykłe tózko. Umieszczone przy nim urządzenie budziło śpiąca na nim osobę uderzeniem w stopy.

70.

Lotnictwo to nazwa sportów polegających na latańiu przy użyciu różnych sprzętu. Sporty lotnicze są coraz bardziej popularne. Dla lotników są organizowane mistrzostwa Polski i mistrzostwa świata. Także loty balonami cieszą się popularnością, baloniarze również uczestniczą w sportowej rywalizacji.

5

71.

- Szukanie odpowiedzi na pytania: O czym marzyli wynalazcy? Czy marzyli o tym, co udało im się wynaleźć?

5

1. Wybierz wyrazy, którymi uzupełnisz zdania. Użyj ich we właściwej formie.
pilot odlet obraz kosmonauta przylot
wiek kłopot samolot bilet projekt lot

Leonardo da Vinci poznął sekrety ptasich .....
Wykonał wiele ..... machin latających. Jednak sławę zdobył dzięki malowaniu przepięknych .....
Gdyby żył obecnie, a nie kilka ..... temu, zostałby prawdopodobnie konstruktorem ..... Być może ukończyłby szkołę dla ..... lub .....
i spełniłby swoje marzenia o latańiu.

2. Odgadnij, w jakich miastach znajdują się trzy sławne obrazy Leonarda da Vinci.

„Dama z łasiczką” – .....
Jest to polskie miasto związane z legendarnym smokiem.

„Ostatnia wieczerza” – .....
Nazwa tego włoskiego miasta ułóżysz z liter: e i l N d o a.

„Mona Lisa” – .....
To miasto jest stolicą drugiej ojczyzny Chopina.

a. Gdzie leżą i czego są znane miasta, w których znajdują się obrazy Leonarda da Vinci?

3. Oglądaj zawody lotnicze. Zachwycaj się podniebieniem lotów i chcialibyś zostać lotnikiem. Od czego musisz zacząć realizować swój cel? Wyślij w punktach zadania, które cię ciekają.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Zadania i pytania

1. Wymień najważniejsze wynalazki, bez których nasze życie byłoby o wiele trudniejsze. Jaki jeszcze wynalazek przydałby się współczesnym ludziom?
2. Sprawdź w słowniku, czy wyrazy „odkrywca” i „wynalazca” mają to samo znaczenie. Jakimi cechami powinieneś, twom zdaniem, wyróżnić się odkrywca?

3. Napisz, jakie nowe technologie pojawiły się po połowie XX w.

Wypisy

- Oglądanie reprodukcji obrazów.
- Namaluj portret osoby trzymającej w ręku jakiś przedmiot lub zwierzątko na wzór *Mony Lisy* czy *Damy z łasiczką* Leonarda da Vinci. Wybierz technikę malarską. Pamiętaj o wybraniu modela i ustawnianiu go do pozowania za każdym razem tak samo. Zamiast modela możesz wybrać gotowy obraz do skopiowania.

74

Marzenia o lataniu

Zapis w dzienniku

1. Opowiadanie o najoryginalniejszych marzeniach bohaterów dziecięcych lektur.
2. Stosowanie w obliczeniach rozdzielności dodawania względem mnożenia.
3. Wykonanie latawca wg instrukcji.

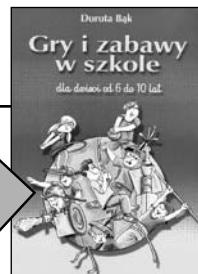
Środki dydaktyczne

s. 72. i 73. w *Podręczniku Olka*, s. 75., 76. i 102. w *Kartach pracy* część 1., opowiadanie Wandy Markowskiej *Dedal i Ikars*. 48. w *Wypisach*, słowniczki ortograficzne prowadzone przez uczniów, słowniki ortograficzne, *Gry i zabawy w szkole* Doroty Bąk

Sytuacje edukacyjne

- ◆ Opowiadanie o marzeniach własnych lub bohaterów książek. Dobieranie formy ich przedstawiania: plastycznej, pisemnej, słownej, ruchowej. Czego najczęściej dotyczą marzenia dzieci? Które z nich mają szansę się spełnić?
- ✓ Opowiadanie *Dedal i Ikars*. 48.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 72. i 73.
- ◆ Słuchanie utworu *Marzenie Schumana*. Wypowiadanie się na temat, jakie marzenia mógł mieć kompozytor. Co można by namalować, słuchając tego utworu?
- ◆ Przygotowanie odpowiedzi na list Figielka – przypomnienie zasad pisania listów.
- ◆ Uzupełnienie słownika nowo poznanych wyrazów, wyróżnianie wśród nich wyrazów z rz niewymiennym.
- ✓ *Karty pracy* s. 75. i 76.
- ✓ Wykonanie latawców wg instrukcji.
- ✓ *Gry i zabawy w szkole* s. 71.
- ✓ *Karty pracy* s. 102.

- Zabawa rozwijająca fantazję, refleks i orientację – *Poszukiwacze skarbów*, s. 71.

Dedal i Ikar

(fragment)

(...) Przypinając Ikarowi skrzydła drążącymi jeszcze od lotu rökami, Dedal ze wzruszeniem szepnął słowa przestrogi:

– Nie leć, synu, za blisko słońca, by nie stał wosk od jego żaru – nie leć, synu, za blisko morsa, by fale nie zwilżyły ci skrzydeł.

I jak para olbrzymich ptaków Dedal i Ikar umieszcili się w powietrzu, wzbijając się coraz wyżej, a wyspa niewoli oddalała się w przestrzeni, a wszczęcie utonęła we mgle.

Ikar, upojony lotem, nie myślał o przestrogach madrego ojca. Nieponomy na niebezpieczeństwo leciał coraz bliżej słońca. Już biale obłoki poroztarły nisko w dole pod jego stopami. Nad nim drzało tylko szafirowe niebo i ogromne, zlociste słońce.

Było południe. Zar słończyny wzmagali się. Z ikarowych skrzydeł spływały poczynały cieźkie krople wosku. Drogie chłopca coraz częściej znaczyły pojedyncze, odlepienne od skrzydeł pióra. Minęły już wyspy Paros, Delos i Samos. Lot ikara stawał się cieźki i nierówny jak lot zramionego ptaka. Na ten widok serce ojca ogarnął lęk. Z całego serca biły skrzadlami powietrza, aby pospieszyć synowi z pomocą. Był już blisko ikara, ale pod powietrza i szum skrydel zagluszyły jego rozpaczyjące krzyki.

Przelatywał teraz nad małą osamotnioną wyspą. Stary rybak siedział nad brzegiem morza i łóżą naprowadził swoje sieci. Zobaczył on dzienne, ogromne ptaki o ludzkich postaciach i przerzuty uciekł do pobliskiego gaju.

– Ojce, pomóż! – ostrątkiem siał zawiązujący ikar i jak kamień spadł w dół. Zielone fale morza pochłonęły go na zawsze. A po powierzchni długie jeszcze pływały zlociste pióra ikarowych skrzydeł. Morze zaś wiec się odtał od imienia syna Dedala – Morzem ikaryjskim.

Wanda Markowska
„Mity Greców i Rzymian”

1. Którego z dwóch synów Dedala nie położył Ikar? Jakie były jego konsekwencje?
2. Co robił Dedal, aby zapobiec katastrofie nad Grecją?

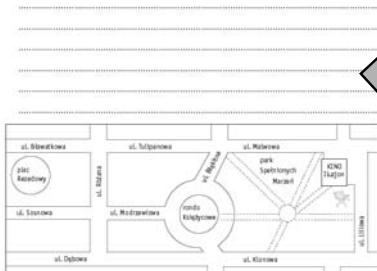
48.

• 0 czym marzyliby Dedal i Ikar, gdyby żyli w XXI w.?

6. 1. Przeczytaj opowiadanie pilota marzyściela.

Siedziałem na lawce w parku na tyłach kina „Iluzjon”. Przymknąłem oczy... ...znalazłem się w matym samolocie. W dole zobaczyłem duże rondo. Przeleciałem nad rondem i znalazłem się nad ulicą, wzdłuż której rosły modrzewie. Skręciłem. Potem leciałem nad ulicą obsadzoną czterowymi różami, a po chwili nad ulicą obsadzoną bławatkami. Iagle skończyło się palivo! Doleciałem jednak do końca ulicy i wylądowałem szczególnie między rabatami rezydencji.

- a. Pilot marzyściel spytał cię o droge powrotną do miejsca, z którego rozpoczął podróz. Zaznacz na planie trasę, nad którą leciłeś. Następnie napisz, nad którymi ulicami się poruszałeś i w którą stronę skręcałeś.

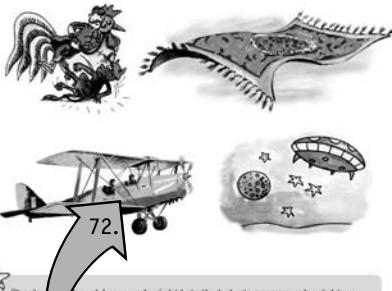

- b. Wybierz najkrótszą trasę, którą pilot mógłby wrócić do miejsca startu. Napisz, jakimi ulicami będzie przebiegała ta trasa.

76.

6 Marzenia o lataniu

Chciałbym zbudować statek kosmiczny, którym można w tygodniu dolecieć aż na Wenus albo na Marsa. Byłbym najszlachetniejszym człowiekiem na świecie i pierwszy poleciłbym w taka podróż. Nikomu o tym nie mówię, bo to są tylko marzenia. Mama uważa, że każdy powinien mieć jakieś marzenie, nawet niemożliwe do spełnienia. Czytałem z tatą o Dedalu, który pragnął latać. Leonardo da Vinci również o tym marzył i wydaże mi się, że właśnie dzięki takim marzycielom wynaleziono samoloty.

72.

Charles Lindbergh, amerykański lotnik, był pierwszym człowiekiem, który przeleciał nad Atlantykiem. Dokonał tego w 1927 r., lecąc z Nowego Jorku do Paryża.

72

Wyszukiwanie ciekawostek o słynnych ludziach: np. o Einsteinie (fizyk światowej sławy miał w szkole problemy z fizyką); szukanie innych wiadomości o Einsteinie.

• Wyznaczanie na planie innych tras, którymi pilot mógłby wrócić do miejsca startu (z. 1.):

- nad jakimi ulicami musi lecieć;
- w którą stronę musi skręcić.

• Rysowanie planu swojej miejscowości/osiedla i wskazywanie ulubionych miejsc.

Świat widziany z góry

Zapis w dzienniku

1. Obserwacja i opisywanie miejsc i przedmiotów oglądanych z różnej odległości i wysokości.
2. Dodawanie i odejmowanie liczb trzycyfrowych – porównywanie różnicowe.
3. Wykonanie pracy plastycznej dowolną techniką na podstawie piosenki *Samolotowy pan*.

Środki dydaktyczne

s. 74. i 75. w *Podręczniku Olka*, s. 77., 78. i 101. w *Kartach pracy* część 1., opowiadanie Andrzeja Perepeczki *Rozdział szósty*, w którym Ulka i Dzika Mrówka razem z Panem Wojtkiem odlatują nad Adriatykiem s. 46. w *Wypisach*, nagranie i słowa piosenki *Samolotowy pan* (w *Kartach pracy*, s. 101.), *Gry i zabawy w szkole* Doroty Bąk, zdjęcia i ilustracje przedstawiające widoki z lotu ptaka

Sytuacje edukacyjne

- ✓ Opowiadanie *Rozdział szósty*, w którym Ulka i Dzika Mrówka razem z Panem Wojtkiem odlatują nad Adriatykiem s. 46.
- ◆ Porównywanie zgromadzonych zdjęć i ilustracji przedstawiających widoki z lotu ptaka z opisem zamieszczonym w tekście.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 74. i 75.
- ◆ Dzielenie się doświadczeniami z obserwacji samolotów, podróży samolotem, pobytu na lotnisku. Szukanie wiadomości na temat różnych typów samolotów. Grupy pojazdów powietrznych: transport osobowy i towarowy, samoloty, helikoptery, awionetki, szybowce.
- ✓ *Gry i zabawy w szkole* s. 22.
- ◆ Czym się różnią przygotowania do podróży pojazdami lądowymi i samolotami?
- ✓ *Karty pracy* s. 77., 78. i 101.
- ◆ Słuchanie melodii i śpiewanie piosenki *Samolotowy pan*. Nauka na pamięć wybranej zwrotki i refrenu.

- *Huśtanie na linie – ćw. 3. i 4., s. 22.*

- Wyszukiwanie w wierszu
Waeroplanie i zapisywanie wyrazów z utratą dźwięczności: wstępka – wstępczeka; zapisywanie innych wyrazów tego typu.

I Obserwuj przedmioty z różnych wysokości.

- Na podłodze np. domku wykonany z klocków lub dowolnego pudełka. Jakie szczegółowe możesz obserwować?
- Ten sam przedmiot obserwuj ze znacznej wysokości, np. ze schodów. Porównaj swoje obserwacje.

II Przyjrzyj się obu fotografiom.

Powiedz, gdzie stał fotograf, kiedy je wykonywał.

Rozdział szósty, w którym Ulka i Dziką Mrówka razem z Panem Wojtkiem odlatują nad Adriatyk (fragment)

(...) Nagle... Ulka dostrzegła w okrajlej szybce, że ziemia gwałtownie zaczęła uciekać w dół, a aby samolot jakby stanął deba, tak że miła, usiąmieniająca się wciąż stewardesa stojąca na tlecia do kabiny pilotów znalazła się nagle znacznie powyżej pasa bezpieczeństwa foteli.

Samolot miał się do góry, a w okrajlej szybce, kiedyż innego samolotu, stojącego przed budynkiem dworca kolejowym, z tarasem, na którym na pewno wszyskie Małpy machały wciąż rączkami mokrymi od poznanych leż, a potem nagle przeszły do gwałtownego i całego okienko wy pełnia szara szarchońka warząca w nich ulic, ustawionych jakby na jakieś bardziej pochyłe desce. Główka sporzązała w okrajly iluminator po przeciwnej stronie samolotu, który zatrzymał się w nim – dla odmiany, tylko samo bezchurne, niebieskie niebo.

Dziękuję, mam nadzieję.

46.

- Wyjaśnianie, dlaczego bohaterka opowiadania twierdzi, że krajobraz widziany z samolotu zmienia się jak w wielobarwnym kalejdoskopie. Wyszukiwanie w tekście odpowiednich cytatów.
- Jesteś pasażerem samolotu przelatującego nad miejscowością, w której mieszkasz. Spróbuj sobie wyobrazić, co mógłbyś zobaczyć, oglądając przez okno. Powiedz, co widzisz z prawej strony, a co z lewej, co znajduje się przed tobą, a co w głębi – za tobą.

7 Świat widziany z góry

Jak wygląda świat widziany z góry? Może tak jak w wierszu Juliana Tuwima?

W aeroplanie

–) Samolot coraz chyżej,
I graż śmiełec, coraz wyżej!

Na dół popatrzły,

Dziwy zobaczyły:

Wielkie góra – jak kupki piasku,

Wielkie drzewa – jak krzaczki w lasku,

Rzeki – srebrne wstążeczki,

Ląki – zielone chusteczki,

Domy – klocki drewniane,

Pola – kratki malowane,

Jeziora – jak donice

Pociągi –

Ludzie –

Krowy –

A kurek –

Popatrz! Co zobac!

Akurat! Chmury I ziemie (...)

–) Na lotni dostaj wypad – W prze zatogi

75.

74.

Które swady nad wodą porównujemy czasem do helikoptera lub samolotu

- Wykonanie ilustracji: miasto z lotu ptaka, najlepiej po wcześniejszym obserwowania wybranego fragmentu. Ustalenie, z jakiego miejsca była prowadzona obserwacja przedstawionego miejsca. Porównywanie ilustracji. Wypowiadanie się na temat wykorzystywania obserwacji z powietrza do kartografii – rysowania map.

Świat wsi

1. Masz 943 zł. Jesteś maryusz o podróż, masz okazja sprawdzić, czy możesz udąć się w niewymarzonym krokiem lokomocii! Ciekawe, które miasto europejskie jest twoim wymarzonym celem.

Oblicz z napisz, którym środkiem lokomocii możesz pojechać w obie strony, jeżeli będziesz dyciąć biletu w... 77.

Odpowiedź:

2. Wygrales w konkursie na karty o Polsce bezpłatny bilet lotniczy. Możesz wykorzystać go na trzy przeloty z Warszawy i z powrotem. Zauważ na mapie trasy, które wybrłeś. Oblicz, ile kilometrów ma każda z nich.

długość

Bydgoszcz

Gdańsk

Katowice

Kraków

Łódź

Poznań

Rzeszów

Szczecin

Wrocław

78.

- Porównywanie odległości między podanymi miastami w Polsce. Zwrócenie uwagi na dodawanie liczb z przekroczeniem tysiąca – jeżeli dzieci ułożą takie działania, należy rozszerzyć tego dnia zakres liczbowy.

VII OŚRODEK TEMATYCZNY DZIEJE POLSKI

Umiejętności ucznia

Mówienie i słuchanie

Mówi z pamięci wiersze. Śpiewa piosenki. Słucha tekstów czytanych przez nauczyciela i uczniów, nagrani pieśni historycznych.

Czytanie

Czyta wyrazy, teksty związane z wydarzeniami historycznymi, wiersze, tytuły obrazów, nazwiska sławnych Polaków, napisy na pomnikach, pamiątkowych tablicach i płytach.

Pisanie

Opisuje wybrany pomnik. Zapisuje pełne nazwy szkół różnego typu, wyrazy związane ze zdarzeniami, które miały miejsce za panowania wybranych królów. Zapisuje wyrazy z *h* i *ch*, imiona zdrobniałe. Pisze nazwy geograficzne.

Stosowanie wiedzy i umiejętności

Tworzy i stosuje związki frazeologiczne z wyrazami *pamięć* i *historia*. Dobiera w tekście odpowiednie wyrazy ze względu na ich szczegółowe znaczenie. Posługuje się różnymi określeniami czasu i stosuje je w zdaniach. Rozróżnia rodzaje imion i ich odpowiedniki w innych rodzajach. Tworzy zdrobnienia, przymiotniki odrzecznikowe, wyrazy pochodne. Rozróżnia rodzaj gramatyczny przymiotników. Układa pytania do tekstu. Ustala chronologię zdarzeń. Tworzy wypowiedzi z wykorzystaniem słownictwa historycznego. Wyróżnia sposoby upamiętniania zasłużonych ludzi i zdarzeń historycznych. Wykonuje obliczenia kalendarzowe, zegarowe, obliczenia na liczbach trzy- i czterocyfrowych. Stosuje algorytm dodawania i odejmowania pisemnego. Stosuje znaki rzymskie. Określa kształty brył. Wyróżnia w bryłach ściany i nazywa figury geometryczne. Tworzy kompozycje z figur geometrycznych. Gromadzi wiadomości historyczne dotyczące własnej miejscowości. Porządkuje ważne wydarzenia i daty z historii Polski. Projektuje ozdoby z plasteliny i modeliny.

Rozwiązywanie problemów

Posługuje się paskami czasu tysiąclecia oraz XIX, XX i XXI w. Wybiera materiały źródłowe odpowiednie do tematyki dnia. Stosuje wybraną metodę uczenia się na pamięć. Korzysta ze słownika języka polskiego. Porównuje mapy z różnych okresów historycznych. Rozpoznaje na mapach miejscowości znajdujące się w granicach Polski w różnych momentach historii, miasta leżące na bursztynowym szlaku. Ustala chronologię zdarzeń historycznych od najbliższych do dalszych. Rozróżnia i porównuje środki komunikacji z różnych epok historycznych.

1 listopada

Zapis w dzienniku

1. Opisywanie miejsc pamięci poświęconych bliskim, bohaterom narodowym oraz zasłużonym dla środowiska lokalnego.
2. Odczytywanie danych zapisanych cyframi arabskimi i rzymskimi.
3. Planowanie zespołowego udziału w obchodach święta.

Środki dydaktyczne

s. 76. i 77. w *Podręczniku Olka*, mapa z okresu, w którym powstał oglądany na wycieczce pomnik, albumy z fotografiami pomników, pocztówki, foldery

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 76. i 77.
- ◆ Wymiana doświadczeń dzieci na temat zwyczajów związanych ze świętem 1 listopada.
- ◆ Objasnanie znaczeń słowa *cmentarz* – korzystanie ze słowników języka polskiego. Na czym polega opieka nad grobami i miejscami pamięci przez cały rok? Wymienianie miejsc, którymi opiekują się harcerze, dzieci, młodzież.
- ◆ Różne znaczenia wyrazu *cmentarzi* wyrazów pokrewnych: cmentarz grzebalny – miejsce pochówku zmarłych, historycznie – plac wokół kościoła (ponieważ dawniej miejscem pochówku były takie place); cmentarzysko – w przenośni: miejsce starych, porzuconych przedmiotów (samochodów, powalonej drzew).
- ◆ Gromadzenie słownictwa związanego ze świętem 1 listopada i jego obchodami: cmentarz, kwatera cmentarza, grób, grobowiec, pomnik, katakumby, trumny, urny, kremacja, tablice upamiętniające, znicze itp.
- ◆ Ustalanie kalendarza dat, które są ważne dla wszystkich mieszkańców miejscowości.
- ◆ Porządkowanie mogił żołnierskich, składanie kwiatów, palenie zniczy. Odczytywanie napisów na płytach nagrobnych. Szukanie wiadomości o stawnych ludziach, których pomniki znajdują się w miejscu zamieszkania dzieci, lub ludziach szczególnie zasłużonych dla ich miejscowości.

- W jakich miejscach poza cmentarzami zapala się znicze i dlaczego tam?

76.

Dzieje Polski

1 listopada

Tego dnia znicze palą się nie tylko na cmentarzach. Kiedy idziemy na grób babci, widzimy lampki pod pomnikiem w parku i obok przejścia dla pieszych, i pod małym krzyżem nad brzegiem rzeki. A wieczorem cmentarz wygląda... jakby nie był cmentarzem, tylko obrazkiem wyjątkiem z jakiejś bajki. Tata mówi, że tylko Polacy tak niezwyczajnie czczą pamięć o zmarłych.

A na cmentarzu są tłumy ludzi i jest cisza, i płoną świeczki.

1

Od żwnej ziemi,
od cieplej ziemi –
tym, którzy w ogniu
dla niej płonęli,
tym, co zginęli
w huku i dymie
i nawet nie wiesz,
jak im na imię.

Pała się znicze.
A oni w trawie
śpią pośród miasta.
Każdemu drzewo
z serca wyrasta,
na drzewach ptaki
uwięzły gniazda,
a w górze niebo,
a w niebie gwiazda.

Pała się znicze.
Przechodzą ludzie,
schylają głowy.
Wśród żółtych liści
listopadowych
pała się znicze...

Dariusz Mawiliw

pomnik na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie

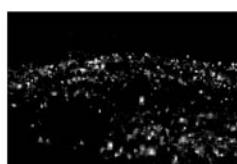
Znicze

Na Marszałkowskiej
na Kanoniczej
pała się znicze.
Na Ogrodowej,
Sadowej,
Wilczej
pała się znicze.

Kwitną zniczami
ciemne chodniki.
Jesienne kwiaty,
bledne ogniki,
pała się znicze.

Dziesiątki, setki,
tysiące zniczy...
Nikt ich nie zliczy.

76.

Zadania i pytania

1. W dniu Wszystkich Świętych zapala się znicze i składają kwiaty także na grobach nieznanych nam osób. Powiedz dlaczego.
2. O czym grobach pamiętają ludzie przez cały rok?
3. Jaki inne okazje oprócz dnia Wszystkich Świętych skłaniają do zapalania i składania kwiatów na grobach i pod tablicami pamiątkowymi?

77.

- Uczenie się na pamięć wiersza *Znicze* lub głośne jego czytanie.

Zadania dodatkowe

Przyjrzyj się cmentarzowi 1 listopada. Wybierz taki fragment, który chciałbyś sfotografować, i powiedz, o jakiej porze: w ciągu dnia czy wieczorem. Napisz, co można zobaczyć na takiej fotografii.

Ważne daty

Zapis w dzienniku

1. Ustalanie chronologii zdarzeń historycznych od najbliższych dzieciom do najodleglejszych. Obliczenia kalendarzowe na pasku czasu.
2. Pisownia nazw własnych – nazwy instytucji.
3. Pisanie tekstów wg planu.
4. Ćwiczenie techniki pamięciowego opanowywania tekstów.

Środki dydaktyczne

s. 78. i 79. w *Podręczniku Olka*, s. 81. i 82. w *Kartach pracy* część 1., wiersz Danuty Wawiłow *Pomniki* s. 49. w *Wypisach*

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 78.
- ◆ Wypowiadanie się na temat zapamiętanych zdarzeń sprzed kilku dni, miesięcy, lat – podejmowanie próby dokładnego usytuowania zdarzeń w czasie poprzez kojarzenie faktów towarzyszących tym zdarzeniom. Ocenianie, dlaczego coś zapada bardziej w pamięć lub łatwo zostaje zapomniane, w jakich sytuacjach tak się dzieje. Opowiadanie ciekawych zdarzeń z własnego życia.
- ✓ *Karty pracy* s. 81. i 82.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 79.
- ✓ Wiersz *Pomniki* s. 49.
- ◆ Ćwiczenia w zapamiętywaniu – nauka wiersza zgodnie z instrukcją przedstawioną na ilustracji w *Podręczniku Olka* – wypowiadanie się dzieci na temat trudności związanych z uczeniem się na pamięć. Określanie, co ułatwia zapamiętywanie tekstu wiersza, a co utrudnia. Zwrócenie uwagi na rytmiczność utworu i rymy.

Uwaga

Kiedyś, gdy ludzie nie mieli tak łatwego dostępu do potrzebnych informacji, znacznie więcej rzeczy trzeba było umieć na pamięć – ważne informacje opracowywano więc tak, aby się rymowały.

Mity, niektóre baśnie i legendy powstały w czasach, gdy nie znano pisma – były przekazywane ustnie, co sprawiło, że dziś mamy różne wersje tej samej opowieści.

- Wybieranie fragmentu prozy – takiego samego dla wszystkich, podzielonego na akapity. Obliczenie liczby wersów i zaplanowanie czasu i sposobu uczenia się go na pamięć w domu. Obserwowanie i zapisywanie własnych spostrzeżeń dotyczących zapamiętywania tekstu: ile razy trzeba powtarzać to, co chcemy dobrze zapamiętać.
- Sprawdzanie z pomocą kolegi lub osoby dorosłej, jak trwała jest pamięć; powtórzenie tekstu po tygodniu, po 10 dniach, po 20 dniach, po miesiącu.
- Odczytywanie w klasie zapisanych spostrzeżeń. Spisywanie propozycji kolegów: jak pracować, aby szybko i na dłucho zapamiętać tekst.

2. Wymień nazwy szkół, które znajdują się w twoim sąsiedztwie.

---

3. Uzupełnij tabelę.

	szkoła podstawowa	gimnazjum	liceum
ile lat trwa nauka?			
ile lat ma najwcześniej uczęszczający naukę w każdej z wymienionych szkół?			
Wpisz rok, w którym rozpoczęłeś lub rozpoczęłeś naukę w danej szkole.			
Wpisz rok, w którym zakończyłeś naukę w danej szkole.			

4. Wymień daty lub lata czterech najważniejszych zdarzeń ze swojego życia w kolejności od najwcześniej do najpóźniejszego. Napisz, co się stwierdy zdarzyło.

Zadania dodatkowe

Układanie pisemnych wypowiedzi na temat ważnych wydarzeń z ostatnich tygodni – pisanie tekstu wg przyjętego wspólnie planu. Wspólne układanie planu pozwoli nadać jednolitą formę wypowiedzi. Dzieci powinny napisać teksty samodzielnie. Teksty mogą być wykorzystane do kroniki klasowej – jej założenie proponujemy następnego dnia.

Jak najlepiej uczyć się tekstu na pamięć?
Nie należy uczyć od razu całego tekstu.

W uczeniu się i w powtarzaniu kolejnych części tekstu należy zwracać uwagę na środkowe fragmenty, które wchodzą do głowy i zapamiętuje się je niedługo.

79.

- Wykonanie paska czasu. Dzielenie go na tyle części, ile lat obejmuje wymieniony okres wspomnień.

Oznaczenie na nim najciekawszych wspomnień.

W zależności od pomysłu można stosować oznaczenia liczbowe, pisemne, rysunkowe.

- a. Działek Olek skończył 54 lata w 2000 r.
W którym roku poszedł do I klasy, jeśli naukę rozpoczęł w wieku 7 lat?
Obliczenia wykonaj sposobem pisemnym.

Odpowiedź:

- b. Działek 3 lata
Ile lat ma w zadaniu, która ci zadania.

- c. Tata Olek
W którym w zadaniu, które będzie?

- Odpowiedź:

- Działek
Miał...
Miał...
Tata Olek...
Olek...

81.

- Układanie wypowiedzi z wykorzystaniem danych wpisanych do tabeli (z. 3.).

- Wymienianie ważnych zdarzeń, jakie miały miejsce w Polsce od roku urodzenia dzieci do dnia dzisiejszego. Jeśli jest ich więcej niż cztery, wybieranie tych, które miały największe znaczenie dla mieszkańców najbliższej miejscowości, kraju (z. 4.).

82.

- Działek
Miał...
Miał...
Tata Olek...
Olek...

Co pamiętają nasi dziadkowie

Zapis w dzienniku

1. Korzystanie z różnych źródeł historycznych – nazywanie ich i określanie zakresu czerpanych z nich informacji.
2. Nazywanie kształtów brył oraz figur geometrycznych.
3. Opisywanie wybranego pomnika.

Środki dydaktyczne

s. 80. i 81. w *Podręczniku Olka*, s. 83., 84. i 109. w *Kartach pracy* część 1., kronika szkoły, pamiątki historyczne, publikacje opisujące historię własnej miejscowości, albumy orderów i medali, mapy Polski dotyczące różnych okresów historycznych, roczniki statystyczne

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 80. i 81.
- ◆ Wypowiadanie się dzieci na temat różnych sposobów upamiętniania zdarzeń: fotografie, kasety video, taśmy filmowe, kroniki, albumy, tablice, pomniki itp., ale też np. zasuszone kwiaty, muszle, kamyki, książki z dedykacjami, dyplomy, nagrody itp. Gromadzenie informacji na temat orderów i medali przyznawanych za zasługi w różnych okresach historycznych.
- ◆ Gromadzenie wiadomości historycznych dotyczących własnej miejscowości. Wymienianie przez dzieci lub nauczyciela informacji o najstarszych śladach historii, pamiątkach znajdujących się w najbliższej okolicy.
- ◆ Wykonanie pasków czasu i zaznaczenie na nich dat wymienionych w zgromadzonych informacjach. Obliczanie, ile czasu upłyнуło między wydarzeniami – praca na różnych poziomach trudności, obliczanie różnicy wieków lub lat. Wykonane paski czasu uczniowie mogą skleić, a następnie złożyć w harmonijkę, oddzielając od siebie, np. kolejne dziesięciolecia.

Uwaga

W *Kartach pracy* od 3. dnia w całym ośrodku tematycznym znajdują się paski czasu z zaznaczonymi wiekami odpowiednimi do tematu dnia. Proponujemy, aby dzieci wykonały pasek całego tysiąclecia i wieku bieżącego oraz paski czasu poszczególnych wieków i posługiwały się nimi dla oznaczenia szczegółowych dat występujących każdego dnia.

- ◆ Wykonywanie przez dzieci pasków czasu dotyczących tysiąclecia Polski.
- ✓ *Karty pracy* s. 83.

- ◆ Szukanie w najbliższej okolicy miejsc pamięci upamiętnionych pomnikami lub tablicami. Odczytywanie i objaśnianie napisów na pomnikach, odczytywanie ich w języku polskim i łacińskim. Opisanie miejsca wokół pomnika (tablicy), wymienianie, z jakich elementów został zbudowany. Uświadomienie dzieciom obowiązku opiekowania się miejscami pamięci narodowej.

✓ Karty pracy s. 84. i 109.

Przechowujemy pamiątki na bliskich.

- Przygotowanie wystawki pamiątek związanych z historią własnej miejscowości i kraju.
- Jeśli propozycja założenia kroniki zostanie zaakceptowana, można wykorzystać teksty napisane przez dzieci poprzedniego dnia (z. 2.).

Co pamiętają nasi dziadkowie

1. Przyjrzyj się pomnikowi przedstawionemu na fotografii. Potem odpowiedź na pytania.

Kogo upamiętnia ten pomnik?

Czy widzisz tu jakieś inskrypcje?

- Opisywanie charakterystycznych pomników w miejscu zamieszkania dzieci.
- Obliczanie, w którą rocznicę został postawiony pomnik Mickiewicza w Warszawie (w 100. rocznicę urodzin).

Uloż figury podane do tych, które na rysunku mają złote boki, a z niebieskich takie, jak te o bokach niebieskich.

Zadania dodatkowe

Lepienie pomnika z gliny lub rysowanie siatek brył i budowanie pomników z brył o różnym kształcie.

3 Co pamiętają nasi dziadkowie

Na pocztówkę listopada zawsze przyjeżdża do nas siostra mojej mamy. Przywozi kwiaty na grób babci. Ciotka, mama i dziadek wspominają babcię i moich pradziadków. I co roku dziadek zdaje się z szafy stare drewniane pudełko. Są w nim jego skarby – pamiątki po moim pradziadku, który był żołnierzem. W pudełku

- Dlaczego Olek nie zauważył wcześniej Krzyża Legionowego? Zwrócenie uwagi na wartość pamiątek rodzinnych, z których można odczytać zarówno historię naszych najbliższych, jak również historię ojczyzny. Zachęcenie do gromadzenia pamiątek.
- Objaśnianie związków frazeologicznych z wyrazem *medal*. Przypomnienie tekstu *Łyżka cedzakowa* (*Czytanki. Pamiętnik Doroty Klasa II*, cz. 1., s. 38.).
- Wymienianie i porównywanie osiągnięć, za jakie są przyznawane ordery, a za jakie medale.
- Przygotowanie albumu śladów historii własnej miejscowości. Jeśli nie ma takiej możliwości, dzieci mogą wybrać miejsce znanie w całym kraju, np. Wawel.

- Tworzenie kompozycji figur geometrycznych.

Ślady historii

Zapis w dzienniku

1. Porządkowanie wiadomości na temat „Ślady historii w mojej miejscowości”, układanie notatki kronikarskiej.
2. Wykonywanie obliczeń na liczbach trzy- i czterocyfrowych.
3. Pisownia wyrazów z hi ch.

Środki dydaktyczne

s. 82. i 83. w *Podręczniku Olka*, s. 85. i 86. w *Kartach prac* część 1., wiersz Tadeusza Kubiaka *Grób Nieznanego Żołnierza* s. 50. w *Wypisach*, paski czasu wykonane przez dzieci

Sytuacje edukacyjne

- ✓ Wiersz *Grób Nieznanego Żołnierza* s. 50.
- ◆ Prezentowanie odpowiednich zachowań w miejscach pamięci narodowej.
- ✓ *Karty prac* s. 85. i 86.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 82. i 83.
- ◆ Porządkowanie ważnych wydarzeń i dat z historii Polski od najbliższych dzieciom do najodleglejszych. Obliczenia kalendarzowe na przygotowanym wcześniej pasku czasu. Ustalanie chronologii zdarzeń historycznych.
- ◆ Wycieczka po okolicy: zwiedzanie najstarszych budynków, oglądanie miejsc związanych z przeszłością miejscowości, spotkanie z osobami, które mogłyby podzielić się z dziećmi wiedzą o historii ich miejscowości lub regionu, oraz z osobami zasłużonymi dla lokalnej społeczności. Przeprowadzenie rozmów z rodzicami, wywiadu z przedstawicielami urzędów lokalnych na temat: Jakie wydarzenie z życia naszej miejscowości uważa Pan/Pan za najważniejsze? Czy zostało ono odpowiednio upamiętnione? Napisanie prośby do władz lokalnych o zgodę na upamiętnienie tego zdarzenia w określonej formie, np. założenie parku (sadzenie drzewek), otwarcie nowego placu zabaw (nadanie nazwy i przygotowanie tablicy informacyjnej), otrzymanie ważnej nagrody przez mieszkańców miejscowości (prezentacja dorobku tej osoby) itp.

- Szukanie wiadomości, w którym roku powstały (z. 1.):
  - miejscowości, w której mieszkają dzieci;
  - szkoły, do których uczęszczają;
  - najstarszy znany im budynek;
  - inny ważny obiekt w okolicy.
- Wyszukiwanie w dowolnych tekstuach wyrazów z *chi h*, tworzenie haseł do krzyżówki, której rozwiązaniami są te wyrazy (z. 3.).

- Kompletowanie przez dzieci ilustracji i fotografii przedstawiających historyczne miejsca, obiekty i różne sposoby ich upamiętniania (obelisk, pomnik, tablica, krzyż, kamień, kopiec, grot, most, budynek, w którym przechowywane są pamiątki związane z miejscem lub osobą itp.) – wykonanie z nich albumu. Pisanie krótkiej informacji o tych miejscowościach, wyjaśnienie, dlaczego warto je obejrzeć. Można będzie je wykorzystać do kroniki, gazetki lub folderu poświęconego własnej miejscowości.
- Stosowanie związków frazeologicznych z wyrazami *pamięć historia* (z. 3.).

85.
86.
82.
83.

85. 86. 82. 83.	<p>● Zadania na tej stronie nawiążą do wiadomości z klasy II i są przeznaczone głównie dla uczniów, którzy nie będą mogli uczestniczyć w wycieczkach śladami historii najbliższej okolicy.</p> <p>● Odszukiwanie na mapie przybliżonego położenia miejscowości, w której mieszkają dzieci, zapisywanie jej nazwy; sprawdzanie, jakie są odległości drogowe z miejsca zamieszkania dzieci do miejscowości zaznaczonych na mapie (z. 2.).</p> <p>● Wypowiadanie się dzieci, czy samoloty rzeczywiście poruszają się po liniach prostych. Porównywanie odległości drogowych i lotniczych (w linii prostej) między miastami (z. 2.).</p> <p>● Dotychczas za najstarszą osadę w Polsce uznawano Biskupin n. Jeziorem Biskupińskim. Jest to najstarsza odkryta i odtworzona w całości osada sprzed 2500 lat. Jednak najstarsza osada odkryta na ziemiach polskich znajduje się w Bruszzewie k. Śmigla w powiecie kościańskim – pochodzi sprzed 4000 lat.</p>
--------------------------	--

Ważne rocznice

Zapis w dzienniku

1. Zapisywanie dat zdarzeń historycznych oraz nazw świąt.
2. Odczytywanie nazw miejscowości znajdujących się w granicach Polski w różnych okresach historycznych.
3. Tworzenie związku czasownika z rzeczownikiem – dobieranie czasownika w odpowiedniej formie.

Środki dydaktyczne

s. 84. i 85. w *Podręczniku Olka*, s. 87. i 88. w *Kartach pracy* część 1., wiersz Bolesława Pochmarskiego *Pieśń legionistów polskich* s. 51. w *Wypisach*, albumy orderów i medali, mapy Polski dotyczące różnych okresów historycznych, roczniki statystyczne

Sytuacje edukacyjne

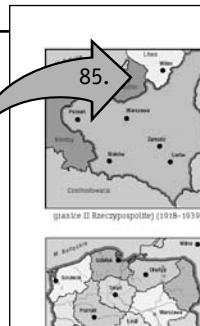
I

- ◆ Uczestniczenie w obchodach Święta Niepodległości organizowanych w szkole lub w miejscu zamieszkania.
- ◆ Układanie sprawozdania z uroczystości, w której uczestniczyły dzieci.
- ◆ Odwiedzenie muzeum regionalnego, wyszukiwanie pamiątek związanych z tymi wydarzeniami.

II

- ◆ Oglądanie mapy historycznej przedstawiającej granice Polski z okresu, którego dotyczy pomnik lub tablica pamiątkowa.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 84. i 85.
- ◆ Wskazywanie na mapach miejscowości, które zawsze były i są nadal w granicach Polski. Określanie, do których województw należą.
- ✓ Wiersz *Pieśń legionistów polskich* s. 51.
- ✓ *Karty pracy* s. 87. i 88.

- Śpiewanie piosenki o Józefie Piłsudskim. Wyjaśnianie nieznanego słowa (Kasztanka to imię ulubionego konia J. Piłsudskiego).

Jedzie, jedzie na Kasztance...

Jedzie, jedzie na Kasztance,
siwy strzelca strój!
Hej, hej, Komendancie,
mity wodzu mój!

Masz wierniejszych niż stal chłodna
młodych strzelców rój...
Nad lampasy i czerwienie
wolisz strzelca strój...
Ale pod tą szara bluzą
serce ze złota!

Pojďme z Tobą po zwycięstwo
poprzez krew i znoj!...
Hej, hej, Komendancie,
mity wodzu mój!
Wacław Kosteł Biernacki

5-6

- Odwiedzenie w najbliższej okolicy miejsc związanych ze znymi osobami.

84. Ważne rocznice

Józef Piłsudski to ktoś bardzo ważny. Mój dziadek często go wspomina i ma w swoim pokoju posąg marszałka Piłsudskiego. Kiedyś myślałem nawet, że go znał, ale to niemożliwe, bo za późno się urodził. Ale mój pradziadek znał marszałka Piłsudskiego, bo był żołnierzem Legionów Polskich. Dziadek Paweł mówi, że marszałek i jego legionisi wywalczyli dla Polaków niepodległość w 1918 r. Z tej okazji 11 listopada obchodzimy Święto Niepodległości. W naszym kraju żołnierze Legionów, a potem dziadkowie i przodkowie przynieśli z tamtych lat do naszą ziemię niepodległość i wolność.

Ważne rocznice

1. Wybierz trzy wyrażenia spośród podanych i zastosuj je w zdaniach.

rok co roku każdego roku corocznie w rocznice

2. Odgadnij hasła i wpisz je do diagramu.

- Jest odwadny i dokonuje niezwykłych czynów.
- I lub II ... światowa.
- Dzień, w którym minął równo rok (dwa, trzy itp.) od jakiegoś zdarzenia.
- Broń używana przez rycerzy.
- Sredniowieczny żołnierz.
- Stalowe okrycie rycerza.
- Stoiły w armii.
- Dawne dzieje.

a. Odczytaj i napisz hasła.

3. Sprawdź w kalendarzu, kiedy wypadają święta państwowe. Wypisz wg wzoru daty i nazwy.

wzór 3 maja 1791 r. – uchwalenie Konstytucji 3 maja

- Zwrócenie uwagi na pozytywne znaczenie słowa *hardy*, np. w odniesieniu do narodu walczącego o odzyskanie niepodległości (z. 2.).

87.

5-6

5-6

- Obliczanie, ile lat minęło od 11 listopada 1918 r. do lat późniejszych, np. do wybuchu i zakończenia II wojny światowej, powstania III Rzeczypospolitej, końca wieku. Kojarzenie roku odzyskania niepodległości z I wojną światową.
- 1 września 1939 r., 15 lipca 1914 r., 3 maja 1791 r., 15 sierpnia 1921 r., 11 listopada 1918 r. (z. 3.).

88.

powita przedstawi zaprezentuje odśpiewają usłyszą zaintonują odczytają przygotują wygłoszą wyrecytują odczytają położy będą mówiąc odśpiewa zaspiewa wyspiewa postawi złoży

b. Czym się różnią między sobą zastosowane czasowniki?

2. Powiedz, co wiesz o dębach, i napisz, co oznacza określenie „dęby przedwiekowe”.

Dęby
Zaszyumiły, zahuczaly
Dęby przedwiekowe.
I podniusty at pod niebo

Zadania dodatkowe

- Propozycja zabawy: gromadzenie zabawek żołnierzyków, tworzenie z nich oddziałów. Nazywanie oddziałów i określanie ich liczebności. Wykonywanie działań i zapisywanie ich w zeszycie.
- Obliczanie, ile lat minęło od 11 listopada 1918 r. do 11 listopada:

1926 r.	1968 r.
1939 r.	1980 r.
1945 r.	1989 r.
1956 r.	2000 r.

Król Jan III Sobieski

Zapis w dzienniku

1. Pisownia wyrazów z *h* – ustalanie kolejności alfabetycznej wyrazów.
2. Wyodrębnianie w tekście związków wyrazowych z rzeczownikiem i czasownikiem.
3. Rysowanie odcinków i tworzenie linii łamanej.

Środki dydaktyczne

s. 86., 87. i 173. w *Podręczniku Olka*, s. 89. i 90. w *Kartach pracy* część 1., wiersz Anny Świrszczyńskiej *Rogaliki króla Jana* s. 52. w *Wypisach*, tekst *Insygnia wojskowe* (w *Przewodniku* s. 208.), album *Świat wokół mnie*, atlas *Świat wczoraj i dziś*

Sytuacje edukacyjne

- ✓ Podręcznik *Olka* s. 86., 87. i 173.
- ◆ Wypowiadanie się na temat postaci króla i zdarzeń z okresu jego panowania. Tworzenie słownika wyrazów związanych z osobą króla Jana III Sobieskiego oraz ze zdarzeniami historycznymi, w których brał udział. Odszukiwanie na mapie historycznych miejsc.
- ✓ Tekst *Insygnia wojskowe* s. 208.
- ◆ Poszukiwanie legend o królu Sobieskim (np. jak po zwycięstwie pod Wiedniem król odpoczywał pod dębem Bartek).
- ✓ Wiersz *Rogaliki króla Jana* s. 52.
- ◆ Układanie scenariusza inscenizacji, np. pt. „Wiedeńczycy dziękują królowi” (na podstawie wiersza) – wprowadzenie ciekawej akcji, dialogów i zaskakującego zakończenia. Podział ról, projektowanie scenografii, rekwizytów.
- ✓ Karty pracys. 89. i 90.
- ◆ Obliczanie różnicy lat na pasku czasu; dodawanie i odejmowanie liczb.
- ◆ Wykonywanie paska czasu XVII w. lub wykorzystanie paska wykonanego kilka dni wcześniej. Oznaczenie na nim roku 1683 i innych lat związanych z postacią Jana III Sobieskiego.
- ◆ Odszukanie na mapie Europy Warszawy i Wiednia. Odczytywanie nazw miast, które znalazły się lub mogły się znaleźć na drodze powrotu Sobieskiego spod Wiednia.
- ◆ Pisanie wyrazów z *h* w wybranych ćwiczeniach i w dowolnym tekście – może to być tekst poświęcony zwycięstwu pod Wiedniem (do wyboru: inscenizacja lub pisanie tekstu).

- Objaśnianie nazw funkcji wojskowych znanych zarówno w XVII, jak i w XX w.: rotmistrz, chorąży, pułkownik; porównywanie ich znaczenia dawnego i współczesnego.

- Wyjaśnianie określeń: buła-wa, buzdygan i buńczuk (tekst dodatkowy w Przewodniku s. 208.).

Odwołanie się do ilustracji insygniów królewskich prezentowanych w klasie I.

- Konkurs – wypisywanie wyrazów z *hi H*; objaśnianie znaczenia wyrazów. Zebranie wszystkich wyrazów i przygotowanie plansz (z. 2.).

Wiedeń. W roku 1674, gdy miał _____ lat, został królem Polski.
Zmarł w Wilanowie, w wieku 67 lat, czyli w roku _____.

a. Zaznacz na pasiku czasu lata wydarzeń z życia króla Jana III Sobieskiego. Powiedz, w którym wieku miały miejsce.

b. Polacz punkty w kolejności liczb od najmniejszej do największej lub odwrotnie.

a. Jak się nazywa linia, która uchwycaje, łącząc kropki? Podkreśl w szeregu co trzecią literę, odczytaj i napisz odpowiedź.

a a l b c i e d n e g i f g a h i t j k a l m m n a n o n o p a

7 Król Jan III Sobieski

Spytałem dziadka, co było wcześniej, zanim Józef Piłsudski został wodzem. A dziadek powiedział, że historia Polski jest bardzo burzliwa. Mielimy wielu słynnych wódzów, często byli nimi królów, np. król Jan III Sobieski. Po bitwie pod Wiedniem wódz turecki chciał królowi kwartę maku i kazał powiedzieć, że żołnierzy tureckich jest tak wiele, jak ziarenek mchu. A nasz król postał Turkom pieprz i kazał powiedzieć, że polskich rycerzy jest mniej, ale nikt ich nie pokona, tak jak nikt na raz nie zje tego pieprzu. No i miał rację, bo zwyciężył Turków pod Wiedniem.

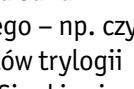

król Jan III Sobieski

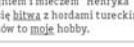
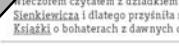
86.

87.

90.

- Przybliżenie dzieciom postaci króla Jana III Sobieskiego – np. czytanie fragmentów trylogii Henryka Sienkiewicza.

Przyjmijcie się do tegorocznego konkursu "Graffiti z historią". Na głowie miałem stalowy hełm, w jednej ręce kopię, w drugiej tańce, z herbem. Z hufcem rycerzy oczekiwaliem na bieżo do walki. Odpierano hymn. Ale to nie był Mazurek Dąbrowskiego. Potem odeszła hojtaw. Na znak hetmana husaria ruszyła do walki. Wieczorem czytałem z dziadkiem „ogniem i mieczem” Henryka Sienkiewicza i dzisiaj przesyła mi się hitra z hordami tureckimi. Książki o bohaterach z dawnych czasów to moje hobby.

- Wyznaczanie na kartce punktów – w odpowiednim wobec siebie położeniu. Łączenie wyznaczonych punktów odcinkami – rysowanie linii łamanej. Zamknięcie łamanej – linia łamana otwarta i zamknięta. Mierzenie i rysowanie linii łamanych otwartych i zamkniętych. Konstruowanie łamanej z odcinków o podanej długości (z. 2.).

- Szukanie w najbliższym otoczeniu przedmiotów, których krawędź można byłoby obrysować linią krzywą, np. szyba w ramie okiennej (z. 2.).

89.

Zwycięstwo pod Grunwaldem

Zapis w dzienniku

1. Użycie małej i wielkiej litery w pisowni nazw geograficznych.
2. Obliczenia zegarowe i kalendarzowe.
3. Stosowanie terminów: prostopadły, równoległy, skośny w opisie przedmiotów.

Środki dydaktyczne

s. 88. i 89. w *Podręczniku Olka*, s. 91. i 92. w *Kartach pracy* część 1., opowiadanie Tadeusza Czarneckiego *Przed bitwą* s. 54. w *Wypisach*, reprodukcja obrazu Jana Matejki *Bitwa pod Grunwaldem* i innych obrazów o tematyce historycznej, album *Świat wokół mnie*, paski czasu (w tym pasek XV w.)

Uwaga

Po raz kolejny jest możliwość odwołania się do twórczości Sienkiewicza.

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 88.
- ◆ Wyszukiwanie informacji o królu Władysławie Jagiełło i jego żonie Jadwidze, udziale Polski w walce z zakonem krzyżackim, w bitwie pod Grunwaldem w 1410 r.
- ◆ Oglądanie reprodukcji obrazu Matejki *Bitwa pod Grunwaldem* i innych. dzieci. Gromadzenie informacji na temat przedstawionego wydarzenia, związanych z nim dat – również roku powstania obrazu. Wyjaśnianie słownictwa: oryginał, kopia, reprodukcja – wykorzystanie *Słownika Olka*.
- ◆ Obliczenia, ile czasu upłynęło od wydarzenia przedstawionego na obrazie do czasu namalowania obrazu.

Uwaga

Uczniowie mogą wyszukiwać również inne daty związane z życiem władców lub wydarzeniami z okresu ich panowania, potem oznaczać je na paskach czasu i opatrywać krótkimi wyjaśnieniami. Głównym celem tych działań jest czytanie liczb czterocyfrowych. Oznaczanie lat i zdarzeń na pasku czasu ułatwia też dzieciom zapamiętywanie dat. Oznaczenie na pasku czasu XV w. roku 1410 i innych dat (np. związanych z osobą Jadwigi – fundatorki Akademii Krakowskiej).

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 89.
- ◆ Porównywanie kształtów orderów i odznaczeń z różnymi krzyżami.

- ◆ Tworzenie kompozycji plastycznej z wykorzystaniem krzyży o różnych kształtach.
- ✓ Opowiadanie *Przed bitwą* s. 54.
- ◆ Wyszukiwanie w tekście wyrazów, wyrażeń i zwrotów związanych z bitwą, np.: zwiadowca, rozkaz natarcia, uderzyć na wroga. Objaśnianie ich znaczenia. Bogacenie słownictwa o wyrazy i zwroty o podobnym znaczeniu: armia, wojsko, siły zbrojne; przeciwnik, nieprzyjaciel, wróg; natarcie, atak, gwałtowne uderzenie; zwyciężyć, odnieść zwycięstwo, pokonać kogoś; bić się, walczyć, toczyć walkę; ponieść klęskę, przegrać bitwę; pole walki, teatr walki.
- ✓ Karty pracy s. 91. i 92.

- Szukanie Grunwaldu i innych krzyżackich miast na mapie fizycznej i samochodowej Polski.

88.

Zwycięstwo pod Grunwaldem

Przez 250 lat wcześniej niż Jan III Sobieski żył król Władysław Jagiełło. Ten król walczył z Krzyżakami. Rycerze Jagielly i rycerze krzyżacy spotkali się na polu pod wsią Grunwald. Tam miała się odbyć bitwa. Wódz Krzyżaków przystał królowi polskiemu dwa miecze i kazal powiedzieć, że daje te miecze w prezencie, aby Polakom dodać odwagi przed bitwą. A na to król Jagiełło spokojnie odpowiedział, że przyjmie miecze, bo według niego wrożą one zwycięstwo Polaków. No i Krzyżacy zostali pokonani. Na pamiątkę tej bitwy na polach Grunwaldu organizuje się co rok 15 lipca jej inscenizację.

- Krzyżacy budowali zamki w takiej odległości od siebie, aby można było przejść z jednego do drugiego w ciągu jednego dnia.
- Zamek w Malborku jest jedną z najpotężniejszych średniowiecznych twierdz w Europie. Jego budowa i rozbudowa trwała prawie 200 lat.

88

Panstwo krzyżackie zostało założone na ziemiach polskich w XIII w. Krzyżacy byli zakonnikami i rycerzami, którzy mieli szeryf wiarę chrześcijańską. Podbiiali jednak ziemie, które do nich nie należały, i budowali na nich warowne zamki. Zakon krzyżacki istnieje do dziś, np. w Austrii, Włoszech, Niemczech. Członkowie zakonu prowadzą szkoły i zajmują się działalnością charytatywną. Nazwa „Krzyżacy” pochodzi od znaku zakonu – krzyża, który widniał na płaszczach zakonników. Bardzo wiele odznaczeń i orderów ma kształt krzyża. Są one wzorowane na godłach dawnych zakonów rycerskich.

Zadania i pytania

- Odszukaj w albumach lub w ksiązkach historycznych postacie rycerzy z XV w. i porównaj ich stroje oraz uzbrojenie ze strojem Krzyżaków.
- Przyjrzyj się rysunkom krzyży i powiedz, gdzie można zobaczyć niektóre z nich i co oznaczają.
- Odszukaj Grunwald na mapie Polski i określ jego położenie.

Wypisz

O czym myślał i co robił Władysław Jagiełło tutaj przed bitwą z Krzyżakami? Przygotowanie do bitwy opisane w części wiedzy „Przed bitwą”.

89.

- Wyszukiwanie informacji, ciekawostek o rycerzach (z. 1.).

89

Przed bitwą

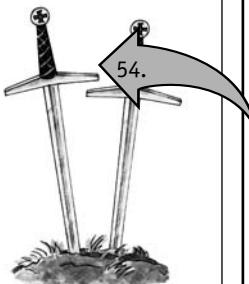
Wojska polskie dotarły właśnie do wsi Tannenberg, kiedy wysłany przedem na zwody rycerz Hanko Ostoya nadjechał na spienionym koniu, wołając:

– Niemcy! Wielka siła przed nami!

Król nakazał wstrzymać pochód. Wojska stanęły w zaginionkach, a tymczasem następni zwiodowy wyprawił się po dokładniejsze wieści o nieprzyjacielu. Wrócił niebawem, gdyż rzeczywiście Krzyżacy byli tuż. Cała ich armia rozłożyła się szerskim półkolem pod wsią Grunwald.

Na tę wiadomość zabłyśli żywici oczy bratu królewskiemu, Witoldowi, wielkiemu księciu litewskiemu. Jął naklaniać króla, aby niezwłocznie dał rozkaz natarcia.

Król zadumiał się. Jakże chętnie dalfy posłuch coraz żywym naleganiem Witolda, aby od razu uderzyć na wroga. Ale uderzyć życzeli go inni. Wszystkie żądano Krzyżaków polskie i nieprzyjacielską żadę mogłyby uderzyć z boku? Ich skryte, pilne naleganie kowatego kazal zmianę

54.

- Wyszukiwanie na mapie trasy wycieczki wg własnego pomysłu: rodaj środka transportu, czas trwania wycieczki, organizacja noclegu.

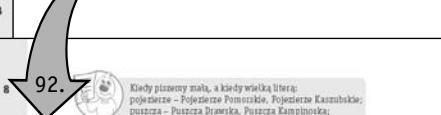
Zwycięstwo pod Grunwaldem

- Uczniowie z Głębokiego chcą wyrazić na rajd rowerowy zgodnie z następującym planem:
    - rozpoczęcie i zakończenie rajdu w Malborku;
    - jazda rowerem w ciągu dnia, a po południu zwiedzanie zamków;
    - pokonanie 10 km w ciągu godziny;
    - czas przeznaczony na zwiedzanie zamków: Malbork - 6 godz. 15 min., Sztum - 2 godz., Kwidzyn - 2 godz. 45 min., Dzierżgoń - 1 godz. 25 min., Prabuty - 1 godz. 10 min.
- Opracuj plan rajdu szlakiem zamków krzyżackich, które zostały wymienione na mapie. Uzupełnij w tym celu tabelę.

miejscowość docelowa	czas przejazdu	czas na zwiedzanie	razem
1. dzień Dzierzgoń			
2. dzień			
3. dzień			
4. dzień			
5. dzień			
razem	X		

więcej na zwiedzanie zamków.
– zapis rajdu.

91.

- Wykonywanie zadań z mapą.

Kiedy piszemy nazw, a kiedy wiersz:
pojazd – Pojazdy Puszczańskie, Pojazdy Kaszubskie;
puszta – Puszta Drwęcka, Puszta Kampinoska;
jezioro – Jezioro Nidzkie, Jezioro Dobbskie.

1. Uzupełnij tekst, korzystając z mapy fizycznej Polski lub mapy turystycznej północno-wschodniej Polski.

Trasa turystyczna szlakiem zamków krzyżackich przebiega przez pięknie położone ..... Mazurskie. Nad miasteczkami górują czerwone mury zamków. Z wież zamkowych rozpościera się piękny widok na lasy i jeziora. Największym miastem pojezierza jest ..... , przez który przepływa ..... Na północ od Grunwaldu znajduje się najwyższe wzniesienie w tej części Polski. Jest to ..... , która ma wysokość ..... . Nad ..... Nidzkiem leży znana miejscowością turystyczną Ruciane-..... . Nad rzeką Piszą rozpościera się piękna Puszcza

a. Wyszukaj na mapie jeszcze inne nazwy:

pojazdzy – .....
puszcza – .....
jezior – .....
góra – .....
kanalów – .....
91.

2. Zaprojektuj odznakę
strników Szlakiem
Rycerskim.

- Oglądanie strojów i zbroi rycerskich.

Kazimierz Wielki zastał Polskę drewnianą...

Zapis w dzienniku

1. Tworzenie nazw pochodzących od imion – rozróżnianie imion męskich i żeńskich, tworzenie zdrobnień.
2. Ustalanie kolejności alfabetycznej na podstawie drugiej litery lub dalszych liter w wyrazach.
3. Stosowanie znaków rzymskich, działania na liczbach czterocyfrowych.
4. Odtwarzanie rysunku wg wzoru – przedstawienie tej samej figury w różnym położeniu.

Środki dydaktyczne

s. 90. i 91. w *Podręczniku Olka*, s. 79., 80., 93. i 94. w *Kartach pracy* część 1., opowiadanie Cecylii Niewiadomskiej *Kazimierz Wielki kumem* s. 56. w *Wypisach*, albumy, zdjęcia, ilustracje przedstawiające grody, zamki i inne budowle z czasów Kazimierza Wielkiego, paski czasu, plany wybranych miast (najlepiej Kazimierza Dolnego n. Wisłą)

Sytuacje edukacyjne

- ✓ Opowiadanie *Kazimierz Wielki kumem* s. 56.
- ◆ Inscenizowanie sytuacji, kiedy ludzie udają kogoś, kim nie są. Kiedy podszywanie się pod kogoś może być usprawiedliwione?
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 90. i 91.
- ◆ Wykorzystanie dostępnych źródeł informacji na temat osoby i czasów panowania króla Kazimierza Wielkiego – ilustracje i fotografie zamków wybudowanych za jego panowania (np. Kazimierz Dolny n. Wisłą, Wiślica, Mirów, Bobolice, Ogrodzieniec). Gromadzenie słownictwa związanego z epoką.
- ✓ *Karty pracy* s. 93.
- ◆ Oznaczenie na pasku czasu XIV w. wydarzeń z okresu panowania Kazimierza Wielkiego.
- ✓ *Karty pracy* s. 94.
- ✓ *Karty pracy* s. 79., 80.

Kazimierz Wielki kumem

Coraz chłodniej i ciemniej, deszcz padał dzień cały, więc drogi roznickły, wreszcie słońce zaszedł i noc nastąpała, żadnym nierożasnona światłem. Do malej ubogiej chaty, w końcu wioski, ktoś zapukał. Gospodarz drzwi otworzył, a do izby wszedł zebrań z kijem w ręku i workiem pociętym na plecach, mokry i zablocony.

– Niech będzie pochwalony!

– Na wieki wieków.

– Przenocujcie mnie, gospodarzu, strudzony jestem bardzo, z drogi idę.

Knieć pokwał głowa i westchniał.

– Juści, ostatecznie, kiedy nie macie schronienia. Na dworze ciemno i mokro; wygodnie was tutaj nie będzie, bo chata mała, dzieci siedmioro, a obok w drugiej izbie chorą żoną. Ale z serca was proszę: czym chata bogata.

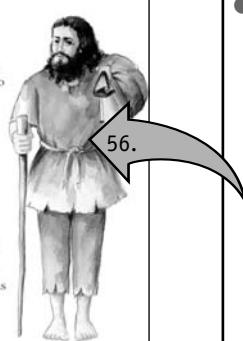
Podróżny musiał być bardzo zmęczony, bo zaraz usiadł i patrzał dookoła po ubogiej izbie. Wieśniak przyniósł mu chleba, miód, mleka troścę, posadł świeżągo siana i znowu po coś wyszedł; ale za chwilę wrócił, niosąc małe dziecko na rękę.

– Bóg dał mi ósmie – rzekł, pokazując je ubogiemu.

Dział popatrzał na dziecko i rzekł do wieśniaka:

– Oto wasz przyniesienie szczęścia, zbabaczyć. Zatrzymajcie się ze chłotem jutro do południa, a przysięgę wasz chrzestnego ojca, bardzo dobrego człowieka.

Knieć zgodził się zaczekać. Zasiadli za stołem, obcy rozputywał ciekawie o wszystkim: co słychać we wsi, co ludziom dokucza, czego im brak najbardziej, jak można by zaradzić złemu.

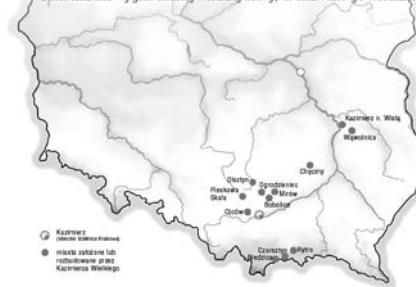
56.

- Planowanie działań na wzór zapomnianej akcji zuchów i harcerzy pod nazwą „niewidzialna ręka” polegającej na niesieniu pomocy osobom starszym, np. porządkowanie ogródków, podwórek, pielenie grządtek itp.
– zawsze w tajemnicy przed osobą, której pomagali niewidzialni pomocnicy. Ich znakiem był odcisk dłoni: niewidzialna ręka. To piękna idea bezinteresownej, bo anonimowej pomocy.

Odnajdywanie miejscowości na mapie fizycznej Polski i określanie ich położenia w stosunku do Warszawy lub Krakowa.

9 Kazimierz Wielki zastał Polskę drewnianą...

Bыł wśród polskich królów król Kazimierz, który nie piął się wojen, tylko budował zamki. Jednak zamiast drewnianych wzniósł domy i zamki murowane, żeby nie niszczyły je pożary. Zakładł też nowe miasta. Zaprosił władców europejskich do Krakowa na wielki rajd – może chciał stworzyć Unię Europejską? Być może wtedy pomyślał: Jeżeli nie musimy waływać, to możemy się uczyć – ikazał stworzyć pierwszy w Polsce uniwersytet. I chociaż nie wygrał żadnej wielkiej bitwy, to nazywano go Wielkim.

- ▶ Najstarsza polska uczelnia założona w 1364 r. przez Kazimierza Wielkiego do Akademii Krakowskiej – dzisiaj Uniwersytet Jagielloński.
- ▶ Za czasów Kazimierza Wielkiego wprowadzono w Polsce do obiegu nową monetę – grosz srebrny.

90.

Wielu królów wyróżniło się czym szczególnym, czym zasłużyło na pamięć Polaków. Kazimierza Wielkiego pamiętamy głównie jako założyciela miast i budowniczego zamków. Najbardziej znanie miasto z czasów Kazimierza Wielkiego to Kazimierz Dolny, n. Wisłą. Możemy tam obejść wiele zabytków, z przełomu XIII i XIV wieku, z zamku z XVI w., Pałacu Biskupiego, a także spichrze, w których znajdują się eksponaty, które pochodzą z Gdanska.

Zadania i pytania

1. Jak napisał a. Jak w c. b. Napisz.
2. Wymień na sc̄i, w której powiecie, kiedy odległość, o której mowa, pochodzi miejscowość.
3. Czy znasz pochodzenie nazwy miasta?

a. – czytać nazwy

zamek

tower

- Posługiwianie się planem wybranego miasta (najlepiej Kazimierza), wyszukiwanie na mapie, planie oznaczeń zabytkowych miejsc. Odczytywanie nazw znanych zabytków, określenie roku lub wieku, z jakich pochodzą. Obliczanie na pasku czasu, o ile lat zabytki są starsze lub młodsze od zabytków z 1350 r. i 1364 r.

91.

- Narysowanie (przekalkowanie) figury na kartce i wycięcie jej. Odrysowywanie wyciętej figury na kartce z bloku: odwrócona trójkątem w prawą stronę, w lewą stronę, trójkątem do dołu. Pomoże to dzieciom wyobrazić sobie rysunek, który mają wykonać (z. 2.).

Kazimierz Wielki zastał Polskę drewnianą...

1. Wyróżnij w dowolny sposób lata wydarzeń związanych z panowaniem króla Kazimierza Wielkiego.

- 1410 r. – bitwa pod Grunwaldem
- 1039 r. – przeniesienie stolicy Polski do Krakowa
- 1543 r. – śmierć Mikołaja Kopernika
- 1364 r. – rajd władców europejskich w Krakowie
- 1683 r. – odsiedzanie wiedźminów
- 1356 r. – nadanie praw miejskich Kazimierzowi Dolnemu

a. Oblicz sposób pisowniny.

1683 – 1410

- Kalkowanie konturu zamku ze s. 79. Kart pracy na białą kartkę. Mierzenie długości wybranych odcinków. Podawanie miary w centymetrach i milimetrach, zamiana centymetrów na milimetry. Obliczanie długości łamanej tworzącej kontur zamku. Rysowanie konturu zamku w różnych położeniach.
- Powtarzamy postępowanie zaproponowane do z. 2. ze s. 94. – rysowanie i wycinanie figury, układanie jej w trzech różnych położeniach (z. 1a.).

Zadania dodatkowe

Wykonanie z klocków dowolnej budowli. Spisywanie wszystkich czynności z tym związanych w formie instrukcji. Uzupełnianie opisu schematycznymi rysunkami. Rozebranie całej konstrukcji i ponowne jej budowanie wg przygotowanej instrukcji, opisu – jej kształt został bowiem udokumentowany.

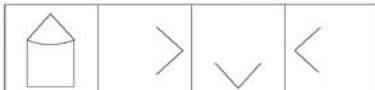
94.

1. Dopełnij w poszczególnych kolumnach podane imiona w odpowiedniej formie.

A	B	C	D
Józef	Józio	Józefa	Józia
Jan			
Stanisław			
Władysław			
Kazimierz			
Bolesław			

a. Powiedz, które znane ci imiona mają swoje odpowiedniki miejskie lub żerelskie.

2. Narysuj w każdym pustym prostokącie tę samą figurę, tylko z wierzchołkiem odwróconym tak, jak wskazuje zaznaczony punkt.

a. Jak nazywać linie, której nie można narysować przy linijce? Rozszerz tą nazwę.

a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	o
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV
XX	XXX	XXII	XXI	XXIV	XXV	XXVII	XXVIII	XXIX	XXX	XXXI	XXXII	XXXIII	XXXIV	XXXV
XIV	XI	XVII	XII	I	XIII	XXII	XXX	XXIX	XXVII					

Pracując na rysunku dwoma kolorami linie krzywe i linie proste.

93.

- Kazimierz Wielki panował w latach 1333–1370 (z. 1.).

Dzieje Polski

Patrzcie na kartce rysowanie konturów zamku warownego wg podanego wzoru. Najpierw narysuj prostokąt o takich samych wymiarach jak ramka przedstawionego rysunku, a potem rysuj kontury zamku.

Obierz rysunek zamku zgodnie z zaznaczonym kierunkiem – do góry nogami. W pustej ramce narysuj zamek przed obrótami oraz w takim położeniu, w jakim będzie po dokonaniu obrótu.

Król Bolesław I Chrobry

Zapis w dzienniku

1. Układanie pytań do tekstu – czytanie ze zrozumieniem.
2. Pisanie swobodnego tekstu na temat życia na dworach królewskich.
3. Dodawanie i odejmowanie liczb czterocyfrowych.

Środki dydaktyczne

s. 92., 93. i 174. w *Podręczniku Olka*, s. 95. i 96. w *Kartach pracy* część 1., wiersz Andrzeja Krzysztofa Torbusa *O państwie księcia Mieszka i koronie króla Chrobrego* s. 58. w *Wypisach*, tekst Stanisława Marciniaka *O wdowim groszu* (w *Przewodniku* s. 208.), tekst Kazimierza Wójcickiego, albumy przedstawiające insygnia koronacyjne z różnych epok, albumy kamieni szlachetnych (np. z serii *Patrzę. Podziwiam. Poznaję – Skamieniałości; Skały i minerały*), rekwizyty do zabawy dramowej „Na królewskim dworze”

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 92., 93. (z wyjątkiem z. 3.) i 174.
- ◆ Gromadzenie i objaśnianie słownictwa związanego z królewskimi insygniami koronacyjnymi (zbiory z czasów Chrobrego) – nawiązanie do wiadomości z klasy I i wiedzy dzieci.
- ◆ Wyszukiwanie w albumach informacji i ilustracji o epoce.
- ◆ Przypomnienie wiadomości o pochodzeniu księcia Mieszka, czasie trwania dynastii Piastów.
- ✓ Wiersz *O państwie księcia Mieszka i koronie króla Chrobrego* s. 58.
- ◆ Przypominanie legend związanych z postaciami dynastii Piastów.
- ✓ Tekst *O wdowim groszu* s. 208.
- ✓ *Karty pracy* s. 95.
- ◆ Wykonywanie obliczeń na paskach czasu od X do XIV w. (zrobionych przez dzieci).
- ✓ *Karty pracy* s. 96.
- ◆ Zabawa dramowa „Na królewskim dworze”. Przygotowanie odpowiednich rekwizytów, nagrani muzyki dworskiej.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 93. (z. 3.)

- Ustalenie, w których latach panował Bolesław Chrobry, szukanie informacji o innych Piastach, którzy panowali w XI w., oznaczanie na pasku czasu odczytanych i wyliczonych lat.

Jan Matejko „Koronacja pierwszego króla”

Z czasów Bolesława I Chrobrego pochodzą najstarsze polskie monety. Do dziś znaleziono ich ponad 250. Na denarach jest najstarsza nazwa naszego państwa i pieczęć. Dotychczas sądzono, że jest to poprzek białego ostra i symbolu państwa. Innak dzisiaj uważa się, że nie jest to orzeł, tylko paw. Takie monety były jednym z elementów identyfikacji Polski wśród innych narodów.

93.

- Pisanie swobodnego tekstu (z. 3.).

1. Przyjrzyj się mapie, która jest na s. 274, i porównaj ją ze współczesną mapą Polski.

- Gromadzenie wiadomości o współcześnie istniejących państwach, w których panują królowie i są dwory królewskie.

96.

1. Połącz nazwy urzędników dworskich i informacje o wykonywanych przez nich czynnościach.

ochmistrz	dbał o pościel i bieliznę
stolnik	zarządzał pieniężnimi
podczaszy	próbował napojów przed podaniem władcy
podskarbi	przygotowywał stół do uczyty
jaknuznik	zarządzał dworem
łaziebny	przygotowywał kapiele dla króla
szatny	dbał o suknie władcę
towczy	dbał o pojazdy
wóźniczy	organizował połowania
krojczy	rozdzielał zapomogi bieżnym
łozny	króli potrawy dla króla

a. Napisz, czym chciałbyś się zajmować na królewskim dworze. Wymyśl nazwę urzędu, który chciałbyś sprawować.

96

Król Bolesław I Chrobry

Pierwszym polskim królem był syn Mieszka I, księcia Bolesław, którego także nazywano wielkim. Później dodano mu przydomek Chrobry¹ i tak nazywamy go do dziś. Był wielki, bo mądrze dbał o bezpieczeństwo Polski. Jego koronacja odbyła się w 1025 r. Od tego czasu każdy władca Polski był królem. Bolesław Chrobry był podobno tak otyły, że król ledwie mógł go udźwignąć. Król pewnie nic nie wiedział o zdrowym odżywianiu, ale doradcy? Chyba mogli mu coś powiedzieć.

Książę nie nosił korony, tytułu mitre. Miał miecz i kolczyki.

Królestwo korone. Oprócz niej miał berło, jabłko i miecz koronacyjny. Nosił płaszcz gronostajowy.

- Ćwiczenie artykulacyjne: rytmiczne powtarzanie tekstu, np. Król Karol kupił królowej Karolinie korale koloru koralowego.

- Rozróżnianie imion i przydomków na przykładzie Bolesławów z dynastii Piastów, porównywanie wieku ich życia i czasu, w jakim żyli bądź panowali. Wielka litera w pisowni przydomków (z. 1.).

- Wyszukiwanie imion, od których można utworzyć nazwy miejscowości. Pisanie takich nazw, np. Bolesław – Bolesławów, Bolesławiec itd.

95.

2. W jakiej podobnej do uroczystości pasowania na rycerza uczestniczyłeś? Opisz ją, wzorując się na podanym tekście.

Gdy giermek ukończył 21 lat, pasowano go na rycerza. Przyzysły rycerza otrzymywał od swego pana rycerski pas, miecz i ostrógi. Następnie składał uroczystą przysięgę. Na koniec pan uderzał go lekko w ramię swoim mieczem. Był to znak, że giermek stał się rycerzem.

IX w.
XIV w.
XV w.
XVI w.
XVII w.
XVIII w.
XIX w.
XX w.

¹ Król Bolesław Śmiały był nazywany Szczodrym.

Dokumentaliści

Zapis w dzienniku

1. Rozróżnianie rodzajów gramatycznych przymiotników, tworzenie z nimi związków wyrazowych.
2. Układanie i pisanie notatki kronikarskiej na temat współczesnego zdarzenia.
3. Działania na liczbach czterocyfrowych, porządkowanie tych liczb.

Środki dydaktyczne

s. 94. i 95. w *Podręczniku Olka*, s. 97. i 98. w *Kartach pracy* część 1., wiersz Tadeusza Szymy *Jan Matejko* s. 62. w *Wypisach*, tekst Tadeusza Czarneckiego *Przed obrazami Jana Matejki* (w *Przewodniku* s. 209.), albumy z reprodukcjami obrazów Jana Matejki, album *Świat wokół mnie*

Sytuacje edukacyjne

- ✓ Podręcznik *Olka* s. 94. i 95.
- ◆ Objasnanie słownictwa związanego z utrwalaniem zdarzeń. Wypowiadanie się na temat form dokumentowania wiedzy o przeszłości, stosowanie wyrazów: dokument, dokumentalista, kronika, kronikarz itp.
Przypomnienie z klasy II historycznego słowniczka Doroty.
- ◆ Wypowiadanie się na temat dzieł sztuki, których tematem są zdarzenia historyczne.
- ◆ Porównywanie wielkości różnych obrazów, mierzenie, jakiej wielkości obrazy zmieszczaą się na ścianie. Stosowanie określeń (wyrazów bliksznacznych): ogromny, wielki, duży, bardzo duży itd.
- ✓ Wiersz *Jan Matejko* s. 62.
- ◆ Gromadzenie przykładów i wyjaśnianie znaczenia słowa *autor*: pisarz, malarz, kompozytor, dziennikarz itp.
- ◆ Oglądanie albumów i innych dostępnych źródeł dotyczących twórczości Jana Matejki. Czytanie i notowanie informacji o malarzu.
- ◆ Odszukanie w albumie obrazów Matejki należących do poszczególnych rodzajów malarstwa: obrazów batalistycznych, portretów, postaci. Rozróżnianie tematyki obrazów Matejki. Co mogą przedstawiać obrazy należące do każdej z wymienionych grup?
- ✓ Tekst *Przed obrazami Jana Matejki* s. 209.
- ✓ Karty pracy s. 97. i 98.

- Wyszukiwanie informacji na temat postaci z poznanych obrazów Matejki.

11 Dokumentalisci

Pani Marianna pokazała nam bardzo stary obrazek narysowany czarnym tuszem. Powiedziała, że z rysunku można się dowiedzieć, jak wyglądało Gębokie w XIV w. Widac na nim domy i ulice, zamek, rynek, studnie zyczeń i mur wokół miasta. A za murem stoją jacyś rycerze. Skąd ten mur? Przecież dziś nie ma po nim nawet śladu. I dlaczego zamiast parku jest jezioro? Pani Marianna mówi, że obrazek jest ważnym dokumentem, bo pokazuje historyczne Gębokie. Czy jest tak samo ważne, jak obrazy Jana Matejki, na których malarz przedstawił różne wydarzenia z historii i portrety wszystkich polskich królów?

rysunek przedstawiający średniowieczne miasto

- Działania na liczbach cztero cyfrowych (stawianie pytań typu: Ile lat upłyнуło od namalowania obrazu pt. ... do namalowania obrazu pt. ...? itd.).

3	H	I	J	K	L
4	E	M	N	N	O
5	Ó	P	R	S	S
6	T	U	W	Y	Z
7	Z	Z	Z	Z	Z

5Я 5Д 6Ю 2Я 5Ф 6Ю 4Ж 4Ю 5Ю 1Ю
2Ж 6Ю 3Я 2Я 3Д 2Я

2. Napisz, o czym można powiedzieć, że jest lub są:

historyczny .....

historyczna .....

historyczni .....

historyczne .....

3. Powiedz, jakie wydarzenia, o których pamiętaś, z których techniczne dostępne dzisiaj wykorzystasz w tym celu? Podziel je na rejestruję tylko glos, tylko obraz albo obraz i glos.

4. Napisz, jakie czynności wykonujesz:

każdego dnia .....

często .....

czasami .....

98.

62. Jan Matejko

Żył przed wiekiem w wiekowym Krakowie Waty, drobny, niepozorny człowiek, Co malował obrazy ogromne. By historie ojczyzny przypomnieć – Trudne chwile i zwycięskie boje. Przesłość świetna jak husarskie zbroje. To, co budzi dumę i co boli,

Chciał przypomnieć Obrazami Pędzlem

Tak po la

Tum ryc

Otoczyły

Znow zał

Kazimier

Pod dotk

Po

Sam da

Watty, dr

Dokumen

1. Uzupełnij diagram i odczytaj hasła.

- Pierwszy władca Polski.
- Zwycięski król spod Grunwaldu.
- Fotel króla.
- Pierwsza stolica Polski.
- Jedno z imion królów lub owoc.
- Przeciwnicy polskich i litewskich wojsk pod Grunwaldem.
- Król, który obronił Wiedeń przed Turkami.

Sal, w jakiej kolejności powstawały obrazy Jana Matejki. Zaznacz na pasku czasu ich powstania.

Konstytucja 3 maja.....	1891 r. (1791)
Bitwa pod Grunwaldem.....	1878 r. (1410)
Zwycięski Skarżysko.....	1864 r. (1597)
Batory pod Pakowem.....	1872 r. (1581)
Hold pruski.....	1882 r. (1525)
Sobieski pod Wiedniem	1883 r. (1683)
Kościuszko pod Racławicami.....	1888 r. (1794)

- a. Oblicz, co ile lat powstawały kolejne obrazy.

- b. Na obrazach Jana Matejki są przedstawione ważne wydarzenia historyczne, które miały miejsce w latach oznaczonych kolorem zielonym. Uporządkuj kolejność tych wydarzeń od najdalej leżących do najbliższych.

- Układanie wypowiedzi z zastosowaniem przyimka *historyczny* w różnych rodzajach gramatycznych (z. 2.).

- Opowiadanie o wybranym wydarzeniu, które warto zarejestrować, określanie: co było przedtem i co było potem (z. 3.), nazwisk i fragmentów tekstu dotyczących postaci z poznanych obrazów Matejki.

Bursztynowy szlak

Zapis w dzienniku

1. Wyszukiwanie na mapie miast na trasie z Rzymu do Gdańska.
2. Dodawanie i odejmowanie liczb trzy- i czterocyfrowych.
3. Tworzenie wyrazów pochodnych – czasowniki w bezokoliczniku.
4. Projektowanie biżuterii.

Środki dydaktyczne

s. 96. i 97. w *Podręczniku Olka*, s. 99. i 100. w *Kartach* praca część 1., tekst Małgorzaty Strękowskiej-Zaremby *Głosy z przeszłości* s. 60. w *Wypisach*, albumy, zdjęcia przedstawiające biżuterię i różne wyroby z bursztynu, modelina lub plastelina do wykonania biżuterii, mapa fizyczna i samochodowa Europy i Polski, *Gry i zabawy w szkole* Doroty Bąk

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 96. i 97.
- ◆ Gromadzenie wiedzy o przeszłości – jak to było w czasach młodości rodziców lub dziadków (jakie stroje były modne, jakie fryzury, czym się podróżowało, gdzie mieścił się najbliższy sklep z produktami spożywczymi, które jechało się do sąsiedniego miasta itp.). Przygotowanie na ten temat np. wywiadu; prezentacja materiału wzbogacona ilustracjami, zdjęciami.
- ◆ Wypisywanie nazw miast, które leżały na bursztynowym szlaku – czyli najstarszych – i miast współcześnie istniejących na trasie z Rzymu do Gdańska.
- ◆ Szukanie odpowiedzi na pytanie: Jak podróżowano dawniej? Układanie pytań, dzięki którym można ułatwić poszukiwanie odpowiedzi, np. czym podróżowano, od czego zależała wygoda pasażerów i czas podróży, jakie wynalazki wpłynęły na rozwój komunikacji (można przypomnieć historię koła lub kolei itp.). Porównywanie dawnych pojazdów, strojów podróżnych, bagaży, przedmiotów, którymi handlowano dawniej.

Uwaga

1. Kupcy płaciли nie tylko monetami. Zanim pojawiły się monety, wartość towaru określano lniącymi płatami (stąd wyraz *płacić*).
2. Uczniowie mogą spytać w domu, jakie rodzaje przypraw stosowane są w ich kuchni – część z nich dawno temu przywieźli kupcy jako towar wymienny, np. za miód.

- ✓ Karty pracy s. 99. i 100.
- ✓ Tekst *Głosy z przeszłości* s. 60.
- ✓ Gry i zabawy w szkole s. 71.

- Skąd się wzięła nazwa *bursztynowy szlak*?
- Gromadzenie wiadomości na temat bursztynu, jego zastosowania w przeszłości i współczesnie. Oglądanie wyrobów z bursztynu. Oglądanie biżuterii – na ilustracjach lub przynesionej przez dzieci (jednak nawet za zgodą rodziców dzieci nie powinny przynosić cennej biżuterii) i porównywanie materiałów, z jakich jest wykonywana, kolorysville, kształtu. Dyskusja na jej temat: podoba mi się/nie podoba mi się i dlaczego, ponieważ dokonałbym innego wyboru...; tobio poleciłbym...; zwróć uwagę na...; dobierz do koloru oczu, włosów itp.
- Wyjaśnianie pojęć związanych z handlem międzynarodowym: eksport, import.

do skutku i dźwigać. Staboci.
– Szukam ochronników – rzekła i spojrzała na nas spod oka.
I tak całe to „kiernasowianie” spadło na nas. Trochę to sprawdliwe, bo babcie nie powinny dźwigać ciężarów, ale też trochę niesprawiedliwe. Dzieciom zaprojektują ulotki reklamowe, a potem będą dekorować stoiska, na których rozłożą przedmioty do sprzedaży, a my musimy dźwigać.

- Rozważanie możliwości zorganizowania kiermaszu w celach charytatywnych, ustalenie celu, na jaki można by przeznaczyć dochód z kiermaszu.

12 Bursztynowy szlak

Nie tylko dziadek zna wydarzenia z przeszłości. Ja też już się czegoś nauczyłem. Tu, gdzie teraz jest Polska, przejeżdżały kupcy z południowych miast, żeby zyskać przydzielony przedział i kupić sobie skórę jechali z tak daleką drogą. Jechali od miasta aż nad Bałtyk i handlowali. Tak

Bursztynowy szlak

1. Oblicz sposób pisemnym długość bursztynowego szlaku z Rzymu do Gdańska, korzystając z danych umieszczonych na mapie.

- Obliczanie odległości między miastami na trasie Rzym–Gdańsk (z. 1.).

- Tworzenie wyrazów pochodnych. Objaśnianie utworzonych wyrazów (z. 2.).

100. Wyrazy: rozpoczęć, napisać, sprzątać, wyjechać, zapisać, spisać – to wyrazy pochodzące od wyrazu pisząc.

2. Utwórz wyrazy pochodzące od wyrazu kupić i powiedz, czym się różnią ich znaczenie. zakupić:

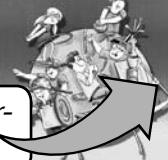
a. Podkreśl częstokrotnie wspólną dla wszystkich wyrazów.

3. Znajdź w słowniku języka polskiego objaśnienie wyrazów: detal, hurt, eksport, import.

a. Utwórz przykłodniki do podanych rzeczowników.
wzór   detal – cena detaliczna   hurt – cena ...
    import – towar

b. Ponowniaj z kolegami w klasie, a także z rodzicami tematycznie. Potem ułóż kilka zdań w odpowiedzi na pytanie: Jakie polskie towary są produkowane na eksport? Z jakich towarów Polska jest znana na świecie? Jakie towary importowane znajdują się w polskich sklepach?

Drukuj Biek
Gry i zabawy w szkole
dla dzieci od 6 do 10 lat

- Zabawa *Poszukiwacze skarbów*, s. 71.

VIII OŚRODEK TEMATYCZNY MIESZKAŃCY WÓD

Umiejętności ucznia

Mówienie i słuchanie

Układa opowiadania związane z treścią poznanego utworu.

Czytanie

Czyta teksty ze zrozumieniem. Czyta teksty z różnych źródeł i teksty o różnym charakterze: jadłospis, programy telewizyjne. Odczytuje informacje z mapy i globusa.

Pisanie

Stosuje znaki interpunkcyjne na końcu zdania. Przestrzega poprawnej pisowni wyrazów ze spółgłoską dźwięczną na końcu. Układa i zapisuje zdania z wykorzystaniem zgromadzonego słownictwa. Pisze wyrazy z ż i rz, nazwy mór. Pisze z pamięci strofę wiersza.

Stosowanie wiedzy i umiejętności

Zna i rozpoznaje niektóre zwierzęta wodne. Wie, w jaki sposób się poruszają, jak dostosowany jest kształt ich ciała do warunków życia. Rozróżnia podstawowe części ryby, zna najważniejsze cechy przystosowujące ją do życia w wodzie, sposoby odżywiania się. Wie, jaką rolę odgrywa morze w życiu człowieka. Tworzy łańcuchy zależności pokarmowych w wodzie.

Umie wskazać na mapie rzeki, oceany, morza, zatoki i zalewy, miasta nadmorskie. Orientuje się, jak wygląda dno oceanu. Umie nazwać zwierzęta wodne żyjące w oceanach. Grupuje jednostki pływające wg ustalonego kryterium. Wie, jaką rolę odgrywają rzeki w życiu człowieka. Inscenizuje fragmenty bajki z wykorzystaniem rekwizytów. Wyszukuje w tekście potrzebne fragmenty. Stosuje związki frazeologiczne, rozumie ich znaczenie. Używa form grzecznościowych w dialogach. Tworzy wyrażenia z rzeczownikami i przymiotnikami w różnych rodzajach gramatycznych. Dodaje różnymi sposobami w zakresie 1000. Dodaje i odejmuję liczby dwucyfrowe i trzycyfrowe. Mnoży liczby dwucyfrowe przez jednocyfrowe. Wykonuje obliczenia z zastosowaniem dodawania i odejmowania liczb dwumianowanych.

Porównuje liczby czterocyfrowe. Wykonuje obliczenia związane z czasem. Wykorzystuje w obliczaniu własności czterech działań matematycznych. Praktycznie stosuje zasadę rozdzielności mnożenia względem dodawania. Rysuje rysunki w sieci kwadratowej. Odczytuje informacje ze schematu.

Rozwiązywanie problemów

Przygotowuje doświadczenia i prowadzi obserwacje. Analizuje zjawiska i dostrzega związki przyczynowo-skutkowe. Stosuje porównywanie różnicowe. Planuje kolejne czynności przy wykonywaniu pracy. Korzysta ze słownika języka polskiego, wyjaśniając znaczenie wyrazów. Stosuje zasady savoir-vivre'u w określonych sytuacjach. Przygotowuje zestaw dań z wykorzystaniem podanej kwoty. Rozwiązuje diagramy.

W ośrodku VII można wykorzystać scenariusze zajęć: „Tyle stali, a pływa” (dwa scenariusze), „Widok wybrzeża” i „Hej, żeglujże, żeglarzu!” (w:) Scenariusze zajęć zintegrowanych dla klas I–III, cz. 1., PPiW, Warszawa 2001.

Co potrafi pływać

Zapis w dzienniku

1. Rozpoznawanie sposobów poruszania się zwierząt w różnych środowiskach.
2. Tworzenie łańcuchów pokarmowych organizmów żyjących w środowisku wodnym.
3. Inscenizowanie bajki *O rybaku i złotej rybce*.
4. Dodawanie i odejmowanie liczb dwu- i trzycyfrowych.

Środki dydaktyczne

s. 98. i 99. w *Podręczniku Olka*, s. 5. i 6. w *Kartach pracy* część 2., bajka *O rybaku i złotej rybce* s. 63. w *Wypisach*, składanka *Maluję i opowiadam. Sztuka w nauczaniu zintegrowanym* (ilustracje do *Bajki o rybaku i rybce*), albumy zwierząt żyjących w wodzie, album *Świat wokół mnie*, słownik języka polskiego

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 98. i 99.
- ◆ Gromadzenie wiadomości o sposobach poruszania się zwierząt (w nawiązaniu do wiadomości z klasy II w IV ośrodku tematycznym). Wymienianie tych zwierząt, które poruszają się w różnych środowiskach – jakie części ciała umożliwiają im pływanie. Wyjaśnianie terminów: ryba, ptak, ssak, owad – podawanie przykładów, określanie wspólnych cech.
- ◆ Wyszukiwanie i opisywanie zależności pokarmowych w środowisku wodnym.
- ✓ *Album Świat wokół mnie*.
- ◆ Obserwowanie zachowań rybek akwariowych, ich sposobu poruszania się w wodzie.
- ◆ Naśladowanie ruchów zwierząt żyjących w wodzie – ćwiczenia rytmiczne przy muzyce.
- ✓ *Karty pracy* s. 5.
- ◆ Gromadzenie wyrazów, wyrażeń i zwrotów dotyczących poruszania się zwierząt w środowisku wodnym (zwinny, szybki, dobry pływak, unosi się, przebiera łapkami, wynurza się, nurkuje, zanurza, podpływa). Użycie zgromadzonego materiału w wypowiedziach na temat poruszania się tych zwierząt, które żyją w najbliższej okolicy i które dziecko może obserwować.
- ✓ *Karty pracy* s. 6.
- ✓ Bajka *O rybaku i złotej rybce* s. 63.
- ✓ Składanka *Maluję i opowiadam*.
  - ◆ Która ilustracja najlepiej oddaje charakter poczciwego rybaka? Jaką techniką dzieci wykonałyby pracę plastyczną przedstawiającą chciwą żonę rybaka?
  - ◆ Założenie klasowego akwarium. Omówienie obowiązków z tym związanych.

- Wyjaśnienie terminów (w nawiązaniu do ornitologii): iichtiolog, iichtiologia oraz kawior.

- Podane na ilustracji zwierzęta pływają dzięki różnym częściom ciała:
  - ssak – niedźwiedź – przednie łapy;
  - ssak – delfin – płetwy, ogon;
  - ptak – kaczka – błona pлавna między palcami stóp;
  - ptak nielot – pingwin – skrzydła;
  - gad – jaszczurka – nogi i ogon;
  - płaz – żaba – błona pławna między palcami stóp;
  - owad – grzbietopławek (pluskolec) – opływowym kształtem ciała i bardzo długie, szerokie tylne odnóża;
  - ryby – płetwy.

- Porównywanie rybek przedstawionych na ilustracjach. Czytanie notek encyklopedycznych na ich temat.

Mieszkańcy wód

Co potrafi pływać

98.

Jedys, gdy byłem mały, dziadek wrócił z wędkowania i powiedział, że złowił rekina. A ja pomyślałem, że skoro w głębokiej pływały rekiny, to przy następnej okazji potkną się popłakane. I dopiero niedawno się dowiedziałem, że dziadek złowił wtedy szczupaka, o którym się mówi „rekin wód stokichodowych”, ponieważ robi spustoszenie wśród mniejszych ryb w rzece, w której żyje. Już dawno przestałem się bać o dziadka. A nawet zacząłem żałować ryb, na które polują i ptaki, i różne zwierzęta lądowe.

- Strzelczyk – azjatycka ryba – ma niezwykły sposób polowania na owady: spływa w ich kierunku strumieniami wody, a dopiero potem je chwyta. ► Oko głębionowy ma tak rozciągliwy żołądek, że może połknąć pokarm dwukrotnie większy od rozmiarów własnego ciała.

98

Niektóre zwierzęta żyjące na lądzie lub w powietrzu są dobrymi pływakami, ponieważ muszą zdobywać pożywienie w wodzie.

99.

Świat wokół mnie

Wszystkie pokarmowe między: pluskwiakiem, planktonem, orką, okoniem, i żywieniowymi na końcu występuje człowiek? Prócz przedstawionego, wyróżniają, choć nie w tym pomagają nam, m.in. morskie pokarmy po-wodne?

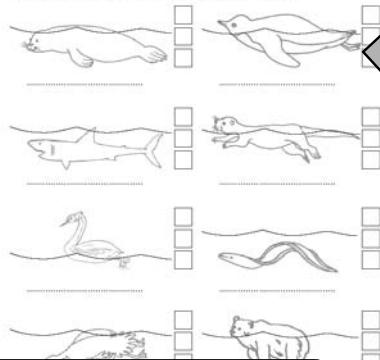
Wypowiedź
Co możesz powiedzieć o zachowaniu żony rybaka – bohaterki bajki „O rybaku i złotej rybce”?

1

99

Co potrafi pływać

1. Rozpoznaj zwierzęta i napisz ich nazwy. Obok rysunków wpisz litery L (ład), W (woda) lub P (powietrze), w zależności od tego, gdzie żyje każde zwierze.

- Układanie przez dzieci życzeń, które współcześnie żyjący chcieliby przedstawić złotej rybce, oraz życzeń, które złota rybka mogłaby mieć do nich.

O rybaku i złotej rybce

Pewnego dnia biedny rybak złowił piękna rybka. Rybka błogata go ludzkim głosem, a darował jej wolność. Rybak ułotwił się na niej i z wdzięcznością obiecała mu spłate życzania.

Gdy rybak wrócił do domu z pastwymi rekumami i zadowolona mu awansując, Rybka wytrąciła jej, co go spotkało. Chciąca żony mu nie dowierzała, poleciła przedstawić rybce pierwsze życzenia.

Stary rybak poszedł nad morze i wezwał żółtą rybę. Powiedział jej, że zara zaproagniął mieć nowe koryto dla świata. Rybka przyrzekła spełnić zaraz to życzenie.

Po powrocie rybaka zobaczył na środku izby piękne, nowe koryto. Dzidziona zama przekonała się o czarodziejskiej mocy żółtej rybki.

Jednak nowe koryto nie wystarczyło żonie rybaka. Znów kazala mężowi ise nad morze. Tym razem zażądała nowego domu, który miał stać w miejscu ich ubiegłej chatki.

Stary rybak powiedział nad morze. Był bardzo zawstydzony zachamianiem swojej żony. Wezwał jednak żółtą rybę i przedstawił jej drugie życzenie.

Teraz chciwa żona królowała na tronie w otoczeniu dworskich dostojników. Dla rybaka nie było tu miejsca. Rozkazano mu, aby wyniósł się czym przedżej.

Mimo kilka tygodni, a żona rybaka – królowa – stwierdziła, że nie chce być już potężną królową, ale panią mórz i oceanów. Zażyczyła sobie nawet, żeby żółta rybka jej słuzła.

Jednak żółta rybka nie mogła się dociekać, że żona i wezwał żonę raz złota rybka. Kiedy wydała z siebie, jakie życzenie tym razem ma jego żona, rybka nie mogła powiedzieć, tylko ukryła się w głębokim morzu. Czekał rybak, czekał, ale rybka się już nie pojawiła, więc w końcu wrócił do domu. Na miejscu patrzy zdziwiony: znów ta sama uboga chatka, stara baba siedzi na progu, a przed babą – stare koryto.

„...a podstawa tej bajki z serii „Bajkowa kolekcja”

1. O kim powieści, że jest zachlamiony, chciwy, gąsienisty?

2. Jaki mogłyby być inne zakończenia bajki „O rybaku i złotej rybce”?

1

5.

1

1. Uczniowie Adam z 295 zł. wody - przeznaczone
Oblicz i napisz, ile pieniężny pozostało im na zakup rybek.

a. Sprawdź, ile spośród wymienionych rybek mogą kupić uczniowie za pieniądze, które mają, i ile pieniężny jeszcze im zostanie.

cennik ryb akwariowych

welone - 27 zł

sum pictus - 25 zł

żrzązka - 18 zł

- 13 zł

czyżba - 7 zł

- Wyszukiwanie w albumach wiadomości na temat rybek akwariowych.

- Dobieranie takich cen i liczby zakupionych rybek, aby wykorzystać jak najwięcej pieniędzy, żeby została jak najmniejsza reszta.

- Poszukiwanie wśród nazw rybek wyrazów, które w połączeniu z liczebnikiem mają zakończenie -ów. Konkurs na zgromadzenie największej liczby takich wyrazów i zilustrowanie, np. w formie rebusu, jednego z nich (1a. i 2.).

6.

63.

60

Zadania dodatkowe

Ćwiczenia gimnastyczne na materacach przypominające sposób poruszania się zwierząt wodnych lub układ gimnastyczny grupy dzieci z wykorzystaniem kótek, szarf, dyskretnego akompaniamentu muzycznego. Pokazywanie zachowań zwierząt chroniących się przed niebezpieczeństwem (np. bezruch, ucieczka). Rytmiczny układ choreograficzny należy ćwiczyć przez kilka dni, dbając o staranność wykonania.

Notatki

Wyjątkowi pływacy

Zapis w dzienniku

1. Pisownia wyrazów z rz występującym po spółgłoskach.
2. Obliczanie czasu trwania programów telewizyjnych.
3. Stosowanie rozdzielności mnożenia względem dodawania.
4. Określanie cech zwierząt pływających.

Środki dydaktyczne

s. 100. i 101. w *Podręczniku Olka*, s. 7. i 8. w *Kartach pracy* część 2., tekst *Ufne i mądre delfiny* s. 68. w *Wypisach*, albumy na temat zwierząt żyjących w wodzie, album *Świat wokół mnie*, programy telewizyjne z gazet i czasopism

Sytuacje edukacyjne

- ✓ Podręcznik *Olka* s. 100. i 101.
- ◆ Rozmowy dzieci na temat oglądanych filmów z życia zwierząt wodnych. Wymienianie oryginalnych gatunków zwierząt i wyróżniających się okazów.
- ◆ Wyszukiwanie w programach telewizyjnych audycji o tematyce przyrodniczej. Wskazywanie programów i stacji telewizyjnych polecanych dzieciom. Obliczanie czasu trwania audycji telewizyjnych.
- ✓ Album *Świat wokół mnie*.
- ◆ Wyszukiwanie w zgromadzonych materiałach ciekawostek o zwierzętach żyjących w wodzie (ryby, ssaki).
- ✓ Tekst *Ufne i mądre delfiny* s. 68.
- ✓ Karty pracy s. 7. i 8.

- Wypowiadanie się na temat filmów i audycji telewizyjnych. Czym dzieci się kierują, wybierając programy, które chcieliby obejrzeć? Ile czasu spędzają przed telewizorem?

2 Wyjątkowi pływacy

Szybko odrobitem lekcje, żeby obejrzeć w telewizji program pt. „Wyjątkowi pływacy”. Myślałem, że to program o rybach. Franek też czekał na ten program, ale on myślał, że to program o mistrzach olimpijskich w pływaniu. A to był program o delfinach. Już chciałem zwołać: „Aha! Miałem rację!” – gdy spiker powiedział, że delfiny świetnie pływają, ale nie są rybami. Dziadek śmiał się z naszego zaskoczenia i powiedział, że jesteśmy leniwczami, bo nie chciano się nam przeczytać informacji o tym programie.

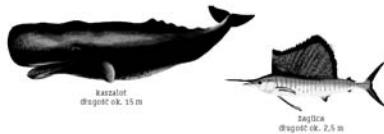
Największą rybą świata jest rekina wielorybliego. Waży ok. 15 ton, czyli tyle, ile 10 samochodów osobowych z pasażerami i bagażem.

Miami – czytaj: naimi

- Porównywanie prędkości poruszania się zwierząt wodnych z prędkością osiąganą przez sportowców pływaków.

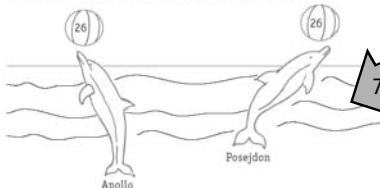
101.

Obszary ryb jest żaglica, osiąga ponad 100 km/h – to prawie taka prędkość, z jaką jedzą samochody trasą szybkiego ruchu. Doskonałym nurkiem jest kaszalot – potrafi nie tylko dobrze nurkować, lecz także doskonale pływać, mimo że są bardzo dużymi zwierzętami. Nawet pławia biegliny świetnie sobie radzi w wodzie, chociaż waży 130 ton – dziesięć razy więcej niż najcięższa ryba. Pławia biegliny jest największym zwierzęciem żyjącym na ziemi.

Wyjątkowy pływacy

- Za trafienie w piłkę delfin otrzyma 26 punktów. Policz, ile punktów zdobył każdy delfin, jeśli wieś, że Apollo trafiał w piłkę 4 razy, a Posejdon 3 razy.

wzór 5 - 26

[ ]	20	6
5	5 · 20 =	5 · 6 =
	5 - 26 =	

Apollo

- Przepisz tekst. Początek każdego zdania zaznacz wielką literą, a na końcu postaw kropkę. Wybierz osobno wyrazy z 1 i 2.

Wyspa delfinów

zagłówka przybita do brzegu i zatrzymała się marynarze wyskoczyli na brzeg wyspy była plażka jak talerz w dole pleterzyły się kamienie za nimi zieloność się morze tutaj żyją zadziwiające zwierzęta delfiny są podwodnymi drapieżnikami, a dają się tresować jak psy

7.

Zadania i pyt.

1. Na jak dłu-

tyko w ob-

2. Wybierz in-

by się n-

3. Odgadni-

lub zapis-

4. brz -

drz -

grz -

tam znajduje

się jedna z

płetw rekina

chrz -

ten dźwięk wydaje

prósie

jrz -

inaczej: zobać

krz -

można to robić z

radości

prz -

takie więzi łączą

nas z nietl

czynnymi osobami

- co

przygnosi radość,

więc jest dla nas

trz -

inaczej: dostać

wtrz -

robiny to z

pinka, kiedy

gramy w koszykówkę

Tak napiszesz:

- krzyk, a tak: kurzyk - nazwe pinka:

- przyjaciel: przewo

- parzota, parzecina.

8.

- Co mówi treser o swojej pracy z delfinami? Uzupełnij tekst odgadniętymi wyrazami.

Spotkania z delfinami są ..... Zwierzęta te szybko się uczą. Gdy ..... do wody przedmiot, delfin wynosi go na powierzchnię i płynie z nim do .....

Za dobrze wykonane zadanie ..... ode mnie swój ulubiony przysmak. Gdy ..... piłkę do góry

i ..... znacząco, delfin uderza ją czubkiem nosa

i celuje nią do kosza. Potrafi też kilkakrotnie podbiąć ją nosem.

Najbardziej lubię leżeć na ..... mojego

delfina i czuć jego bliskość. Ci, którzy po raz pierwszy

..... tresure delfinów, są zachwyconи ich

umiejętnościami, a dzieci ..... z radości.

- Wyszukiwanie, wypisywanie wyrazów tematycznie związanej z morzem, rzpo spółgłoskach (z. 1.).

Zadania dodatkowe

Co można powiedzieć o liczbach podanych w parach: 43 i 86 oraz 31 i 93? Uzupełnijcie zdania tymi liczbami:

____ jest 2 razy większa od ____.

____ jest ____ razy większa od ____.

____ jest 2 razy mniejsza od ____.

____ jest ____ razy mniejsza od ____.

____ jest o ____ większa od ____.

____ jest o ____ większa od ____.

____ jest o ____ mniejsza od ____.

____ jest o ____ mniejsza od ____.

Wszystko o rybach

Zapis w dzienniku

1. Tworzenie związków wyrazowych i stosowanie ich w zdaniu.
2. Dodawanie i odejmowanie liczb dwu- i trzycyfrowych.
3. Wyróżnianie charakterystycznych cech ryb, nazywanie poszczególnych gatunków.

Środki dydaktyczne

s. 102. i 103. w *Podręczniku Olka*, s. 9. i 10. w *Kartach pracy* część 2., opowiadanie Zuzanny Rabskiej *O flądrze bałtyckiej* s. 64. w *Wypisach*, albumy o zwierzętach wodnych, materiały na temat zdrowotnych wartości ryb

Sytuacje edukacyjne

- ✓ Podręcznik *Olka* s. 102. i 103.
- ◆ Odczytywanie ze zgromadzonych materiałów informacji o odżywczych wartościach ryb.
- ◆ Wyszukiwanie wiadomości na temat ryb latających, ptaków nielotów, ssaków pływających – zwierząt, które mają cechy charakterystyczne dla innych gatunków.
- ✓ Opowiadanie *O flądrze bałtyckiej* s. 64.
- ◆ Zabawa ruchowa w wyłonienie króla ryb (mórz). Zorganizowanie zawodów. Jedną z konkurencji może być bieg „na płetwie ogonowej”. Inne konkurencje mogą wymyślić dzieci. Zawodnikom przewiązujemy szarfą nogi na wysokości kolan, biegą więc drobnymi kroczkami, jak na płetwie ogonowej. Zwycięzca zostaje ukoronowany. Powinien wygłosić mowę (przedstawić się i podziękować za wybór).
- ◆ Przypominanie wiadomości na temat koronacji i insygniów królewskich. Przygotowanie rekwizytów potrzebnych do koronacji króla – tronu, korony, w miarę możliwości – berła, jabłka królewskiego, a także innych wymyślonych przez dzieci w zależności od opracowanego pomysłu na zawody.
- ◆ Wypowiadanie się na temat ochrony ginących gatunków ryb i okresów ochronnych. Szukanie wiadomości na ten temat sposobów ochrony zwierząt wodnych.
- ✓ Karty pracys. 9. i 10.

3 Wszystko o rybach

Ostatni test z angielskiego nie wyszedł mi najlepiej. Po angielsku inaczej się mówi, a inaczej pisze! Kto to wszystko zapamięta?! Powiedziałem, że przedże ryby nauczą się fruwać, niż ja będę pisał po angielsku. Myślałem, że ryby potrafią tylko pływać i nurkować, ale żeby fruwać? Musiałby jak Dedal i Ikar przywiąć sobie skrzydła. Tata tylko na mnie popatrzył, potem przyniósł album i pokazał mi latające ryby. W albumie są, ale w Polsce nie ma takich ryb – próbowałem się bronić. Na to tata powiedział, żeżbym wziął się do pracy, bo zostanę w tyle za rybami.

- Dzielenie się doświadczeniami na temat wyglądu wiosek rybackich. Czym różni się wioska rybacka od nadmorskiego kurortu? Jakie dania można przygotowywać z ryb?

(fragment)

W naszym Bałtyku, co ziemian kaszubską oblewają, robi się od ryb wiele raki. Są tam przede wszystkim w wielkiej ilości śledzie oraz flądry, zwane przez ludność nadmorską storniami, jako że te ryby płasko, czyli „na stronic” pływają, są zbliżone do nich turbaty, zwane skarpianami, aż doroś, czyli pomuchle, a również węgorze, sandacz, szczupaki i okonie, polawiane w zatoce, a lubiące zarówno wodę słodką rzek, jak i słoną morza. A już najwięcej jest chyba w zatoce i na pehmie morzu szprot.

(...) Dawnymi czasami, gdy ryby kłociły się zaczęły między sobą i wyrywały sobie żer, a najczęściej większe pożerały słabsze, uradziły one między sobą, że trzeba im obrać króla, który by nad nimi panował, ustawał prawu, karał winnych i roztrząsał wszystkie spory na dnie morza.

(...)

Flądra, która była bardziej zarozumiała, myślała po cicheu: „Na pewno ja królowa morza zostanie. Nie jest bowiem powiedziane, że królom my być losos, szczupak czy węgorz. Może rzadziej także i kobieta, tak jak to się dzisiaj i u ludzi”.

Pelna najlepszych nadziei czekała bałtycka flądra, az korona i berło jej przypadła w udziałzie, i tak od niechcenia niby rzuciła projekt:

– Po co się dług kłocić i naradać? Ta ryba zostanie królem, która pierwsza do przystani na Helu podpłynie w białym fartuchu!

– Dlaczego koniecznie w białym fartuchu? – zawołały chórkiem wszystkie ryby, nie domyślając się, ze chytra flądra siebie ma na myśli.

– Ach! Drogie stołeczniki braciszki, że też nie domyśliście się od razu! Biale fartuch to najpiękniejszy strój i najbardziej w nim to twarzy! Biale fartuch noszą wszyskie gospodarstwa, a wszak miło nam będzie, gdy nasz król będzie w morzu gospodarować!

– Dobrzej mów! Flądra! Zgoda na bialy fartuch! – odpowiedziały węgorze i lososie, które rej wodzili w zatoce.

102.

- Szacowanie wysokości różnych obiektów znajdujących się w najbliższym otoczeniu dzieci: samochód osobowy, autobus, budynek szkolny, drzewo stojące obok szkoły itp. Szacowanie z wykorzystaniem znajomości np. przybliżonej wysokości dziecka, osoby dorosłej, sali lekcyjnej itp.
- Wykonanie barwnej ilustracji latającej ryby wg wyobrażeń dzieci.

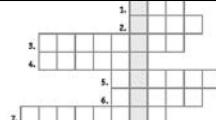
1. Odgadnij Wyjaśnij

- Ryba z wąsami.
- Ryba na wigilijnym stole.
- Ryba na wigilijnym stole.
- Ryba przypominająca kształtem weżę.
- Motnia się z nim bawić w specjalnym basenie.
- Najpopularniejsza ryba morska.
- Rekin wód śródlatkich.

a. W diagramie wyróżnij nazwy ryb żyjących w morzu.

2. Napisz wyrażenia związane z przyniemiówką rybny i rybacki oraz odpowiednich rzeczowników społeczeństwa podanych:

port baza kuter sieć konserwa sklep wioska strój tóźd salatka zupa sprzęt wzór port rybacki

a. Ułóż i napisz zdania z wybranymi wyrażeniami. Podkreśl te wyrażenia, w których wystąpił jednosłabowy rzeczownik.

10

64.

- Układanie dialogów: ryby rozmawiają między sobą, dzielą się wiadomościami, kto lub co może im zagrożać, jak się przed takim niebezpieczeństwem ustrzec.

Dary morza

Zapis w dzienniku

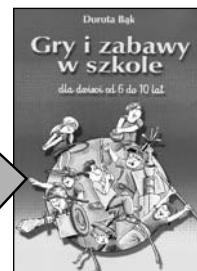
1. Porządkowanie wypowiedzi, układanie dialogów.
2. Wypowiadanie się dzieci na temat znaczenia morza dla człowieka.
3. Dodawanie liczb dwumianowych w zakresie 100.

Środki dydaktyczne

s. 104. i 105. w *Podręczniku Olka*, s. 11. i 12. w *Kartach pracy* część 2., opowiadanie Zbigniewa Żakiewicza *Jantarek* s. 66. w *Wypisach*, patyk, słoik, woda, sól do wykonania doświadczenia, książka Jana Kamyczka *ABC dobrego wychowania* (lub inna o podobnej tematyce), ilustracje i teksty popularnonaukowe związane z darami morza, etykiety opakowań produktów (po owocach morza, kosmetykach z alg), *Gry i zabawy w szkole* Doroty Bąk

Sytuacje edukacyjne

- ✓ Opowiadanie *Jantarek* s. 66.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 104. i 105.
- ◆ Gromadzenie wiadomości o darach morza – teksty popularnonaukowe i materiały poglądowe, doświadczenie dzieci, wiadomości bieżące na temat katastrof ekologicznych na morskich. Wyjaśnianie znaczenia wyrażenia *katastrofa ekologiczna*.
- ✓ *Gry i zabawy w szkole*.
- ✓ *Karty pracy* s. 11. i 12.
- ◆ Określanie zasad dobrego wychowania w czasie zamawiania i spożywania posiłków.
- ◆ Zakładanie restauracji. Przygotowanie projektu wystroju wnętrza, planowanie menu, ustalenie kolejności zadań do wykonania.

- Zabawa zwinnościowo-skoczna *Połów*, s. 54.

- Które dary morza są najbardziej rozpowszechnione?

Ropa naftowa i sól to ukryte skarby morza. Ropę naftową wydobywa się z dna morskiego.

- Formy grzecznościowe stosowane podczas rozmowy z kelnerem. Wykorzystanie odpowiedniego fragmentu z książki *ABC dobrego wykowania* dotyczącego sposobu spożywania dań rybnych. Zasady zachowania się w miejscach publicznych (w lokalach gastronomicznych).
- Układanie i zapisywanie dialogu kelner – gość.

H. Postaraj

- Układanie i zapisywanie na tablicy pytań, jakie zadały dzieciom Jantarek, bawiąc się z nimi w ich domu, szkole, na placu zabaw czy na podwórku.
Muszą wziąć pod uwagę, że spał on bardzo długo i nic o naszym świecie nie wie, więc jego pytania będą dziwne, zaskakujące, np.: Co to jest rower? Co to jest szkoła? itd. Układanie krótkich, ale zrozumiałych dla Jantarka odpowiedzi. Odpowiedzi warto formułować z wykorzystaniem słownika języka polskiego.

Dary morza

104.

Bo co to za wakacje z deszczem nad morzem? A przecież są dzieci, które mieszkają nad morzem i pewnie dla nich morze jest zwyczajne *panie w domowym pogodzie.*

105.

11.

Dary morza

1. W restauracji zazwyczaj czekają na nas kelnerzy, którzy przyjmują zamówienia.

Odp:

2. Ustal, jak przebiegała rozmowa między kelnerem i gościem restauracji Pod Myszką. Oznacz kolorem zwroty wypowiadane przez kelnera i przez gościa. Ponumeruj kolejne wypowiedzi.

— Czym mogę służyć?

Prz:

Co

Jantarek

Na brzegu Wisienki lato i na miedzy z czarnymi meduzami. Wisienka się bardziej odniosła do Jantarka. Gdy ją zauważył, leżał na brzegu. Nagle zatrzymał się i zapytał: „Ojej, wzrosły! – Ojej, wzrosły! – Ojej, wzrosły! – wzrosły pyszczek w bardzo długim ziewnięciu. Dziewczynka tak bardzo przestraszyła się rozwarstego pyszczka, i upuściła bursztyn wprost na duży kamień. Bursztyn pękł na dwie półki i zaraz rozległy się pisklaki głosili:

– Cóż za niegrabiąłeś z ciebie. Rozbiłeś moje piekną loże.
– Bardzo przepraszam, to niechętny... Naszymy się Wisienka, ty jak się nazywasz? – spytała Wisienka.

– Nie wiecie?! – zdziwiło się zwierzętko. – Wszyscy wiedzą, że używamy się Jantarkiem.

– A jak się znalazłeś w bursztynie, Jantarku? – spytała Wisienka.
– Nie pamiętam. Wiem, że było bardzo gorąco w naszej spaniającej dżungli, nie siedział na chwilę na drzewie, żeby się cco zdziemnął...

– Mimo, że aleko stąd, bo u nas nie ma żadnej bursztynowej góry. – Tu, gdzie mieszkałam, jest północ. – spytał Jantarek, bistro się gapiąc ze swego kamienia.

Bałykcie...

66.

– Aleko stąd, bo u nas nie ma żadnej bursztynowej góry. – Tu, gdzie mieszkałam, jest północ. – spytał Jantarek, bistro się gapiąc ze swego kamienia.

Bałykcie...

- Dlaczego należy chronić zbiorniki wodne przed zanieczyszczeniami? W jaki sposób czystość morza zależy od mieszkańców gór?
- Dyskusja nad znaczeniem soli. Uzasadnienie nazwy *Morze Martwe.*

Savoir-vivre' to także sposób zachowania się przy stole. Są też zasady dotyczące spożywania potraw rybnych.

3. Jednym kolorem podkreśli w tekście zdania informujące o ogólnych

- Planowanie menu w ramach określonej kwoty.
- Obliczanie, ile reszty wyda kelner z 50 zł. W jakich monetach i banknotach zostanie wydana reszta?
- Przygotowanie zagadki dla kolegi: odgadywanie na podstawie kwot za rachunek, co mogli zjeść goście.

Jak głębokie są oceany

Zapis w dzienniku

1. Odczytywanie informacji z mapy i globusa i ich kategoryzowanie.
2. Pisanie i porównywanie liczb czterocyfrowych.
3. Układanie wypowiedzi pisemnej z wykorzystaniem zgromadzonego słownictwa.

Środki dydaktyczne

s. 106., 107. i 175. w Podręczniku Olka, s. 13. i 14. w Kartach pracy część 2., bajka *Dlaczego woda morska jest słona* s. 69. w Wypisach, ilustracje statków, łodzi podwodnych, film, mapa świata, globus, słownik języka polskiego, encyklopedia, wyszukane przez uczniów informacje o oceanach

Sytuacje edukacyjne

- ✓ Podręcznik Olka s. 106. i 175.
- ◆ Wskazywanie na mapie świata mórz i oceanów, odczytywanie ich nazw. Ustalenie zasady pisowni tych nazw. Odczytanie legendy (objaśnień) dotyczącej znaczenia kolorów na mapie. Rozróżnianie odcieni kolorów i określanie ich znaczenia na mapie. Wymienianie widocznych na mapie (globusie) miejsc geograficznych związanych ze zbiornikami wodnymi, grupowanie ich – wyspy, półwyspy, rowy głębinowe itd.
- ✓ Karty pracy s. 13. i 14.
- ✓ Odczytywanie liczb czterocyfrowych w różnych źródłach: książkach, na ulicy, w kalendarzach; zapisywanie ich słowami.
- ✓ Podręcznik Olka s. 107.
- ✓ Bajka *Dlaczego woda morska jest słona* s. 69.

- Głębokości niektórych wód:
- Morze Bałtyckie – 459 m,
- Morze Śródziemne – 5121 m,
- Morze Karaibskie – 7491 m,
- Ocean Spokojny – 11020 m.

5 Jak głębokie są oceany

Przeglądam się mapę i zastanawiałem się, czy oceany mają granice. Na mapie nie widać, żeby miały. I do jakich państw należą? A może nie należą do żadnych państw, bo są wspólne? Z mapy nie można tego odczytać, ale można się dowiedzieć, jak są głębokie. Głębsze miejsca są oznaczone ciemniejszym kolorem. Czy to znaczy, że w głębszej wodzie jest ciemniej, w najgłębszych głębinach całkiem ciemno? Clekawie, czy w tych głębokościach żyją jakieś ryby i czy widać po ciemku? Adam mówi, że w głębinach żyją straszne szkarady i że niektóre z nich świeią, albo mają na głowach reflektory jak górnicy na kaskach. Nie znam się na rybach, miałem kiedyś akwarium, ale musiałem podarować je kuzynowi, bo Ogryzek wyłowił z niego najładniejsze rybki.

106.

- Poszukiwanie w słowniku znaczenia słowa *akwalung* i innych z częścią *akwa-* (*aqua-*).
- Szukanie wiadomości o klubach pływackich, o nurkowaniu, a także o korzyściach, przyjemnościach i zagrożeniach związanych z nurkowaniem.

Nurkowanie jest ciekawym sportem. Jeśli ktoś chce nurkować, musi przede wszystkim umieć pływać, być zdrowy i ukończyć odpowiedni kurs. Nurkowę poznają specjalistycznego sprzętu. Przy jego pomocy badają głębiny, poznają zwierzęta i rośliny oceanów, szukają wraków zatopionych statków, skarbów i innych śladów przeszłości.

Nurkowanie dla jednych jest pracą, dla innych przyjemnym spędzaniem czasu. Sprzęt do nurkowania na dużych głębokościach różni się od sprzętu dla turystów, którzy zazwyczaj nie schodzą głęboko pod wodę.

107.

Kameryka doryglana do nurkowania umieszczona na maskie i stroju

butle gazowe

komplet do nurkowania za głębokościach

Zadania i pytania

1. Przyjrzyj się ilustracji. Jak, twoim zdaniem, może wyglądać życie w głębinach morskich? Czy tak jak przedstawili ilustrator?

2. Dlaczego Ziemia widziana z bardzo wysoką na kolor niebieski?

3. Wybierz którym kolorów morza pływa oaza, czyli balon, który

- Wyszukiwanie podanych mórz na mapie świata (z. 1.).
- Wymienianie nazw mórz, których głębokość wynosi np. od 5 do 6 km itp. (z. 1a.).
- Obliczanie różnic głębokości między innymi morzami niż podane (z. 1.).

Jak głębokie są oceany

Uczniowie klasy III odszukali w atlasie niektóre morza i oceany.
1. Porównaj głębokości podanych mórz i oblicz różnicę między nimi.

Morze Arabskie	-	Morze Śródziemne
5 km 875 m = _____ m		5 km 121 m = _____ m
Morze Grenlandzkie	-	Morze Japońskie
4 km 846 m = _____ m		3 km 720 m = _____ m
Morze Arabskie	-	Morze Norweskie
5 km 875 m = _____ m		3 km 860 m = _____ m

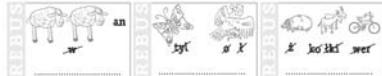
a. Wpisz nazwy mórz, których głębokość przekracza 2999 m i nie przekracza 3999 m.

.....

b. Odszukaj na mapie świata morza, które mają w nazwie kolor. Zapisz te nazwy.

.....

c. Rozwiąż rebusy.

13.

1. Dla...
2. ...mora...
3. ...ryba...

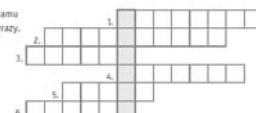
rodzaj rybki
rodzaj rybki
rodzaj rybki

2. Jakie rzeczników można określić podanymi przyimkami? Napisz utworzone wyrażenia.

wysoka szmaragdowe gorący stromy drewniane rybacka

rodzaj rybki
rodzaj rybki
rodzaj rybki

3. Wpisz do diagramu odgadnięte wyrazy.

- Port dla łodzi, jachtów, niewielkich statków.
- Płetwa ogonowa, brzusznia i...
- Nie roną na piaskrzystej plaży, ale duzo ich w lesie.
- Umożliwiają rybom oddychanie.
- Móże być skalisty, wysoki, morski.
- Głośny, przeraziły krzyk.

14.

- Tworzenie związków wyrazowych (z. 1. i 2.).

Tyle stali – a pływa

Zapis w dzienniku

1. Formułowanie zdań opisujących obserwowane zjawiska.
2. Tworzenie związków wyrazowych rzeczownika z czasownikiem; pisanie z pamięci.
3. Odtwarzanie rysunków na sieci kwadratowej i rysowanie figur wg określonego warunku.

Środki dydaktyczne

s. 108. i 109. w *Podręczniku Olka*, s. 15. i 16. w *Kartach pracy* część 2., opowiadanie Romana Wyrzykowskiego *Prawo Archimedesa* s. 72. w *Wypisach*, przedmioty do wykonania doświadczeń i łodzi podwodnej wg opisu z *Podręcznika Olka*, pompka rowerowa lub do pompowania piłek, przezroczyste naczynie z wodą

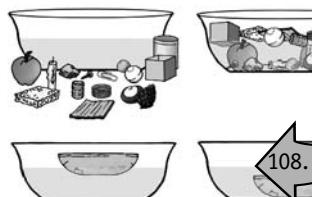
Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 108.
  - ◆ Przygotowywanie doświadczeń wg instrukcji i opisywanie zaobserwowanych zjawisk (bez formułowania wniosku przez nauczyciela). Wymienienie w punktach, co się z czym dzieje.
  - ◆ Zasada poruszania się łodzi podwodnych na podstawie albumów, ilustracji, przeprowadzonych doświadczeń.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 109.
  - ◆ Relacjonowanie przez dzieci przebiegu wykonania łodzi podwodnej z uwzględnieniem związków przyczynowo-skutkowych. Układanie zdań na temat wykonywanych doświadczeń.
- ✓ Opowiadanie *Prawo Archimedesa* s. 72.
  - ◆ Gromadzenie informacji o jednostkach pływających. Wyjaśnianie przeznaczenia łodzi podwodnej, batyskafu.
  - ◆ Przyczyny zanieczyszczeń mórz i oceanów (katastrofy tankowców) – artykuły na ten temat w internecie, w starych rocznikach czasopism i gazet.
- ✓ *Karty pracy* s. 15. i 16.

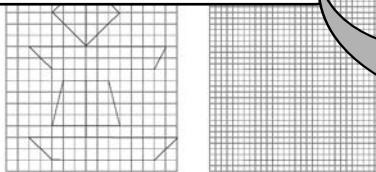
- Gromadzenie informacji na temat możliwości technicznych (ładowność, prędkość) jednostek pływających – statków przewożących towary oraz jednostek żaglowych, jachtów turystycznych, łodzi motorowych.

odebrać nam piłkę, więc zrobiliśmy mu z plasteliny łódź już razem wkładaliśmy do różnych różnych przedmiotów iż więcej, tym łódka głębiej się zanurzała, aż zanotowała się rozkładat, przeszedł dziek i po chwilach słychać było Grzesia. Bawiły się obaj aż do następnej katastrofy morskiej.

Przygotuj miszkę z wodą, a potem tak jak Grzegorz wrzucaj do różnych przedmiotów.

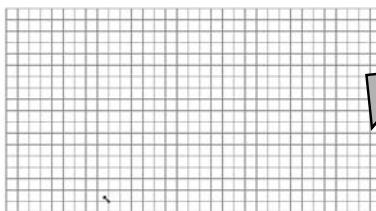
- Wydobywanie z dostępnych przedmiotów podanych dźwięków.

2. Rysuj zgodnie z instrukcją, odliczającą podaną liczbę kratek.

4	22	4	15
12	10	10	8

Zaznacz środek najbliższego odcinka i z tego punktu rysuj dalej. Pomaluj gotowy rysunek.

16

Lodzie podwodne mogą wypływać na powierzchnię lub się zanurzać. Mają zbiorniki, które napełniają się wodą, gdy łódź ma się zanurzyć, a wypływa przy wynurzaniu.

109.

Lódź podwodna

- Przygotuj: plastikową butelek, taśmę klejącą, 2 śruby, plastelinę, stomkę, miszkę z wodą.
- W plastikową butelek wrzuć 3 dziki. Włożyć do butelek stomkę, oklej ją plasteliną tak, aby powietrze nie mogło się tamtego wydostać.
- Następnie przyklej śrubę taśmą do butelek (rys. 1.).
- Wrzuć butelek (łódź podwodną) do wody (rys. 2.).
- Dmuchaj w stomkę i obserwuj, co się dzieje (rys. 3.).
- Zacisnął koniec rurki. Łódź pływa. A twoja?

109.

109. Zrób dziek, aby Grzegorz przestał płakać i mógł się bawić dalej? Zrób doświadczenie z stroną obok. Powiedz, co pływa, a co tonie i dławiego.

Zapomnij sobie, jakie są pojazdy wodne, do czego służą i kto je obsługuje:

Jakim pojazdem wodnym płyniesz?

Po jakim zbiorniku wodnym?

Co najpierw zapamiętałeś?

Co pamiętasz?

Masz nadzieję, że woda

wyszechnie,

go stonka

Układanie zdań na temat wykonywanych doświadczeń.

Tyle stali – a pływa

- Wierszu Juliana Tuwina podkreśl wyrazy, które nazywają dźwięki.

Ogromny okręt po morzu płynie i wiele ciekliki kufry i skrzynie. A tak mu ciężko, że jęczy, stęka, pocie się, szarpie, zgryza i szczeka.

- Napisz z pamięci tę strofę.

- Znalezienie sposobu na szybkie obliczenie powierzchni każdego z prostokątów.

- Rysowanie przez dzieci różnych figur geometrycznych na papierze w kratkę (lub kropkowanym) i układanie instrukcji do ich rysowania – praca w parach lub w czwórkach.

Oj, żeglujże, żeglarzu!

Zapis w dzienniku

1. Rozróżnianie i układanie różnych rodzajów zdań.
2. Stosowanie w tekstach związków frazeologicznych z wyrazem *woda*.
3. Dodawanie liczb czterocyfrowych.

Środki dydaktyczne

s. 110. i 111. w *Podręczniku Olka*, s. 3., 4., 17., 18., 87., 89., 91. w *Kartach pracy* część 2., opowiadanie Bolesława Leśmiana *Przygody Sindbada Żeglarza*
 s. 74. w *Wypisach*, nagranie i słowa piosenki *Oj, żeglujże, żeglarzu* (w wersji polskiej i kaszubskiej) s. 73. w *Wypisach*, albumy z ilustracjami różnych jednostek pływających, chustki, kocyki, prześcieradło do wykonania doświadczenia, *Gry i zabawy w szkole* Doroty Bąk

Sytuacje edukacyjne

- ✓ Opowiadanie *Przygody Sindbada Żeglarza* s. 74.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 110.
- ◆ Oglądanie w zgromadzonych albumach różnych jednostek pływających. Różnice między nimi, grupowanie ich wg ustalonego kryterium, np. rodzaju napędu.
- ◆ Korzystanie z informacji o prędkościach, jakie rozwijają te jednostki (żaglowiec 75 km/godz., wodolot 100 km/godz., poduszkowiec 170 km/godz., łódź motorowa 368 km/godz.); obliczenia, jaką odległość pokonają np. w ciągu 4, 6 godz. przy stałej prędkości.
- ✓ *Gry i zabawy w szkole*.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 111.
- ◆ Słuchanie nagrania, czytanie tekstu i uczenie się na pamięć słów piosenki *Oj, żeglujże, żeglarzu*. Zapoznawanie się z wersją kaszubską. Jeśli jest taka możliwość, słuchanie nagrań szant.
- ◆ Inna propozycja: słuchanie *Preludium nr 15 Des-dur* Fryderyka Chopina – wypowiadanie się, co można namalować, gdy się go słucha, co sobie można wyobrazić.
- ◆ Co to znaczy *cisza na morzu*? Czym jest cisza? Wymienianie wszystkich skojarzeń, jakie przychodzą na myśl, potem weryfikowanie ich wspólnie lub ze słownikiem języka polskiego. Pisanie wyrazów pokrewnych do wyrazu *cisza*.
- ◆ Wypowiadanie się, co przedstawiłby obraz ilustrujący ciszę.
- ✓ *Karty pracy* s. 3., 4., 87., 89. i 91.
- ◆ Wykonanie łodzi rybackiej zgodnie z instrukcją.
- ✓ *Karty pracy* s. 17. i 18.

- Wyróżnienie w tekście wyrazów z ż i rz. Układanie i zapisywanie historii o nieznanych krajach za morzem – wykorzystanie wyróżnionych wyrazów.

kalendariu z fotografiemi słynnych żaglowców: statku Krzysztofa Kolumba „Daru Pomerza”. Tata, kiedy był w liceum, skonczył kurs żeglarzy i marzył o rejsie takim żaglowcem. Zastanawiam się, jak można kierować takim dużym żaglowcem, który jest popchaný przez wiatr? Co zrobić, gdybi wiatr przestaje wieć?

Marzenia tatysie nie spełniły się nigdy. Darem Pomerza”

Oj, żegluję, żeglarzu!

1. W regatach żeglarskich startuje 10 zawodników. Każdy z nich bierze udział w 3 wyścigach. Suma punktów zdobytych w poszczególnych wyścigach decyduje o zwycięstwie. Za pierwsze miejsce w każdym wyścigu zawodnik otrzymuje 20 punktów.

2. W kolejnych wyścigach punkty odnotowane przez zawodnika

- Układanie tekstu, w którym wystąpią związki frazeologiczne (z. 3.).

4. VII, VI, X

5. II, II, V

9. V, VII, IV

10. X, III, III

a. Zaznacz numery trzech zawodników, którzy zdobyli najwięcej punktów.

2. Kto jakiego sportu uprawia? Uzupełnij wg wzoru i dopisz jednostkę morską, żądającą odległość na morzu mierzącą się w milach morskich.

dyscyplina sportu

zawodnik

kajakarstwo

żeglarz

koszykówka

kolarz

Dorota Bąk
Gry i zabawy w szkole
dla dzieci od 6 do 10 lat.

- Ćwiczenia z laskami gimnastycznymi – Kwadrat z laską, s. 24.

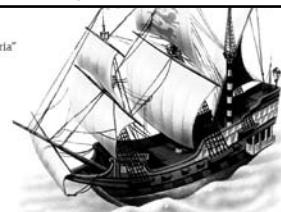

Przygody Sindbada Żeglarza (fragment)

Pewnego razu o poranku wuj Tarabuk poszedł na brzeg morza. Ustawił stolik składany, umoczył złote pióro w srebrnym kalamarzu i zaczął pisać jakiś wiersz na różowym papierze.

Pisał i pisał, skrobał i skrobał, pociła się i pociła, sapał i sapał, aż wreszcie zakończył swoje pisanie i zasnął.

- Szukanie informacji o współczesnych słynnych żeglarzach (samotnych) oraz żaglowcach.

110.

7

Krzysztof – znany żeglarz. Uważa się, że kontynent amerykański odkrył. W 1520 r. wypływał z portem „Santa Maria” do Indii. W tym czasie dotychczas Wypływał jeszcze żaglowiec. W 1522 r. po roku dopływał do lażu. Tego mieszkańców Indii, nazwanych Indianami, uważa, że to jedenak, co to było niezwykły ląd – kontynent amerykański.

111.

17.

- Wyszukiwanie innych wyrazów – nazw z zakończeniem -arz (z. 2.).

1 km 852 m = 1852 m

Lata jednostki

18.

1. Oblicz. Pod wynikiem obliczeń napisz, ile to mili morskich.

$$\begin{array}{r} 1852 \\ + 1852 \\ \hline 3704 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 3704 \\ + 1852 \\ \hline 5556 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 5556 \\ + 1852 \\ \hline 7408 \end{array}$$

2. Mnoż. a. Znajdź iloczyn.

$$\begin{array}{r} 7408 \\ \times 8000 \\ \hline 59264000 \end{array}$$

- Układanie i stosowanie w odpowiedniej sytuacji zdań zakończonych różnymi znakami (z. 2.).

b. Wszystko.

c. Przeczytaj zdania i zastanów się, co możesz postawić na końcu każdego z nich: kropkę czy wykrywki.

Zadania dodatkowe

Zabawa „Podróż morska dookoła świata”. Każda ławka to żaglowiec, osoby w niej siedzące stanowią załogę żaglowca. Załoga musi nadać imię swemu żaglowcowi i wykonać banderę (można ją przykleić taśmą klejącą do boku ławki), a także sporządzić spis rzeczy potrzebnych w podróży. Na koniec wspólnie wszystkie załogi wyznaczają na globusie trasę podróży (portem, z którego wypływają i do którego mają wrócić, jest port w Gdyni). W czasie żeglugi załogi wymyślają i zapisują wyrazy rymujące się do wyrazu żeglarz i żaglowka (w tym czasie może się również odbywać nauka piosenki Oj, żegluję, żegluzu). Po 10 minutach podróży odczytują i liczą wyrazy. Te załogi, które wymyśliły najwięcej wyrazów, opłynęły świat dookoła.

Nad brzegiem morza

Zapis w dzienniku

1. Opisywanie krajobrazu nadmorskiego na podstawie ilustracji z zastosowaniem zwrotów: pierwszy plan, drugi plan, dalszy plan.
2. Ukształtowanie powierzchni obszarów leżących nad morzem.
3. Dodawanie liczb dwu- i trzycyfrowych w obliczeniach zegarowych. Zamiana minut na godziny.

Środki dydaktyczne

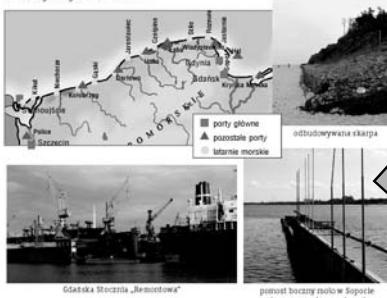
s. 112. i 113. w *Podręczniku Olka*, s. 19. i 20. w *Kartach pracy* część 2, opowiadanie Leonarda Życkiego *Narodziny portu* s. 75. w *Wypisach*, mapa fizyczna Polski, obrazy o tematyce morskiej lub innej ukazujące obiekty na różnych planach, słowniki ortograficzne, pocztówki, ilustracje ukazujące wybrzeże, książka Ireny Tuwim *Co okrąt wiezie*

Sytuacje edukacyjne

- ✓ Opowiadanie *Narodziny portu* s. 75.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 112. i 113.
- ◆ Oglądanie ilustracji i pocztówek ukazujących różne typy wybrzeży. Wyróżnianie i nazywanie miejsc związanych z wybrzeżem. Porównywanie ukształtowania powierzchni poszczególnych obszarów Polski.
- ✓ *Karty pracy* s. 19.
- ◆ Oglądanie zgromadzonych obrazów ze zwróceniem uwagi na obiekty usytuowane na pierwszym, drugim i dalszym planie. Podobne obserwacje w plenerze. Mierzenie wielkości przedmiotów znajdujących się w pobliżu i oddalonych z wykorzystaniem ołówka jako miary (ćwiczenia przygotowujące do rozumienia perspektywy). Wykorzystanie pomiarów do wykonania rysunku oglądanych obiektów (należy zaproponować uczniom wybór dwóch, trzech obiektów). W plenerze można wykonać szkic, a w klasie dokończyć rysunek.
- ✓ *Karty pracy* s. 20.

- Gromadzenie informacji na temat roślin, zwierząt i innych obiektów przyrodniczych charakterystycznych dla nadmorskich parków narodowych – zwrócenie uwagi na ochronę wydm.

Bałtyk to polskie okno na świat. W takich oknach zawsze palą się światelka wskazujące drogę do portu statkom z całego świata – to latarnie morskie. Siedlisko z morzem bywa jednak uciążliwe. Co roku morze zabiera spore fragmenty lądu, pustoszy nadbrzeżną przyrodę i niszczy zabytkowe budowle.

Zadania i pytania

- Opowiedz, jakie miejsca są przedstawione na fotografach.
a. Jaki budowle są najbardziej charakterystyczne na morskim wybrzeżu?
- Przypomnij sobie, jakie parki narodowe znajdują się nad morzem pozałeś w klasie II.
a. Wskaz je na mapie i poszukaj informacji, jakie rośliny i zwierzęta są tam chronione.
- O czym – oprócz morza – mówimy. Ze jest okiem na świat? Co to znaczy? Napisz o tym.

Wypowiedź

Jaki cud dokonał się w malej wiosce kaszubskiej? Kto przeczytał tekst „Narodziny portu”, potrafi odpowiedzieć na pytanie.

- Przygotowanie listy towarów, które mogą znajdować się na nabrzeżu.

8 Nad brzegiem morza

W górnach są góry, i to jest zrozumiałe dla każdego. Są też mniejsze góry i pagórki – i to są wyżyny.

A tam, gdzie nie ma góry ani wyżyn, są niziny. Czy nad morzem też? Dorota mówi, że nad morzem jest piasek, plaża i wydmy. No tak, wydmy sam kiedyś widziałem. A jak wygląda morski brzeg tam, gdzie nie ma plaży?

szaro-kremowe plaże nad południem morza

molo w Świnoujściu

112.

8

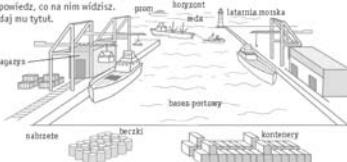
112.

112.

113.

Nad brze

1. Przyjrzyj się rysunkowi i opowiedz, co na nim widać. Nadaj mu tytuł.

a. Uzupełnij zdania, korzystając z rysunku i podanych na nim nazw.

W ..... stoją statki.

Na brzeg dźwigi wyładowują

Na ..... leżą kontenery, obok nich stoją .....

Miedzy ..... znajdują się magazyny.

Na ..... czekają statki przed wejściem do portu.

Na ..... można dostrzec prom. Latarnia

morska stoi .....

2. Napisz, jakie wyrazy ukryły się w nazwach nadmorskich miejscowości.

Władysławowo .....

Jarostwiec .....

Kołobrzeg .....

Dąbki .....

Świnoujście .....

IX OŚRODEK TEMATYCZNY W ŚWIECIE INFORMACJI

Umiejętności ucznia

Mówienie i słuchanie

Układa wielozdaniową wypowiedź na podany temat. Recytuje wiersze. Stawia pytania na określony temat.

Czytanie

Czyta teksty i dokonuje ich wyboru stosownie do okoliczności. Dokonuje wyboru odpowiedniego gatunku literackiego: baśni, fragmentów prozy, wierszy, tekstów piosenek.

Pisanie

Zapisuje daty (dzień, miesiąc i rok). Pisze tytuły czasopism i gazet. Zapisuje wypowiedzi, dostosowując formę do tego, gdzie tekst może być zamieszczony, np. w formie artykułu. Wykorzystuje notatki lub teksty informacyjne do ułożenia dłuższych wypowiedzi, np. zapisy w dzienniku klasowym lub w pamiętnikach.

Stosowanie wiedzy i umiejętności

Opisuje strój ludowy. Układa ogłoszenie, zawiadomienie, przygotowuje plakat. Rozróżnia język potoczny (mówiony) i tekst pisany z dbałością o poprawność wypowiedzi.

Układa informację dostosowaną do różnych środków przekazu – wskazuje różnice między formami zapisu tych informacji. Tworzy grupy tematyczne wyrazów. W wypowiedziach stosuje słownictwo związane z mediami.

Wykonuje cztery działania na liczbach od 0 do 100. Zapisuje liczby sześciocyfrowe w tabeli układu pozycjnego. Dzieli i mnoży liczby dwucyfrowe przez jednocyfrową. Oblicza czas w godzinach i minutach. Określa położenie geograficzne regionów, z których pochodzą wybrane stroje ludowe. Uczestniczy w przygotowaniu planu przedstawienia estradowego i opracowania scenariusza.

Rozwiązywanie problemów

Stosuje wybraną technikę uczenia się tekstu na pamięć. Porównuje różne sposoby i drogi przekazywania informacji. Odczytuje dane z wykresów, układów wykresów w celu umieszczenia na nich uzyskanych danych.

Uwaga

W tym ośrodku tematycznym proponujemy kilka różnych działań wymagających więcej czasu:

- wykonanie gazetki klasowej – dni 3.–4. (można ją wydawać cyklicznie);
- nagranie audycji radiowej – dzień 5. (z dowolnej okazji);
- projektowanie strony internetowej – dzień 6. (po kilkakrotnym korzystaniu z internetu);
- opracowanie występu estradowego – dzień 7. (na zakończenie semestru).

W *Kartach pracy* na stronach działowych ośrodka tematycznego *W świecie informacji* (s. 21. i 22.) znajduje się propozycja scenariusza występu estradowego o tematyce zimowej. Repertuar tego przedstawienia znajduje się w *Wypisach* na s. 81.–90. Propozycje dydaktyczne i organizacyjne zamieszczone są 7. dnia tego ośrodka tematycznego w *Przewodniku dla nauczyciela*.

Każdę z tych propozycji można wykorzystać w dowolnym czasie w ciągu roku szkolnego.

Opracowanie materiału znajdującego się w *Podręczniku Olka i Kartach pracy* stanowić będzie przygotowanie do działań samodzielnego zaplanowanych w innym czasie.

Notatki

Wróżby

Zapis w dzienniku

1. Układanie opowiadania twórczego o spełnionej wróżbie.
2. Obserwowanie i rozpoznawanie różnych zjawisk pogodowych.
3. Zapisywanie liczb sześciocyfrowych w tabeli układu pozycjnego.

Środki dydaktyczne

s. 114. i 115. w *Podręczniku Olka*, s. 23. i 24. w *Kartach pracyczęśc 2.*, opowiadanie Elżbiety Roli *Jak koleś Zosi zamąpójście wróżył* s. 80. w *Wypisach*, mapa Polski, wycięte z gazet mapki przedstawiające prognozę pogody, *Księga przystów*

Sytuacje edukacyjne

- ◆ Odczytywanie prognozy pogody z mapek wyciętych z gazet z tego samego dnia. Porównywanie mapek. Czy prognoza dla regionu, z którego pochodzą dzieci, jest we wszystkich gazetach taka sama? Czy zgadza się tym, co dzieci widzą za oknem?
- ◆ Przypomnienie przystów dotyczących pogody – co jest ich źródłem i jaką rolę odgrywały dawniej? Szukanie odpowiedzi na pytanie, co to jest mądrość ludowa.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 114. i 115.
- ◆ Praca w grupach: 1. grupa przygotowuje planszę z prognozą pogody w Tatrach na następny dzień, 2. grupa – planszę z prognozą w okolicach Helu. Grupy dzieci prezentują przygotowane mapy; planują spędzenie dnia stosownie do miejsca i pogody.
- ✓ Opowiadanie *Jak Koleś Zosi zamąpójście wróżył* s. 80.
- ◆ Zbieranie informacji od rodziców i dziadków, w jaki sposób kiedyś wróżono. Wybranie jednego ze sposobów i zorganizowanie wróżenia w klasie.
- ✓ *Karty pracys.* 23. i 24.

Jak Koleś Zosi zamąpójście wróżył

W andrzejkowy wieczór dziewczynki spotkały się w harnówce i rozpoczęły się wróżenie. Odgadywały, pod którym talerzykiem został ukryty pierścionek – wróżba małżeństwa, a pod którym różaniec – zapowiedź życia zakonnego, i kto odkryje "olka" – niechybny zwisnął staropanieństwa. Największą radość dla dziewczynki przyniosło "zwiastun". Wszystkie wróżnice zasypały ją laniem rozgrzanego wosku przez dżurkę w kluczku. Na figurki z wody dziewczynki oglądały jej echa na ścianie tylnej, co przedstawało.

80.

szysty, czarna kotka Zosi, Kicia, zawiódła. Kiedy dziewczynki myły ją ciasnym kregiem, Kicia zupełnie nie rozumiała, czego się jej oczekują. Zamast próbował wydostać się z kola i wskazać ten sposób panie, która pierwsza znajdzie kandydatkę na męża, usiądła, podwinęła ogon, miałykała i zaczęła powoli wylizywać swe śliniące futerko. Nie pomogły nawoływania ani kuszenie lakoćmi. Ozywila się dopiero, gdy dziewczynki ustawiły gęsiego swoje buciki i rozpoczęły dziwny marsz ku drzwiom, stawiając co chwila ostatni w szeregu, ale przed pierwszym.

Nieoczekiwane otworzyły się drzwi, pojawił się w nich pan

- Projektowanie i przygotowanie dekoracji klasy na zabawę andrzejkową.

Czy prognoza pogody to wróżba? Nie, to przewidywanie pogody na podstawie obserwacji prowadzonej za pomocą nowoczesnych urządzeń, a także porównywania wyników pomiarów z wielu lat. Wróżby ludowe dotyczące pogody są również rezultatem wieloletnich obserwacji zjawisk pogodowych i zjawisk przyrody (np. zachowania zwierząt), których wyniki były przekazywane z pokolenia na pokolenie.

Jak na czystym niebie słońce zachodzi, będzie pogoda, w to się wierzyć godzi.

Gdy listki ziemniaków w górze spoglądają, to nam na pogodę znak pewny daje.

Zadania i pytania

- Zastanów się, dlaczego na niektórych kartkach z kalendarza nie znajdują się dni i miesiące.
a. Wymień dni, z którymi wiąże się zwyczaj wróżenia.
- Przyjrzyj się ilustracjom krajobrazów i opowiedz, co przedstawiają. Któż wróża dobrą, a który złą pogodę?
- Wymyśl dla siebie niesłychany wróżbę i napisz opowiadanie o tym, co by stało, gdyby wróżba spełniała się prawdziwie. Pisząc opowiadanie, pamiętaj, że:
- wydarzenia powinny działać w niespotykany sposób;
- opowiadanie powinno obfitować w zaskakujące zdarzenia i zakopiącze się szczegółowo dla bohaterów.

Wypowiedź
Jaka zabawna历史的andrzejkowa opiszała autorka opowiadania „Jak Koleś Zasąpąźsio wróżył”?

115.

115

- Rozróżnianie świąt ruchomych i stałych, a także tradycyjnych (poniedziałek po Zielonych Świątkach) i oficjalnie świętowanych (dni wolnych od pracy i nauki). Zwrócenie uwagi na pięsownię nazw świąt: śmigus-dyngus, andrzejki, ale: Wielkanoc, Święto Niepodległości.

- Oznaki zapowiadające polepszenie pogody (z. 2.): słońce zachodzące wprost za linię horyzontu, jasne niebo; gwiazdy widoczne, lecz świecące spokojnie i blado; pojawienie się rosy; czysty i jasny widnokrąg podczas wschodu słońca; mgła nocna opadająca nad ranem; chmury kłębiaste znikające pod wieczór; po zachodzie słońca barwa nieba o odcieniu złotym; czerwony zachód słońca.

Ludowe oznaki zapowiadające pogorszenie się pogody: słońce zachodzące za pasmo chmur, które zasłoniły horyzont; gwiazdy duże i mocno świecące; z zachodu nadciągające chmury warstwowe; wschód słońca krwisto-czerwony; ptaki latające nisko; tęcza rano lub przed południem.

Wróżby

1. Oblicz. Obok wyników zapisz odpowiednie litery.

$$\begin{array}{r}
 14 \cdot 1 = 14 \quad 1 \cdot 1 = \underline{\hspace{1cm}} \\
 66 - 65 = \underline{\hspace{1cm}} \quad 202 - 195 = \underline{\hspace{1cm}} \quad 105 - 85 = \underline{\hspace{1cm}} \\
 50 - 24 = \underline{\hspace{1cm}} \quad 3 \cdot 4 = \underline{\hspace{1cm}} \quad 30 - 2 = \underline{\hspace{1cm}} \\
 100 : 100 = \underline{\hspace{1cm}} \quad 297 - 296 = \underline{\hspace{1cm}} \quad 107 - 100 = \underline{\hspace{1cm}} \\
 65 - 42 = \underline{\hspace{1cm}} \quad 9 \cdot 2 = \underline{\hspace{1cm}} \quad 60 - 32 = \underline{\hspace{1cm}} \\
 5 \cdot 6 = \underline{\hspace{1cm}} \quad 54 : 9 = \underline{\hspace{1cm}} \quad 46 - 23 = \underline{\hspace{1cm}} \\
 79 - 50 = \underline{\hspace{1cm}} \quad 23 : 1 = \underline{\hspace{1cm}} \quad 3 : 7 = \underline{\hspace{1cm}} \\
 3 \cdot 6 = \underline{\hspace{1cm}} \quad 3 \cdot 10 = \underline{\hspace{1cm}} \quad 4 : 8 = \underline{\hspace{1cm}} \\
 50 - 36 = \underline{\hspace{1cm}} \quad 43 - 36 = \underline{\hspace{1cm}} \quad 100 - 97 = \underline{\hspace{1cm}} \\
 80 - 60 = \underline{\hspace{1cm}} \quad 427 - 414 = \underline{\hspace{1cm}} \quad 42 - 13 = \underline{\hspace{1cm}}
 \end{array}$$

a. Z liter ułóż i zapisz wyrazy.

_____

b. Odszyfruj wyrazy kryjące się pod podanymi liczbami.

[14-20-26] [3-27-26] [18-20-24]

[6-29-17] [15-1-24]

_____

c. Z liczb podanych w nawiąsach w zadaniu 1b. utwórz inne liczby dwucyfrowe i sześciocyfrowe. Wpisz liczby, zapisane stowarzyszone tabelki.

tysiące		jedności	
s	d	j	s
1	4	2	0
2	0	2	6
3	1	0	0
4	0	0	0
5	0	0	0
6	0	0	0
7	0	0	0
8	0	0	0
9	0	0	0

sto czterdziestka dwa tysiące dwadzieścia sześć
trzydziestka dwa tysiące siedemset dwudziestka sześć
siedemset sześćdziesiąt dwa tysiące dwieście cztery
sześćdziesiąt dwa tysiące dwieście cztery
pięćdziesiąt tysiące sto dwudziestka cztery

23.

23

- Tworzenie liczb pięciocyfrowych, sześciocyfrowych, podawanie przykładów ich użytkowania.

145

Prasa – dzienniki i czasopisma

Zapis w dzienniku

1. Pisanie tytułów czasopism i gazet. Układanie wypowiedzi pisemnej w formie artykułu.
2. Mnożenie liczb dwucyfrowych przez jednocyfrowe. Dzielenie liczb w zakresie 100.
3. Porównywanie różnych sposobów przekazywania informacji.

Środki dydaktyczne

s. 116. i 117. w *Podręczniku Olka*, s. 25. i 26. w *Kartach pracy* część 2., dziennik ogólnopolski, dzienniki i czasopisma przyniesione przez dzieci

Sytuacje edukacyjne

- ◆ Wycieczka do najbliższego punktu sprzedaży prasy. Rozmowa ze sprzedawcą, czytanie i – w miarę możliwości – oglądanie czasopism i gazet codziennych. Rozmowa ze sprzedawcą na temat sposobów dostarczania prasy do kiosku/sklepu, liczba gazet sprzedawanych każdego dnia.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 116. i 117.
- ◆ Wskazywanie miejsc, w których jest dostępna prasa (można kupić lub czytać, nie kupując) – zaopatrywanie się w punktach sprzedaży, czytanie w czytelniach (w bibliotekach), klubach i kawiarniach.
- ✓ *Karty pracy* s. 25. i 26.
- ◆ Wybieranie tematu na artykuł – wymienianie najważniejszych wydarzeń, jakie ostatnio miały miejsce lub w jakich uczestniczyły dzieci. Pisanie artykułu przez dzieci – indywidualnie lub w grupach. Zachowanie struktury artykułu: wybór tytułu w formie hasła przykuwającego uwagę czytelnika, podtytuł zwięzły prezentujący treść, tekst podzielony na krótkie akapity.
- ◆ Wybieranie pisma o odpowiedniej tematyce, w którym dzieci chcieliby zamieścić swój artykuł; uzasadnianie wyboru pisma. Pisanie artykułów z myślą o stworzeniu jednej gazety.

Zadania dodatkowe

Propozycja zabawy: szukanie informacji o innych sposobach komunikacji w warunkach, gdy nie ma dostępu do gazet, a wiadomości trzeba szybko przekazać. Można podzielić klasę na grupy, z których każda znajduje się w lesie bez radia i telefonów – trzeba wymyślić własny sposób porozumiewania się na odległość i zaprezentować go.

Sprawdzanie, czy inne grupy zrozumieją przekazywane informacje.

- Grupowanie czasopism ze względu na częstotliwość ukazywania się i tematykę. Dobór pism wg zainteresowań: jakie hobbys można rozwijać, czytając czasopisma; gdzie szukać takiego pisma, gdzie je kupić i dla czego warto to robić?
- Szukanie w przyniesionych pismach informacji o miejscowościach ich sprzedaży i warunkach prenumeraty.
- Kto może być odbiorcą „Pisma Rodzinnego”? Czego mogą dotyczyć artykuły, których zapowiedzi znajdują się na okładce?

WARUNKI PRENUMERATY miesięcznika „Pacynta”

Cena 1 egz. w sprzedaży detalicznej wynosi 9 zł. Prenumeraty mimo zamówienia dokonując wpłaty gotówkowej lub rachunku wypłaty na pocztę lub przelewem z końca kwartalnego po dniu 15.03, 15.06, 15.09, 15.12. Należy wyjaśnić, czy jest to prezentacja nadaje wypłaty, czy jest to prenumerata kwartałowa, półroczeniowa czy roczna.

Koszt prenumeraty:
kwartałowej – 24 zł,
półroczeniowej – 48 zł,
rocznej – 90 zł.

Szczegółowych informacji o prenumeracie krajowej udzielają punkty sprzedaży prasy, urzędów pocztowych i listonosze.

- Obliczanie kosztów prenumeraty na podstawie informacji znalezionych w pismach.

W gazecie szkolnym „Kocianki” przesypane są diverse informacje, nazwiska w gazecie i więcej go nie przekreca.

Pozdrawiam całą Redakcję
Andrzej Brzózka

a. Napisz, co poradziłbyś Andrzejowi.

---

2. Korzystając z mapy w „Podręczniku Olka”, cz. 1, s. 42, i umieszczonych na niej nazwisko kilku tytułów lokalnej prasy codziennej dla pozaogrodnych regionów. W tytulach wykorzystaj nazwy: kurier, echo, gazeta, informator, stowarzyszenie, wiadomości, dzieci itd. Napisz trzy tytuły i zaprojektuj wzór pierwszej litery każdego z nich.

_____

2 Prasa – dzienniki i czasopisma

Na kiosku, w którym codziennie kupuję gazetę dla taty, jest napis „Prasa”. Wkrótce w szkole będziemy mówić o dziennikach® czasopismach®.

Zajmujemy się z Frankiem, że na pewno wymienią dwadzieścia tytułów, ale nie jestem pewien, czy ty zapamiętasz. Dzisiaj ja ciem nowymi tytułko dwa. Ale wień oprócz tego dodatkowo. Te, które w domu, tygodniowe - polityczne dwutygodniowe miesięczniki. Muszę pamiętać, aby w tym kolejnym, bo w dwa dwudzieści. Ale powinny nauczyć się od nas.

• Najstarszy z 3...
• Najstarszy się od nas.

25.

1. Napisz, jak nazywają się dzienniki.

Napisz, jak nazywają się czasopisma, które okazują się:

raza na pół roku	raza na kwartał	raza w miesiącu
półroczeniowe		

Olek i Franek planują wspólną prenumeratę miesięcznika dla młodych modelarzy. Cena jednego egzemplarza wynosi 7 zł. Ille pieriedzają wydawa na ten miesiąc czasopismo w ciągu pół roku?

Odp.: _____

a. Prenumerata na pół roku, jedna

Odp.: _____

b. Czy w chwili obecnej istnieje

Odp.: _____

- 26.
- Projektowanie strony tytułowej pisma – pisanie tytułów odpowiednim krojem i odpowiednią wielkością w zależności od zaplanowanego miejsca.

Klasowa gazeta

Zapis w dzienniku

1. Pisanie tekstów w formie artykułów prasowych i/lub opowieści.
2. Organizowanie zespołu redakcyjnego – podział funkcji i określenie zakresu czynności dla poszczególnych stanowisk.
3. Odczytywanie danych z wykresów, układanie wykresów w celu umieszczenia na nich uzyskanych danych.

Środki dydaktyczne

s. 118. i 119. w *Podręczniku Olka*, s. 27. i 28. w *Kartach pracy* część 2., gazety, czasopisma

Sytuacje edukacyjne

- ◆ Wypowiadanie się na temat, w jaki sposób przekazywane są informacje potrzebne uczniom w szkole: za pomocą radiowęzła, szkolnej gazetkiściennej, ustnie? Z czego czerpią lokalne wiadomości mieszkańców ich miejscowości? Zastanawianie się, jak wiadomości były rozpowszechniane w czasach, kiedy nie było jeszcze gazet ani radia. Czy dawne sposoby komunikacji nie przypominały tych, które wykorzystywane są dziś w szkole?
- ◆ Wypowiadanie się dzieci na temat, jakie informacje umieszczane są w różnego rodzaju dziennikach, np. dzienniku klasowym, dzienniczku ucznia, dziennikach pisanych przez dorosłych (pamiętnikach) – co mają wspólnego z gazetą codzienną zwaną dziennikiem.
W jakim dialecie gazety znalazłyby się artykuły oparte na informacjach z każdego z tych dzienników?
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 118.
- ◆ Oglądanie gazety codziennej, wypisywanie nazw jej działów – czego dotyczą informacje zawarte w każdym z nich? W grupach wybieranie działów, do których dzieci napiszą krótki artykuł z życia szkoły – każe dziecko na wybrany temat.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 119.
- ✓ *Karty pracy* s. 27. i 28.

- Kto to jest dziennikarz?
Wyjaśnianie, jakie obowiązki pełnią osoby wymieniane w stopce redakcyjnej pisma.
- Nadawanie innych tytułów działom wymienionym w spisie treści „Pisma Rodzinnego”.

Klasowa gazeta

W „Kurierze Głębockim” ukazał się artykuł, w którym przedstawiono na wykresie ilość opadów śniegu w Głębokiem od listopada do marca. Prostokąty wskazują ilość opadów w poszczególnych miesiącach.

1. Zmierz w milimetrach długość każdego prostokąta i zapisz ją.

a. Ile milimetrów śniegu spadło w miesiącu, w którym podróże Święty Mikołaj? Porównaj tę ilość z ilością opadów w pozostałych miesiącach. Obliczenia wykonaj w pamięci.

listopad	mm
grudzień	mm
styczeń	mm
luty	mm
marzec	mm

2. Dziennikarz lokalnej gazety przeprowadził ankietę wśród przechodniów. Pytał ich o ulubioną dyscyplinę sportu. Odczytaj z diagramu i napisz, ile osób jakim sportem się interesuje.

.....
.....
.....

a. Oblicz, ile osób uczestniczyło w ankiecie.

b. Odczytaj, jaką hobbie podoba

- Wspólne układanie i pisanie opowieści, którą można zamieszować w odcinkach w gazecie codziennej; pisanie codziennie jednego odcinka, zamieszczanie go na gazetce ściennej na korytarzu szkolnym.

Uwaga

Planowane działania powinny prowadzić do stworzenia klasowej gazetki, najlepiej wydrukowanej w kilku egzemplarzach. Należy jednak pamiętać o tym, że rezultat zależy od możliwości dzieci – najważniejsze jest, żeby zostały zrealizowane cele przewidziane na ten dzień. Jeśli nie uda się złożyć gazetki klasowej z prac dzieci, można poświęcić drugi dzień na czytanie prasy dziecięcej, ilustrowanie wybranych artykułów.

Aby przygotować i wydać nowy numer pisma, potrzebni są:

- dziennikarze różnych specjalności;
  - korektorzy;
  - graficy;
  - plastycy;
  - fotografowie;
  - lawca;
119. Zespół redakcyjny przystąpi do tego, na który zdecydują:
jak będzie tytuł pisma;
jakie działy znajdują się w piśmie;
jaka będzie jego szata graficzna.

Zadania i pytania

1. Poproś kolegów o pomoc i zaprojektuj klasową gazetę.

a. Wybierz tytuł i znak (logo) gazety, opracujesz graficznie stronę tytułową.

b. Ustalcie, ile stron będzie miała gazeta, jakie działy w niej znajdują się.

c. Powołajcie zespół redakcyjny, podzielcie się obowiązkami i przygotujcie stopkę redakcyjną.

d. Ustalcie, kto będzie pisał artykuły do poszczególnych działów, np.:

- opis przedstawienia zorganizowanego przez klasę III;
- sprawozdanie;
- go;
- uwagę;
- opowiadanie;

- Przeprowadzenie ankiety na temat ulubionej pory roku – ułożenie pytania, zaznaczanie powtarzających się odpowiedzi, zliczanie ich, następnie przedstawienie wyników w postaci wykresu. Odczytywanie z wykresu, czy któraś porę roku lubi większość dzieci.

- Układanie prognozy pogody (z. 3.).

b. W jaki sposób zaprezentujesz opowieść? Jaki formę jej nadasz? Czy przedstawiś ją

3-4

Edukacja

Witaj, szkol! str. 3

Poczytaj mi, mama, tato str. 5

Kultura

Dobra książka str. 6

Film str. 7

Sport

Trasy rowerowe str. 8

Cwicź z nami str. 10

Listy

Psycholog odpowiada str. 12

Listy do redakcji str. 14

Aktualności

Społeczeństwo str. 16

Co nowego w...? str. 18

Dom

Domowe dekoracje str. 20

Nowoczesne urządzanie str. 22

3-4

27.

27.

28.

Jak powstaje nagranie

Zapis w dzienniku

1. Układanie pytań i odpowiedzi; przeprowadzanie wywiadu.
2. Spisywanie własnymi słowami nagranych wypowiedzi – indywidualne próby interpretacji.
3. Obliczanie czasu w godzinach i minutach.
4. Prowadzenie dyskusji, szukanie przekonujących argumentów.

Środki dydaktyczne

s. 120. i 121. w *Podręczniku Olka*, s. 29. i 30. w *Kartach pracy* część 2., opowiadanie Jeana Jacquesa Sempégo i René Goscinnego *Mówiliśmy przez radio* s. 76. w *Wypisach*, gazeta z programem radiowym

Sytuacje edukacyjne

- ✓ Opowiadanie *Mówiliśmy przez radio* s. 76.

Uwaga

Dzieci nie słuchają zbyt często radia. Przed przystąpieniem do zadań trzeba więc stworzyć im możliwość posłuchania, np. w trakcie wykonywania zadań na kartach pracy.

- ✓ *Karty pracy* s. 29. i 30.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 120.
  - ◆ Dyskusja, która pomoże klasie Olka podjąć decyzję. Dzieci wymieniają sytuacje, w których lepiej sprawdza się radio, a w których gazeta. Które z tych sytuacji częściej pojawiają się w szkole? Kontynuacja rozmowy z poprzedniego dnia na temat sposobów przekazywania informacji na terenie szkoły, miasta. Wymienianie, jakich informacji najbardziej potrzebuje uczeń, mieszkańców miejscowości.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 121.
  - ◆ Propozycja zabawy: pierwsze dziecko pisze pytanie i zagina kartkę tak, żeby napisane pytanie było niewidoczne, kolejne dziecko, nie znając pytania, pisze odpowiedź, zagina kartkę i podaje ją kolejnemu dziecku, które znowu pisze pytanie itd. Potem odczytują to, co powstało. Dalszy ciąg zabawy to ćwiczenie językowe – dopisywanie prawidłowych pytań do odpowiedzi i stawianie stosownych pytań. Powstaną w ten sposób dwie rozmowy: każda innego autora. Porównywanie zamierzeń autorów. Która z rozmów może być odczytana jak wywiad?

- Sprawdzenie, czy w szkole jest radiowęzeł – jeśli jest, czy dzieci są zadowolone z jego działania? Jeśli nie ma, do kogo można się zwrócić z inicjatywą założenia go w szkole? Jakie informacje powinny być przekazywane przez radiowęzeł?

b. Podaj godzinę rozpoczęcia i zakończenia oraz oblicz, ile trwa każda z nich.

nr audycji	godzina rozpoczęcia	godzina zakończenia	czas trwania
1.			
2.			
3.			
4.			

2. Wypisz z programu tytuły audycji, na podstawie którego potrafisz określić, dla kogo jest przeznaczona i jakiego tematu dotyczy.

3. Wypisz z programu radiowego dwa tytuły audycji nadawanych codziennie o tej samej porze i nadawanych cyklicznie, np. raz na tydzień, co drugi dzień. Oblicz, ile czasu tygodniowo poświęcałeś na ich słuchanie.

- Zadawanie ułożonych wcześniej pytań osobie spoza klasy i nagranie wywiadu. Odtwarzanie kolejnych fragmentów nagrania i spisywanie własnymi słowami wysłuchanych tekstów – nadawanie własnej interpretacji.

W przeciwnym razie, uprzecząm, wobec błażown zastosuję surowe kary! Ten pan wyjasni wam, czego od was oczekuję.

Wiedziej z panów wyjasnił, że będzie nas pytał o to, co lubimy robić, o to, co czystamy, o to, czego uczymy się w szkole. A potem wziął do ręki jakiś przyrząd i powiedział: „To jest mikrofon. Będziecie do niego mówić, wyraźnie i bez obawy. A dziś wieczor, dokładnie o godzinie siedemnaście mogli siebie usłyszeć, bo wszyscy to zostanie nagrani”. (...)

– Widzę, że mamy wielu chętnych. Będę więc musiał prosić państwa, żeby wyznaczyć jednego z was.

– Dobrze, moj mały, powiedz mi, jak ci na imię? – zapytał pan Kiki. Ananiasza otworzył usta i nie wieǳiał. Więc pan Kiki chciał go osmiać.

Naukowca się Ananiasza, prawda?

Ananiasza kływał głowa, ze tak.

Podobno – powiedział pan Kiki – jesteś najlepszym uczniem w klasie! Chcielibyśmy usłyszeć, jak spędzasz wolny czas, jakie są twoje ulubione zabawy... No, smiało! Nie trzeba się bać!

Widzę Ananiasza się rozplakał.

(...)

– Jak masz na imię, moj mały? – zapytał.

– Euzebiusz! – wrzasnął Euzebiusz, a pan Piotrus zdjął z uszu słuchawki.

– Nie tak głośno – upomnił pan Kiki. – Po to właśnie wynaleziono

W dużych bławowach, instytucjach, fabrykach i szkołach działają radiowężeły. Podaje się przez nie informacje ważne dla przebywających tam osób. W szkole taki radiowęzeł może być obsługiwany przez uczniów, którzy stworzą redakcję radiową i przygotują program. Można mieć prawdziwe szkolne radio!

- Doskonalenie umiejętności wyszukiwania interesujących audycji w programie tygodniowym – rozpoznanie oznaczeń stosowanych w programach radiowych.

a. Wyślij treść o jakich grupach?

a. Jeśli ma...
b. Przygotuj redakcję.
c. Ustal, jaka to temat?

5. Co odpowiadasz na temat „Jak zostać Świętym Mikołajem”?

Jak sądzisz, czy wszyscy są zadowoleni z prezentów otrzymywanych od Mikołaja?

Skąd Święty Mikołaj zna oczekiwania osób, które chce obdarować?

Czym się kieruje Święty Mikołaj, wybierając prezenty, jeśli nie zna oczekiwania osób, które na nie czekają?

Kto pomaga mu w gromadzeniu i rozdawaniu prezentów?

Jak możesz pomóc Świętemu Mikołajowi w tym, żeby obdarował prezentami wszystkich, którzy na nie czekają?

Czy ty możesz zostać Świętym Mikołajem?

a. Dzień Świętego Mikołaja to dzień, kiedy sprawiamy przyjemność innym, dając im prezenty. Co może być prezentem z tej okazji? Czy zawsze musi to być coś, co można zapakować w kolorowy papier?

- Szukanie w tekście odpowiedzi nie na temat.

Dlaczego wywiad się nie udał, skoro uczniowie z klasy Mikołajka znali pytania?

Czym jest internet

Zapis w dzienniku

1. Układanie informacji przekazywanej za pomocą różnych środków przekazu
– różnicowanie formy wypowiedzi.
2. Gromadzenie słownictwa dotyczącego korzystania z internetu.
3. Mnożenie liczb dwucyfrowych przez jednocyfrowe.

Środki dydaktyczne

s. 122. i 123. w *Podręczniku Olka*, s. 31. i 32. w *Kartach pracy* część 2., opowiadanie Małgorzaty Strękowskiej-Zaremba *Dziadek komputerowiec!* s. 78. w *Wypisach*

Sytuacje edukacyjne

- ✓ Podręcznik *Olka* s. 122. i 123.
- ◆ Praktyczne korzystanie z internetu w pracowni komputerowej, kawiarence internetowej, rozmowa z dorosłymi i starszymi uczniami, w jakim celu korzystają z internetu, pytanie o zalety tego źródła informacji. Dzielenie się na grupy, ustalenie jednego tematu, np. olimpiada zimowa, i szukanie wiadomości na ten temat w książkach w bibliotece – jedna grupa, w internecie – druga grupa. Następnie porównywanie zgromadzonego materiału. Odwiedzenie strony internetowej własnej szkoły, PPiW i innych stron znanych dzieciom.
- ✓ Opowiadanie *Dziadek komputerowiec!* s. 78.
- ◆ Wspólne wypisywanie korzyści, jakie niesie dostęp do internetu.
- ◆ Objawianie zapożyczeń z języka angielskiego w terminologii komputerowej.
- ◆ Znajdowanie odpowiednich słów, które można wpisać w wyszukiwarce, aby dowiedzieć się czegoś o historii internetu.
- ◆ Projektowanie własnej strony internetowej – elementy graficzne, rozmieszczenie materiału, opracowanie informacji, które zachęciłyby gości do odwiedzenia strony. Określenie kregu tematycznego słów, które się w tym kontekście pojawiają (strona domowa, goście, odwiedziny, zwiedzanie itp.).
- ✓ Karty pracy s. 31. i 32.

- Sprawdzenie w swoim najbliższym otoczeniu, w jakim celu i z jaką częstotliwością znajome osoby korzystają z internetu.

Dziadek komputerowiec!

78.

Przecząco długo nie interesował się komputerami, więc tego. Przedszkolaki potrafią obsługiwać komputery, na które potrafią nawet wejść do internetu. A mój dziadek nie!

– Dziadku, to bardzo proste, tylko patrz: włączasz, klikasz myszką i już... wszystko działa – próbowałem namówić go do nauki, ale nie chciał.

– Po co mi internet, ja mam wszystko w głowie. I nie zamierzam uczyć się klikać jakąś mysza – odpowiadał niezmiennie. – Zresztą na starość człowiek powinien odpoczywać, a nie uczyć się takich trudnych rzeczy.

Teraz żałuję, że go tak namawiałem, ale, jak mówi tała,

● Gromadzenie i objaśnianie słownictwa związanego z internetem.

Czym jest internet

1. Użytkownicy internetu wymyślili znaki zastępujące niektóre słowa:
-:|) uśmiechnięta buzia |-(zmartwiona buzia
Które z podanych wyrazów zastąpiły tymi znakami? Wpisz odpowiedni znak obok wyrazu.
wesołość_ smutek_ tęsknota_ szczęście_ ból_
niezadowolenie_ radość_ zmartwienie_

2. Podkreśl jednokrotnie zdania skierowane do jednego adresata. Ułóż list, który Paweł może wysłać Babci lub koleżance.

Cześć, Olek! Ściszkam Cię, Babciu – Paweł
Wszyscy mamy teraz swoje konta internetowe. Może kiedyś kupisz sobie komputer i będziesz mógł odbierać od niej wiadomości o każdej porze. Odpisz mi na ten list na moj adres. Pierwszego e-maila wystałem do Babci, a drugiego do Ciebie. Pani sekretarka wydrukowała moj list i będziesz go mogła przeczytać. Wiem, że nie korzystasz z poczty elektronicznej, i dlatego list wysyłam do sekretariatu Twojej firmy. Szkoła, że nie wszyscy mają w domu pocztę elektroniczną – nie musielibyśmy wychodzić z domu, żeby sobie o wszystkim powiedzieć. Ale gry w piłkę poczta nie zastąpi. Droga Babci! Fajnie, że będę mógł o każdej porze odbierać od Ciebie wiadomości. Wczoraj tatuu załatwiał tączę internetową i do Ciebie pisze pierwszy list.

Pisz do mnie – Paweł

123.

- co można mówić o zaletach internetu. Wie o tym każdy, kto choć raz go korzystał. Ale też każdy musi pamiętać, że:
- zbyt długie korzystanie z tego źródła informacji powoduje, że zapominasz o innych obowiązkach;
  - zbyt długie wpatrywanie się w monitor i przebywanie w pobliżu komputera jest szkodliwe dla zdrowia;
  - w Internecie nie zawsze znajdziesz prawdziwe wiadomości;
  - możesz nawiązać znajomość zagraczącą twojemu bezpieczeństwu;
  - nie wszystkie informacje zawarte na stronach internetowych są przeznaczone dla dzieci.

Aby korzystać z internetu, musisz poznać pewne stowa. Oto niektóre z nich:

...pl – zakończenie adresu polskiej strony internetowej
http://www... – początek adresu strony internetowej

link (edytować) – tekst lub element graficzny na stronie www, po kliknięciu użytkownik zostanie przeniesiony do innego strony www

„.pdf”, „.dokx”, „.wps” – znaki przyjmujące internetowe pliki do przerzucania się po stronach www

skrzynka e-mailowa – miejsce, w którym są przechowywane listy elektroniczne

surfować po sieci – przegląd zaawansowany różnych stron internetowych w poszukiwaniu określonych informacji

wirus komputerowy – program niszący informacje przechowywane na dysku twardem komputera lub powodujący nieprawidłowe działanie programów komputerowych, wprowadzany do komputera do celów komputerowej lub wodzkiej i gospodarczej

Zadania i pytania

1. W jakich miejscach możesz korzystać z komputera i z połączenia internetowego?
2. Zastanów się i powiedz, na czym polegają zagrożenia związane z korzystaniem z Internetu.
3. Ze szkolnego komputera wydostaliście się wirus, który sprawił, że kolejanki i koleżanki przestają działać. Co zrobicie, aby komputer mógł być przywrócony takiej sytuacji?
4. Powiedz lub pokaż, w jaki sposób porozumiewalielibyście się wtedy ze sobą i jak wyglądałoby życie waszej rodziny. Powiedz, co najważniejsze dla waszej rodziny.

● **Układanie informacji na ten sam temat, nadawanie jej odpowiedniej formy w zależności od środka przekazu (z. 2.).**

31.

...surfuwać – czytać

Uwaga

Zwrócenie uwagi na to, że list wysyłany pocztą internetową powinien być napisany równie starannie, jak list tradycyjny: z dbałością o właściwą budowę zdań, poprawność ortograficzną i przestrzeganie form grzecznościowych.

Zadania dodatkowe

Pisanie z pamięci: „Komputerowa pamięć”. Dzieci wyszukują w zadaniach i tekstuach z IX ośrodka tematycznego wyrazy, których pisowni nie były pewne, i zapisują je na tablicy. Czytają je wspólnie, głośno. Następnie nauczyciel zasłania tablicę, a uczniowie piszą z pamięci wypisane na tablicy wyrazy. Porównują liczbę zapamiętanych wyrazów i poprawność ich pisowni. Komputerową pamięć ma ten, kto napisał poprawnie największej liczby wyrazów.

Uwaga

W tym pisaniu nie możemy ograniczać czasu – dzieci mają różne tempo pisania. Piszą aż do wyczerpania zapamiętanych wyrazów.

Prezentowanie polskiej kultury i tradycji

Zapis w dzienniku

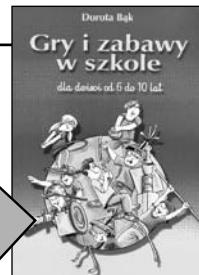
1. Opisywanie strojów ludowych z różnych regionów geograficznych.
2. Przygotowanie informacji w formie ogłoszenia, zawiadomienia, plakatu.
3. Dzielenie liczb dwucyfrowych przez jednocyfrowe.
4. Stosowanie wybranej techniki uczenia się tekstów na pamięć.

Środki dydaktyczne

s. 124., 125. i 169. w *Podręczniku Olka*, s. 33. i 34. w *Kartach pracy* część 2., albumy ze strojami ludowymi różnych regionów Polski, album *Świat wokół mnie*, plakaty i ogłoszenia dotyczące imprez artystycznych, aktualne informacje z prasy na ten temat, *Gry i zabawy w szkole* Doroty Bąk

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 124., 125. i 169.
- ◆ Oglądanie albumów strojów regionalnych. Wypowiadanie się dzieci na temat stroju własnego regionu, zdarzeń kulturalnych, na których prezentowane są te stroje, wybieranie innych elementów, które stanowią składniki kultury regionu (np. język, religia).
- ◆ Zapoznawanie się z działalnością lokalnego (najbliższego) domu kultury lub innych placówek kulturalnych.
- ✓ *Karty pracy* s. 33. i 34.
- ✓ *Gry i zabawy w szkole*.

- *Czarodziej i wróżki*, s. 45. – zabawa bieżna oparta na motywach baśniowych; wcześniej proponowaliśmy tę zabawę w klasie II, 3. dnia w XI ośrodku tematycznym.

Uwaga

Jako zadanie domowe dzieci mogą sprawdzić w miejscu zamieszkania, jakie ogłoszenia i plakaty znajdują się na słupach ogłoszeniowych. Gdzie umieszcza się ogłoszenia i plakaty, jeśli nie ma słupów ogłoszeniowych?

- Wyszukiwanie na mapie i nazywanie geograficznych regionów Polski.

169.

124.

Prezentowanie polskiej kultury i tradycji

Pani z muzeum przyszła wczoraj na naszą zabawę andrzejkową ubrana w stroj ludowy. Nie wiedziałam, że są stroje głębskie.

Pani powiedziała, że przy Muzeum Regionalnym w Głębokiem jest Zespół Pieśni i Tańca Ziemi Głębskiej. Tancerze

Świat wokół mnie

- Wypisywanie nazw regionów, z których pochodzą stroje ludowe zaprezentowane w albumie.

124.

A za nią wszystkie dziewczynki. One zawsze naśladały jedna

Prezentowanie polskiej kultury i tradycji

W głębskim muzeum regionalnym odbył się casting³. Do zespołu pieśni i tańca przyjmowano dzieci, które ukończyły 10 lat.

1. Oblicz i napisz, ile dzieci przyjęto do zespołu, jeśli wieś, że:

– do 1. etapu przystąpiło sześcidziesiątco dzieci – do następnego etapu prze-

połowa tej liczby

_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____
-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

– z liczy startujących w 2. etapie przeszły do dalszych eliminacji

co trzeci uczestnik

_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____
-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

– w 3. etapie zrezygnowano z 5 osób

Odpowiedź: _____

2. Planując występ estradowy, skorzystaj ze scenariusza znajdującego się na s. 21. Rozdając role i obowiązki, pamiętaj, że są potrzebni:

piosenkarz reżyser inspektor recytator
 garderobiana konferansjer scenarzysta autor muzyki
 sufler akompaniator scenograf wizyjista

- a. Czy na pewno wieś, co robi każdy z nich? Np.:

przygotowuje kostiumy dla artystów – _____

zapowiada występy artystów i prowadzi imprezę

artystyczną – _____

dba o sprawny przebieg przedstawienia – _____

- b. Zaznacz trzema kolorem podane wyrazy, dzieląc wymienione osoby na:

– przygotowujące przedstawienie;
– pracujące z osobami występującymi na scenie;
– występujące na scenie;

33.

- Modyfikacja zadania polegająca na wprowadzeniu innych danych liczbowych; wykonywanie obliczeń (z. 1.)

Dziewczynki:
Rola konferansjera w pierwszej części pełniła Dorota. W drugiej części tę rolę pełniły Iwona i Ula. Piosenkę „Zima zła” zaspiewała Kasia, a piosenkę „Dzwonki sań” zaspiewali Adam i Paweł. Wiersz „To przez ten mróz” recytowali Robert i Wojtek. A wiersz „Dziesięć batwanków” recytowała Renata. Bażkę na podstawie baśni „Królowa Śniegu” opowiadali Jaś i Olek. Historyjkę „Ale mróz!” opowiadali Franek. Zagadki o zimie powiedzieli Robert, Wojtek i Paweł. Wiersz „Zima” powiedział Kamil.

Dziewczynki:
Rola konferansjera w pierwszej części pełniła Dorota. W drugiej części tę rolę pełniły Iwona i Ula. Piosenkę „Zima zła” zaspiewała Kasia, a piosenkę „Dzwonki sań” zaspiewali Adam i Paweł. Wiersz „To przez ten mróz” recytowali Robert i Wojtek. A wiersz „Dziesięć batwanków” recytowała Renata. Bażkę na podstawie baśni „Królowa Śniegu” opowiadali Jaś i Olek. Historyjkę „Ale mróz!” opowiadali Franek. Zagadki o zimie powiedzieli Robert, Ania i Renata. Wiersz „Zima” powiedziała Agata.

a. Wpisz czasowniki z obydwu tekstu do tabeli. Napisz również pytania, na które odpowiadają te czasowniki.

czasownik	dziewczynka	dziewczynki	chłopiec	chłopcy

34.

- Wyszukiwanie w dowolnych tekstach czasowników różniących się między sobą rodzajem gramatycznym.

Przygotowanie występu estradowego o zimowej tematyce

Uwaga

Niniejsza propozycja może być wykorzystana na zakończenie semestru (przed feriami) – patrz uwaga w *Przewodniku* s. 143.

Zapis w dzienniku

1. Przygotowanie przedstawienia estradowego i opracowanie scenariusza – ustalenie miejsca, terminu, projektowanie zaproszeń, ogłoszeń i plakatów.
2. Czytanie tekstów i wybieranie recytatorów, wykonawców piosenek oraz osób opowiadających i czytających teksty prozatorskie.
3. Wybór osób prowadzących – konferansjerów oraz osób obsługujących przedstawienie.

Środki dydaktyczne

s. 21. i 22. w *Kartach pracy* część 2., w *Wypisach*: opowiadanie Anny Krzyżaniak *Królowa Śniegu* s. 81., opowiadanie Tove Jansson *Wielki mróz* s. 84., wiersz Wandy Chotomskiej *Dziesięć bałwanków* s. 86., wiersz Józefa Czechowicza *Zima* s. 88., wiersz Jerzego Ficowskiego *To przez ten mróz* s. 88., *Kubusowe zagadki* Tadeusza Niemyckiego s. 90., nagranie i słowa piosenki *Dzwonki sań* s. 89., nuty do piosenki (w *Przewodniku* s. 210.), materiały do przygotowania dekoracji

Sytuacje edukacyjne

- ◆ Przygotowanie przedstawienia o zimie.

Teksty w *Wypisach*:

- adaptacja baśni *Królowa Śniegu* s. 81.,
- fragment opowiadania o Muminkach *Wielki mróz* s. 84.,
- wiersze:
  - *Dziesięć bałwanków* Wandy Chotomskiej s. 86.,
  - *Zima* Józefa Czechowicza s. 88.,
  - *To przez ten mróz* Jerzego Ficowskiego s. 88.,
- *Kubusowe zagadki* (zagadki *Śnieg, Mróz i Lód*) s. 90.,
- nuty do piosenki *Dzwonki sań* s. 210. w *Przewodniku*.

Dzieci chciałyby, aby ich pracę obejrzało wiele osób, muszą więc wspólnie zdecydować, jakie działania podjąć – dla kogo jest przeznaczone widowisko (dla dorosłych, rówieśników, a może dla przedszkolaków), gdzie umieścią ogłoszenia o swoim przedstawieniu i co się w nich znajdzie. Może uda się też wymyślić hasło, którym zachęcą innych do przyjścia.

Zadania dodatkowe

Tworzenie związków wyrazowych z wyrazem *zima* oraz rodziny wyrazu *zima* (podczas czytania baśni *Królowa Śniegu*). Co może być zimne (to, co ma niską temperaturę: barwa, człowiek itp.), a co ciepłe, gorące? Przypomnienie stałych związków wyrazowych ze słowem *zimny* i ich znaczenia oraz analogicznych związków wyrazowych ze słowami *ciepły, gorący*. Który z tych wyrazów ma pozytywne, a który negatywne konotacje – dla czego?

Notatki

X OSRODEK TEMATYCZNY ZIMOWE SMUTKI I RADOŚCI

Umiejętności ucznia

Mówienie i słuchanie

Wypowiada się na temat zwyczajów związanych z choinką, potrawami wigilijnymi i świątecznymi, na temat wartości odżywczych i smakowych potraw świątecznych. Opowiada o zwyczajach świątecznych polskich i państw europejskich. Słucha nagrani wybranych kolęd w wykonaniu solowym i chóralnym. Śpiewa kolędy. Rozpoznaje różnice miedzy głosami śpiewaków. Uczy się na pamięć wiersza.

Czytanie

Czyta teksty wybranych kolęd, pastorałkę, instrukcje oraz fragmenty książek.

Pisanie

Pisze wyrazy z ż, rz oraz przymiotniki złożone. Zapisuje instrukcję wykonania ozdób choinkowych na podstawie rysunków.

Stosowanie wiedzy i umiejętności

Rozpoznaje części mowy na podstawie pytań. Tworzy instrukcję wykonania ozdób choinkowych na podstawie rysunków. Wyjaśnia znaczenie związków frazeologicznych. Mnoży przez liczbę dwucyfrową. Dzieli koło i kwadrat na równe części. Ustala wiek członków rodziny na podstawie danych liczbowych. Dzieli liczby w zakresie 100. Stosuje kolejność wykonywania obliczeń. Sprawdza poprawność wykonanych obliczeń. Przelicza na gramy i dekagramy ilości produktów podanych w przepisie. Łączy w jednym zapisie mnożenie i dodawanie. Rozróżnia kształty tropów i ślady zwierząt. Określa warunki życia zwierząt leśnych zimą. Ustala związki pokrewieństwa w rodzinach na podstawie drzewa genealogicznego. Tworzy drzewo genealogiczne rodziny. Wykonuje odciski w miękkiej masie. Tworzy barwy pochodne na podstawie instrukcji. Projektuje zimową dekorację klasy. Wykonuje ozdoby choinkowe, szopkę wg spisanej instrukcji słownej, kartę z życzeniami.

Rozwiązywanie problemów

Odczytuje informacje z diagramu kołowego. Odczytuje i interpretuje dane liczbowe z wykresu. Bada podzielność liczb. Porównuje zwyczaje na podstawie opisów i obserwacji. Dostosowuje wystrój pomieszczenia do potrzeb użytkownika, uwzględniając odpowiednią kolorystykę. Dokonuje oceny wartości odżywczych i smakowych produktów spożywczych.

Notatki

Co słyszać u naszych przyjaciół

Zapis w dzienniku

1. Określenie form pomocy dzikim zwierzętom.
2. Odczytywanie informacji z diagramu kołowego.
3. Mnożenie liczb dwucyfrowych przez jednocyfrową.
4. Uczenie się na pamięć wiersza.

Środki dydaktyczne

s. 126. i 127. w *Podręczniku Olka*, s. 37. i 38. w *Kartach pracy* część 2., wiersz Wincentego Fabera *Stary gajowy* s. 91. i wiersz Marii Czerkawskiej *Spotkanie* s. 92. w *Wypisach*, atlasy zwierząt, album *Świat wokół mnie*, informacje o tropach zwierząt, materiał do wykonania odcisków różnych przedmiotów, np. plastelina lub gips

Uwaga

Korzystajmy z rocznika statystycznego, encyklopedii i słowników.

Sytuacje edukacyjne

- ✓ Wiersze *Spotkanie* s. 92. i *Stary gajowy* s. 91.
- ◆ Wypowiadanie się na temat opieki nad zwierzętami zimą – jak się należy zachować w kontakcie z dzikimi zwierzętami.

Uwaga

Należy zwrócić uwagę dzieci na fakt, że nie wolno się zbliżać do zwierząt dziko żyjących. Zwierzęta, które bez lęku podchodzą do ludzi, są często chore i mogą być nosicielami groźnych chorób.

- ◆ Wykorzystanie poznanych technik uczenia się na pamięć do nauki wybranego wiersza.
- ✓ *Karty pracy* s. 37. i 38.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 126. i 127.
- ◆ Sprawdzanie, jak powstają ślady ludzi i zwierząt – wykonywanie odcisków dloni i różnych przedmiotów w miękkiej masie. Wykorzystanie śniegu, piasku na bieżni lub w piaskownicy, twardej ubitej ziemi, trawnika (z resztkami zeschniętej trawy) oraz innych nawierzchni – chodzenie i oglądanie pozostawionych śladów. Kto zostawił ślad – dziecko czy dorosły? Co miały na nogach i jak się poruszały osoby lub zwierzęta pozostawiające ślad (rodzaj obuwia, prędkość poruszania się itp.)? Chodzenie po śladach poprzednika.

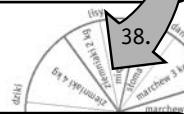
Uwaga

Można zorganizować spotkanie z leśniczym na temat opieki nad zwierzętami zimą lub zaplanować dokarmianie ptaków na pobliskim osiedlu lub na terenie szkoły. Jeżeli będzie to możliwe, możemy zaopiekować się zwierzęciem (zwierzętami) w ogrodzie zoologicznym.

- ◆ Tropy zwierząt – wykorzystanie atlasów zwierząt. Komu i do czego jest potrzebna umiejętności rozpoznawania tropów zwierząt? Zapisanie nazw tych osób w słowniczku nowych wyrazów, np. ornitolog, zoolog, leśniczy. Wyjaśnienie, czym się te osoby zajmują.
- ◆ Opisywanie sposobów dokarmiania zwierząt żyjących w lesie, przysmaków przygotowywanych dla nich. Czym i kiedy wolno karmić zwierzęta?
- ◆ Poszukiwanie danych w roczniku statystycznym na temat liczebności populacji zwierząt.

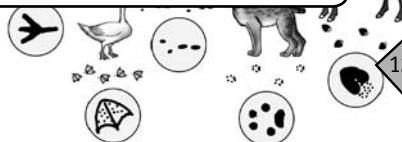
- Gdzie najbliżej miejsca zamieszkania dzieci znajduje się nadleśnictwo? Jakie zwierzęta żyją na terenie tego nadleśnictwa?

1. Odczytaj z diagramu, jakim leśnicy dokarmiają zwierzęta oraz jakie ilości paszy muszą przygotować dla jednego zwierzęcia na jeden dzień.
a. Jakie produkty

38.

- Opisywanie wyglądu legowisk zwierząt i sposobów układania się zwierząt do snu zimowego.
- Rozważanie, jakie znaczenie miało w dawnych czasach umiejętność tropienia zwierzyny, a jakie znaczenie ma obecnie.

Zadania i pytania

1. Napisz, które zwierzęta znajdują schronienie w miejscach przedstawionych na ilustracji.

Co styczą u naszych przyjaciół

37.

Pan... do szkoły pana nadleśniczego, który zachęcał nas do dokarmiania leśnych zwierząt zimą. Przygotowania... cy zwierząt.

1. Przeczytaj, w jaki sposób dzieci...

Zgrybanin i suszenie

Zbień

Zog

zbień

1 Co stych

Chociaż zimą i zimą noce są długie,

ale niektóre cierpią na bezsenność. Twierdzą,

że starsi i że nie to nie ma lekarstwa.

Ale mama zapisała mu ziolowe tabletki

i powiedziała, że teraz będzie spać jak susz.

Gdyby tak było naprawdę, nie zobaczybym

dziaidka aż do wiosny, bo suszy przesypiają całutką zimę.

Byłyby

lepiej, gdyby dziaidek,

jak borsuk, czasami się budzi i wychodzi

choćżaz na krótki spacer. Tak właśnie robią borsuki. Wychodzą

z norki, rozglądają się i jeśli nie mają jeszcze wiosny, to wracają do leśników. Zastanawiamy się, dlaczego nie ma powiedzenia: śpi jak nietoperz? Może dlatego, że ludzie nie śpią z nogami w górze?

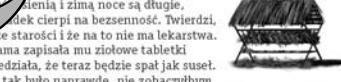
38.

1. Obliczanie, ile paszy po-

trzeba na 7 i 10 dni, na mie-

siąc (z. 2.).

126.

- Nietoperze, świstaki, jeże, popielice i niedźwiedzie zasypiają na zimę.
- W czasie snu zimowego temperatura ciała świstaka spada do 9°C. Uczta...

- W jakich sytuacjach użyjesz wyrażeń i zwrotów: fałszywy trop (ślad), iść w czyjeś ślady, zostawić po sobie ślad?

127.

Świat zmienił kolory

Zapis w dzienniku

- Opisywanie zimowego krajobrazu z wykorzystaniem podanego słownictwa.
- Rozpoznawanie części mowy w zdaniach rozwiniętych.
- Odczytywanie i interpretowanie danych liczbowych z wykresu.
- Tworzenie galerii obrazów „Cztery pory roku”.

Środki dydaktyczne

s. 128. i 129. w *Podręczniku Olka*, s. 39. i 40. w *Kartach prac* część 2., opowiadanie Tove Jansson *W zasypanym śniegiem salonie* s. 93. w *Wypisach*, ilustracje zimowych pejzaży, farby, pędzle, kartony do malowania, *Gry i zabawy w szkole* Doroty Bąk

Sytuacje edukacyjne

- ✓ Podręcznik *Olka* s. 128. i 129.
- ✓ Karty prac s. 39. i 40.
- ◆ Tworzenie galerii „Cztery pory roku”. Podział klasy na 4 grupy – każda grupa gromadzi prace na temat innej pory roku.
- ◆ Wybieranie ilustracji krajobrazów z podziałem na pory roku – będą cztery sale (dziaty) wystawy.
- ◆ Malowanie obrazów na temat wybranej pory roku. Prace można wykonać techniką mokre na mokre. Słuchanie muzyki, dobieranie melodii najtrafniej określającej nastrój malowanej pory roku.
- ◆ Przygotowanie metryczki do każdego obrazu: tytuł obrazu, kto i kiedy go namalował lub skąd został wycięty, kilka zdań o tym, co przedstawia obraz.
- ✓ Opowiadanie *W zasypanym śniegiem salonie* s. 93.
- ✓ *Gry i zabawy w szkole*.

W zasypanym śniegiem salonie

(fragment)

– Pójdę sobie stąd – powiedział Muminek surwo do zyrandola. – Znadrzucić mi się wszyscy, pojedę na południe, na spotkanie Włóczęjka. (....)

Doch mu zaparło, posiznął się i stoczył przez okap. I tak niespieszny Muminek znalazła się w nowym niebezpiecznym świecie i wpadł po uszy w zaspę śniegu – pierwszą, jaką mu się zdzieliło w życiu widzieć. Coś kluło go niemniej w aksamitną skórę, ale jednocześnie jego nozdrzety i jaziki nowy smak. Był to zapach poważny, najpotężniejszy ze wszystkich znał. Czuł go w głębi, w głowie, w gardle, w żołądku. Leżał sprawią, że poczuł się dobrze i poczuł elektryzm.

– Scerat się szary ptakom. Ale teraz dolina nie była zielona, tylko biała. Wszystko, co się kiedyś ruszało, zrobilo się nieschlome. Wszelkie żywe dźwięki zamilkły. Wszystko, co było kanciate, stało się okragłe.

(...) Muminek dalej z trudem wdrapał przez śnieg, aż doszedł do rzeki. Była to ta sama rzeka, która przejrzała i wesoła przepływała latem przez ogród Muminków. Teraz jednak wyglądała inaczej. Była czarna i objęta – ona też należała do tego nowego świata, który był Muminków obycz. Na wszelki wypadek spojrzał na most. Spojrzał na skrzynkę pocztową. Zagadzał się. Uchylil nieco wieczka, ale nie było tam żadnej poczty prócz zeszłego listu bez jednego słowa.

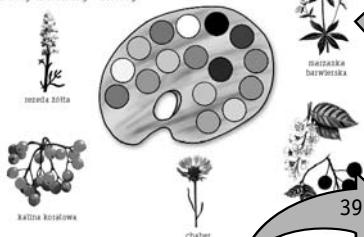
Prywatyzował się do zapachu zimy i ów zapach nie budził już w nim ciekawości.

Popatrzył na krzak jaśniemu, który był bezlądująca płatwiną nagiach gałęzi,

- Wykonanie z plasteliny i waty elementów zimowego krajobrazu i umieszczenie ich w niskim pudełku (przykrycie pudełka do butów). Do wykonania makiety można też wykorzystać mąkę, rozkruszoną kredę lub drobniutko pocięty biały papier.

- Ustne opisywanie zmian w wyglądzie kasztanowca w różnych porach roku na podstawie rysunku, opisywanie wyglądu innych drzew – przygotowanie do opisu krajobrazu.

– z rezydu żółtej uzyskujemy żółty barwnik;
– z korzeni i łodygi marzanki barwierskiej – purpurowy;
– z kwiatów chabru – niebieski;
– z owoców kaliny koronowej i czarnego bzu – czerwony;
– z kory dębu – brązowy i czarny;
– z kory czeremchy – zielony.

- Łączenie wyrazów w związki wyrazowe – zapisywanie ich w zeszycie.

2

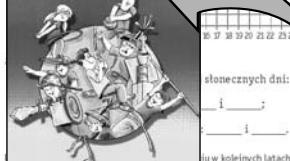
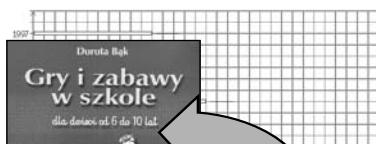
1. Napisz nazwy kolejnych pór roku. Dopuszczaj nazwy barw, które kojarzą ci się z każdą z tych pór.

- przędwośnie – .....
- ..... – jasna zieleń, żółć, fiolet, biel
- .....
- .....
- szaruga jesienna – .....
- .....

a. Podkreśl nazwy kolorów, które zmieniają swój odcień w przylegającym cyklu roku.

b. Jakie kolory towarzyszą nam przez cały rok?

2. Odczytaj z wykresu i napisz, ile słonecznych dni było w Góreckiem w grudniu w kolejnych latach.

40

128.

Świat zmienia kolory

Jesienią, gdy kasztanowiec gubi brązowutkie owoce i pomarańczowobrązowe liście, wiemy, że pora przynieść zimowe buty. Robię tak co roku i co roku się okazuje, że stare buty są za małe. Bo ja też się zmieniam, chociaż nie gubię liści. A kiedy już biegam w nowych butach, kasztanowiec także wydaje się odmieniony. Na gałęziach leżą śnieżynki i skrzą się w blasku słońca. Wokół pnia na białym śniegu widać ptasie ślady, które prowadzą do karmnika. Przyglądam się śladom swoich butów. Są takie duże, że ojej!

2

129.

39.

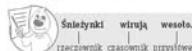
Świat zmienia kolory

1. Wśród podanych wyrazów odszukaj rzeczowniki i czasowniki. Rzeczowniki podkreśl jedną kreską, a czasowniki dwie.

krótki	zimowy	śnieg	biale	głęboko
snieżynki	zapada	wesoły	dzień	zadowalone
radośnie	trwa	zmarniły	wirują	skrypiły
rozmarzają	zmróżek	szpybko	dzieci	wczesny

a. Utwórz zdania nierozumiałe, dobierając odpowiednio rzeczowniki i czasowniki. Następnie rozwiąż je, korzystając z pozostałych wyrazów. W zdaniach podkreśl określone czasowniki.

wzór Dzieci rozmarzają, zadowalone dzieci rozmawiają radośnie.

40.

2.

Sprawdź, jaki przypis. Nas

5 + 5 =

stóty różowy

6 + 4 =

stóty czerwony

4 + 6 =

stóty niebieski

a. Otrzymane po

- Prowadzenie miesięcznej obserwacji dni słonecznych w grudniu w miejscu zamieszkania dzieci. Jeśli to możliwe, porównywanie ich ze średnią krajową (np. na podstawie rocznika statystycznego).

39

- Myśliwi i zajęce, s. 78. – proponowaliśmy już tę zabawę w klasie II, 6. dnia w II ośrodku tematycznym.

Nowa pora roku

Zapis w dzienniku

1. Pisownia przymiotników złożonych.
2. Projektowanie wystroju klasy stosownie do funkcji wnętrza i pory roku.
3. Tworzenie elementów dekoracyjnych w kształcie figur geometrycznych.

Środki dydaktyczne

s. 130. i 131. w *Podręczniku Olka*, s. 41. i 42. w *Kartach pracy* część 2., wiersz Tadeusza Chudego *Za oknem biało* s. 97. w *Wypisach*, materiały do wykonania zaplanowanej dekoracji, albumy ze zdjęciami różnych budowli, projekty urządzenia wnętrz mieszkalnych i biurowych, czasopisma dotyczące wystroju wnętrz

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 130. i 131.
- ◆ Oglądanie albumów i czasopism tematycznie związanych z urządzeniem wnętrz.
Opisywanie wyglądu pomieszczeń o różnym przeznaczeniu; kolorystyka, wyposażenie, rośliny – ich wpływ na samopoczucie użytkowników.
Określanie funkcji pomieszczeń.
- ◆ Oglądanie budynków i gromadzenie uwag na temat ich kształtów, kolorystyki, zagospodarowania otoczenia.
- ◆ Uzupełnianie słownika nowych wyrazów słownymi z omawianą tematyką (architekt, architektura, urbanistyka, dekorator, kolorysta itp.).
- ◆ Projektowanie zimowej dekoracji sali lekcyjnej. Planowanie i organizowanie pracy w grupach. Wyznaczenie osób odpowiedzialnych za poszczególne zadania. Ustalenie, których prac nie powinny wykonywać dzieci.
Ułożenie harmonogramu prac dla poszczególnych grup. Dobieranie i przygotowywanie materiałów. Zwrócenie uwagi na funkcjonalność i estetykę pomieszczeń – zmiany i nowe dekoracje należy również przewidzieć na korytarzu, w szatni itp.
- ✓ Wiersz *Za oknem biało* s. 97.
- ✓ *Karty pracy* s. 41. i 42.

Zadania dodatkowe

Słuchanie melodii *Zima* Antonia Vivaldiego lub *Jezioro łabędzie* Piotra Czajkowskiego, nazwanie instrumentów wykonujących ten utwór.
Jakich instrumentów można użyć, tworząc akompaniamennt do tańca śnieżynek?

- Jak zmienia się wnętrze po zmianie mebli, oświetlenia, elementów dekoracyjnych?

Nowa pora roku

1. Napisz, jaki może być śnieg, który:
 - właśnie spadł .....
 - leży już od dłuższego czasu .....

2. Napisz, jak wygląda śnieżynka w słoneczny dzień.
 Ulotki zdania, korzystając z podanych wyrazów.

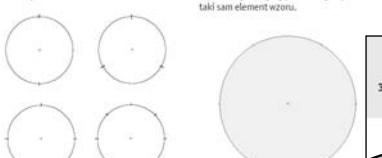
wiruje skry się błyszczący lekka błyszcząca srebrzysta .....

3. Podziel kwadrat na 2, 3, 4, 6 i 8 równych części.

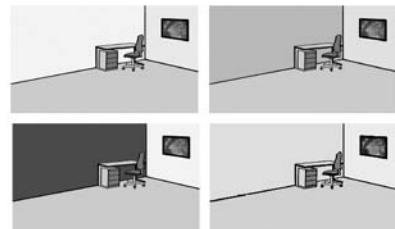
- a. Podziel koło na: 2, 3, 4 i 8 równych części.

- b. Podziel koło na 6 równych części. Zaprojektuj wzór śnieżynki, rysując w każdej części koła taki sam element wzoru.

131.

Przeszczęście, w którym przebywamy, powinniśmy urządzić tak, żeby w nim dobrze czuć. Duży wpływ na nasze samopoczucie mają kolory, jakie nas otaczają. Kolory ciepłe, np. pomarańczowy, żółty, czerwony, pobudzają nas i ożywiają pomieszczenia. Kolory zimne, np. niebieski, zielony, fioletowy, uspokajają, a gdy występują w ciemniejszych odcieniach, dodają pomieszczeniom powagi. Barwy jasne i pastelowe sprawiają, że pomieszczenia wydają się większe, niż są, a nam poprawiają humor, bo kojarzą się ze stolicem i z złotą jesienią.

Zadania i pytania

1. Przyjrzyj się i powiedz, czym się różnią pomieszczenia przedstawione na rysunkach.

a. Jakie to pomieszczenia?

b. Jaki kolor?

c. W której klasie realizowane?

d. Zaprojektuj nowy element.

(1) jasnozielony (2) jasnoniebieski
 (3) ciemnoniebieski (4) brązowo-czarny

- Wykonanie gwiazdek i innych elementów metodą wycinanki.

1. Jaki może być śnieg? Czy zawsze jest biały?
 2. „Dokąd pędzą te sanie?” – jak ty odpowiedziałbyś na to pytanie?

41.

42.

- Przeprowadzenie sądu nad Zimą: dzieci wybierają sędzięgo, oskarżyciela, obrońców oraz samą Zimę. Pozostali uczniowie występują w roli rady sędziowskiej. Grupa oskarżycieli przygotowuje listę zarzutów – nieprzyjemności i niedogodności, jakie spotykają ludzi i całą przyrodę z winy Zimy; żąda usunięcia jej z kalendarzy. Grupa adwokatów przygotowuje listę zalet Zimy. Sędzia udziela głosu obu stron. Po wysłuchaniu oskarżycieli, obrońców i Zimy rada sędziowska odbywa naradę, a sędzia w imieniu rady sędziowskiej ogłasza wyrok.

97.

Rodzinne związki

Zapis w dzienniku

1. Stosowanie w wypowiedziach nazw związków rodzinnych.
2. Ustalanie hierarchii w grupie ludzi spokrewnionych ze sobą.
3. Porównywanie różnicowe w zadaniach tekstowych. Dzielenie liczb w zakresie 100.

Środki dydaktyczne

s. 132. i 133. w *Podręczniku Olka*, s. 43. i 44. w *Kartach pracy* część 2., opowiadanie Tove Jansson *Tajemnicze istoty* s. 94. w *Wypisach*, schemat drzewa genealogicznego, encyklopedie, słowniki, książka Marii Kowalewskiej *Sapcio i Pufcio ze Stromego Brzegu*

Sytuacje edukacyjne

- ✓ Podręcznik *Olka* s. 132. i 133.
- ◆ Rozpoznawanie i nazywanie związków rodzinnych łączących poszczególne osoby. Zasady układania drzewa genealogicznego.
- ◆ Wyjaśnianie słów: pokolenie, ród, protoplasta, założyciel rodu, genealogia; wpisywanie ich do słowniczka nowych wyrazów.
- ✓ Karty pracys. 43. i 44.
- ✓ Opowiadanie *Tajemnicze istoty* s. 94.
- ✓ Wykonanie drzewa genealogicznego przykładowej rodziny (własnej – tylko za zgodą rodziców).

Tajemnicze istoty (fragment)

Muminiek siedział z oczyma wbitymi w lód i nagle poczuł, że wzbiera w nim złość. (...) Wpadł przed lustrem prosto do szafy i otworzył drzwi na siostrę. (...) Na podłodze siedziała coś małego i szarego, z długą sierścią i długim pyszkiem, i wpatrzywało się w Muminkę.

Lecząc po chwil, jakby nagle wstępstało w nie życie, stworzenie zmieniło po lądzie niczym przeciag i niklik. Muminiek zobaczył tylko, jak podobny do trojga szurku ogień przeszedł się przez prug kabiny. Chwaścik, szarowłosy ogon zaszepnął się w szparze przy drzwiach, lecz tylko na moment, aż bowiem uwilnowiło go szarpmięcie i stworzenie juń nie było.

Dzika kabańka, z której Muminkiem ucieczkała, siedziała. – Wypuścisz z szaty swojego przodka. Podobno jesteście do siebie podobni.

– Ach, przestań! – powiedział Muminkiek.

Pospadli na strefy i odzyskały album rodzinny.

Były um, strona po stronie, godne postacie Muminków, najczęściej na tle kafelowych płytek lub na werandach. Lecząc ani jedna z nich nie była podobna do trojga w szafie.

„To musi być jakaś omylka – pomyślał Muminkiek. – Nie jestem z nim spokrewniony.”

Spojrzał na śpiącego tatossin. Tylko jego nos był podobny do nosa trolla.

A może... tysiąc lat temu?

Nagle kryształowy żyrandol zaczął dzwonić. Kolosalny się w lufie tam i z powrotem, a w środku, pod lufem, coś się ruszało. Coś małego i włochatego. Spomiędzy błyszczących kryształowych wiśniorków zwisał pionowo długi, czarny ogon.

„To on – wymamrotał Muminkiek. – Mój przodek zamieszkał w żyrandolu. (...)

Ciii! – szepnął Muminkiek. – Nie nie mówi.

- Przygotowywanie atrakcyjnego prezentu dla najstarszego znanego przodka – co mogłoby go najbardziej uściszyć?

94.

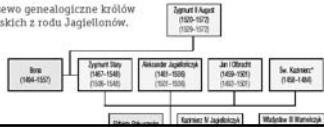
- Tradycyjne obrzędy towarzyszące planowaniu świąt w gronie rodziny.
- Określanie związków pokrewieństwa z najdalszą rodziną (siostry cioteczne, bracia stryjeczni) oraz wymienianie najstarszych przodków (prababcie, prapradziadkowie itd.).

Genealogia to nauka, która bada i opisuje dzieje rodzin oraz związki pokrewieństwa między ludźmi.

Krewnymi są osoby, które mają wspólnych przodków.

Pokolenie to członkowie rodziny, którzy urodzili się mniej więcej w tym samym czasie, np. dziadkowie to jedno pokolenie, rodzice i ich rođenstwo – drugie, a ich dzieci – trzecie.

Drzewo genealogiczne królów polskich z rodu Jagiellonów

Rodzinne związki

132. Podczas święta. W moim domu będzie wielki zjazd rodzinny. Nie mogę się już doczekać! Przyjadą moi dziadkowie – rodzice taty: babcia Helenka i dziadek Michał. Stryj Jurek – brat taty – jest marynarzem i święta często spędza na morzu, ale w tym roku spędzi je u nas. I jeszcze ciocia Bożenna – siostra mamy – przyjdzie do nas z wujkiem Mirkiem i trojgiem mojego ciotecznego rodzeństwa, które dziadek Paweł nazywa gagatkami, a ja dobrze wiem, że ma rację. Będzie nas bardzo dużo, ale mama powiedziała, że przy stole, tak jak zawsze, będzie jeszcze jedno wolne miejsce.

4-5

- Polecamy do wykorzystania książkę Marii Kowalewskiej *Sapcio i Pufcio ze Stromego Brzegu*.
- Dodatkowe pytania (z. 1.):
  - Z ilu pokoleń składa się ta rodzina? Zaznacz każde pokolenie innym kolorem.
  - Jak mają na imię rodzice Krystyny?
  - Czy Łukasz ma brata?
  - Określ stopień pokrewieństwa, korzystając z wyrazów w ramce: Kim jest Jan dla Łukasza? Kim jest Halina dla Jana? Kim jest Krystyna dla Łukasza? Kim jest Piotr dla Łukasza? Kim jest Michalina dla Krystyny? Jak Łukasz nazywa Feliksa? Jak Jan zwraca się do Michaliny?

133.

- Mama nie jest krewną twojego taty. Twój dziadek – ojciec taty – nie jest krewnym twojego ojca.
- Czytanie imion i obliczanie lat życia władców z dynastii Jagiellonów.

Rodzinne związki

1. Przyjrzyj się drzewu genealogicznemu rodziny Mazanów. Rozpoznać i nazwiać rysunku, kim jest kim dla Krystyny i Łukasza.

a. Powiedz, kim są dla siebie wybrane osoby w tej rodzinie. Napisz na ten temat kilka zdusi. Zastosuj w nich wyrazy spośród wymienionych w ramce.

żona mama babcia siostra siostra cioteczna siostra stryjeczna córka mąż dziadek brat brat cioteczny brat stryjeczny syn ciocia wujek siostrzeniec siostrzenica bratanek bratanica

b. Obok każdej osoby należącej do tej rodziny napisz, ile ma lat, jeżeli:

43. a) Ma 5 lat, a jego mama 65. urodziny: mamy urodziła się, gdy Jan miał 25 lat, a Agata 23;
- Łukasz jest najmłodszy i młodszy od Krystyny o 4 lata;
- Halina jest młodszysa od Agaty o 3 lata;
- Piotr jest starszy od Jana o 2 lata;
- Michalina jest młodszysa od Feliksa o 7 lat.

4-5

Świąteczne zwyczaje

Zapis w dzienniku

1. Odczytywanie symbolicznych znaczeń dekoracji świątecznych.
2. Układanie i pisanie instrukcji wykonania ozdób choinkowych na podstawie rysunków; wykonywanie ozdób.
3. Stosowanie kolejności działań w obliczeniach – sprawdzanie poprawności obliczeń.

Środki dydaktyczne

s. 134. i 135. w *Podręczniku Olka*, s. 35., 36., 45. i 46. w *Kartach pracy* część 2., opowiadanie Marii Dąbrowskiej *Boże Narodzenie* s. 96. w *Wypisach*, materiały do wykonania ozdób choinkowych

Sytuacje edukacyjne

- ✓ Opowiadanie *Boże Narodzenie* s. 96.
- ◆ Pisane przez dzieci na kartkach papieru, jak rozumieją tytuł książki *Uśmiech dzieciństwa*. Czytanie napisanych zdań i wybieranie najoryginalniejszych odpowiedzi na postawione pytanie.
- ◆ Gromadzenie informacji z różnych źródeł o tradycji ubierania choinki i przygotowaniach do świąt – również na podstawie wiadomości z klasy I i II.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 134. i 135.
- ◆ Wykonanie ozdób do udekorowania choinki klasowej. Wyjaśnianie tradycyjnego znaczenia poszczególnych ozdób, np.: łańcuch – długie lata życia, snop zboża – dobre plony, sianko pod obrusem zbierane przez cały adwent – jedno żdżbło to jeden dobry uczynek itp.
- ✓ *Karty pracy* s. 35., 36., 45. i 46.
- ◆ Dekorowanie choinki ozdobami wykonanymi przez dzieci.
Planowanie wykonania dodatkowych ozdób – jeśli będą jeszcze potrzebne – na podstawie instrukcji lub wg pomysłów dzieci.

- Co może wywołać uśmiech i radość dzieci, które spędzają święta poza domem (bez rodziny)?

Boże Narodzenie (fragment)

Na dwa dni przed wigilią wnoszano do boru po choinkę. Czasem był już zmrok, a choinka nie przybywała jeszcze. Dzieci smuciły się wtedy i przeczuwały tysiące nieszczęścia. Przychodził ojciec, zasiadał z dziećmi o szarej godzinie i pocieszał je.

– Już wyszedł stary Józef z nieba. A tu śnieg po kolana. Idzie starowina powoli...

Dzieciom serce bily jak dzwony.

Aż wnet dudniło coś za oknem. To choinka jechala z lasu – i w nocy śniegu słychać było przed domem donośne glosy, gdy śpiewano w woziu.

96. 96. 96.

Przyjechała ze sobą zapach lasu i zimy. Stała mroźna, ciemna i zaniosiona, wysoka od podlogi do sufitu. (...)

Wróciwszy do domu, dzieci stawały przed choinką zadziwione i niemiala, tak była cała iskrząca i uroczyście piękna.

Na drzwi śniadanie dawano śledzie, a potem zaczynały się popołudniowe długie bez konia.

Dzieci chodzły z kąta w kąt, siedły przy oknach niespokojne, ciche i rozmarzone.

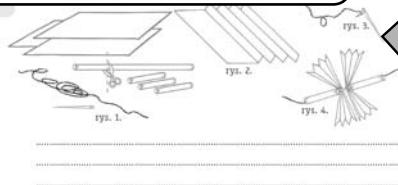
Zmrok nadchodził tak powoli. Zdawał się już być blisko i cofał się znów. (...) Drzwi otwierały się wreszcie. Salom jaśniął, pachniał i krajobrzd przed naszymi oczyma (...) a choinka gorzała! tak, jak gorzej niebo gwiaździste – oczy minęły się, a serce topniało.

- Przypomnienie, w jaki sposób działa oświetlenie choinkowe i o czym trzeba pamiętać, kiedy się je włącza.

Na wsi podczas Bożego Narodzeniastawiano w różnych miejscach domu snopy zboża. Domy ozdabiano też podażniczkami – dzwiekami zawieszonymi u sufitu wierzchołkiem w dół. Drzewka przystrajano jabłkami, orzechami, ozdobami z opakówek, a snopy zboża – własnoręcznie wykonanymi przedmiotami. Jeżeli igły na drzewku trzymały się dugo i nie opadły, wróty do dostały rok. Choinki zaczęto ubierać dopiero pod koniec XIX w. w Niemczech.

- Z pozostałych na choince bombek wybieranie trzech, malowanie jednym kolorem w różnych odcieniach.
Pisanie nazw tych kolorów.

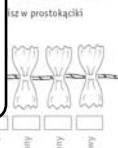

Świąteczne zwyczaje

1. Wykonaj działania.

$$\begin{array}{l} 16 + 7 - 8 = \\ 18 + 64 - 2 = \\ 9 - 5 + 8 - 6 = \\ 70 - 9 - 6 = \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 43 + 24 - 3 = \\ (3 + 7) \cdot 2 = \\ 36 - 5 - 7 = \\ 4 \cdot 10 + 3 - 3 = \\ 6 - 7 + 7 - 7 = \end{array}$$

- Układanie działań, których wyniki będą odpowiadać wynikom przy odpowiednich kolorach kokardek.

Zadania dodatkowe

W domu dzieci omówią z rodzicami plansze A, B, C – ustalą, z jakich materiałów można wykonać szopkę, przygotują materiały do pracy grupowej lub indywidualnej.

134. Świąteczne zwyczaje

Paweł namawia mnie do zrobienia ich własnoręcznie. Magdy – siostry Franka – nie trzeba namawiać, zawsze robi ozdoby sama i wciaga do tej pracy Franka. Dorota też ma dużo ozdób. W skrzyni w pamiątkach naszej rodziny są bibułkowe bombki, stokrotkowe łańcuchy z piankowymi kokardkami, niramidki ze stómek, są też małe cieniutkie świeczki, które

135.

36.

46.

- Opowiadanie o znanych dzieciom zwyczajach wigilijnych, które są charakterystyczne tylko dla określonych regionów.

- Przykładowa instrukcja wykonania łańcucha ze słomy i bibułkowych kokardek (z. 1.):

- Słomkę tnieme na odcinki długości 3,5 cm.
- Z kolorowej bibułki wycinamy prostokąty o wymiarach $6,5 \cdot 10$ cm, składamy je w harmonijkę wzdłuż dłuższego boku.
- Złożone prostokąty przekluwamy w połowie igłą z nitką. Powstaną kokardki, które składamy po dwie (najlepiej w różnych kolorach).
- Na nitkę nawlekamy słomkę, która oddzieli kolejne kokardki.

Świąteczny stół

Zapis w dzienniku

1. Zamiana miar pojemności i masy podanych w przepisach kulinarnych.
2. Porównywanie wartości odżywczych i smakowych potraw wigilijnych i świątecznych.
3. Stosowanie znanych zasad przy nakrywaniu stołu.

Środki dydaktyczne

s. 136. i 137. w *Podręczniku Olka*, s. 47. i 48. w *Kartach pracy* część 2., opowiadanie Astrid Lindgren *W czasie świąt Bożego Narodzenia jest nam bardzo wesoło* s. 98. w *Wypisach*, sztućce, serwetki, plastikowe talerze i in. naczynia stołowe, książki na temat dobrego wychowania (zasad nakrywania stołu)

Sytuacje edukacyjne

- ✓ Opowiadanie *W czasie świąt Bożego Narodzenia jest nam bardzo wesoło* s. 98.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 136. i 137.
- ◆ Nakrywanie stołu – przygotowanie odpowiednich rekwizytów lub wykorzystanie naczyń jednorazowych. Prawidłowe układanie sztućców, składanie serwetek, nazywanie naczyń stołowych i ich przeznaczenia, prezentowanie sposobów korzystania z odpowiednich sztućców, podawania naczyń stojących na stole osobom siedzącym obok.
- ◆ Rysowanie odpowiednich naczyń i podpisywanie rysunków (talerz głęboki, płytki, deserowy, filiżanka do zupy, podstawka, półmiski, waza, miska, salaterka, sosierka itd.), uwzględnianie ich zróżnicowanych kształtów.
- ◆ Czytanie odpowiednich fragmentów książek o dobrym wychowaniu – rozdział o ustawieniu naczyń na stole i korzystaniu z nich przez biesiadników.
- ✓ *Karty pracy* s. 47. i 48.
- ◆ Zabawa w głuchy telefon. Przy jednej słuchawce siada wybrany przez dzieci Mikołaj. Ma ze sobą kartkę do notowania zamówień dzieci. Z drugiej strony słuchawki siadają kolejno dzieci zamawiające prezent u Mikołaja: muszą powiedzieć, jak mają na imię, o co proszą i komu ma być dostarczony prezent (warunkiem jest, aby zamawiały prezent nie dla siebie, tylko dla kogoś bliskiego). Wiadomość przekazują jak w głuchym telefonie. Mikołaj słucha zamówień i zapisuje: kto składa zamówienie, o co prosi i dla kogo. Potem odczytuje zamówienia i weryfikuje te, które zostały błędnie zapisane.

- Porównywanie sposobów nakrywania i dekorowania stołów w zależności od okazji.

Świąteczny stół

136. Co jest sztuką? Na sztuki można kupić gumę do żucia. Ale w muzeum sztuki na pewno nie można nic kupić na sztuki. Styszalem w telewizji, że to wielka sztuka przygotować świąteczny stół i że zajmują się tym dekoratorzy. W domu wszyscy nakrywamy stoły – czy to znaczy, że jesteśmy dekoratorami? Kładziemy obrus, serwetki, sztućce i ustawiamy naczynia. Czasami stawiamy też kwiaty. Stół zawsze wygląda pięknie – tak mówi tata. A jak smakuje to, co jest na stole! Moi rodzice są mistrzami w gotowaniu – gotują oboje! Gotowanie to też sztuka – sztuka kulinarnej. Ja nie umiem jeszcze gotować, ale wiem, co dobrze!

Sztuka kulinarza i sztuka nakrywania do stołu są przydatne w każdym domu. Stół i mieszkanie przygotywane inaczej, gdy przychodzi gość, inaczej w świecie, a inaczej na co dzień! Bo ważne jest, żeby jedzenie nie tykło makaróta, ale również ładnie wyglądało i żeby było ładnie w całym domu. Trzeba też wiedzieć, co podać na stół i co jeść, żeby nie szkodzić swojemu zdrowiu.

Co wybierzesz w tronie o swoje zdrowie?

Zadania i pytania

- Przypomnienie zasad zachowania bezpieczeństwa koniecznego przy obsługiwaniu gorącego piekarnika, pieca i innych urządzeń kuchennych (z. 2.).

więcej powiedzieliśmy jej, żeby poczekała nas na ulicy, a sami weseliśmy się do sklepu, który sprzedawał cukierki.

– Ale nie wolno ci podglądać! – powiedział Jonas.

– Nie, moźesz za to zaglądać do cukierni Karlmana – zaproponowałam.

Lotta zrobiła to chętnie, bo na wy stawie u Karlmana było mnóstwo marcepanowych świnek i innych dobrych rzeczy.

Kiedy Jonas i ja kupiliśmy lealkę do kapieli i wyszliśmy na ulicę, Lotty nie było. Nagle wyszła od Karlmana.

– Coś ty robisz? – dopytywał się Jonas.

– Kupiliśmy ci gwiazdkowy prezent – odpowiedziała Lotta.

– A co kupiliś? – dopytywał się Jonas.

– Ciastko z bitą śmietaną – odpadła Lotta.

– Och, ty osłe, przecież one nie wytrzyma do Wigilii – stwierdził Jonas.

– No, właśnie o tym posłalamy – powiedziała Lotta – więc je zjadłam.

I wybrała się, w tej samej chwili nadszedł tatus. Nie wieǳiał, że wychodziła sobie, w tym pomysłalny.

– Wydaje mi się, że te dzieci już kiedyś zdziwialem, choć nie pamiętam gdzie – powiedział tatus. Ale wyglądały miło, więc myślać, że zaproszę je do cukierni.

O jak się ucieszyliśmy! Do piecia dostarczyliśmy czekoladę. Zjedliśmy tyle ciastek, ile tylko chcieliśmy, i siedzieliśmy na zielonej kanapie u Karlmanów i dookoła niego było duzo ludzi, którzy robiли gwar i rozmawiali. Wszyscy mieli paczki z kupionymi gwiazdkowymi prezentami, na ulicy za oknem padał śnieg, a ciastka miały mnóstwo bieli śmieciany. To był bardzo miły dzień. Potem doszła do nas jedna ciocia, nazwana się pani Friberg, i zaczęła rozmawiać z tatusiem. Jonas i ja byliśmy cicho, ale Lotta mówiąła jeszcze więcej niż pani Friberg. Wtedy tatus powiedział:

– Lotta, nie wolno ci mówić, gdy dorosli rozmawiają. Masz poczekać, aż skończę.

– Ho, ho – powiedziała Lotta. – Próbowałam, ale to się nie daje. Bo oni chyba nigdy nie kończą.

136.

7

137.

- W jaki sposób możemy zadać o zdrowie w okolicznościach, kiedy do tradycji należy objadanie się?

Pierniki osobliwe

1. Przeczytaj przepis na staropolskie pierniki i powiedz, czym on się różni od współczesnych przepisów.

Weź małki pszeniany funt¹ trzy, cukru utluczzonego i przesianego funtów dwa, migdałów na masę stuczących funt jeden, cynamonu tutów² cztery, imbryku dwa tury, galek muszkatołowych tuzików jajowych dziesięć, wino, które podoba się lub trzeba. Zaginie ciasto, formuj pierniki, posmaruj cukrem i upiec.

a. Wypisz w punktach składniki potrzebne do ulepiania pierników osobliwych. Podaj ilość produktów przeznaczone na sztuki i gramy oraz na inne miary. Wymień również czynności, które trzeba wykonać.

1. 1 funt = 50 dag
2. 1 tur = 15 g
3. pierniki – przygotowany z warzyw

b. Powiedz, jakich informacji brakuje w tym przepisie.

2. Babka Irena pieczy ciasta i inne potrawy w temperaturach podanych niżej. Sprawdź w dawnych przepisach, jakie temperatury pieczenia wymienionych potraw są zalecane. Uzupełnij nim zadanie.

ciasto drożdżowe 170°C _____ kurczak 160°C _____

ciasto kruche 200°C _____ schab w całości 200°C _____

kruche ciasteczka 190°C _____ pasztet jarski³ 180°C _____

piernik 210°C _____ zapiekanka 150°C _____

¹ 1 funt = 50 dag

² 1 tur = 15 g

³ pierniki – przygotowany z warzyw

98.

- Czytanie odpowiednich fragmentów książek opisujących tradycje świąteczne w różnych miejscach na świecie w celu porównywania zwyczajów, przygotowywania i spędzania świąt.

Hej, kolęda!

Zapis w dzienniku

1. Rozróżnianie śpiewów solowych i chóralnych – rozpoznawanie barwy głosu.
2. Objasnanie i stosowanie w wypowiedzi związków frazeologicznych z wyrazem *głos*.
3. Śpiewanie i granie na flecie kolędy *Lulajże, Jezuniu*.
4. Łączenie działań w jednym zapisie.
5. Wykonywanie kart świątecznych.

Środki dydaktyczne

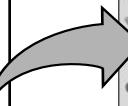
s. 138. i 139. w *Podręczniku Olka*, s. 49. i 50. 93., 95. i 97. w *Kartach pracy* część 2., opowiadanie Lucyny Legut *Deska ze starej trumny* (fragment 1.)
 s. 102. w *Wypisach*, tekst kolędy *Lulajże, Jezuniu* s. 51. w *Kartach pracy*, pytania z nagraniami pieśni śpiewanych przez chóry, flety, *Kolorowe życzenia* Aliny Dyrycz (PPiW, Warszawa 2003)

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 138. i 139.
- ◆ Porównywanie szopek świątecznych z różnych okresów historycznych.
- ✓ *Karty pracy* s. 49. i 50.
- ◆ Słuchanie nagrań utworów o tematyce świątecznej i kolęd – rozpoznawanie głosów, określanie różnic między głosami. Nagrania znanych kolęd śpiewanych przez zespół kolędników. Śpiewanie znanych kolęd i uczenie się dalszych zwrotek tych kolęd, uczenie się nowych kolęd.
- ◆ Śpiewanie i granie kolędy *Lulajże, Jezuniu* s. 51.
- ✓ *Kolorowe życzenia*.
- ✓ Opowiadanie *Deska ze starej trumny* (fragment 1.) s. 102.

- Wykonanie kart świątecznych wg wzoru lub wg własnego pomysłu z wykorzystaniem wierszy Małgorzaty Strękowskiej-Zaremby lub Zbigniewa Płażewskiego (s. 8. i 9.).

- Zapoznawanie się z ogłoszeniami informującymi o koncertach kolęd. Gdzie można usłyszeć na żywo występ chóru? Wypowiadanie się, czy dzieci oglądły taki występ. Jeśli tak – gdzie, kiedy i jakie pieśni były śpiewane przez chór?

Hej, kolęda!

1. Podziel stwórz 2. strofki oraz refrenu znanej kolędy na części wyrażowe odpowiednie do podpisania pod nutami.

Lit- laj- że, Je- zu- niu, mo- ja pe- reb- ko
lu- laj u- lu- bio- ne me pie- scie- del- ko

Lulajże, Jezuniu

Deska ze starej trumny (fragment 1.)

Kiedy już wszyscy siedzieliśmy przy stole, to działek zaczął okropnie rozrabiać, bo zabrał się do jakiegoś jedzenia, to najpierw miał do niego przemówienie; do ziemniaków mówił: „rosie, ziemniaczki, rosie”, a z mów do kapusty” „wiąz się, kapusto, wiąz”, a jak zaczął jeść przesmarą bulkę, to powiedział: „plen się, zboże, plen”. Zapypytałem działka, co się mówi do cukierków, ale nie wiedział. Powiedział, że tak trzeba mówić do wszystkich płodów ziemi, lasu, wody i pół, żeby na przyszły rok wszystko dobrze obróziło. (...)

Bardzo mu się ta Wigilia podobała, a zwłaszcza choinką, bo widać, że samemu publicznie i były mu jakieś przewrotności przeznaczenie jabłka i kolorkowe skarpetki, aż dostrzegł w nich goły i rybki. Tylko się dziwiliem, czemu ta choinka wiści, a nie stor? Na to mi jabłka powiedziała, że to jest „podłużnik”, bo jak, ktoś ma w domu dzierwiane na wydaniu, to gdy przyjda z wsi chłopiec z kolędą, to podłuża pod tą choinkę i podsakująca, żeby zerwać jabłko, i ten, co jabłko zerwie, to będzie narzekaczem dzierwiany. (...)

– Awisz ty chocią, Jasini, skąd sie wzięła choinką?

Powiedziałam babce, że wszyskiej choinki biorą się z lasu i że się dzierw, jak ona może się o to pytać. (...) Ale babka chciała być madrzejszą ode mnie, zaczęła się śmiać i powiedziała, że chocią wszystkiej choinki są z lasu, to ta bożonarodzeniowa choinka jest całkiem inną, i że jak nie wiem, to ona mi opowie. (...)

Oktopnie dugo jedliśmy te kolacje i już myślałem, że pekę, na szczeście działek wziął już hyl prawie pełny, więc powiedział, że trzeba wstać od stołu i zaniść resztki jedzenia bydu, które w tym dniu traktuje się na równi z ludźmi, ponieważ wszystkie zwierzęta w noc wigilijną wieją się sobą ludzkim głosem. (...)

Działek mnie zabrał z sobą i powiedział, że teraz bedzie z babką „babuszka drzewa”. Okropnie mi się z tego chciało śmiać; nasz ojciec to się ledwie dobrnął, kiedy budzik z całej siły dworzył, a przecież nie był drzewem! Ciekaw byłem, co to będzie za budzik, który działek budzi drzewa... Ale działek nie wziął ze sobą budzika, tylko siekierę. Siekierę stukal w kaźde drzewo.

– Jabłko moja czerwoniuska – mówił do jabloni – będziesz ty mi rodziła piękne jabłka czy nie? Mów, bo cię zetnę!

139.

Wigilijny zaczyna się od pierwszej gwiazdki i trwa aż do północy. W kościołach katolickich jest odprowadzana pasterka – uroczysta msza święta. Podczas pasterki śpiewa się kolejki. Często śpiewa je chór. Chórzyści śpiewają różnymi głosami. Są chóry mieszane, składające się z głosów męskich i kobieczych, oraz chory wytaczenie męskie, żeńskie albo chłopięce. W skład chóru mieszanego wchodzą często dwa głosy kobiece – sopran i alt – oraz dwa męskie – tenor i bas. Czasami dochodzi jeszcze jeden głos kobiecy – mezzosopran. Rozróżnieniu tych głosów jest możliwe dzięki częstemu słuchaniu koncertów i nagrani muzyki poważnej.

5

Zadania i pytania

1. Obserwuj fotografie szopek i napisz, czym się różnią. W porównaniu uwzględnij:

- występujące w szopek postaci;
- role zwierząt;
- kostiumy, zarysy.

2. Postuchoj, co się robi

3. W jakich z dwóch wybrane zapisów zmieści się mlecz donka? W którym?

...pisz po jednej strofie dwóch wybranych kolęd.

49.

50.

2. Chór mieszany czteroglosowy składa się z głosów kobiecych i męskich. Wśród głosów kobiecych jest 5 soprano i 4 alty, wśród głosów męskich – 5 tenorów i 3 basy. Oblicz i napisz, ilu chórzyści wchodzą w skład pieczęci takich chórów.

3. Chór mieszany pięcioglosowy składa się z głosów kobiecych i męskich. Wśród głosów kobiecych są: 4 sopran, z mezzosopran i 4 alty, wśród głosów męskich – 6 tenorów i 3 basy. Oblicz i napisz, ilu chórzyści wchodzą w skład sześciu takich chórów.

4. Napisz wyrazy pokrewne do wyrazu kolęda.

102.

50

- Porównywanie znanych dzieciom zwyczajów wigilijnych z opisanymi w opowiadaniu.

Wigilijna gwiazda

Zapis w dzienniku

1. Opisywanie postaci kolędników.
2. Czytanie instrukcji i przygotowanie wymienionych w niej elementów
– wykonanie szopki wg przyjętego planu.
3. Wykonanie ozdób świątecznych wg instrukcji.

Środki dydaktyczne

- s. 140. i 141. w *Podręczniku Olka*, s. 51., 52., 93., 95. i 97. w *Kartach pracy* część 2., opowiadanie Lucyny Legut *Deska ze starej trumny (fragment 2.)*
s. 104. w *Wypisach*, tekst Marii Borzęckiej *Szopki krakowskie* (w *Przewodniku* s. 211.), materiały i narzędzia do wykonania i ozdobienia szopki

Sytuacje edukacyjne

- ✓ Podręcznik *Olka* s. 140. i 141.
- ◆ Omówienie i prezentowanie za pomocą dostępnych rekwizytów zwyczajów związanych z Wigilią lub – zależnie od lokalnych warunków – wycieczka do muzeum etnograficznego/regionalnego domu kultury.
- ✓ Tekst *Szopki krakowskie* s. 211.
- ✓ Karty pracy s. 51. i 52.
- ◆ Wykonanie szopki z elementów znajdujących się na planszach A, B i C. Zastosowanie wiedzy geometrycznej przy sporządzaniu modelu szopki.
- ◆ Wykonanie ptaszków do ozdobienia szopki lub choinki (pomysł z książki Moniki Neubacher-Fesser *100 zabawek i dekoracji z papieru*, s. 80.)
– ptaszki ze złotymi skrzydłami sprawią, że cała choinka będzie lśnić.
Materiały i narzędzia: falista tekturka w kolorze naturalnym, złota folia, papier kolorowy: czarny i pomarańczowy, biała farba kryjąca, nożyczki, klej, złoty sznureczek.
Wykonanie:
  1. Przerysuj tułów ptaszka na falistą tekturkę i wytnij go nożyczkami.
  2. Z czarnego papieru wytnij dwa małe kótki – oczy ptaszka, a z pomarańczowego – dziób. Przyklej je klejem.
  3. Odrobiną białej farby zrób białe lśniące punkty na oczach.
  4. Kawałek złotej folii o wymiarach 10 x 10 cm złoż w harmonijkę.
Następnie wytnij w tułowiu ptaszka otwór długości ok. 2 cm i przełóż przez niego folię – to będą skrzydła ptaszka.
  5. Do grzbietu ptaszka przymocuj kawałek złotego sznureczka do zawieszania.
- ◆ Wystawa szopek wykonanych przez dzieci, słuchanie i śpiewanie kolęd.
- ✓ Opowiadanie *Deska ze starej trumny (fragment 2.)* s. 104.

- Jakie życzenia mogą mieć zwierzęta przedstawione na ilustracji? W jaki sposób ludzie mogą je spełnić?

140.

Wigilijna gwiazda

Wigilijna gwiazdka już za par dni. Wigilia! Mroźna mroźna, że święta Bożego Narodzenia mają wyjątkową nastroj, bo tylko raz w roku jest opłatek, choinka i tylko raz w roku śpiewa się kolędy. Staś mówił, że jego tata w Wigilię daje zwierzętom kolorowe opłatki, bo zwierzęta też były przy narodzinach Jezusa. No tak, przecież w szopie, w której urodził się Jezus, stał żłob, leżało siano i były osiołki. Sam kiedyś grałem osiołka w jasielkach, ale nie pomyślałem, że w Boże Narodzenie zwierzęta też mają świętą.

Legenda głosi, że w XIII w. Franciszek z Asyżu – późniejszy święty – stworzył na lesistej polanie pierwszą żywą szopkę, w której ludzie z udziałem zwierząt przedstawiali sceny z betlejemskiej stajenki. W Polsce najbardziej znane są szopki krakowskie. Niektóre z nich to prawdziwe dzieła sztuki. Kolednicy obnosili szopki po domach w okresie Bożego Narodzenia. Historie przedstawiane w tych szopkach są wystawiane od XIV w. jako jaselta.

Szopka z Krakowa

Zadania i pytania

- Zabierz w okresie przedświątecznym, czy w miejscowości, w której mieszkasz, chodzą kolędnicy i czy są wystawiane jaselta.
- a. Porównaj kolędniki przedstawionymi na różnych ilustracjach i kartach świątecznych.
- Zapisz na własnoręcznie wykonanej kartce świątecznej te życzenia otrzymane podczas Wigili, które są dla ciebie najważniejsze.
- a. Zamotuj też, o której godzinie zabłyksią w Wigilię pierwsza gwiazdka.

Wysłej

Jaki postacie występują wśród kolędników? Autorka opowiadania „Deska ze starej trumny” (fragment 2.) opisuje życzenie kolędnów po domach i wyjaśnia te postacie.

141.

- Najstarsze figurki z szopki krakowskiej znajdują się w kościele św. Andrzeja w Krakowie i pochodzą z XIV w.
- Najstarsza zachowana szopka pochodzi z 1900 r. i znajduje się w Muzeum Historycznym w Krakowie.

140.

- Jakie zwierzęta są związane z tradycją bożonarodzeniową? Czym można wyjaśnić ich obecność?

Deska ze starej trumny

(fragment 2.)

Strasznie się nadalem i nie chciałem do nikogo odzywać. Dopiero gdy przyszli kolędnicy, to mi złość przeszła. Nie da się opowiedzieć, co ci kolędnicy wyprawiali: śpiewali, tańczyli, graли na różnych instrumentach, przewracali się, szurhali, skoczyli, rzucali się na lód, jakby to było dla nich śmiertelne, poszukiwali świdziadły, cyganek, ... i śpiewali świąteczny bydło, porządkując za tunice, aby przekryły kostiumem i na kiju, który trzymał ręce, miał głowę z wielkim capim! psikiem i cały czas nim klapał. Ten tunor był bardziej warliwy, a kiju już miał dosyć, to się położył na ziemi i uował, że nie żyje. Wtedy chłopak, który był przebrany za pastucha, podbiegł do niego i rzucił go wskrzeszać, i cały czas do niego wracał.

O! Co to? Czy to jest Boże Narodzenie? Co to dzieje? Tunor się na nogach chwyci! Omam biadackiego przez to fantcowanie. Już leży bez duszy... Wstaniemy ty czyni? Bo cie pomacamy batem! A masz! A masz! Nie chce wstawać! Uparta bestia... A może dobroć jaką do ciebie przemówię: śliczniutki, miłośnik, ozdrobny, do amolka podobny, podnieś się z ziemi choć kapkę. Widzisz, klekam przed tobą i dejmuję baranią czapkę... (...) Potem kolędnicy zaczęli śpiewać i śpiewali takie śmieszne śpiewaki, w których wyczili bałwany, dzidki, aby byli zdrowi i leży im w Nowskim Rokku dobrze się działo i plony im obrożały.

Babcia nasypała im do grodu płacków, jabłek, orzechów i jeszcze im trochę pieśniadły dala. Oni podziękowali za wszystko i powiedzieli, że idą do innych domów kolędnować, i poprosili dziadka, żeby i mnie pozwolił pojść z nimi. Tybulek powiedział, że nie mogę, ale nie zgadzał się z nim. Jeszcze się dalej zatrzymał, aby mnie nie wywieźć do góry domu, zebrać mi ulubione koluszki. Gdy tylko wyszliśmy po drugą stronę, to chłopak powiedział, że trzeba dziadkowi zrobić jakąś przerwę, i pochwycił do stópdeł sznukę czegosz, i wyciągnęły plug i bronę. Powstał z jednym drgiem na plecy, plug wyciągnęły na dach i postawiły na kominku.

Ja się tam nie lubię do niczego wracać, ale powiedziałam im, że jak dziadek to zrobę, a robiąc, będę zmartwiana, ale nie mi to, że będę zmartwiona, moim dziadkiem, i potem jeszczę wszęgli bronę i wyniesłam ją na drogi. Potem wszyscy okleiniliśmy szybko, żeby dziadek nas nie zauważał i nie intrygał, a w następnym domu to ja sam wszedłem po drabinie na dach i zatakiem kominku starym cebrzykiem.

Lucyna Legut

„Piastek zgubił dziadka oka, a Jasiek chce dozyszyć spokoju starości”

1. Za kogo lub za co przebierażą się zazwyczaj kolędnicy?

2. Jak chcieliby się przebrać jako kolędnicy?

1 cap - konot

104

- Tekst można rozpisać na dialogi i przygotować inscenację. Jeśli jest taka możliwość, np. z pomocą pracowników miejscowego domu kultury, proponujemy przygotować występ grupy kolędników i zaprezentować go klasom młodszym.

104.

Boże Narodzenie w Europie

Zapis w dzienniku

- Określanie nadawców kart świątecznych – wskazywanie na mapie krajów, z których mogły być wysłane. Przypominanie wiadomości, czym te kraje się wyróżniają.
- Porównywanie tekstów życzeń świątecznych nadesłanych z różnych krajów.
- Ułożenie tekstu życzeń mieszkańców Polski dla obcokrajowca i wykonanie karty.

Środki dydaktyczne

s. 142. i 143. w *Podręczniku Olka*, wiersz Tadeusza Chudego *w świąteczny wieczór*s. 101. oraz kolęda *Oj, Maluśki, Maluśki*s. 105. i 106. w *Wypisach*, kartki świąteczne z różnych krajów przyniesione przez dzieci, encyklopedie, dostępne informacje o zwyczajach świątecznych w różnych krajach (podręczniki *Moje abc* do klasy I i II)

Sytuacje edukacyjne

- ✓ Wiersz *w świąteczny wieczór*s. 101.
- ◆ Porównywanie wiersza białego z wierszami rymującymi się, podzielonymi na strofy. Eksperymentowanie z tekstem: przepisanie wiersza z podziałem na zdania (strofki), wprowadzenie interpunkcji. Porównywanie tej wersji z wersją oryginalną. Ocenianie, która z nich jest łatwiejsza do pamięciowego opanowania. Któremu z tych wierszy można nadać ciekawszą intonację?
- ✓ Podręcznik *Olka* s. 142. i 143.
- ◆ Przygotowanie klasowego spotkania wigilijnego wg pomysłu dzieci i nauczyciela. Czym może się ono różnić od spotkań organizowanych w poprzednich latach? Czym je uatrakcyjnić, czym wyróżnić, aby wzrobić znane tradycyjne obchody?
- ◆ Śpiewanie kolęd.

- Rozmowy o radości i zgodzie pod wigilijnym drzewkiem na podstawie wiersza *w świąteczny wieczór*. Śpiewanie kolędy *Oj, Maluśki, Maluśki*, porównywanie jej z pastorałką góralską. Układanie kolejnych strofek wybranych kolęd.

- Wyszukiwanie na mapie państw, skąd nadeszły życzenia: Wesołych Świąt Bożego Narodzenia i Szczęśliwego Nowego Roku! Gromadzenie na ich temat informacji.

142.

Dzień Narodzenie w Europie

W Wiedniu jenky ryby, a w Berlinie – pieczone kaczki, a na deser słonie, pierniki, pieczywo ziemniaczane i marmolady. W tydzień mazurkach zapiszywany wspólnie kolędę na miejscu rynku.

Eti mawiają: „Mam nadzieję, że życzę Ci do nich przyjazd 25 grudnia, ale, jakżeś, aby stolisze będzie gimbolicznych świąt, po fajce.”

Najważniejsze tradycje #świąt. Podpalany przy stole, na którym znajdują się świąteczna szynka, i z marchwi. A po kolacji przypomnijmy zwyczajem – wpakowanie do sauny.

Przypomnijmy się przyjazdem podpalony chlebem z chlebowym żółtym, saltem, solą i kawałkiem śliwki. Świecąka z kawałkiem śliwki, a drzewko z kandydu ślimakiem.

142.

- Próby czytania przez dzieci życzeń w różnych językach. Wymawianie tekstu życzeń: Wesołych Świąt Bożego Narodzenia i Szczęśliwego Nowego Roku!

- Frohes Weihnachten und glückliches Neujahr! – wym. frojes wajnachten und gliickliches nojjar;
- Joyeux Noël et Bonne Nouvelle Année! – wym. žwajo noel e bon nuwel one;
- Hyvää joulua! – wym. huwe julua;
- Feliz Navidad y Próspero Año Nuevo! – wym. felis nabidad i prospero anio nuebo;
- Nollaig Shona Dhuit! – wym. Nołag szona juit;
- Feliz Natal e um Prospero Ano Novo! – wym. feliż natal i um proszperu anu nowu;
- Boldog Új Évet BÚÉK és Kellemes Karácsonyi Ünnepéket! – wym. boldog uj yjwet-buyjk yjsz kellemesz koraczoni uen-nepeket.

- Wypowiadanie się na temat kart świątecznych, które otrzymują ludzie: wymienianie najoryginalniejszych życzeń, sposobu przechowywania kartek (robienie albumów, składanie w pudełkach, zszywanie rocznikami). Porównywanie ilustracji na kartach świątecznych.

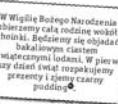
143.

143.

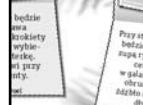
W Wigilię Bożego Narodzenia chłopiąca całą codzienność wokół chłopięcą. Będzie się obejmować i śpiewać świąteczne piosenki. Na wiejskich gospodach obowiązuje zwyczaj, aby wszyscy ludzie, którzy jedzą wraz z rodziną śniadanie, podarować każdemu postawy skarpetkę.

W Wigilię Bożego Narodzenia chłopiąca całą codzienność wokół chłopięcą. Będzie się obejmować i śpiewać świąteczne piosenki. Na wiejskich gospodach obowiązuje zwyczaj, aby wszyscy ludzie, którzy jedzą wraz z rodziną śniadanie, podarować każdemu postawy skarpetkę.

143.

143.

Przy stole postawionym ozdobionym żółtym żółtym i zajączkiem, wypalającą zapątyką, zimnymi i gorącymi zanurzeniami z orzechami i goździkami. Spod obiadowego stołu można wyciągnąć dżdżko siana – im więcej, tym dłuższe weły życie.

10

XI OŚRODEK TEMATYCZNY I ZNÓW NOWY ROK!

Umiejętności ucznia

Mówienie i słuchanie

Wypowiada się na podany temat. Słucha wypowiedzi innych i nawiązuje do nich w swoich wypowiedziach.

Czytanie

Czyta przysłówia, informacje i ciekawostki. Odczytuje liczby cztero- i pięciocyfrowe. Odczytuje dane z rachunków, faktur, rocznika statystycznego.

Pisanie

Zapisuje tekst życzeń noworocznych, zdania na podstawie ilustracji, wyrazy związane z ochroną środowiska i oszczędzaniem energii, liczby cztero- i pięciocyfrowe (także słownie), wyrazy z zakończeniami -arzi -erz.

Stosowanie wiedzy i umiejętności

Układa tekst życzeń noworocznych, zdania na podstawie ilustracji. Wyjaśnia znaczenie przysłów. Tworzy i wyjaśniania związki frazeologiczne. Stosuje w wypowiedzi zgromadzone słownictwo. Stosuje obliczenia zegarowe, porównywanie różnicowe. Wskazuje lata przestępne. Porównuje długość dnia w różnych porach roku. Porównuje liczby trzy-, cztero- i pięciocyfrowe. Odczytuje z mapy informacje dotyczące określonego państwa. Wykonuje lampion lub smoka z lampionem wg podanych wzorów i instrukcji, gwiazdę betlejemską z kartonu.

Rozwiązywanie problemów

Przedstawia za pomocą barwy zmiany w przyroście oraz własne odczucia. Wyjaśnia zależności między oszczędzaniem energii a ochroną środowiska i oszczędzaniem pieniędzy.

Notatki

Nowy Rok nastaje, każdemu ochoty dodaje

Zapis w dzienniku

1. Układanie i zapisywanie tekstu życzeń noworocznych.
2. Gromadzenie i wyjaśnianie znaczeń przysłów.
3. Obliczenia zegarowe – obliczanie czasu na różnych kontynentach, stosowanie porównywania różnicowego.

Środki dydaktyczne

s. 144. i 145. w *Podręczniku Olka*, s. 55. i 56. w *Kartach pracy* część 2., opowiadanie Ireny Landau *Nowy Rok* s. 108. w *Wypisach*, zagadki i przysłówia spisane przez dzieci, *Księga przysłów*, paski czasu wykonane w poprzednich ośrodkach tematycznych, materiał do wykonania paska czasu XXI w., atlas geograficzny świata, globus

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 144. i 145.
- ◆ Szukanie w dostępnych źródłach książkowych, encyklopedycznych i słownikach przysłów na temat nowego roku. Odszukiwanie sytuacji, w których mają zastosowanie. Zapisywanie wybranych przysłów w zeszycie ze zwroceniem uwagi na wyrażenia potoczne, archaiczne lub gwarowe.
- ◆ Odwoływanie się do doświadczeń dzieci związanych z witaniem nowego roku. Zwrócenie uwagi na oryginalność składanych i otrzymywanych życzeń noworocznych. Układanie i zapisywanie tekstu życzeń indywidualnych, z których wynika, że są przeznaczone dla konkretnej osoby.
- ◆ Odszukiwanie wybranego roku na pasku czasu XX w. lub odpowiedniego miesiąca na pasku czasu br. Wykonanie paska czasu XXI w.
- ✓ *Karty pracy* s. 55. i 56.
- ✓ Opowiadanie *Nowy Rok* s. 108.
- ◆ Rozmowa na temat noworocznych postanowień dzieci, przewidywanie szans na ich realizację.

- Nowy rok to okazja, aby ocenić skuteczność wcześniejszej podjętych działań: samorządu klasowego, kodeksu Uprzejmego Rycerza itp.

Nowy Rok

– Trzeba coś zrobić – powiedział Jakub.
– O co chodzi?
– Bo widzisz, Mietek, jutro zaczyna się nowy rok. Ja od pierwszego stycznia postanowiłem się zmienić. A ty?
– Ja? Ja nie zmieniałem się wyspać.
– I ja też nie mniejałam się poważnie porozmawiać.
– Znalazła się filozof?
– Dobrze, nie chcesz to nie. Sam sie zmienię.
Zobaczysz! Porządek zrobił w pokoju i kartolek będzie skomentował, i śmieci będę wynosił. I mieszkanie zmienia się trzy razy w tygodniu. Zobaczysz, jak babcia zmienia się!

108.

Zobacz albo i nie zobacz – mruknął Mietek poszedł do domu. Jutro wieczorem wątpiąc krzyknął jeszcze ze schodów tak głośno, że Urwisi się obudził i zaczął szczać jak najety. Zeby wiedział, co go robią, aby wsi. Bo na drugi dzień rano, kiedy rodzice i babka jeszcze spały, Jakub zaczął psem komponować:

– Urwisi, ojedź! Urwisi, przeskakdzas! Urwisi, nie płacz.

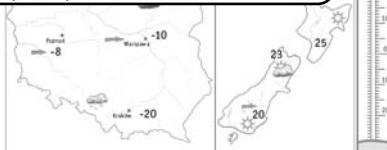
- Wypowiadanie się dzieci, w jaki sposób przekazują życzenia najbliższym: listownie, e-mailowo, telefonicznie? Który ze sposobów jest najbardziej elegancki? Czy do każdego wypada wysłać SMS lub e-maila z życzeniami?
- Rozmowa w klasie o marzeniach, postanowieniach i planach na nadchodzący rok.

Zadania i pytania

- Odszukaj na globusie lub na mapie świata Australię i Nową Zelandię. Określ ich położenie na kuli ziemskiej.
- Napisz życzenia noworoczne dla swoich kolegów i koleżanek. Postaraj się, aby tezębyłyby oryginalny, żeby nie zawierały zbyt wielu wyróżnić i zwrotów, które są zazwyczaj powtarzane przy takich okazjach. Odczytaj życzenia w klasie.
- Wymień znane ci przysłówki związane z nowym rokiem. Skorzystaj z „Księgi nowego roku”.

- Wskazywanie na mapie świata i na globusie miast, o których mowa w zadaniu (z. 1.).

a. Oblicz różnicę między temperaturami, które podkreśliłeś na mapie.

w Polsce

w Nowej Zelandii

b. Policz na termometrze, o ile stopni różnią się najwyższe temperatury w Polsce i w Nowej Zelandii.

temperatury najwyższe _____

temperatury najniższe _____

2. Uzupełnij zdania wyrazami Nowy Rok i nowy rok, zmieniając odpowiednio ich formę.

W ..... szkolnym będę uczniem czwartej klasy.

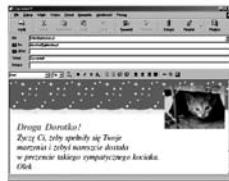
I znów nowy rok!

1 Nowy Rok nastaje, każdemu ochoty dodaje

Właśnie zaczął się nowy rok. Straszne z nim zamieszanie. Wystałem i sam dostałem ze dwudziestu różnych życzeń i chciatbym, żeby się spełniło choć jedno z nich. Franek życzył mi, żebym dostał kalendarz na ścianę z moim ulubionym sportowcem. Ja, że marzę o takim kalendarzu. Dziadek mówi, że życzenia złożone szczerze wcześniej, czy później się spełniają. Wolabym jednak dostać kalendarz na początku roku, a nie na końcu.

144.

144

145.

Nowy Rok

Starożytni Rzymianie ustalili, że doba rozpoczyna się o północy.
► Od ponad 1000 lat obchody Nowego Roku przeznaczały na noc z 31 grudnia na 1 stycznia.

- Wskazywanie na mapie świata i na globusie państw, o których mowa w tekście. Odszukanie linii zmiany daty.

a. Uzupełnij zdania, wpisując liczbę godzin oraz wyrazy wcześniejsze lub późniejsze.

W Auckland nowy rok jest witany o ..... godzin ..... niż w Warszawie, a w Moskwie tylko o ..... godzin ..... Zaś w N... ....

2. Napisz,

rozpoczęcie zajęcia w ...

jedzą w ...

oglądarki dobrano ...

- Stosowanie wyrażeń nowy rok i Nowy Rok w zdaniach ze zwróceniem uwagi na pisownię małą lub wielką literą w zależności od znaczenia (z. 2.).

Nowy kalendarz

Zapis w dzienniku

1. Rozszyfrowywanie informacji znajdujących się w kalendarzach.
2. Zapisywanie i odczytywanie liczb czterocyfrowych.
3. Układanie notatki kronikarskiej.

Środki dydaktyczne

s. 146. i 147. w *Podręczniku Olka*, s. 57. i 58. w *Kartach pracy* część 2., opowiadanie Wojciecha Widłaka *Wczoraj, dzisiaj, jutro* s. 110. w *Wypisach*, kalendarze przyniesione przez dzieci

Sytuacje edukacyjne

- ◆ Rozmowa na temat różnego rodzaju kalendarzy: terminarz, datownik, dziennik.
- ◆ Jak kiedyś mierzono czas? – wykorzystanie wiadomości z klasy I i II.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 146. i 147.
- ◆ Jak korzystać z kalendarza stuletniego? Szukanie odpowiednich przykładów. Sprawdzanie, jakiego dnia tygodnia, np. skończysz szkołę, zdasz maturę, urodził się twój tata itd.
- ◆ Przypomnienie znaczenia terminu *lata przestępne*. Ustalanie kolejnych lat przestępnych w danym przedziale czasowym.

Uwaga

Lata przestępne to te, które są podzielne przez 4, z wyjątkiem lat przypadających na pełne stulecie, których liczba setek nie dzieli się bez reszty przez 4, np. 1700 r. – 17 setek $17 : 4 = 4$ r. 1, więc rok 1700 nie jest rokiem przestępny.

- ✓ *Karty pracys.* 57. i 58.
- ◆ Ze względu na formę rozróżniamy np. kalendarze ścienne (wyrywane lub planszowe), książkowe (terminarze, organizery), kieszonkowe – w formie kartonika, biurowe („piramidy” ustawiane na biurku) itp.
- ✓ Opowiadanie *Wczoraj, dzisiaj, jutro* s. 110.

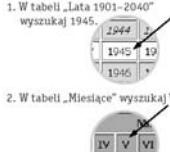
Uwaga

Słowo *kalendarz* oprócz sposobu liczenia czasu oznacza też:

- spis dni całego roku z oznaczeniem świąt, z podziałem na tygodnie i miesiące;
- planowany układ dat, terminów wykonywania jakichś prac, np. kalendarz zebrań klasowych.

- Zabawy ze stuletnim kalendarzem – sprawdzanie, jaki będzie dzień tygodnia w wybrane dni, np. 1 września za dwa lata, w 18. urodziny poszczególnych uczniów itp.

Dziadek Olka urodził się 18 V 1945. Aby odczytać z kalendarza, jaki wtedy był dzień, postępuj następująco:

1. W tabeli „Lata 1901–2040” wyszukaj 1945.

4. Do 18 – dnia miesiąca, którego urodził się dziadek – dodaj odzyskaną liczbę, czyli $18 + 1 = 19$.

5. W tabeli „Kod dnia tygodnia” odzyskaj dzień tygodnia odpowiadający liczbie 19 –

- Co to są: kalendarz rolniczy, kalendarz nauczyciela, prawniczy, księgowy, lotniczy, żeglarski, piłkarski, jeździecki itp. (tzw. kalendarze branżowe)? Czym mogą się różnić między sobą?

Notatka: Dla obu kalendarzy zaznaczony jest pierwszy dzień kolejnego miesiąca, w którym spotkało się coś milego albo ty sprawiłeś, że inni się

Wypieki

Nad czym zastanawiał się pies Pypeć –

2. W kalendarzu gregoriańskim, którym się posługujemy, co cztery lata występuje rok przestępny – dłuższy od pozostałych o jeden dzień. Podpisz pod paskiem czasu co trzeci rok przestępny.

2. Olek znalazł zniszczony kalendarzścienny, z którego zostało tylko fragment z trzema kolejnymi miesiącami. Były w nim zaznaczone dni, w które chodził na basen i na zajęcia do Klubu Małych Przyrodników, a także czas trwania ferii w przedszkolu. Zaznacz te dni, wiedząc, że:

Wczoraj, dzisiaj, jutro
(fragment)

Jak to jest – zastanawiał się pies Pypeć – że zawsze jest dzisiaj?

Wpatrywał się w kalendarz Kulecka podkreślając:

– Oj tam! – zauważyła domku dla swojej ukochanej. Wczoraj było wczoraj, lepiłyśmy z plasteliny, da może się wydarzyć...

w... dzisiaj... nie wystarcza...

w... jutro... ale nie wystarcza...

Katastrofa! Domka dla kota podeszła do drzwi!

– Pyć – powiedziały w ogóle potrafili by?

– Oczywiście! – odpowiadała Wczoraj wczoraj było dzisiaj...

– Niedziela! – zawołała Kulecka, bo kota nie było!

- Występy teatru mimów – przedstawianie gestem, mimiką, ruchem ciała, co dzieci robiły wczoraj i co będą robiły jutro. Widownia odgaduje, jaką czynność została zaprezentowana.

2 Nowy kalendarz

Dostałem kalendarz – to jest prezent noworoczny. Już zaznaczylem w nim dni, kiedy chodzę na basen, kiedy mamy spotkania klasowego samorządu i kiedy zaczynają się ferie, i kiedy Franek i Dorota mają imieniny. Ale najwięcej czasu spędziłem nad odszyfrowaniem kalendarza stuletniego. Mysałem nad nim

cały tydzień. W końcu

zurzałem do internetu i skorzystałem z podpowiedzi, mi się o dziadku w piątek zaczęły dziedziczyć.

146. Wyszukaj w internecie i skorzystaj z podpowiedzi, mi się o dziadku w piątek zaczęły dziedziczyć.

- Przykład notatki kronikarskiej w kalendarzu uśmiechniętych dni: „Widziałem się z Maćkiem. Powiedział, że gra, którą mu wczoraj pozyczyłem, jest bardzo zabawna – cały wieczór grał z kuzynem, który do niego nieoczekiwanie przyjechał – a bał się, że nie będzie miał co kuzynowi zaproponować”.

Rok 2000 do XX wieku, a rok 2001 to pierwszy rok XXI wieku.

1. Uzupełnij zdania wyrazami z cząstką -kość.

Z życzeniami składanymi na Nowy Rok to życzenia

więta obchodzone każdego roku to święta

, który leży od ubiegłego roku, to śnieg

– my układane na cały rok to plany

- Ćwiczenia w poprawnym zapisywaniu i odczytywaniu dowolnych liczb czterocyfrowych. Zapisywanie ich w tabeli dziesiętnej.

- Pomyśl, jak można sprawdzić, z którego roku był kalendarz (z. 2.). Sprawdź w tegorocznym kalendarzu i napisz, jakie zajęcia z po-danych wyżej wypadłyby Olkowi 10. dnia pierwszego miesiąca.

Kalendarz chiński i nie tylko...

Zapis w dzienniku

1. Wyszukiwanie i odczytywanie informacji na temat Chin.
2. Obliczenia kalendarzowe – stosowanie porównywania różnicowego.
3. Wykonanie lampionu lub smoka z lampionem wg podanych wzorów i instrukcji.

Środki dydaktyczne

s. 148., 149. i 176. w *Podręczniku Olka*, s. 53., 54., 59., 60., 99. i 101. w *Kartach pracy* część 2., *Słownik chiński* s. 121. w *Wypisach*, tekst *Legenda o chińskim kalendarzu* (w *Przewodniku* s. 211.), atlas geograficzny świata, encyklopedie, albumy o Chinach i zabytkach chińskich, materiały i narzędzia do wykonania lampionu lub smoka z lampionem

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 148.
- ◆ Zabawa w odszukiwanie w horoskopie chińskim odpowiednich znaków wg dat urodzenia: swojej i innych osób.
- ✓ Tekst *Legenda o chińskim kalendarzu* s. 211.
- ✓ *Karty pracy* s. 59.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 149. i 176.
- ◆ Określanie położenia geograficznego Chin na podstawie mapy.
Wyszukiwanie w atlasach, albumach i encyklopediach ilustracji i informacji o Chinach (liczba ludności, powierzchnia, ukształtowanie terenu, najdłuższe rzeki, pasma górskie, najwyższe szczyty, świat roślinny i zwierzęcy, największe miasta, najważniejsze zabytki).
- ✓ *Karty pracy* s. 60.
- ✓ *Słownik chiński* s. 121.
- ◆ Odszukiwanie w dostępnych źródłach wzorów pisma chińskiego.
- ✓ *Karty pracy* s. 53.
- ◆ Wykonanie lampionów.
lub:
✓ *Karty pracy* s. 54., 99. i 101.
- ◆ Wykonanie smoka z lampionem.

- Nowy rok w Chinach rozpoczyna się pod koniec stycznia lub na początku lutego.
- Wyszukiwanie znanych dziedzińców różnych przedmiotów pochodzenia chińskiego, wymienianie zdarzeń gospodarczych i kulturalnych z udziałem Chin.

1. Wpisz wyrazy umorzone do wyrazu listiny. Poniżej, które nazwy napiszesz wielką, a które małą literą.

mieszanka Chin to .....
mieszkaniec Chin to .....
smok .....
Wielki Mur .....
porcelana .....

Olek przeczytał w encyklopedii, że w lasach Tybetu¹ żyje jeden z rzadkich gatunków niedźwiedzi – panda. Zanotował kilka znalezionych informacji.

Panda wiele – inaczej niedźwiedź bambusowy:
– długość ciała – około półtora metra;
– waaga – do 160 kg, to jest 1000 razy więcej niż
po urodzeniu;
– pożywienie – młode pędy bambusa.

Uwaga: Panda podlega ścisłej ochronie.

2. Napisz krótką informację o pandzie, korzystając z notatki Olka.

- Rok muzułmański składa się z 6 miesięcy 29-dniowych i 6 miesięcy 30-dniowych. Porównywanie długości roku muzułmańskiego i roku w naszym kalendarzu, w którym luty ma 28 dni, obliczanie różnicy między długościami lat (z. 1.).
- Obliczanie różnic między długością roku w różnych kalendarzach, wiedząc, że w kalendarzu chińskim rok składa się z 12 miesięcy liczących po 29,5 dnia każdy. Co trzy lata dodawany jest miesiąc przestępny.

100 kg
— kg
— kg
— kg

148. Kalendarz chiński i nie tylko...

W kolorowych pismach noworocznych aż się roi od horoskopów. W jednym z nich jest horoskop chiński. Chińczycy nie mają dwunastu znaków zodiaku jak my, tylko każdy rok ma swój znak opiekunca zwierzę. Chiński rok zaczyna się nie 1 stycznia jak u nas, ale każdego roku inaczej. Przeczytałem swój horoskop w chińskim kalendarzu, ale to, co tam napisano, chyba nie ma ze mną nic wspólnego.

- Kalendarz chiński opracowano w ten sposób, że co trzy lata jest dodawany miesiąc przestępny.
- Chińczycy

60.

- Układanie tekstu na podstawie zgromadzonego materiału o innych unikalnych zwierzętach (endemitach) (z. 2.).

Kalendarz chiński i nie tylko...

1. Oblicz i napisz, ile dni ma rok chiński, wiedząc, że w kalendarzu chińskim składa się z 12 miesięcy po 29 dniów każdy.

$$29 \cdot 12 = 29 \cdot 10 + 29 \cdot 2 = \underline{\hspace{2cm}} + \underline{\hspace{2cm}} = \underline{\hspace{2cm}}$$

Później w każdym miesiącu więcej, to ..... dni w ciągu 12 miesięcy.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Odp.: ..... dni w ciągu 12 miesięcy.

a. Porównaj długość roku chińskiego i roku w kalendarzu gregoriańskim, w którym luty ma 29 dni. Oblicz różnicę długości tych lat.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2. W kalendarzu muzułmańskim¹ lata są liczone od roku 622. Który rok wg kalendarza muzułmańskiego był w latach 1999, 2000, 2001, 2010 kalendarza gregoriańskiego?

rok wg kalendarza muzułmańskiego – .....
rok wg kalendarza gregoriańskiego – .....
1999 r. – ..... r.
2000 r. – ..... r.
2001 r. – ..... r.
2010 r. – ..... r.

1999	2000	2001	2010
— 622	— 622	— 622	— 622
1 & 2	1 & 2	1 & 2	1 & 2
2001	2010	2010	2010
— 622	— 622	— 622	— 622

¹ Kalendarz muzułmański to kalendarz używany przez muzułmanów, wyznawców religii stworzonej przez arabskiego proroka Mahometta.

59.

Trzej królowie ze Wschodu

Zapis w dzienniku

1. Szukanie baśni arabskich, czytanie *Baśni z tysiąca i jednej nocy*.
2. Ilustrowanie wybranej baśni.
3. Pisanie informacji i ciekawostek o kometach i innych ciałach niebieskich.
4. Wykonanie gwiazdy betlejemskiej wg instrukcji lub wg własnego pomysłu.

Środki dydaktyczne

s. 150., 151. i 176. w *Podręczniku Olka*, s. 61., 62. i 103. w *Kartach pracy* część 2., wiersz Tytusa Czyżewskiego *U szopy* s. 111. w *Wypisach*, składanka *Maluję i opowiadam. Sztuka w nauczaniu zintegrowanym* (ilustracje do baśni *Kalif bocian*), mapa świata i basenu Morza Czerwonego, albumy zawierające informacje i ciekawostki na temat komet, zdjęcia komet, albumy kwiatów z fotografią gwiazdy betlejemskiej, nagrania kolęd

Sytuacje edukacyjne

- ✓ Wiersz *U szopy* s. 111.
  - ◆ Słuchanie kolęd. Wybranie odpowiedniej jako tło muzyczne do czytania (recytacji) wiersza, np. kolęda *Do szopy, hej, pasterze*. Czytanie wiersza rytmicznie, delikatnie, melodyjnie – nadanie mu charakteru kołysanki.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 150., 151. i 176.
  - ◆ Omawianie tradycji obchodzenia święta Trzech Króli (zanikające zwyczaje: chodzenie po domach z gwiazdą betlejemską, odwiedzanie się w domach, tradycyjny początek zimowego karnawału). Rola mędrców w tradycji bożonarodzeniowej.
  - ◆ Przypomnienie wydarzeń biblijnych związanych z narodzeniem Jezusa z Nazaretu, nazywanie miejscowości i krajów związanych dawniej i obecnie z miejscem narodzenia. Wskazanie na mapie Betlejem i państwa wymienionych w *Podręczniku Olka*.
  - ◆ Odszukiwanie i odczytywanie nazw państw na mapie Bliskiego Wschodu (kraje południowo-zachodniej Azji i północno-wschodniej Afryki – Irak, Iran, Turcja, Egipt, Sudan, Izrael) i Dalekiego Wschodu (kraje wschodniej Azji – Chiny, Korea, Japonia).
- ✓ Składanka *Maluję i opowiadam*.
  - ◆ Próby wymieniania na podstawie ilustracji cech malarstwa perskiego, chińskiego,indyjskiego i bizantyjskiego. Jakie elementy są charakterystyczne dla kultur Iranu, Chin, Indii?
- ✓ *Karty pracy* s. 61., 62. i 103.
  - ◆ Gromadzenie ciekawostek na temat komet i innych ciał niebieskich, oglądanie fotografii, ilustracji.

Uwaga

Trzech Mędrców wg zapisów w Biblii prowadziła gwiazda betlejemska. Uczeni badający to zjawisko uznali, że nie była to kometa, ale szczególnie rzadkie ustanie planet: Jowisza i Saturna.

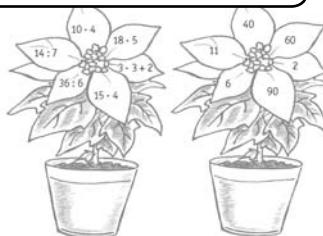
- Dobieranie popularnych melodii do przyśpiewek kolędniczych.

Okres obchodów Bożego Narodzenia kończy się święto Trzech Króli. Jest ono obchodzone od III w. na pamiątkę hodołu, który Trzej Mędrcy ze Wschodu złożyli Jezusowi w Betlejem.

Według zapisów w Biblii prowadziła ich gwiazda betlejemska. Kacper przybył z Dalekiego Wschodu, Baltazar z Etiopii, a Melchior z Bliskiego Wschodu – z Arabii.

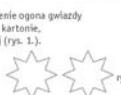
Arabia to barwny świat, o którym możesz również przeczytać w: *Rajskich i Mielnickich*.

- Ustalenie, w jakim terminie kolędnicy chodzą po domach w miejscu zamieszkania dzieci: na początku czy na końcu okresu bożonarodzeniowego. Określanie składu i strojów grup kolędniczych.

2. Rób gwiazdę betlejemską z elementów znajdujących się na s. 103.

a. Druk gwiazdki i promienie ognia gwiazdy odrysuj na kolorowym kartonie, np. na żółtym, i wytnij (rys. 1.).

rys. 1.

- Porównywanie tekstu wiersza *U szopy* i znanej kolędy *Do szopy, hej, pasterze.*

nitki, możesz zawiesić na choince.
Możesz także ozdobić nią szopkę.

150. *Trzej królowie ze Wschodu*

Dowiedziałem się, że w Hiszpanii dzieci otrzymują świąteczne prezenty dopiero 6 stycznia. U nas 6 stycznia w święto Trzech Króli jest zwyczajem kolegowania, ale w Góbijskiem nigdy nie widziałem kolegów. Aż do tego roku. Gdy zobaczyłem w drzwiach naszego domu króla w złotej koronie, diabla i śmierć z kosą, to zanieśmiałem. Kolejnicy odegrali scenę z narodzin Jezusa i poprosili o kopię, no i mama dala im pieniądze. Dopiero potem działy przypominały nam, że może należało ich czymś poczęstować zgodnie ze starożytnym obyczajem. Mam nadzieję, że przysią.

- Szukanie w bibliotece bajek arabskich i książki *Baśnie z tysiąca i jednej nocy*. Opowiadanie znanych bajek ze zbioru baśni o Szecherezadzie.

Trzej królowie
Stali opodal jego domu.
Najpierw szli pastuszkowie i grali na fletach. Potem szedli chłopiec i niosły wiele gwiazdek, a za nimi pastuszek z szopką, za szopką szły aniołki. Za nimi króczył tułów. Był to ktoś przypokój ciemnym kosem, z tyłu miał coś, co było podobne do koniskiego ogona. W ręku trzymał kij z przynocowanym do niego pyktem podobnym do pyska krowiego lub końskiego. Za turoniem szała śmierć i machała kosą nad diabłem.

1. Przeczytaj tekst. Wyobraź sobie, że jesteś reżyserem przygotowującym kolegów do odwiedziny domów. Napisz tekst w takiej formie, jakbyś informował wszystkich aktorów kolegiów o tym, co będą robić i jak będą przebrań.

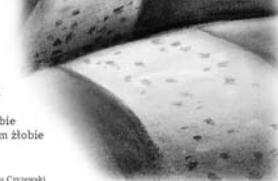
- Określanie znaczenia wyrażenia *gwiazda betlejemska*: kometa, roślina (kwiat). Wyszukiwanie informacji o warunkach rozwoju rośliny i sposobie pielęgnacji.

U szopy

(...) a tu z pola Podolska za z mniszkiem z rabam z papugą i matarami trzech panówie trzech Królowie trzej ze wschodu Monarchowie kleczą mają złoto, mięre i kadzidło i kiwają kłaniają

111. a muzycka tiurli tiurli tak muzyka gra a tam w szopie o tej dobie na sianeczku w twardym żłobie Dziecięcięcko śpi Dziecięcięcko śpi

Tytus Czajkowski

Jaka to pora roku

Zapis w dzienniku

1. Układanie i zapisywanie zdań na podstawie ilustracji.
2. Obliczenia zegarowe – porównywanie długości dnia w różnych porach roku.
3. Przedstawianie zmian w przyrodzie za pomocą kolorów.

Środki dydaktyczne

s. 152. i 153. w *Podręczniku Olka*, s. 63. i 64. w *Kartach pracy* część 2., opowiadanie *Marceli Szpak dziwi się światu* s. 113. w *Wypisach*, farby akwarelowe, kartki z bloku rysunkowego, globus, kalendarze

Sytuacje edukacyjne

Uwaga

Podczas omawiania tego tematu należy odnieść się do informacji podawanych w klasie II o sześciu porach roku. Możemy przypomnieć dzieciom o przedwiośniu i złotej polskiej jesieni.

- ◆ Wykonanie kolorowych pasm – w kształcie łuku – przedstawiających barwy towarzyszące porom roku. Łączenie kolorów farb tak, by stworzyć barwy charakterystyczne dla okresów przejściowych między porami roku. Wykonanie pasm różnymi narzędziami: kredkami, mazakami i farbami – ocenianie. Na którym z obrazów kolory przechodzą płynnie jeden w drugi, tak jak w przyrodzie?
- ◆ Przeprowadzenie „Kolorowej ankiety”: uczniowie piszą wymieniane przez nauczyciela hasła, np. dom, mój pokój, park, szkoła, klasa, korytarz szkolny, świetlica, boisko itp. Następnie malują obok każdego z nich kolorową plamę i słowo, które im się z hasłem kojarzy (kolory mogą być wskazówką dla nauczyciela, jak dziecko czuje się w tych właśnie miejscach, z czym mu się one kojarzą).
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 152. i 153.
- ◆ Zadania z globusem – określanie pór roku na poszczególnych kontynentach i w wybranych państwach.
- ✓ Opowiadanie *Marceli Szpak dziwi się światu* s. 113.
- ✓ *Karty pracy* s. 63. i 64.

- Powiedz, co powinna przedstawić ilustracja latem (z. 1.).
- 8 sierpnia dzień jest krótszy o 1 godz. i 41 min od najdłuższego dnia w roku, który trwa 16 godz. i 47 min. Jeśli dnia przybywałyby w takim samym tempie, jak ubywa, to którego dnia wiosną dzień był o 1 godz. i 41 min krótszy od najdłuższego dnia w roku? Dzieci mogą narysować pasek czasu 4 miesięcy: maja, czerwca, lipca i sierpnia i zaznaczyć 20 czerwca i 6 sierpnia, 9 godz. i 24 min; podobnie można na pasku rozłożyć daty 6 lutego i 22 grudnia, kiedy to długość dnia wynosi 7 godz. i 43 min (z. 2.).

Kiedy na półkuli południowej jest lato, u nas jest zima. Tylko mieszkańców krajów leżących blisko równika nie mają zimy. W Polsce jest klimat umiarkowany, a w takim klimacie wyróżnia się cztery pory roku. A blisko równika występują tylko dwie pory: sucha i deszczowa. Ale w każdej porze roku występują te same składowki pogody: temperatura, opady, wiatr. Zimą w Polsce są ujemne temperatury, opady śniegu i zimny, północny wiatr. Jesień i zimą dni są najkrótsze, a krótki dzień nie wpływa na samopoczucie. Dlatego wszyscy tąknijmy do wiosny i do lata.

Zadania i pytania

1. Na globusie lub na mapie świata wskaz równik. Do czego służy ta linia na globusie?
2. Odczytaj z ilustracji, na których kontynentach, podobnie jak w Polsce, jest teraz zima, a na których jest lato.
3. Oblicz i napisz:
  - ile dni trwa każda pora roku;
  - ile godzin trwa pierwszy dzień każdej z tych pór.

- 5
1. Powiedz, jakie niebezpieczeństwaagrażają w lesie zwierzętom, a na jakie mogą być narządzani ludzie.

- a. Napisz, co powiedzieliby zwierzęta dzieciom, gdyby usłyszeli mówić.

64.

Jeśli dnia ubywa w takim samym tempie, jak przybywa, to ile dni musisz odliczyć na pasku czasu od 22 grudnia wstecz, aby wyznaczyć dzień, który trwa tyle samo godzin i minut od 6 lutego? Sprawdź w kalendarzu, jaką ma datę.

Dane: Od 22 grudnia 2005 r. odlicz wstecz na pasku czasu tyle samo dni, ile upłyнуło od 22 grudnia do 6 lutego 2006 r.

64

Jaka to pora roku

Mam katar i boli mnie głowa. Lubię zimę, ale za zimowymi chorobami nie przepadam. Gdyby Ziemia obracała się wokół Słońca szybciej, już bybym lato. Ale wtedy trwałyby krócej, zle, i tak niedobrze – jak mówi dziadek. Zanim wyzdrowię, te raz poczytam o obrotach Ziemi, bo wczoraj było o tym na ach.

5
Na to czas, w którym Ziemia wykonuje pełny obrót wokół swojej osi. Miesiąc to czas, w którym Krzyżec okrąża Ziemię. Kto to czas, w którym Ziemia okrąża Słońca. A pory roku erują się w zależności od położenia Ziemi względem Słońca.

152.
153.

marca i 23 września
wywiera się równo
równiku dzień

data z przypomnienia
i połówce północnej
lub południowej półkuli

- Ile miesięcy trwa każda pora roku? Które miesiące należą do kolejnych pór roku? Czy można jednoznacznie odpowiedzieć na te pytania? Obliczenia, ile pełnych miesięcy i ile dni mają kolejne pory roku – warto posłużyć się kalendarzem.

Wypełnij

Đlaczego cztery pory roku nie wystarczają Marceliemu Szkapowi? Rozwiążanie tej zagadki można znaleźć w tekście „Marceli Szkap dzisię się światu”.

Zimowe utrapienia

Zapis w dzienniku

1. Obserwowanie zmian oświetlenia i opisywanie oświetlonego miejsca.
2. Odczytywanie rachunków za elektryczność – słowne zapisywanie liczb pięciocyfrowych. Porównywanie ilości zużytej energii.
3. Ograniczenia w poruszaniu się ludzi spowodowane czynnikami atmosferycznymi i sposoby zapobiegania im.

Środki dydaktyczne

s. 154. i 155. w *Podręczniku Olka*, s. 65. i 66. w *Kartach pracy* część 2., opowiadanie Małgorzaty Strękowskiej-Zaremby *Spracowany duszek* s. 112. w *Wypisach*, rachunki za energię elektryczną, roczniki statystyczne, słownik nowych wyrazów prowadzony przez dzieci, słownik języka polskiego, encyklopedia

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 154. i 155.
- ◆ Porównywanie różnych źródeł energii. Wymienianie zależności między oszczędzaniem energii, ochroną środowiska i oszczędzaniem pieniędzy. Dyskusja na temat, jak wyglądałoby nasze życie, gdyby nagle zabrakło prądu.
- ◆ Objasnanie kolumn tekstowych na drukach rachunków za prąd – odczytywanie danych, porównywanie ilości zużytej energii z kilku różnych rachunków i wykonanie potrzebnych obliczeń.
- ✓ *Karty pracy* s. 65. i 66.
- ◆ Rocznik statystyczny jako źródło informacji – pokazanie uczniom, w jaki sposób szuka się informacji na temat statystycznej rodziny w wybranym roku kalendarzowym. Odczytywanie informacji z wybranej strony rocznika.
- ◆ Obliczenia pozwalające na stwierdzenie, jaka część energii zużywanej w domach dzieci przypada na jednego członka rodziny. Wyjaśnienie, co to znaczy obliczanie statystyczne, wielkości statystyczne.
- ✓ Opowiadanie *Spracowany duszek* s. 112.

- Po co się odśnieża chodniki, jezdnie? Kto jest za to odpowiedzialny?
- Jak należy się chronić przed zimnym, wychodząc na dwór w mroźny, wietrzny dzień?

Na świecie codziennie zużywa się bardzo dużo energii elektrycznej. Większość tej energii uzyskujemy ze spalania surowców wydobywanych z ziemi, takich jak węgiel, ropa naftowa i gaz. Ich złożo kiedyś się wyczerpa. Dlatego coraz częściej do wytwarzania energii elektrycznej wykorzystuje się energię słoneczną, wodną i atomową. O takich źródłach energii mówimy, że są odnawialne.

- Czytanie, układanie i pisanie słownie liczb pięciocyfrowych.
- Porównywanie zużycia energii elektrycznej na 1 mieszkańca w USA, Polsce i Chinach – wnioski.

Porównywanie innych wybranych krajów.

Afryka	509
Ameryka Południowa	1802
Ameryka Północna i Środkowa	9013
Azja	1095
Europa	5558
Australia	7524
średnia na świecie	2256

2. Za 1 kWh energii elektrycznej płaci się 33 gr. Oblicz w złotych, ile trzeba zapłacić za 10 kWh, 100 kWh, 1000 kWh.

3. Powiedz, co oznaczają skróty: gr, g, zł, mm, g, dag, dm, s, min, t, m, zł.

a. Zapisz skróty wraz z ich pełnymi nazwami w odpowiednich liniach.

długość _____

waga _____

154. nowe utrapienia

Na dworze już od kilku dni jest mróz i ciągle pada śnieg. Ale za to tyle ślimaków dookoła. Posłużąbym się, ale najpierw muszę pomóc Frankowi w odśnieżaniu chodników przed domem, bo jego Tata w czasie ostatniej goliździ złamał nogę. Kto pogodzi: ślimaków się i odśnieżanie? A zimowe dni są krótkie. Wczesnie robi się ciemno. W domu już po południu zapalamy światło. Mama uważa, że czasami pali się ono zupełnie niepotrzebnie. Mówi, że trzeba oszczędzać energię elektryczną, i to nie tylko dlatego, żeby oszczędzać pieniądze.

- Jakie jest zużycie energii w domach? Porównywanie zużycia energii w kolejnych miesiącach lub okresach rozliczeniowych.

- Czytanie i pisanie słownie na tablicy liczb wymienionych na fakturze.

Zimowe

1. W tabeli o zużyciu w kWh przez 1 m² z wymiennikami. Używając trzech kolorów, oznacz w tabeli liczby trzyfikowe, czterofikowe i pięciocyfrowe.

Kilowat to jednostka mocy energii elektrycznej.
1 kilowatogodzina = 1 kWh
Jeśli do domu dobiega 10 żarówek w mocy 100 W każda, to w ciągu godziny masywnej 1 kilowatogodzina energii elektrycznej.

w tabeli	istniejące
czterocyfrowe	
pięciocyfrowe	

b. Odrzuć w tabeli liczby podane niżej słownie. Napisz je za pomocą cyfr.

szesnaście tysięcy siedemset trzydziestki osiem
czternaste tysięcy sześćset osiemdziesiąt osiem
osiemnaście tysięcy szesnaście
dziesięć tysięcy siedemset czterdziestki

c. Napisz

33 333

55 555

.....

- Porównywanie zużycia energii elektrycznej przez mieszkańców różnych kontynentów: o ile więcej zużywa mieszkaniec Europy w porównaniu z mieszkańcem Afryki? Z czego wynika taka różnica?

65.

66.

XII OŚRODEK TEMATYCZNY KARNAWAŁ NA PARKIECIE I NA LODZIE

Umiejętności ucznia

Mówienie i słuchanie

Wypowiada się na podane tematy: rodzaje tańca, rola tańca w życiu człowieka, łyżwiarstwo jako sport rekreacyjny i dyscyplina sportowa, inne sporty zimowe. Opowiada o swoich doświadczeniach, słucha wypowiedzi innych. Nawiązuje w swoich wypowiedziach do wypowiedzi innych osób lub do zdobytych wiadomości. Słucha nagrani melodii tańców i walców, piosenki *Biały walczyk*.

Czytanie

Czyta wiersze z odpowiednią intonacją. Czyta instrukcję gry planszowej, fragmenty pamiętników.

Pisanie

Pisze tekst w formie wspomnień. Opisuje przeżycia (np. z balu), tworzy wierszyki z rymującymi się wyrazami, pisze opowiadania na podstawie ilustracji, regulamin zawodów klasowych, kronikę. Pisze rzeczowniki zakończone na -ów, -ówna, wyrazy z zakończeniami -erzi -arz.

Stosowanie wiedzy i umiejętności

Układa regulamin zawodów klasowych. Prezentuje relację z dowolnych zawodów sportowych z własnym komentarzem. Rozróżnia lp i lm rzeczowników. Wyróżnia rzeczowniki, czasowniki, przymiotniki i przystawki. Stosuje w obliczeniach rozdzielność dzielenia względem dodawania. Porównuje wyniki osiągane w wybranej konkurencji. Wykonuje maskę karnawałową. Śpiewa piosenkę *Biały walczyk*. Określa tempo i nastrój melodii. Gra melodyę *Białego walczyka* na wybranym instrumencie.

Rozwiązywanie problemów

Prezentuje różne sposoby rejestrowania myśli i zdarzeń. Wybiera najlepszą strategię w grze planszowej. Wybiera odpowiedni materiał do wykonania masek karnawałowych. Ustala kryterium wyboru najbardziej interesujących zdarzeń. Ocenia sytuację pod względem bezpieczeństwa własnego i innych osób.

Notatki

Taniec to poważna sprawa

Zapis w dzienniku

1. Pisanie wyrazów z zakończeniem -erz.
2. Stosowanie w obliczeniach rozdzielności dzielenia względem dodawania.
3. Wypowiadanie się na temat rodzajów tańca. Uczenie się kroków walca.
4. Wykonanie maski karnawałowej wg instrukcji.

Środki dydaktyczne

s. 156. i 157. w *Podręczniku Olka*, s. 67., 68., 69. i 70. w *Kartach pracy* część 2., opowiadanie *O tym, jak muzykanci diabłom do tańca przygrywali* s. 114. w *Wypisach*, zgromadzone przez uczniów książki opisujące tańce, nagrania melodi, ilustracje, filmy z zawodów lub pokazów tanecznych, ilustracje strojów przedstawionych w *Kartach pracy*, album *Świat wokół mnie*, encyklopedie muzyczne, materiały i narzędzia do wykonania masek karnawałowych

Uwaga

Na s. 79.–85. w *Kartach pracy* znajdują się zadania dodatkowe do wykorzystania przez nauczyciela w dogodnym czasie.

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 156. i 157.
- ◆ Oglądanie filmu i ilustracji przedstawiających stroje par tanecznych z różnych stron świata.
- ✓ *Karty pracy* s. 67., 69. i 70.
- ◆ Uczenie się kroków walca na podstawie instrukcji. Przypomnienie zasad zachowania się w tańcu – tanecznego savoir-vivre'u. Rola partnera w tańcu parami.
- ✓ Opowiadanie *O tym, jak muzykanci diabłom do tańca przygrywali* s. 114.
- ✓ *Karty pracy* s. 78.
- ◆ Przygotowywanie strojów (masek) na bal karnawałowy wg pomysłów dzieci i wzorów w *Kartach pracy*. Ustalanie, jakie materiały będą potrzebne. Projektowanie masek.

Taniec wymaga wielu umiejętności i długich ćwiczeń. Tancerze poruszają się w rytm melodyi, wykonując kroki charakterystyczne dla danego tańca. Boogie-woogie*, boston, charleston*, foxtrot, rock and roll*, tango, twist walc to taniec towarzyskie, forma zabawy. Ale jest jeszcze sceniczny taniec artystyczny, np. balet, czyli taniec przedstawiający jakąś opowieść. Wymaga on wiele żmudnych ćwiczeń, ponieważ tylko bardzo dokładnym ruchami ciała tancerze mogą wyrazić to, co chcą przekazać publiczności: radość, zadumę, smutek.

Scena z przedstawienia „Młode jeziora”

Zadania i pytania

- Postułaj wybrane melodyi taneczne. Określ ich tempo i nastrój, a następnie do każdej melodyi wybierz dowolny kolor odpowiadający jej nastawie.

a. Na kartce z bloku namaluj linie, które przedstawiałyby tempo tych melodyj.

- Powiedz, jakie zasady dobrego wychowania obowiązują na zabawie tanecznej.

- Powiedz, co rozumiesz przez słowo „zabawa”. Sporządź listę zabaw:

  - wymień ich nazwy;
  - napisz, gdzie i z kim można się w nie brać.

- Zaproponuj kolegom zorganizowanie niektórych zabaw.

*Boogie-woogie – gatunek blues-rock
*charleston – gatunek country
*rock and roll – gatunek rock-and-roll

Uwaga

W obrzędach religijnych taniec jest jedną z form kultu wyrażaną rytmicznymi ruchami ciała, zwyczaj w towarzystwie muzyki i śpiewu. Forma ta przetrwała w niektórych państwach do czasów dzisiejszych. Tańce rytualne często są wykonywane grupowo w kole, procesji lub korowodzie.

O tym, jak muzykanci diabłom do tańca przygrywali (fragment)

Przed dawnymi, dawnymi laty żyli sobie słynni muzykanci, bez których nie mogli się obejść żadna zabawa, uczta czy wesele w bliżej i dalszej okolicy. (...)

Przybyły pewnego razu gościć z osady nad rzeką wiechami zaproszenie muzyków na wesela.

Przyjdźmy! – oblecieli. – W nocy dejrzyjdo do Jednorūsu,

przesępimy się chwilę na sianie i od rana będziemy grać i przygrywać!

W umówiony dzień muzykanci spisemnie pokochali domowe prace. Oddzieli się w świąteczne stroje i kiedy słońce wstaczało się właśnie za szczyt gór, wszczęli skrzypce pod poche, basista unzucił sobie bas na plecy, dziadzik Józek przewiesił duszy przez ramię – i dalejże w drogę do wsi za trzema wiechami.

Niechawem zapad zmrók, ale muzykanci rano wspinali się pod góru, bo księżyce im pod nogi świeciły.

Aż tu nagle słyszycy za plecami leżent końskimi kopyt. Patrza – wspaniala karoca wypiątna leżałka i zatrzymuje się. Z karocą zaś wysiąda pan w zielonym stroju i zwracając się do nich:

– Długo was już szukam! Chodźcie ze mną. Zagracie nam do tańca, dobrze wam zapłaciemy!

– Ach, wielmożni panie, bardzo chętnie byśmy poszli, ale zjeżdżamy już jutro do rania będzimy grać na weselu – powiedział żołnierz.

– Do rana jeszcze daleko! – odezwał się smiało dziadzik Józek, mu się zrobiło, że ludny grosz ich omieści.

– Mądre słowa! – przytaknął nieznamy pan. – Ruszajcie ze mną, powiadomiam wam, że...

Muzykanci nie wiedzieli, co będzie się działo po godzinie godziny. Niechawem nimi ciągnęła się jak się przed rzeką, nie zatrzymała ani nie wzdrygnęła.

Brama otwarta się i w komnatach – piek-

157.

- Co to znaczy: biały taniec (biały walc, białe tango) i taniec kotylionowy?

Wypowiadanie się dzieci, kto słyszał o takich tańcach, prowadzenie na ten temat rozmów z rodzicami, dziadkami.

- Gromadzenie informacji o tańcach wymienionych w Podręczniku Olka. Z jakich krajów pochodzą? Odszukiwanie tych krajów na mapie.

Porównywanie różnych rodzajów tańca: ludowego, towarzyskiego i artystycznego oraz baletu i pantomimy (pantomima to taniec artystyczny – łączy elementy tańca i teatru).

nicie t

tak zatanczyć walca? Przeczytaj opis, odczytaj informacje z rysunku.

L – nogą lewą
P – nogą prawą

kolor zielony – dotyczy dziewczynki

I pas

II pas

III pas

IV pas

V pas

VI pas

69.

- Zaproś koleżankę i kolegów do zakończenia –erz: żołnierz, rycerz, mastalerz, harcerz, szermierz, kuśnierz, kanclerz, snycerz (z. 2.).

- Zaproś koleżanki i kolegów do zaprezentowania znanych wam tańców.

114.

- Wyszukiwanie fragmentów świadczących o bajkowym charakterze opowiadania.

Tańce ludowe i narodowe

Zapis w dzienniku

1. Słuchanie nagrań melodii – rozpoznawanie tańców narodowych.
2. Śpiewanie i granie na wybranym instrumentem melodii *Białego walczyka*.
3. Układanie i zapisywanie tekstu opisującego wspomnienia i przeżycia z balu – kartka z pamiętnika.
4. Obliczenia kalendarzowe.

Środki dydaktyczne

s. 158. i 159. w *Podręczniku Olka*, s. 67., 71. i 72. w *Kartach pracy* część 2., wiersz Jana Brzechwy *Pchła Szachrajka* s. 116. w *Wypisach* (również cały utwór Brzechwy), nagrania melodii walców, nagrania melodii tanecznych przyniesione przez dzieci

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 158. i 159.
- ◆ Poszukiwanie informacji, o jakim tańcu powiemy, że jest tańcem narodowym.
- ◆ Porównywanie tańców: czym się różnią między sobą – rytmem i metrum: walc jest trójmiarowy, polka – dwumiarowa, tango – czteromiarowe; tempem – powolna sarabanda, szybki galop).
- ◆ Słuchanie nagrań melodii poloneza i mazury. Porównywanie muzyki do tańca i do słuchania: polonez (mazur) do tańca i polonezy (mazurki) Szopena do słuchania.
- ✓ *Karty pracy* s. 67., 71. i 72.
- ◆ Śpiewanie piosenki *Biały walczyk*.

Uwaga

Zwrócenie uwagi na inny podział wyrazów konieczny do zapisania pod nutami – nie zawsze zapis nutowy jest zgodny z zasadą podziału na sylaby; części wyrazów zapisywanych pod nutami kończą się najczęściej samogłoską.

- ◆ Nagrania melodii walców. Ćwiczenie kroku i kilku figur walca. Słuchanie walca cis-moll i porównywanie wszystkich wysłuchanych walców.
- ✓ Wiersz *Pchła Szachrajka* s. 116.
- ◆ Układanie repertuaru melodii tanecznych na bal – odsłuchiwanie fragmentów utworów przyńiesionych przez dzieci, ustalenie, w jakiej kolejności powinny być odtwarzane na balu.

- Opisywanie strojów ludowych, w których zaprezentowane są pary taneczne. Gromadzenie informacji o polskich zespołach ludowych *Mazowsze i Śląsk*.
- Wyszukiwanie cech charakterystycznych tańców opisanych w wierszach Marii Terlikowskiej. Dobieranie rysunków do odpowiednich melodii tańca. Rysowanie i malowanie strojów, wykorzystanie zgromadzonych albumów, ilustracji.

Prawie każdy kraj ma tańce ludowe lub narodowe charakterystyczne dla swojej kultury. Najbardziej znane polskie tańce ludowe to kujawiak i obręcz, a na Śląsku – trojak. Tańcami narodowymi są: polonez, mazur i krakowiak. Znane tańce ludowe innych krajów, które można uznać za narodowe, to: polka w Czechach, bolero w Hiszpanii, kolomyja i kozak na Ukrainie, trepak w Rosji.

- Z jakich okazji organizuje się zabawy taneczne i dyskoteki?

2. Jaki taniec najczęściej organizowany jest w czasie karnawału?

- Wymienianie i zapisywanie nazw tańców ludowych. Z jakiego regionu lub kraju pochodzą?

Bal wyprawie, lecz nie u minie,
Trzeba przecież żyć rozumnie".
Rozpisała zaproszenia,
Że bal będzie u Szerzenia
I że wstępnie on zaprasza
Na sobotę. Dobra nasza!
Szerzeń, nic nie wiedząc o tym,
Kładł się właśnie spać w sobotę.
A tu nagle mu przed gank
Wjeżdża szterg aut i sanek.

Szerzeń pełen jest zdziwienia,
Patrzy: co to? Zaproszenia?
„Podpis moj jest fałszowany,
Ktoś zupełnie mi nieznamy
Sobie bal wyprawił w mnie!"
A tu gości jada tłumnie,
Panie w niekuchnych toaletach.

Tańce ludowe i narodowe

Na tablicy ogłoszeń w szkole przeczytałem:

Dom Kultury w [lokatorze] organizuje kurs tańca towarzyskiego i ludowego. Tańca towarzyskiego będzie uczyć pan Janusz, instruktor tańca, a tańca ludowych i narodowych – tancerz – [imię] z zespołu Pieśni i Tańca przy Wojewódzkim Domu Kultury. Zapisy w sekretariacie Domu Kultury od godziny 15.00 do 20.00.

158.

Zgłoszenia przyjmuję też samorząd szkolny. Zachęcamy dzieci i młodzież do wejścia udziału w zajęciach. Karmiwal przed nami, więc ta umiejętności przyda się każdemu. Tańce to najprzyjemniejsza forma rozmowy!

Może warto się zapisać? Niedługo szkolny bal.

Polonez, inaczej – chodzony
do kroku posuwistego, ukłon.
Polonez – to taniec Polaków,
tak polski jak Wawel i Kraków.

Zatupały Mazury,
mniej uciekła do dzisiny!
Oto nie taniec, lecz rozmowa!

- Słuchanie mazura i mazurków, przypomnienie, z jakiego tańca wywodzi się melodia naszego hymnu narodowego.

2

Pierwsza

Tańce ludowe

1. Okres karnawałowy to okres, który jest tradycyjnie związany z dniem Mikołajkami. Działalność kulturalna podczas karnawału, nie jest już tak intensywna, jak dawniej. Dlatego obecnie karnawał trwa od rozpoczęcia poniedziałku wielkanocnego do końca lutego. Dlatego obecnie karnawał, nie jest już tak intensywna, jak dawniej. Dlatego obecnie karnawał trwa od rozpoczęcia poniedziałku wielkanocnego do końca lutego. Dlatego obecnie karnawał, nie jest już tak intensywna, jak dawniej. Dlatego obecnie karnawał trwa od rozpoczęcia poniedziałku wielkanocnego do końca lutego.

zimowy karnawał

zielony karnawał

1. Utwórz wyrażenia, dopisując wyrazy pokrewnie do wyrazu taniec.

znakomity ..... zwinna ..... krok ..... para

2. Uzupełnij wiersz¹ odpowiednimi wyrazami. Wybierz je spośród podanych, stosując właściwą formę i pisownię: krakowiak, Kraków, krakowianka, krakowski, kujawiak, trojak, zbożnicki.

Stoi pod ..... lecz pr... Powiesi - tańca

- Organizowanie w klasie zabawy na wzór balu u Szerzenia – przygotowanie zaproszeń i rekwizytów do inscenizacji wiersza. Czytanie w całości utworu *Pchła Szachrajka*.

116.

Czemuś
Czy zab...
Czy gó...
że dwi...

Tańce na lodzie

Zapis w dzienniku

- Uczenie się na pamięć wiersza *Łyżwiarka* – recytacja wiersza.
- Układanie i zapisywanie rymowanek i wierszy – stosowanie lp i lm rzeczowników.
- Obliczanie z wykorzystywaniem rozdzielności dzielenia względem dodawania lub odejmowania.

Środki dydaktyczne

s. 160. i 161. w *Podręczniku Olka*, s. 73. i 74. w *Kartach pracy* część 2., wiersz Tadeusza Kubiaka *Łyżwiarka* s. 119. w *Wypisach*, wiersz Hanny Zdzitowieckiej *Taniec zmarzlaków* (w *Przewodniku* s. 212.), informacje o aktualnie odbywających się imprezach sportowych i wynikach osiąganych przez sportowców, film z zawodów w tańcu na lodzie, jeżeli szybkiej itp.

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 160. i 161.

Uwaga

Należy odwoływać się do aktualnych wydarzeń i imprez sportowych, które można obejrzeć w telewizji lub o których można przeczytać w prasie. Informacje o wynikach osiąganych przez różnych sportowców należy wykorzystywać w obliczeniach matematycznych, np. porównywać szybkość, odległości itd.

- ◆ Wypowiadanie się dzieci, co to są tańce na lodzie, a co to jest łyżwiarstwo – łyżwiarstwo jako dyscyplina sportowa i jako sport rekreacyjny.
- ◆ Oglądanie filmu – określanie różnic między tańcem na lodzie a tańcem na parkiecie czy estradzie (pantomima, balet).
- ◆ Jazda (próby jazdy) na łyżwach, łyżworolkach, wrotkach – organizowanie zawodów. Alternatywnie: odwiedzenie muzeum sportu lub szukanie wiadomości na temat historii łyżwiarstwa w dostępnych źródłach informacji.
- ◆ Układanie i zapisywanie tekstu – kartki z pamiętnika. Jeżeli uczniowie mieli okazję próbować jazdy na łyżwach, łyżworolkach, wrotkach lub uczestniczyć w zawodach łyżwiarskich, mogłyby one stać się tematem pisemnej wypowiedzi.
- ✓ Wiersz *Łyżwiarka* s. 119.
- ◆ Czytanie z odpowiednią intonacją wiersza *Łyżwiarka* na tle melodii walczyka. Jakimi cechami powinien charakteryzować się łyżwiarz? Szukanie w wierszu wyrazów rymujących się. Układanie i zapisywanie wierszyków z wykorzystaniem tych par wyrazów.

- ✓ Karty pracys. 73. i 74.
- ✓ Wiersz *Taniec zmarzlaków*. 212.

● Szukanie informacji (w bibliotece, w internecie), jakie sporty zimowe są konkurencjami olimpijskimi.

Konkurencje łyżwiarskie pojawiające się pierwszy raz na igrzyskach:

- 1908 r. – Londyn – debiutuje łyżwiarstwo figurowe – jest to pierwsza w programie igrzysk dyscyplina zimowa;
- 1924 r. – Chamonix – debiutuje łyżwiarstwo szybkie mężczyzn;
- 1960 r. – Squaw Valley – debiutuje łyżwiarstwo szybkie kobiet;
- 1976 r. – Innsbruck – debiutują tańce na lodzie.

● Zastanów się i powiedz, jakie warunki trzeba spełnić, aby zostać wyróżniającym się sportowcem. W jaki sposób wyłania się najlepszego zawodnika w jeździe figurowej na lodzie i kiedy odbywają się mistrzostwa w tych konkurencjach?

● Wyrazy z ói u, rzi ż oraz trące dźwięczność w różnych pozycjach w wierszu Hanny Zdzitowieckiej *Taniec zmarzlaków*. Gromadzenie wyrazów o podobnej pisowni.

Początkowo łyżwy nie służyły do jazdy rekreacyjnej, tylko do szybszego przemieszczania się. Ale zahawy na lodzie zawsze były lubiane przez dzieci i dorosłych. Słyszano się na butach lub na łyżwach. Jeżdżono po lodzie w rytm muzyki lub ścigano się dla przyjemności. łyżwy stalowe, podobne do tych, jakie znamy dzisiaj, pochodzą z XIX w. Najpierw były przystosowywane do zwykłych butów, a dopiero później na state do specjalnych.

Obecnie łyżwy służą do uprawiania sportu. Zakłady produkcyjne prześcigają się w doborze najnowocześniejszych materiałów, aby łyżwy same nosić zawodników.

161.

...owe, o których można usłyszeć w radiu, telewizji albo przeczytać

a. Jaki rodzaj łyżw sportowe można uprawiać na łyżwach?

b. Sprawdź w gazecie codziennym lub w piśmie sportowym:

– Jaki zawody sportowe i w jakich konkurencjach zimowych odbywają się lub odbędą w najbliższym czasie?

– Jaki sport zimowy jest najpopularniejszy w miejscowości, w której mieszkasz, i kto go uprawia?

c. Napisz, który ze znanych ci dyscyplin sportów zimowych chciałby uprawiać. Uzasadnij swój wybór.

Współ

Jak taniczy łyżwiarka? Czy zasłużyła na brąz? Jęci taniec został opisany w wierszu „łyżwiarka”.

161

Tańce na lodzie

1. Przeczytaj wiersz z intonacją odpowiednią do treści i znaków interpunkcyjnych.

Jaki mróz! Jaki chłód!

Jaki dzisiaj gruby lód!

Nic, że mróz! Nic, że chłód!

Zabierz łyżwy. Chodź na lód!

a. Przepisz wiersz, zmieniając liczbe pojedynczą rzeczowników na liczbe mnoga. Zmień również formę tych wyrazów, które musisz dostosować do zmieniających się rzeczowników.

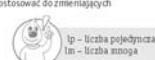
b. Zastanów się, czy wiersz z rzeczownikami w liczbie mnogiej ma ten sam sens.

c. Wypisz z wiersza wyrazy:

– z ó .....;

– z u ..... – z ż ..... – z t z .....

– w których słyszysz co innego, niż jest napisane.

lp – liczba pojedyncza

lm – liczba mnoga

2. Wśród podanych poniżej wyrazów wskaz te, których pisownia nie odpowiada temu, co słyszysz w mowie. Zaznacz te niejako w wyrazach, które wymawiasz inaczej, niż słyszysz.

łyżwiarz narciarz bramkarz mróz lód kózka brzózka gwiazdka bródka gadka łyżwiare narciarze bramkarze mrozy lody koza brzoza gwiazda broda gadanie

3. Spójrz róznych form rzeczownika łyżwy: łyżwy, łyżwom, łyżwami, łyżew, łyżwach wybierz odpowiednie do uzupełnienia zdania.

– Masz łyżwy na kluczyk?

– Czyżby twoim .....?

– Niczego, ale mam ..... razem z butami.

¹Autorką wiersza „Taniec zmarzlaków” jest Hanna Zdzitowiecka.

73

Kartka z mojego pamiętnika

Zapis w dzienniku

1. Pisanie opowiadania na podstawie ilustracji – szukanie związków przyczynowo-skutkowych.
2. Układanie haseł promujących bezpieczne zachowanie się na śniegu i lodzie.
3. Czytanie instrukcji do gry planszowej; gra zgodnie z ustalonymi regułami.

Środki dydaktyczne

s. 162. i 163. w *Podręczniku Olka*, s. 75. i 76. w *Kartach pracy* część 2., wiersz Wandy Chotomskiej *Kartki z kalendarza pewnego łyżwiarza* s. 118. w *Wypisach*, pamiętniki pisane przez dorosłych i dzieci, autobiografie, słownik języka polskiego, pionki do gry wykonane np. z modeliny

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 162.
- ◆ Oglądanie pamiętników pisanych przez dorosłych i dzieci, czytanie wybranych fragmentów. Jakiego czasu i jakich zdarzeń dotyczą? Wskazywanie wartości pamiętników dla osób, które mogą je przeczytać po wielu latach.
- ◆ Przypomnienie znaczenia wyrazów: pamiętnik, dziennik, kronika. Przypomnienie czytanych przez dzieci pamiętników i książek. Wyeksponowanie informacyjnej funkcji pamiętnika.
- ◆ Odczytanie zdań dotyczących przeżyć. Zachęcanie do prowadzenia pamiętnika lub dziennika. Wskazywanie różnic między pamiętnikiem i kroniką (pamiętnik – zapis bardzo osobistych doświadczeń i przeżyć, kronika – zbiór najciekawszych wydarzeń czy osiągnięć, które mogą być powszechnie oglądane i omawiane).
- ◆ Odczytywanie tekstów napisanych poprzedniego dnia.
- ✓ *Wiersz Kartki z kalendarza pewnego łyżwiarza* s. 118.
- ◆ Wypowiadanie się na temat opisanych w wierszu zdarzeń. Ocenianie sytuacji – bezpieczeństwo podczas zabaw zimowych.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 163.
- ◆ Układanie i zapisywanie zdań do kroniki na podstawie ilustracji. Gromadzenie wyrazów potrzebnych do układania zdań.
- ✓ *Karty pracy* s. 75. i 76.
- ◆ Ustalanie zasad gry planszowej, niezbędnych pomocy. Wielokrotne próby gry na planszy. Szukanie skutecznej strategii gry. Ponowne czytanie zasad gry – analizowanie, jakich posunięć należy unikać, a jakie będą najskuteczniejsze, które drogi umożliwiają wykonanie najmniejszej liczby

● Szukanie przykładów czynnego i biernego uprawiania sportu.

zimą nie sprawi nam psikusa. Ale czas spędzony w domu przy telewizorze nie musi być stracony. Zawsze można się gimnastykować – najlepiej przy otwartym oknie – albojść na zajęcia sportowe do sali gimnastycznej. Gra w tenisa stołowego czy w piłkę ręczną również pozwala miło i zdrowo spędzić czas wolny.

Zadania i pytania

1. Przygotuj zeszyt lub notesik i korzystając ze znanych wzorów, napisz kronikę swoich ferii zimowych. Odnobij w niej najciekawsze zdziałyń, nawet te, w których nie uczestniczyłeś, ale wieś, że przydarzyły się twoim koleżankom, kolegom lub dorosłym. A. Napisz, które uprawiałeś sport.

2. Zatytułuj każdy rysunek. Wybierz jeden z nich i napisz:
– co się wydarzyło;
– co się mogło zdarzyć wcześniej;
– co mogło być później.

3. Przypomnij sobie podstawowe zasady bezpieczeństwa, o których należy pamiętać podczas zabaw na śniegu i na lodzie.

trzeba
jeżeli

4-5 Kartka z mojego pamiętnika

Kronika ferii zimowych Ok. k. III

21 stycznia

Jutro się zjadę się na kurs tańca towarzyskiego i do klubu tancerzyńskiego. Franek mówi, że to nie są zajęcia dla chłopaków. On well przegnoza. Ja też lubię piękno rosnące, ale nie mogę gadać, kiedy jest ciężko, na trawie, a nie w hali gimnastycznej. Tym razem nie jadę na tańce, parkując się na lodzie. I wcale nie muszę się przedstawić za blednikiem. Sprawdź połączas ferii zimowych, czy tam mle. Franek uważa, że mi się noż połączas i tyko najbiel siebie guza. Zobaczymy!

► Stawni ludzie często pisali pamiętniki. Dzięki temu możemy się dowiedzieć, w jaki sposób osiągnęli sukcesy i stawy.

● Wyróżnianie w tekście rzeczników, czasowników, przymiotników i przysłówków; wzbogacenie opowiadania przymiotnikami i przysłówkami.

Kartka z mojego pamiętnika

Zimowa gra dostarczy ci tyle emocji co udział w zawodach sportowych.

1. Zagraj z kolegą.

- Weźcie po sześć pionków (można by również kartoniki odmiennego koloru, na planszy są zielone i niebieskie).
- Ustawię pionki lub kartoniki na dużych polach, gdzie narysowano sportowców: sześć pionków niebieskich ustawię na polach ze sportowcami w kostiumach niebieskich, sześć pionków zielonych – na polach ze sportowcami w kostiumach zielonych.
- Wykonajcie kolejno po jednym posunięciu dowolnym pionkiem po żółtych liniach – z jednego koła na drugie. Chodzi o to, by doprowadzić jeden lub kilka pionków do dużych pól przeciwnika.

2. Dodatkowe zasady:

- Po liniach łączących koła posuwaj pionek w dowolnym kierunku tylko o jedno miejsce, stając może wyłącznie na wolnym kole.
- Jeżeli swój pionek postawisz na kole, które jest połączone liniami z innymi kolem, to ma on prawo zabrać tвой pionek. Podobnie ty zabièresz pionek przeciwnika, jeżeli zbiłeś się do kole zajętego przez ciebie.
- Jednym pionkiem wolno ci wykonać nie więcej niż trzy kolejne ruchy wałowałe pomiędzy sąsiednimi kołami.

Wygrywa ten, kto doprowadzi pionek do celu.

2. Ustal, jakie warunki trzeba jeszcze spełnić, aby wygrać.
Pamiętaj, że może być więcej takich sytuacji niż jedna.

Wypiś
Co robimy w wolnym czasie młody tymbiarz opisywanie w wierszach z kalendarza pewnego tygodnia

163.

75.

4-5

- Można grę utrudnić i ustalić inne warunki, np. wygrywa ten, kto doprowadzi więcej pionków (lub kartoników) na duże pola przeciwnika. W wypadku równej liczby pionków rozgrywa się następne spotkanie. Można umówić się, że zwyciężca zostanie ten, kto pierwszy postawi pionek decydujący o wygranej. Zdarza się w czasie rozgrywki, iż gracz zostanie zablokowany przez przeciwnika i nie może wykonać ruchu żadnym swoim pionkiem. W takiej sytuacji przegrywa.

75

Zimowe zawody sportowe

Zapis w dzienniku

1. Układanie i ustne prezentowanie sprawozdania z zawodów sportowych.
2. Porównywanie wyników osiąganych w wybranych konkurencjach.
3. Układanie regulaminu zawodów i ich przeprowadzenie.
4. Pisanie rzeczowników zakończonych na -ów, -owna.

Środki dydaktyczne

s. 164. i 165. w *Podręczniku Olka*, s. 77. i 78. w *Kartach pracy* część 2., opowiadanie Małgorzaty Strękowskiej-Zaremby *Hokejowy zamek* s. 120. w *Wypisach*, nagrania sprawozdań sportowych, magnetofon

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 164. i 165.
- ◆ Gromadzenie słownictwa na temat wybranych konkurencji sportowych.
- ✓ Opowiadanie *Hokejowy zamek* s. 120.
- ◆ Podejmowanie prób relacjonowania zawodów sportowych przez dzieci. Nagrywanie wypowiedzi dzieci lub zaproponowanie zrobienia nagrania w domu. Wysłuchanie nagrania relacji sportowej zaprezentowanej przez komentatora radiowego lub telewizyjnego. Czym charakteryzuje się taka wypowiedź?
- ◆ Planowanie organizacji zawodów sportowych: sporządzenie regulaminu (jakie zachowania są dozwolone, a jakie nie, od czego zależy wygrana i zajęcie kolejnych miejsc, co decyduje o wyniku, liczba osób startujących w jednej drużynie, rola sędziów itd.), przygotowanie numerów startowych, listy zawodników. Planowanie konkurencji w zależności od warunków pogodowych lub lokalowych, np. rzuty śnieżkami lub piłkami do celu, jazda na sankach na odległość.
- ✓ *Karty pracy* s. 77. i 78.
- ◆ Porównywanie wyników osiąganych w wybranej konkurencji – zastosowanie różnych działań. Informacje o najnowszych wynikach sportowych warto uzupełniać z bieżącej prasy.

Uwaga

Ze względów bezpieczeństwa skrócono w ostatnich latach długość rozbiegu na skoczniach narciarskich – długość skoków narciarskich zmniejszyła się.

- Hokejowy zamek to określenie specyficznego ustawienia zawodników na boisku: zawodnicy atakujący sypią przeciwników na ich połowę i wymieniają tam między sobą krążek, próbując strzelić bramkę.

Hokejowy zamek

– Zagrałeś lyżwą! To niedozwolone! – gorączkował się Franek.
– Dозволено! Można zagrać lyżwą! – upierał się Adam. – Prawda? – zwrócił się do mnie.

Drużyny Franika i Adama rozegrały dzisiaj mecz hokejowy, nie byłem na nim, bo trenowałem jazdę na lyżwach.

– Spytajmy brata Doroty, przecież on dzielił się – zaproponowałem.

– To był fajny mecz! Wyobraź sobie... – Tomek postanowił opowiedzieć mi przebieg spotkania. – Adam i Franek stoją w terciu środkowym, ja rzuacam krążek, Adam go przejmuję, podaję do Kamilka, Kamil – do Piotrka, Piotrek strzelał...

– Strzelały lyżwą? – przerwał relację Franek.

– Strzelił kijem. Lyżwa wolno zagrywać, ale nie wolno strzelać bramek – wy tłumaczył Tomek – „i gol!” Drużyna Adama prowadzi!

Wzruszłam gry. Teraz Franek przejmuję krążek, ale traci go i zamiaszcza kijem, podciąga kijem przeciwnika i najlepszy zawodnik z drużyny Adama, który wyciąga kozła i wpada w bandę, w dodatku krążek głośno na świdronie!

– To był fatal! – wręczył Adam.

– Podnoszę rękę i przerywam walkę, Franek zostaje wykluczony z gry na dwie minuty. Po chwilach na lawce kar wychodzi Piotrka. Drużyna gra w osiąbniaku. I, słuchaj uważnie, zaraz opowiem o karnym...

– E, nie ma o czym opowiadać – mruczał Franek. – Zalotili nam zamek, nie drzwiły, że przegraliśmy.

– Jaki zamek, do drzwi? – spytała Dorota.

Popatrzyliśmy na nią z wyzwoleńcą.

– Hokejowy! – odpowieǳielismy chorem i usmiechnęliśmy się do siebie porozumiewawczo.

Dorota nie wiedziała, czy mówimy serio, ale czy ona musi wieǳieć wszystko?

Małgorzata Stępkowska-Zaremba

Zimowe zawody sportowe

Justyna Kruck – partnerka Olka na kursie tańca – to córka pana Kruka. Jej nazwisko można również pisać i wymawiać Krukówna.

W zakonczeniach -owna piszemy 6.

1. Napisz, jak nazywają się córki panów: Nowaka, Wróble, Gellnera i Palczaka.

a. Napisz inne znane ci nazwiska zakonczone na -owna.

2. Bobsleje to zimowa dyscyplina sportowa polegająca na zjeździe po krytym lodowym torze na sankach zwanych bobslejami, w których siedzi dwóch lub trzech bobsleistów.

Podkreśl wyrazy pokrewne i napisz nazwy:

- zawodnika .....
- sprzętu sportowego .....
- dyscypliny sportowej .....

3. Oblicz różnicę długości skoków narciarskich w kolejnych latach.

Rekordowe skoki narciarskie		
rok	długość skoku	różnica
1868	19 m	x
1925	73 m	
1935	99 m	
1950	135 m	
1973	169 m	
1984	185 m	
1994	209 m	
2004	227 m	
2	— m	

a. Uzupełnij tabelę danymi z ostatniego sezonu zimowego.

b. Pomyśl, ile razy dłuższy był skok w roku 1994 od skoku w 1868 r.

c. Oblicz różnicę między dłuższymi skokami z 1868 r. i z ostatniego sezonu.

d. Zastanów się, od czego zależy długość skoków narciarskich.

120.

1. Powiedz:

– kto był sędzią, a kto zawodnikiem;

– kto i w co grał.

2. Jakie są ogólny gry w hokeja, o których rozmawiali chłopcy?

120

- Zagadka: ile razy skok narciarski jest dłuższy od wzrostu skoczka? Skoczek ma 185 cm wzrostu, a oddał skok długości 185 m.

77.

Uwaga

Karty pracy od strony 79. do strony 85. przeznaczone są do dowolnego wykorzystania przez nauczyciela (propozycje na następnych stronach w Przewodniku).

Zakończenie semestru

Strony 79.–85. w *Kartach pracy* część 2. przeznaczone są do dowolnego wykorzystania przez nauczyciela. Ostatnie dni nauki szkolnej w semestrze nauczyciel organizuje wg potrzeb i zgodnie z planem pracy szkoły.

W zależności od tego, kiedy wypadają ferie, istnieje możliwość zaplanowania:

- święta klasy,
- zawodów sportowych,
- zabawy karnawałowej,
- wspólnego wykonywania zadań przygotowanych przez nauczyciela lub dzieci,
- zajęć, spotkań związanych z Dniem Babci i Dniem Dziadka.

Dni poświęcone babciom i dziadkom będą okazją do przypomnienia drzewa genealogicznego – dzięki temu dziecko odnajdzie miejsce każdej osoby w rodzinie. Jest to też okazja, żeby się zastanowić:

- jak zwracamy się do siebie w rodzinie i w grupie rówieśniczej;
- jakie formy zwracania się poszczególnych osób do siebie obowiązywały dawniej;
- czy ww. formy mają zastosowanie współcześnie;
- jaki wpływ na stosunki między członkami rodziny ma używanie takich zwrotów, do kogo wypada, a do kogo nie wypada zwracać się tak samo;
- o czym świadczy sposób zwracania się do poszczególnych osób w rodzinie;
- jak zapisujemy w listach (małą czy wielką literą) wyrazy określające stosunki pokrewieństwa między członkami rodziny;
- kiedy używamy wyrazów zdrobniających;
- jakie zakończenia mają nazwiska poszczególnych członków rodziny itd.

Możemy również przygotować uroczysty popis czy występ estradowy:

- wg scenariusza znajdującego się w *Kartach pracy* część 2. s. 21.–22. w IX ośrodku tematycznym w dniu 7. bis s. 156. w *Przewodniku* (jeśli nie wykorzystaliśmy go wcześniej);

- z okazji Dnia Babci i Dnia Dziadka – można nauczyć się wybranego tekstu na pamięć, zorganizować poczęstunek dla babć i dziadków, wyhaftować wybrany wzór, który może stać się prezentem dla babci lub dziadka (*Karty pracy część 2.* s. 82.).

Notatki

Teksty dodatkowe

I/2 Kodeks piechura... czyli o czym piechur musi pamiętać!

Zanim wybierzesz się na pieszą wędrówkę:

- Zaplanuj dokładnie trasę i czas wędrówki.
- Przygotuj strój odpowiedni do pory roku i do terenu, po którym będziesz wędrował.
- Zabierz ze sobą mapę, napoje, jedzenie (jeśli planujesz dłuższą wyprawę), podstawowe środki opatrunkowe.
- Zostaw w domu wiadomość, dokąd i z kim wybierasz się na pieszą wycieczkę.
- Poruszaj się tylko wyznaczonymi szlakami, nie wchodź w miejsca, o których nic nie wiesz, mimo iż pcha cię ciekawość.
- Obserwuj tablice informacyjne i stosuj się do odczytanych z nich informacji.
- Przy nagłej zmianie pogody zrezygnuj z dalszej wędrówki lub poczekaj w bezpiecznym miejscu.

Pamiętaj! Dobry turysta to taki turysta, który bezpiecznie wraca do domu po udanej wędrówce do zaplanowanego miejsca, jest przewidujący, przemilczny, zapobiegliwy, ostrożny.

opracowała Hanna Kamieniarz

Uwaga

Warto powrócić do tego tekstu przed następnymi wakacjami.

I/5 Rowery

Najlepszym dla środowiska środkiem transportu jest rower. 1600 kilometrów na odrobinie smaru, żadnego hałasu, żadnej potrzeby budowania autostrad i innych dróg. A do tego jeszcze korzyść dla zdrowia jadącego.

Niestety, jazda na rowerze nie zawsze jest praktyczna, gdyż często musimy przemierzać większe odległości. W niektórych krajach zachodniej Europy budowane są wzduż dróg wielokilometrowe ścieżki rowerowe odgrodzone gęstym żywopłotem. W Polsce rowerzysta jest często dyskryminowany jako użytkownik dróg. Jadąc wolniej, stwarza pewne zagrożenie na drodze,

a w naszych warunkach nie może liczyć na wyrozumiałość kierujących samochodami. Mimo to staraj się często korzystać z roweru i namawiaj rodziców na wyprawę do lasu nie samochodem, ale właśnie rowerem.

John Elkington, Julia Heiles, Douglas Hill
Zielony przewodnik młodego konsumenta

Zabawa z kostką

III/2

Każda para dzieci dysponuje kostką do gry, długopisami i kartkami. Nauczyciel zapisuje na tablicy liczbę. Uczniowie na zmianę rzucają kostką. Ich zadanie polega na znalezieniu liczby większej lub mniejszej o liczbę oczek wyrzuconych na kostce od liczby zapisanej na tablicy.

W innej wersji tej zabawy każda para dysponuje dwiema kostkami do gry. Nauczyciel zapisuje na tablicy liczbę. Uczniowie jednocześnie rzucają kostkami – jeden podaje liczbę dziesiątek, drugi liczbę jedności. Ich zadanie polega na znalezieniu liczby większej lub mniejszej o liczbę oczek wyrzuconych na kostce od liczby napisanej na tablicy.

opracowała Renata Mreńca

Zabawa matematyczno-zręcznościowa

IV/2

Proponujemy wykorzystanie tarczy podzielonej na kilka jednakowych pól. Może to być tarcza w kształcie koła, kwadratu o dowolnej wielkości – jeśli jest duża, rzucamy do niej z większej odległości, jeśli jest mniejsza – rzucając, stajemy bliżej. Każde pole oznaczamy inną liczbą. Dzieci, celując do tarczy rzutkami, zdobywają punkty. Zapisują liczby, a następnie sumują, ile punktów zdobyły. Konieczna jest ostrożność podczas zabawy – nie wolno stawać obok tarczy, kiedy inne dzieci właśnie rzucają do niej rzutkami! Do takich zabaw możemy powracać wielokrotnie, zmieniając liczby na polach tarczy. Przy tej okazji możemy stawiać następujące pytania: Ile punktów zdobędziesz, trafiając 5 razy w to samo pole? Ile razy musisz trafić w inne pole, aby zdobyć tyle samo (więcej, mniej) punktów?

Uczniowie mogą doskonalić celność, rzucając również do kosza zawieszego na ścianie lub stojącego na podłodze. Mogą posługiwać się różnej wielkości piłkami lub przedmiotami wykonanymi z innych materiałów.

opracowała Renata Mreńca

VII/7 Insygnia wojskowe

Buława – oznaka najwyższej władzy wojskowej (od XVI w.); krótka laska żeliwna o głowicy kulistej lub gruszkowej, często zdobiona. W Polsce w XVI–XVII w. symbol władzy hetmańskiej, obecnie oznaka marszałka.

Buzdygan – broń obuchowa pochodzenia wschodniego. Ma kształt metalowej głowicy osadzonej na trzonku o długości ok. 60 cm. Główica zbudowana była z piór (najczęściej od 6 do 8, choć były buzdygany z 20 piórami), promieniście rozchodzących się od drzewca. Trzonek był drewniany, okuty blachą lub całkowicie metalowy, czasami z ukrytym wewnątrz sztylem. W Polsce od XVI do XVIII w. stanowił oznakę władzy oficerskiej rotmistrzów, pułkowników, poruczników i chorążych – był wtedy zwykle bogato zdobiony, z zaokrąglonymi piórami.

Buńczuk – drzewiec zakończony kulą lub grotem, ozdobiony końskim włosem. Stanowił symbol władzy w armii tureckiej oraz w wojskach tatarskich i kozackich. W XVII w. zaadoptowany przez wojska polskie. Dziś używany w formacjach odwołujących się do tradycji kawaleryjskich.

opracował zespół redakcyjny

VII/10 O wdowim groszu

Gdy książę Bolesław Chrobry dowiedział się o męczeńskiej śmierci biskupa Wojciecha, wysłał posłów, aby wykupili zwłoki męczennika i przywieźli je do Gniezna.

Posłowie przybyli do kraju Prusów i prosili, by im wydano ciało biskupa Wojciecha. Prusowie zażądali za nie tyle złota, ile waży samo ciało. Nie mieli tak wiele złota książęcy posłowie, prosili więc, by Prusowie odebrali zapłatę w Gnieźnie.

W Gnieźnie Bolesław kazał ustawić na placu dużą wagę. Na jednej szali ułożono ciało biskupa Wojciecha, a na drugą polecił książę kłaść złoto. Słudzy przynosili z książęcego pałacu złote monety, naszyjniki, pierścienie, zausznice i inne klejnoty. Znoszono coraz to nowe drogocenne przedmioty i rzucano je na szalę, a ona nawet nie drgnęła.

Wokół zebrało się mnóstwo ludzi. Wśród tłumu stała także stara, uboga wdowa. W zanadrzu nosiła, chowając na ciężkie czasy, jeden drobny grosik. Widząc, że książęcego złota wkrótce zabraknie, wysunęła swój jedyny grosz i rzuciła go na szalę. I otw wszyscy ze zdumieniem ujrzel, że szala ze zwłokami unosi się w góre, a szala ze złotem opada.

Nie jeden z patrzących pomyślał, że malutki grosz, który ubogi daje ze szczerego serca, wart jest więcej niż skarby bogaczy.

Stanisław Marciak

VII/11

Przed obrazami Jana Matejki

W roku 1878 cały Kraków obiega sensacyjna wieść: Matejko namalował nowy, wielki obraz. Sala na Ratuszu, gdzie po raz pierwszy wystawiono nowe dzieło mistrza, ledwie może pomieścić tłum ciekawych. Czegoś podobnego jak Kraków Krakowem nie widziano. Na olbrzymim płótnie błyskały miecze, łopoczą sztandary, kłębi się tłum rycerzy – bitwa pod Grunwaldem! Pięć lat pracował malarz nad tym obrazem. Władze miejskie Krakowa urządżają na cześć malarza wielkie przyjęcie, w czasie którego otrzymuje Matejko berło – znak panowania nad polskim malarstwem.

Matejko, jako malarz tematów historycznych, musiał poza techniką malarską poznać doskonale historię. Nie tylko czytał mnóstwo książek, ale także badał stare dokumenty oraz gromadził przedmioty, które się zachowywały z dawnych lat, jak ubiory, zbroje, broń, meble, ozdoby.

Tadeusz Czarnecki

Dzwonki sań

Melodia popularna
słowa: E. Zechenter-Spławińska

wesoło

Po-przez bia - Łe dro - gi, z mro - zem za pan brat,
Po-przez bia - Łe dro - gi, z mro - zem za pan brat,
Po-przez bia - Łe dro - gi, z mro - zem za pan brat,
Po-przez bia - Łe dro - gi, z mro - zem za pan brat,
Po-przez bia - Łe dro - gi, z mro - zem za pan brat,

pe - dzą na - sze sa - nie szyb - kie ni - by wiatr.

Bie - gnij, ko - niu wro - ny, przez u - śpio - ny las,

my wie - zie - my świerk zie - lo - ny i śpie - wa - my tak:

Pa - da śnieg, pa - da śnieg, dzwo - nią dzwon - ki sań,

co za ra - dość, gdy sa - nia - mi tak moż - na je - chać w dal, gdy...

Pa - da śnieg, pa - da śnieg, dzwo - nią dzwon - ki sań,

a przed na - mi i nad na - mi wi - ru - je ty - le gwiazd.

Szopki krakowskie

X/9

Szopki krakowskie są zjawiskiem niezwykłym. Narodziły się przed kilkoma wiekami, żyją i rozwijają się wspaniale w Krakowie.

Kiedyś kształtem przypominały mały domek ze stajenką i figurkami Świętej Rodziny. Z czasem stały się kilkukondygnacyjnymi budowlami przypominającymi wieżę kościoła Mariackiego, Sukiennice, kopułę kaplicy Zygmuntowskiej na Wawelu, fragment murów obronnych i Barbakan. Tradycyjny żółbek umieszczało w jednej z wnęk, a wśród figur rozpoznać można nie tylko postacie biblijne, ale bohaterów z legend krakowskich i z historii Polski. Ściany, dachy i hełmy wież wyklejano kolorowymi papierkami głansowanymi, a oszkłone okienka oświetlano świeczkami. Dziś używa się do ozdabiania kolorowej folii, a oświetla żaroweczkami.

Niegdyś szopki krakowskie budowali murarze, którzy po zakończeniu sezonu budowlanego mieli sporo wolnego czasu. Dziś twórcami szopek są przedstawiciele różnych zawodów. Obok tradycyjnie związanych z szopkarstwem rzemieślników i robotników, pojawiły się urzędnicy, inteligenci, uczniowie i studenci, a nawet gospodynie domowe.

Od 1937 roku w Krakowie odbywa się konkurs na najładniejszą szopkę. Dzień konkursu jest prawdziwym świętem nie tylko dla szopkarzy, ale i dla wszystkich miłośników szopki.

Uczestnicy ustawiają szopki u stóp pomnika Adama Mickiewicza. Punktualnie o godzinie 12, po odegraniu hejnału z wieży kościoła Mariackiego, rusza wokół Rynku kolorowy pochód. Szopkarze niosą swoje prace do Muzeum Etnograficznego, gdzie obraduje sąd konkursowy.

Maria Borzęcka

Legenda o chińskim kalendarzu

XI/3

Chińczycy znają wiele legend o pochodzeniu zwierząt, relacjach pomiędzy nimi i kolejności ich występowania w zodiaku. Najpopularniejsza jest historia opowiadająca o tym, jak Buddha w dniu swoich urodzin wezwał zwierzęta do siebie i w kolejności ich przybywania przypisywał im kolejne lata chińskiego zodiaku.

Stare legende i opowieści Wschodu głoszą, że Buddha tuż przed opuszczeniem świata materialnego urządził uczęstę, na którą zaprosił wszystkie zwierzęta. Na tę uczęstę pierwszy przybył agresywny Szczur, a tuż po nim

pracowity Bawół. Następnie przybiegły uśmiechnięty Tygrys, za którym ciacho podążał poważny Kot. Niedługo po nich pojawił się wspaniały i pewny siebie Smok, torujący drogę przebiegłeemu i syczącemu Wężowi. Dopiero później przygalopował piękny, wysmukły i utalentowany Koń, a za nim niesmiała i delikatna Koza. Za Kozą przybyła rozbawiona, szczęśliwa i pełna kokietterii Małpa oraz nadęty i dumny Kogut. Na samym końcu zjawili się zawsze wierny Pies i mało przebiegła, ale sumienna Świnia. Budda był z tego dumny i nagrodził przybyłe na ucztę zwierzęta w ten sposób, że oddał im we władanie kolejne lata i w ten sposób określił władców dwunastoletniego cyklu.

Cykl ten powtarza się aż do naszych czasów. Oznacza to, że osoby urodzone w roku np. Psa czy Kota mają pewne cechy wspólne z innymi urodzonymi w tym właśnie roku, bez względu na to, w jakim miesiącu i w jakim znaku zodiaku się urodziły.

XII/3 Taniec zmarzlaków

Zimno, zimno, chłód, chłód,
pod nogami lód, lód.
A jak zimno, to niedobrze,
jak niedobrze, to się ogrzej.
Łupu, cupu, tup, tup, tup!

Ciepła chcesz, to tak zrób:
łupu, cupu, bij o boki,
tupu, tupu, rób podskoki,
rączka, nóżka, prawa, lewa,
w szybkim ruchu się ogrzewa.

Hanna Zdzitowiecka